

UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ
ȘTIINTE JURIDICE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 343.1(043.3)

PĂUN Petru
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE ÎNCETARII
PROCESULUI PENAL LA JUDECAREA IN FOND A CAUZEI
PENALE
SPECIALITATEA 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Teză de doctor în drept

Conducător de doctorat:

AIRAPETEAN Artur

**Doctor în drept,
conferențiar universitar**

Autor:

CHIȘINĂU, 2026

© PĂUN Petru, 2026

CUPRINS

ADNOTARE	4
LISTA ABREVIERILOR.....	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL ÎNCETĂRII PROCESULUI PENAL LA JUDECAREA ÎN FOND A CAUZEI PENALE	19
1.1. Analiza cercetărilor privind problema încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în Republica Moldova.....	19
1.2. Analiza cercetărilor privind problema încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în alte state.....	32
1.3. Concluzii la Capitolul 1	49
2. DIMENSIUNEA SOCIO-JURIDICĂ A INSTITUȚIEI ÎNCETĂRII PROCESULUI PENAL	52
2.1. Generalități privind încetarea procesului penal la faza judecării cauzei în fond.....	52
2.2. Garanțiile procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și drepturile participanților la proces	64
2.3. Concluzii la Capitolul 2.....	74
3. SOLUȚIA ÎNCETĂRII PE TEMEIURILE CARE EXCLUD CONTINUAREA PROCESULUI PENAL	78
3.1. Încetarea procesului penal în legătură cu expirarea prescripției atragerii la răspundere penală	78
3.2. Încetarea procesului penal în caz de deces al inculpatului sau în cazul persoanei fără capacitate penală din cauza vârstei.	99
3.3. Aplicarea principiului <i>non bis in idem</i>	104
3.4. Încetarea procesului penal în temeiul existenței altor circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală.....	126
3.5. Concluzii la Capitolul 3	129
4. SOLUȚIA ÎNCETĂRII PE TEMEIURILE, CARE PERMIT ÎNCETAREA PROCESULUI PENAL.....	132
4.1. Încetarea procesului penal în urma aplicării actului de amnistie.....	132
4.2. Încetarea procesului penal în legătură cu lipsa plângerii prealabile sau împăcarea părților..	155
4.3. Încetarea procesului penal în legătură cu schimbarea situației, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii și căința activă.....	167
4.4. Încetarea procesului penal în legătură cu liberarea de răspundere penală a minorilor.....	182
4.5. Încetarea procesului penal în legătură cu starea de iresponsabilitate a făptuitorului.	196
4.6. Concluzii la Capitolul 4.....	198
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	200
BIBLIOGRAFIA.....	206
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	227
CV-ul AUTORULUI	228

ADNOTARE

PĂUN Petru. Aspecte teoretice și practice ale încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2026.

Structura tezei: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 263 titluri, 206 pagini text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, judecarea cauzei în fond, teme juridice, încetarea procesului penal.

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției încetării procesului penal în etapa judecării în fond, cu accent pe analiza prevederilor legale, a practicii judiciare relevante și a modului în care instanțele aplică motivele de încetare, precum și asupra implicațiilor juridice pentru participanții procesului penal.

Obiectivele studiului vizează: - analiza situației doctrinare în domeniul încetării procesului la judecarea cauzei penale în fond, în Republica Moldova, România, și alte state; - Studiul legislației procesual-penale, al practicii aplicării acesteia, precum și analiza literaturii juridice și științifice generale referitoare la aspectele legate de încetarea procesului penal; - Identificarea și studierea aspectelor generale privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond; - Analiza instrumentelor naționale, internaționale în materie de încetare a procesului penal de către instanța de judecată; - Determinarea și cercetarea garanțiilor procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și a drepturilor participanților la procesul penal; - Realizarea unei analize conceptuale a temeiurilor și condițiilor încetării procesului penal, și identificarea lacunelor în reglementarea juridică din acest domeniu și a problemelor de aplicare a legii care decurg din acestea; - Analiza și evaluarea reglementărilor legale privind încetarea procesului penal din legislația altor state; - Cercetarea practicii judiciare naționale, a hotărârilor Curții Constituționale a RM, a României, privind soluția încetării procesului penal; - Formularea propunerilor de lege ferenda, și a recomandărilor, menită să eficientizeze practica judiciară și să optimizeze soluția încetării procesului penal.

Noutatea și originalitatea științifică se manifestă în cercetarea multispectuală a instituției încetării procesului penal la judecarea cauzelor penale în fond, în special a temeiurilor legale și a soluțiilor dispuse de instanțele de judecată în baza lor fiind trasate căile de perfecționare a practicii judiciare autohtone din acest domeniu.

Problema științifică importantă soluționată vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Semnificația teoretică. Prezenta lucrare își propune să contribuie la dezvoltarea doctrinei procesual-penale printr-o analiză complexă a instituției încetării procesului penal în faza judecării în fond. Ea se distinge prin faptul că abordează în mod sistematic cadrul normativ, jurisprudența relevantă și aspectele teoretice controversate legate de temeiurile, condițiile și efectele încetării procesului penal, oferind o interpretare actualizată în contextul evoluțiilor legislative recente din Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării. Propunerile formulate în cadrul prezentei teze contribuie la perfecționarea legislației procesual penale prin identificarea lacunelor și oferirea unor soluții concrete de îmbunătățire a normelor privind încetarea procesului penal în etapa judecării în fond. Recomandările practice și argumentele susținute prin jurisprudență și doctrină se adresează practicienilor – avocați, procurori, judecători – sprijinind aplicarea corectă, coerentă și unitară a dispozițiilor legale. Totodată, lucrarea oferă un suport valoros pentru mediul academic și procesul de instruire juridică, fiind utilă în formarea profesională inițială și continuă a specialiștilor din domeniul dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a normelor de drept, doctorandul fiind judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

АННОТАЦИЯ

ПЭУН Петру. Теоретические и практические аспекты прекращения уголовного производства при рассмотрении уголовного дела по существу. Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.03 – Уголовный процесс. Кишинэу, 2026.

Структура диссертации: Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 263 наименований, 206 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 9 научных работ.

Ключевые слова: уголовный процесс, рассмотрение дела по существу, юридическое основание, прекращение уголовного процесса.

Цель работы - всестороннее исследование института прекращения уголовного процесса на стадии судебного разбирательства по существу, с акцентом на анализ законодательных положений, соответствующей судебной практики и способов применения судами оснований для прекращения, а также юридических последствий для участников уголовного процесса. **Задачи исследования включают:** анализ доктринальной ситуации в области прекращения уголовного дела по существу в РМ, Румынии и других странах; изучение уголовно-процессуального законодательства, практики его применения, а также анализ общей юридической и научной литературы, касающейся прекращения уголовного процесса; выявление и изучение общих аспектов прекращения уголовного процесса при рассмотрении дела по существу; анализ национальных и международных инструментов, регулирующих прекращение уголовного процесса судом; определение и исследование процессуальных гарантий, обеспечивающих достижение целей уголовного процесса и соблюдение прав его участников; концептуальный анализ оснований и условий прекращения уголовного процесса, выявление пробелов в правовом регулировании и проблем правоприменения, вытекающих из этих пробелов; анализ и оценка правовых норм о прекращении уголовного процесса в законодательствах других государств; исследование национальной судебной практики, решений КС РМ, Румынии по вопросам прекращения уголовного процесса; формулирование предложений *de lege ferenda* и рекомендаций, направленных на повышение эффективности судебной практики и оптимизацию решений о прекращении уголовного процесса.

Научная новизна и оригинальность диссертации проявляются в многоаспектном исследовании института прекращения уголовного процесса при рассмотрении дел по существу, особенно в отношении законных оснований и решений, принимаемых судами на их основе, с определением путей совершенствования отечественной судебной практики в данной области.

Важная решённая научная проблема заключается в исследовании и анализе особенностей принятия решения о прекращении уголовного процесса судом при рассмотрении дела по существу, что позволило прояснить - как для теоретиков, так и для практиков - правовые основания прекращения, разграничение приговора и прекращения уголовного процесса от других видов судебных решений, с целью оптимизации уголовно-процессуальной доктрины в данной сфере путём формулирования и обоснования предложений *de lege ferenda*.

Теоретическая значимость. Настоящая работа направлена на развитие уголовно-процессуальной доктрины посредством комплексного анализа института прекращения уголовного процесса на стадии рассмотрения дела по существу. Работа отличается системным подходом к нормативной базе, релевантной судебной практике и теоретическим спорам, связанным с основаниями, условиями и последствиями прекращения уголовного процесса, предлагая актуальную интерпретацию в контексте недавних законодательных изменений в РМ.

Практическая ценность работы. Предложения, сформулированные в диссертации, способствуют совершенствованию уголовно-процессуального законодательства путём выявления пробелов и представления конкретных решений по улучшению норм, касающихся прекращения уголовного процесса на стадии судебного разбирательства. Практические рекомендации и аргументы, подкреплённые судебной практикой и доктриной, адресованы практикующим юристам - адвокатам, прокурорам, судьям, работа представляет собой ценный ресурс для академической среды и юридического образования, полезна как в начальной, так и в последующей профессиональной подготовке специалистов в области права.

Внедрение научных результатов. Научные результаты диссертационной работы были внедрены в процесс прямого применения правовых норм, поскольку соискатель ученой степени работает судьёй в Кишинёвском суде, местонахождение Буоканы.

ABSTRACT

PĂUN Petru. Theoretical and practical aspects of the termination of criminal proceedings upon trial on the merits of the criminal case. Doctoral Thesis in Law, Specialty 554.03 – Criminal Procedure Law. Chișinău, 2026.

Structure of the thesis: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography comprising 263 titles, 206 pages of main text. A total of 9 scientific papers have been published on the topic of the dissertation.

Keywords: criminal proceedings, trial on the merits, legal grounds, termination of criminal proceedings.

Purpose of the research – to conduct a comprehensive study of the institution of termination of criminal proceedings at the trial stage, with an emphasis on analyzing the legal provisions, relevant judicial practice, the manner in which courts apply the grounds for termination, as well as the legal implications for participants in criminal proceedings.

The research objectives include: analysis of the doctrinal situation regarding the trial of criminal cases on the merits in the Republic of Moldova, Romania, and other countries; study of criminal procedural legislation, its practical application, as well as analysis of general legal and scientific literature related to the termination of criminal proceedings; identification and examination of general aspects related to termination of criminal proceedings during the trial phase; analysis of national and international instruments governing the termination of criminal proceedings by the court; identification and study of procedural safeguards that ensure the realization of the purpose of the criminal process and the rights of the participants; conceptual analysis of the grounds and conditions for the termination of criminal proceedings; identification of gaps in legal regulation and problems in law enforcement arising from these gaps; analysis and evaluation of legal provisions on termination of criminal proceedings in the legislation of other countries; research into national judicial practice and decisions of the Constitutional Court of the Republic of Moldova and Romania regarding the termination of criminal proceedings; formulation of proposals *de lege ferenda* and recommendations aimed at improving judicial practice and optimizing the termination process in criminal cases.

Scientific novelty and originality of the thesis are reflected in the multifaceted study of the institution of termination of criminal proceedings during trial, particularly regarding legal grounds and the decisions issued by courts based on them, with the aim of identifying ways to improve national judicial practice in this field.

The major scientific problem solved consists in the investigation and analysis of the particularities of court decisions to terminate criminal proceedings during the trial phase. This has led to a clearer understanding - both for theorists and practitioners - of the legal grounds for termination, the distinction between a judgment and a termination decision, and other types of court rulings, with the purpose of optimizing criminal procedural doctrine in this area through the formulation and justification of *de lege ferenda* proposals.

Theoretical significance. This work aims to contribute to the development of criminal procedural doctrine by offering a complex analysis of the institution of termination of criminal proceedings during the trial stage. It stands out through a systematic approach to the normative framework, relevant case law, and controversial theoretical issues regarding the grounds, conditions, and effects of termination, offering an up-to-date interpretation in light of recent legislative developments in the Republic of Moldova.

Practical value of the thesis. The proposals formulated in this thesis contribute to the improvement of criminal procedural legislation by identifying legal gaps and offering concrete solutions to enhance the provisions concerning termination during trial. The practical recommendations and arguments, supported by case law and doctrine, are addressed to legal practitioners - lawyers, prosecutors, judges - to support the correct, consistent, and uniform application of legal provisions. At the same time, the thesis provides a valuable resource for academia and legal education, being useful both for initial and continuous professional training of legal professionals.

Implementation of scientific results. The scientific results of the doctoral thesis have been implemented in the process of direct application of legal norms, as the PhD candidate serves as a judge at the Chișinău Court, Buiucani office.

LISTA ABREVIERILOR

CoEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
DUDO	Declarația Universală a Drepturilor Omului
CP	Cod penal
CPP	Cod de procedură penală
CE	Cod de executare
HP CSJ	Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție
MO	Monitorul Oficial
Ed.	Editura
Red.	Redacția
Vol.	Volumul
Nr.	Numărul
Pag.	Pagina
Art.	Articolul
Alin.	Alineatul
Lit.	Litera
Pct.	Punctul
Vol.	Volumul
c.	contra
ș.a.	și altele

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei propuse spre cercetare. Dreptul procesual penal, în calitate de știință juridică, ramură distinctă a dreptului și obiect de studiu universitar, se află într-o continuă dinamică și transformare. Evoluțiile legislative influențează atât normele concrete ale dreptului procesual penal, cât și conținutul instituțiilor acestuia.

Scopul procesului penal este expres prevăzut în art. 1 din CPP, potrivit căruia „procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.”

În acest sens, procesul penal nu urmărește exclusiv sancționarea faptelor infracționale, ci asigurarea respectării legalității și a drepturilor fundamentale ale persoanei pe tot parcursul desfășurării sale.

Astfel, procesul penal reprezintă un mecanism juridic prin care se realizează, în mod echilibrat, atât tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, cât și protecția persoanelor nevinovate împotriva oricărei condamnări ilegale sau neîntemeiate.

Încetarea urmăririi penale constituie una dintre problematicile centrale ale dreptului procesual penal, generând un spectru larg de cauze și condiții de aplicare. În jurul acestei instituții persistă, până în prezent, controverse teoretice și divergențe de opinie între doctrinari și practicieni. Problematicile referitoare la încetarea urmăririi penale se află într-o permanentă reconfigurare, reflectând dinamica evolutivă a sistemului normativ și necesitatea adaptării acestuia la noile realități juridice și sociale.

În acest context, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat în anul 2003, a fost supus de-a lungul timpului unui număr semnificativ de modificări și completări legislative, care au influențat în mod direct reglementarea și aplicarea instituției încetării urmăririi penale.

Astfel, în conformitate cu normele legale în vigoare, legiuitorul a realizat o delimitare clară între încetarea procesului penal și încetarea urmăririi penale, stabilind competența organului de urmărire penală și a instanței de judecată, precum și regulile privind contestarea și examinarea de către judecător a plângerilor împotriva ordonanțelor de încetare. Totodată, au fost introduse inovații esențiale în procedura încetării procesului penal.

În acest sens, legislația procesual penală națională reglementează distinct instituția încetării urmăririi penale și pe cea a încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei.

În cursul desfășurării urmăririi penale într-o cauză concretă apar frecvent circumstanțe care justifică adoptarea soluției de încetare a urmăririi penale. O parte dintre aceste temeiuri pot fi identificate încă din faza incipientă a procedurii penale, respectiv în momentul înregistrării cauzei, fiind vorba, în principal, despre circumstanțe care exclud tragerea la răspundere penală, precum lipsa faptei prevăzute de legea penală, intervenirea prescripției răspunderii penale sau aplicarea amnistiei.

În astfel de cazuri, urmărirea penală fie nu poate fi pornită, fie, dacă a fost totuși inițiată, urmează să fie încetată de îndată, întrucât continuarea acesteia ar fi lipsită de temei juridic.

În alte situații, organul de urmărire penală constată existența temeiurilor de încetare a urmăririi penale pe parcursul efectuării urmăririi penale, ca urmare a administrării probelor și a clarificării contextului faptic și juridic al cauzei. În ambele ipoteze, intervenția promptă și legală a organului de urmărire penală este esențială pentru prevenirea abuzurilor și pentru garantarea eficienței actului de justiție.

Totodată, în faza de judecare a cauzei, instanța de judecată are competența de a dispune încetarea procesului penal, în ipoteza în care sunt întrunite temeiuri expres prevăzute de lege. Acestea pot viza atât aspecte de ordin procedural (cum ar fi retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede aplicarea împăcării), cât și aspecte de fond (precum decesul inculpatului sau existența unei hotărâri definitive pentru aceeași faptă).

Astfel, în sistemul actual al temeiurilor de încetare a procesului penal, în anumite cazuri se ajunge la situații de concurență între temeiuri, iar regulile privind soluționarea acestei concurențe nu sunt suficient de clar înțelese de către practicienii dreptului.

În acest context, actualitatea și importanța temei derivă din necesitatea imperioasă de a realiza o analiză aprofundată și sistematică a temeiurilor legale și a celor practice care fundamentează încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei. Această problemă nu are doar relevanță teoretică, ci și o aplicabilitate practică majoră, întrucât incidența unor asemenea situații este frecventă, iar soluțiile adoptate de instanțele judecătorești sunt adesea divergente. În lipsa unei abordări coerente și bine fundamentate, se poate ajunge la interpretări arbitrare ale dispozițiilor legale, cu impact negativ asupra eficienței actului de justiție.

Nu în ultimul rând, din perspectivă doctrinară, instituția încetării procesului penal în instanță rămâne relativ insuficient explorată în literatura juridică națională, în special sub aspectul corelației

sale cu noile orientări în materia politicilor penale, cu standardele internaționale privind protecția drepturilor omului și cu tendințele moderne de umanizare a justiției penale.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale și zonale, precum și în contextul colectivului de cercetare și al perspectivelor inter- și transdisciplinare, este deosebit de relevantă. Începând cu 13 iulie 1995, Republica Moldova și-a asumat angajamente importante prin obținerea calității de stat membru al Consiliului Europei. Ulterior, prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie 1997, a fost ratificată Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, precum și unele protocoale adiționale.

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă un instrument juridic fundamental în arhitectura protecției internaționale a drepturilor omului. Odată cu ratificarea sa, dispozițiile Convenției au fost integrate în dreptul intern al Republicii Moldova, contribuind semnificativ la alinierea sistemului național la standardele europene privind drepturile și libertățile fundamentale. Caracterul inovator al Convenției, precum și mecanismul eficient de control jurisdicțional instituit prin Curtea Europeană a Drepturilor Omului, au transformat CEDO într-un pilon esențial al sistemului internațional de protecție a drepturilor omului.

În acest context, problematica drepturilor și libertăților consacrate de Convenție a devenit, în ultimele decenii, un obiect de reflecție și analiză intensă, fiind abordată atât în literatura juridică națională, cât și în cercetarea academică și în dezbaterile de specialitate la nivel internațional.

De asemenea, Acordul de Asociere¹ semnat între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, consacră în mod expres angajamentul părților față de respectarea și promovarea valorilor fundamentale ale democrației, statului de drept și drepturilor omului. Potrivit art. 2 alin. (1) al Acordului, respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt consacrate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), în Actul final de la Helsinki (1975) și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă (1990), constituie un element esențial al cadrului asociativ. De asemenea, art. 12 alin. (3) subliniază că respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă un principiu călăuzitor al tuturor acțiunilor de cooperare în domeniile libertății, securității și justiției. Prin semnarea acestui Acord, Republica Moldova a reafirmat în mod

¹ Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil:

ferm alegerea sa strategică de a urma parcursul integrării europene. Aceste dispoziții reflectă integrarea profundă a standardelor internaționale și europene în arhitectura normativă a relației dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, conferind un cadru consolidat pentru promovarea și protecția drepturilor fundamentale la nivel național.

Având ca punct de reper angajamentele asumate prin Acordul de Asociere, la data de 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis un aviz² oficial privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. Acest demers a marcat o etapă decisivă în evoluția relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care au intrat într-o nouă fază strategică odată cu recunoașterea, de către Consiliul European, a perspectivei europene a Republicii Moldova și acordarea statutului de țară candidată, la 23 iunie 2022.

În acest context, Comisia Europeană a formulat un set de nouă condiționalități esențiale pentru avansarea procesului de aderare, menite să consolideze statul de drept și capacitatea instituțională a statului. Printre aceste recomandări se regăsesc: implementarea unei reforme cuprinzătoare a justiției, intensificarea eforturilor de combatere a corupției, creșterea eficienței în recuperarea activelor provenite din infracțiuni, precum și modernizarea administrației publice. Parcurgerea acestor etape este esențială pentru alinierea Republicii Moldova la criteriile politice și instituționale necesare integrării în Uniunea Europeană și reflectă angajamentul său ferm față de valorile europene.

Republica Moldova este într-o perioadă de tranziție și anume de armonizare a legislației naționale cu acquis-ul comunitar, ceea ce reprezintă un pas esențial în direcția consolidării unei justiții echitabile, eficiente și de calitate, contribuind totodată la garantarea independenței și imparțialității sistemului judiciar – principii fundamentale ale statului de drept.

În acest context, reforma sectorului justiției rămâne o prioritate strategică națională, având o importanță majoră nu doar din perspectiva integrării europene, ci și pentru asigurarea funcționării democratice a instituțiilor și pentru protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. O justiție independentă și credibilă constituie o condiție indispensabilă pentru edificarea unei societăți democratice autentice, în care supremația legii și respectul față de valorile statului de drept sunt pe deplin garantate.

² Avizul Comisiei Europene privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. [online] [citat: 01.04.2025]. Disponibil: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202206/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf>

Scopul lucrării constă în realizarea unei cercetări multiaspectuale și complexe a instituției încetării procesului penal la judecarea cauzei penale în fond, preponderent a legislației procesuale penale și a jurisprudenței naționale, internaționale, precum și a problematicii aplicării instituției respective de către instanța de judecată.

Obiectivele tezei, rezidă în:

- analiza situației doctrinare în domeniul încetării procesului la judecarea cauzei penale în fond, în Republica Moldova, România, și alte state;
- studiul legislației procesual-penale și al practicii aplicării acesteia la încetarea procesului penal;
- identificarea și studierea aspectelor generale privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond;
- analiza instrumentelor naționale și internaționale în materie de încetare a procesului penal de către instanța de judecată;
- determinarea și cercetarea garanțiilor procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și a drepturilor participanților la procesul penal;
- realizarea unei analize conceptuale a temeiurilor și condițiilor încetării procesului penal, precum și identificarea lacunelor în reglementarea juridică și a problemelor de aplicare a legii care decurg din acestea;
- analiza și evaluarea reglementărilor legale privind încetarea procesului penal din legislația altor state;
- cercetarea practicii judiciare naționale, a hotărârilor Curții Constituționale a RM, a României, privind soluția încetării procesului penal;
- formularea propunerilor *de lege ferenda* și a recomandărilor, menită să eficientizeze practica judiciară și să optimizeze soluția încetării procesului penal.

Ipoteza de cercetare. Dacă temeiurile legale și condițiile procedurale pentru încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei vor fi identificate și clarificate, iar o fundamentare teoretică și practică va fi elaborată pentru a asigura aplicarea corectă a soluției de încetare a procesului penal în instanță, atunci aplicarea acestor norme va contribui la uniformizarea practicii judiciare și la garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale părților implicate în procesul penal.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare. Lucrarea a fost elaborată prin aplicarea unui complex de metode și procedee științifice, care au permis abordarea cuprinzătoare și riguroasă a

problematicii încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei. În acest sens, metoda istorică a fost utilizată pentru a examina evoluția instituției încetării procesului penal în diferite perioade pe teritoriul Republicii Moldova, iar metoda sistematică a permis investigarea corelațiilor și interdependențelor dintre normele procesual-penale și principiile fundamentale ale dreptului penal și procesual penal. Prin metoda comparației au fost analizate dispozițiile normative din legislația altor state, raportate la cadrul legislativ al Republicii Moldova, în vederea evidențierii particularităților și tendințelor în materie de încetare a procesului penal. Metoda logică a facilitat construirea unor raționamente coerente și riguroase, bazate pe analiza deductivă și inductivă, iar metoda textuală a asigurat interpretarea precisă și adecvată a normelor legale prin analiza gramaticală și semantică a termenilor juridici. În completare, metoda analizei documentelor a fost folosită pentru colectarea și evaluarea datelor calitative și cantitative relevante, inclusiv a actelor normative și a sentințelor judecătorești, iar metoda studiului de caz a permis examinarea detaliată a unor spețe concrete privind aplicarea instituției încetării procesului penal de către instanțe, oferind astfel o perspectivă descriptivă și explicativă asupra practicii judiciare. Această combinație de metode a garantat o abordare integrată și fundamentată a temei, asigurând atât rigoarea teoretică, cât și relevanța practică a concluziilor formulate.

Baza empirică a cercetării este reprezentată de jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), a Curții Constituționale a Republicii Moldova, precum și a Curții Constituționale a României, precum și din spețe extrase din practica instanțelor judecătorești naționale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Subiectul încetarea procesului penal în instanța de judecată a fost abordat de mai mulți teoreticieni, care au cercetat această instituție în contextul său general. Printre aceștia se numără doctrinarii consacrați din Republica Moldova, precum D. Roman, I. Dolea, T. Vizdoaga, Iu. Sedlețchi, T. Osoianu și alții. De asemenea, diverse aspecte ale acestei teme au fost analizate și de alți autori consacrați din alte state, cum ar fi M. Udriș, A. Crișu, T. Toader, Gh. Mateuț, A. Zărafiu, Gr. Theodoru, I. Neagu și alții din România, precum și din Federația Rusă, precum M. Strogovici, V. Daev, N. Bucsha, O. Vinogradova și alții.

Deși contribuțiile numeroșilor cercetători la analiza problematicii legate de încetarea procesului penal la judecarea cauzei, sunt incontestabile, studiile de specialitate consacrate acestui subiect tratează aspectele generale ale instituției, însă nu abordează în profunzime particularitățile aplicării temeiurilor de încetare a procesului penal la faza judecării în fond. Mai mult, tema nu a fost suficient

explorată prin prisma standardelor internaționale privind dreptul la un proces echitabil, iar analiza comparativă în contextul dreptului procesual-penal al altor state rămâne lacunară.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute. Noutatea și originalitatea științifică a cercetării derivă din faptul că, deși instituția încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei este aplicată frecvent de instanțele naționale, există puține studii care să ofere o perspectivă amplă și aprofundată asupra esenței și caracteristicilor sale juridice. Cercetarea acestei instituții este necesară din punct de vedere teoretic, întrucât analizează atât temeiurile legale și condițiile aplicării încetării procesului penal, cât și implicațiile sale practice în raport cu drepturile și libertățile fundamentale ale părților, precum și cu procedurile judiciare specifice desfășurării procesului penal.

Teza reprezintă, de asemenea, o cercetare aprofundată și inovatoare, realizată prin prisma legislației Republicii Moldova, a României, precum și a altor jurisdicții relevante, sprijinită de analiza jurisprudenței naționale și internaționale, în special a Curții Europene a Drepturilor Omului. Cercetarea urmărește identificarea problemelor existente în aplicarea normelor aferente acestei instituții și propune, totodată, soluții științifice și practice, inclusiv recomandări de lege ferenda, menite să contribuie la perfecționarea cadrului normativ procesual-penal și la consolidarea mecanismelor de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale în procesul penal.

Problema științifică importantă soluționată în prezenta cercetare vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Contribuția prezentului studiu constă în realizarea unei investigații ample și pluridimensionale asupra instituției de drept procesual penal privind încetarea procesului penal în instanță, ale cărei sinteze și concluzii pot constitui un instrument valoros atât pentru mediul academic, cât și pentru profesioniștii din domeniul justiției penale. Valoarea teoretică a demersului este evidențiată de actualitatea problematicii abordate, de scopurile formulate și de direcțiile de cercetare stabilite, toate integrate într-o analiză riguroasă a rolului, naturii și particularităților acestei instituții procesuale în ansamblul procedurii penale.

Lucrarea poate servi drept suport metodologic și aplicativ pentru studenți în cadrul programelor de formare în științe juridice. De asemenea, recomandările formulate în partea aplicativă sunt deosebit

de utile pentru practicieni – judecători, avocați și alți profesioniști din domeniul penal – oferind repere concrete pentru interpretarea și aplicarea corectă a normelor procesual-penale referitoare la încetarea procesului penal.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și tezele de bază ale prezentei lucrări au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept public. Cercetările științifice și-au găsit reflectare în 9 publicații în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, în rezumatele comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale.

Sumarul tezei. Capitolul 1, intitulat *Analiza situației în domeniul încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale*, conține o cercetare a materialelor și studiilor științifice la tema tezei de doctorat realizate atât în Republica Moldova, România, precum și în alte state, precum Federația Rusă. Astfel, sunt cercetate studiile și abordările generale a mai multor autori notorii care au demonstrat și continuă să demonstreze, un anumit interes sporit științific vizavi de instituția încetării procesului penal la judecarea cauzei în fond. În această ordine de idei, au fost relatate lucrări următorilor autori: D. Roman, I. Dolea, T. Vizdoaga, A. Airapetean, T. Osoianu, Iu. Sedlețchi, , S. Țoncu ș.a. din Republica Moldova.

De asemenea, diferite aspecte și raționamente ale acestui subiect au fost obiectul unor cercetări realizate și de către următorii savanți: A. Crișu, A. Zarafiu, T. Toader, Gh. Mateuț, M. Udroiș, Gr. Theodoru, I. Neagu ș.a. din România; G. Agheeva, S. Alekseev, M. Baglai, M. Bajanov, N. Bucsha, O. Vinogradova ș.a. din Federația Rusă.

Analiza situației existente în domeniul investigat a permis evaluarea nivelului de cercetare a temei în doctrina de specialitate, evidențiind lacunele conceptuale și insuficiențele normative care persistă. În acest context, au fost clarificate obiectivele specifice ale cercetării și formulată problema științifică soluționată, care constituie fundamentul demersului teoretic și aplicativ întreprins. Demersul urmărește aprofundarea și clarificarea naturii juridice, conținutului și aplicabilității încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei în fond, integrând atât perspectiva dreptului intern, cât și standardele internaționale și practica comparată în domeniul procesului echitabil. Această abordare permite fundamentarea unor concluzii și recomandări pertinente, menite să contribuie la dezvoltarea teoriei și practicii dreptului procesual penal.

În Capitolul 2, cu titlul *Dimensiunea socio-juridică a instituției încetării procesului penal*, sunt analizate următoarele aspecte: generalități privind încetarea procesului penal în faza de judecare a

cauzei în fond; garanțiile procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și protecția drepturilor participanților la proces; precum și concluziile specifice acestui capitol.

Au fost conturate direcțiile generale privind instituția încetării procesului penal în faza judecării în fond, evidențiindu-se abordările doctrinare existente atât în literatura de specialitate națională, cât și în cea de peste hotare, cu precădere din România și Federația Rusă, referitoare la clasificarea temeiurilor de încetare a procesului penal și la criteriile de delimitare a acestora. Analiza efectuată relevă necesitatea unei clasificări riguroase a temeiurilor de încetare a procesului penal, care să clarifice distincțiile conceptuale și juridice dintre temeiurile aplicabile urmăririi penale și cele specifice fazei de judecată.

Totodată, au fost identificate garanțiile procesuale prevăzute de legislația procesual-penală, menite să asigure realizarea scopului fundamental al procesului penal, inclusiv tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate și protecția drepturilor persoanelor, precum și a intereselor societății și ale statului împotriva infracțiunilor. În același cadru analitic, au fost examinate garanțiile procesuale destinate protecției drepturilor participanților la proces, cu accent pe asigurarea unui proces echitabil și respectarea principiilor fundamentale ale dreptului penal și procesual penal.

În Capitolul 3, denumit *Soluția încetării pe temeiurile care exclud continuarea procesului penal*, sunt analizate principalele situații juridice în care legea prevede încetarea procesului penal. Astfel, sunt examinate cazurile în care procesul penal se încetează ca urmare a expirării prescripției pentru tragerea la răspundere penală, intervenției decesului inculpatului sau când persoana nu a atins vârsta minimă pentru răspundere penală. De asemenea, este abordată aplicarea principiului *non bis in idem*, care intervine atunci când există o hotărâre judecătorească definitivă sau o soluție a organului de urmărire penală privind aceeași persoană și aceeași faptă. În continuare, sunt prezentate situațiile în care încetarea procesului penal survine în temeiul altor circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere. Capitolul se încheie cu concluziile desprinse din analiza acestor temeuri, evidențiind implicațiile teoretice și practice ale aplicării lor.

Sunt analizate aprofundat soluțiile juridice referitoare la încetarea procesului penal pe temeuri care exclud continuarea procedurii judiciare. Acest capitol își propune să examineze și să clarifice cadrul normativ și practica aplicabilă în situațiile specifice în care procesul penal trebuie să înceteze din motive obiective și temeinice, cum ar fi expirarea termenului de prescripție, decesul inculpatului, lipsa capacității penale, aplicarea principiului *ne bis in idem*, precum și alte circumstanțe care condiționează sau împiedică continuarea urmăririi penale. Prin abordarea detaliată a acestor temeuri,

capitolul urmărește să evidențieze implicațiile juridice și procesuale ale încetării procesului penal, contribuind astfel la o mai bună înțelegere și aplicare a instituției încetării procedurii penale în conformitate cu principiile statului de drept și standardele procesuale internaționale.

În Capitolul 4, intitulat *Soluția încetării pe temeiurile care permit încetarea procesului penal*, este abordată în profunzime analiza situațiilor juridice în care legea conferă posibilitatea încheierii procedurii penale în mod justificat și echitabil. Cercetarea se concentrează asupra mecanismelor precum aplicarea actului de amnistie, împăcarea părților, modificarea circumstanțelor de fapt, renunțarea voluntară la săvârșirea infracțiunii și manifestarea căinței active, precum și asupra situațiilor speciale legate de liberarea de răspundere penală a minorilor și starea de iresponsabilitate a făptuitorului.

Analiza detaliată a acestor temeuri urmărește nu doar identificarea cadrului juridic și a condițiilor procedurale, ci și evidențierea implicațiilor practice și a modului în care aceste soluții contribuie la realizarea scopului fundamental al procesului penal. În acest sens, capitolul subliniază importanța aplicării corecte și echilibrate a normelor procesual-penale, în concordanță cu principiile dreptului penal și procesual penal contemporan, oferind totodată repere teoretice și practice valoroase pentru consolidarea unei jurisprudențe unitare și a unei practici judiciare echitabile.

Concluziile generale și recomandările formulate sintetizează rezultatele esențiale obținute în urma investigațiilor aprofundate privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei penale în fond. Acestea evidențiază aspectele teoretice și practice fundamentale identificate și propun direcții concrete pentru optimizarea cadrului normativ și îmbunătățirea aplicării practice a instituției în cauză.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL ÎNCETĂRII PROCESULUI PENAL LA JUDECAREA ÎN FOND A CAUZEI PENALE

1.1. Analiza cercetărilor privind problema încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în Republica Moldova

Cercetătorul I. Dolea, în lucrarea *Codul de procedură penală, Comentariu aplicativ*, 2020³, analizând conținutul art. 332 din CPP, remarcă că „instituția încetării procesului penal în ședința de judecată este prevăzută în mai multe articole din Codul de procedură penală (art. 350 și art. 391). În fiecare articol va fi necesar de menționat particularitățile de reglementare.”⁴

În continuare analizând conținutul art. 332 CPP, autorul conchide că „temeiurile prevăzute de art. 332 sunt aplicabile pe parcursul întregului proces penal, fiind considerate temeiuri de nereabilitare. Procesul penal încetează în faza de judecată, în cazul în care a intervenit termenul de prescripție sau amnistia; decesul învinuitului; lipsește plângerea prealabilă sau aceasta a fost retrasă; există o hotărâre judecătorească pe aceeași acuzație sau o ordonanță a procurorului, prin care s-au constatat circumstanțe ce fac imposibilă urmărirea penală, inclusiv de neîncepere sau încetare a urmăririi penale pe aceeași acuzații.”⁵

În aceeași ordine de idei, autorul afirmă că în esență art. 350 din CPP reflectă temeiurile preluate din art. 332 CPP, care urmează a fi aplicate corespunzător în funcție de etapa la care se află cauza penală la faza judecării.

Se afirmă că „nu toate temeiurile respective pot fi aplicate la etapa punerii pe rol a cauzei penale. În această problemă și practica judecătorească este neuniformă.”⁶

Autorul constată imposibilitatea încetării procesului penal, în cazul când „sunt invocate nulitățile ale actelor (de exemplu, nulitatea rechizitoriului) sau încălcări esențiale ale normelor procesual penale.”⁷

Soluția propusă de către autor ar fi „examinarea problemei sub aspectul admisibilității probelor pe de o parte sau reducerii pedepsei pe de altă parte (art. 385 alin. 4 CPP). Nu poate, de asemenea, fi

³ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020, p. 932.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 959.

⁷ *Ibidem*.

încetat procesul penal la această etapă și în orice altă situație când se impune examinarea unor chestiuni ce țin de fondul cauzei.”⁸

Se susține că „procesul penal poate fi încetat în cazul în care norma penală, în baza căreia a fost pornită urmărirea penală, a fost abrogată, a intervenit termenul de prescripție sau amnistie (dacă inculpatul acceptă), a intervenit decesul făptuitorului, lipsește plângerea părții vătămate sau partea vătămată a înaintat o cerere de retragere a plângerii (art. 276 CPP), s-a constatat că există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau o ordonanță neanulată a procurorului privind încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire penală, fie o ordonanță neanulată a organului de urmărire penală privind neînceperea urmăririi penale.”⁹

În lucrarea *Manualul judecătorului pentru cauzei penale*¹⁰, autorii C. Gurschi și V. Rotaru reflectând asupra calității actului de justiție prin prisma obligației de motivare a sentinței, evidențiază că „obligația de motivare a hotărârilor judecătorești face parte din setul de garanții stabilit pentru existența unui proces echitabil. Conform jurisprudenței CEDO, expuse în cazurile aplicării art.6 al Convenției, o hotărâre motivată demonstrează că părțile au fost auzite în cadrul procesului penal, oferă posibilitatea ca această hotărâre să poată fi verificată în cadrul căilor de atac și oferă posibilitatea persoanelor interesate de a pregăti o cerere de apel sau recurs. Sentința este hotărârea prin care cauza penală se soluționează în fond de instanța de judecată, este actul de justiție prin care se soluționează sarcinile justiției în cauzele penale și ca un act, ce finalizează o fază a procesului penale, se pronunță în numele legii. La judecarea cauzelor penale în prima instanță se adoptă sentințe de condamnare (art. 389 CPP); de achitare (art. 390 CPP); de încetare a procesului penal (art. 332, 391 CPP); de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical (art. 499 CPP); de respingere a cererii de revizuire a unei hotărâri judecătorești irevocabile (art. 462 alin. (4) CPP).”¹¹

În lucrarea intitulată *Drept procesual penal*, 2009, autoarea T. Vizdoagă,¹² susține că legiuitorul a reglementat sentințele cu soluții de „condamnare; achitare; încetare a procesului penal.”¹³ Totodată, „sentința încorporează în sine rezultatul deliberării instanței.”¹⁴

⁸ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 959.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ GURSCHI, C., ROTARU, V., Calitatea actului de justiție: obligația de motivare a sentinței. În: *Manualul judecătorului pentru cauzei penale*. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013, p. 85 – 86.

¹¹ *Ibidem*.

¹² DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. *et.al.*, *Drept procesual penal*, Ediția a III-a, Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2009.

¹³ *Ibidem*, p. 576.

¹⁴ *Ibidem*.

În acest sens, „dispozitivul sentinței de achitare sau de încetare a procesului penal trebuie să cuprindă referințe la datele identificatoare ale inculpatului, dispoziția de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului și temeiul legal al acestei dispoziții, dispoziția de revocare a măsurilor preventive (dacă acestea au fost aplicate) și dispoziția de revocare a măsurilor de asigurare a acțiunii civile și confiscării speciale, dacă astfel de măsuri au fost luate.”¹⁵

Într-o altă cercetare, autor E. Ababei, intitulată *Teoria și practica ocrotirii procesual – penale a proprietății*¹⁶, tangențial se conchide „în ipoteza pronunțării soluției de încetare a procesului penal în baza existenței unei cauze de nepedepsire prevăzută de lege, acțiunea civilă poate fi rezolvată prin respingere dacă se constată că infracțiunea nu a cauzat prejudicii materiale sau morale părții civile.”¹⁷

Într-o altă lucrare științifică *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală*¹⁸, autoarea S. Țoncu, analizând deliberarea și adoptarea sentinței în cadrul judecării cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, consideră că „în situația judecării pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, judecătorul poate pronunța o sentință de condamnare sau de încetare. Respectiv, prevederile raportate la sentința de achitare, specificate de art. 390 CPP nu pot fi aplicate la darea sentinței în rezultatul judecării pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Astfel, în situația depistării circumstanțelor care justifică darea unei sentințe de achitare, judecătorul încetează judecarea conform procedurii speciale și dispune judecarea conform procedurii generale.”¹⁹

În sprijinul afirmațiilor sale, autoarea invocă jurisprudența Curții Constituționale și reține „dacă instanța de judecată va constata în cadrul examinării conform procedurii simplificate, după audierea inculpatului și/sau în timpul dezbaterilor, că au apărut circumstanțe care exclud aplicarea dispozițiilor art. 364¹ CPP, ea trebuie să reia procedura judecătorească sau să dispună judecarea cauzei în procedura obișnuită, putând adopta o sentință de achitare.”²⁰

Autoarea notează că „sentința pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală în esență reprezintă o sentință de condamnare sau de încetare, întrucât se emite doar în condițiile în care

¹⁵ DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. et.al., *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 579.

¹⁶ ABABEI, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual – penale a proprietății*, Monografie. Chișinău: Ed. Lexon – Prim, 2022.

¹⁷ *Ibidem*, p. 162.

¹⁸ ȚONCU, S. *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală*. Chișinău: Ed. Adrilang, 2022.

¹⁹ *Ibidem*, p. 130.

²⁰ *Ibidem*.

vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii este confirmată prin ansamblul de probe administrate în faza de urmărire penală.”²¹

Într-un alt studiu, semnat de autorul V. Bodean, intitulat *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*²², se conține o analiză temeinică a instituției reluării urmăririi penale, inclusiv prin prisma dreptului persoanei de a nu fi urmărită și judecată de două ori pentru aceeași faptă, precum și cercetarea instituției reluării urmăririi penale după scoaterea persoanei de sub urmărire penală, după încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal.

Autorul V. Bodean, precizează că, deși la prima vedere lucrurile par a fi clare, totuși „la nivel european respectivul principiu nu are tocmai o interpretare uniformă.”²³

În aceeași ordine de idei, cercetătorul remarcă discrepanțe între „aplicarea principiului non bis in idem în practica judiciară națională și europeană”²⁴, punctând asupra „diversității situațiilor de fapt, multitudinii legilor penale speciale, interferențele cu alte domenii, cum ar fi cel contravențional, dar și existența celor doi interpreți autoritari ai principiului, creează premise pentru o reală competiție, un challenge al practicienilor.”²⁵

Concluzia la care ajunge autorul se referă la miza finală a procesului „...condamnarea sau încetarea procesului penal, ceea ce nu face decât să accentueze importanța unei interpretări echilibrate, iar pentru instanțele de control judiciar – să pună în evidență necesitatea pronunțării unor decizii de speță, prin care să se ofere îndrumări pentru realizarea justiției în mod unitar, cel puțin, la nivel național.”²⁶

O altă lucrare, este realizată de N. Secrieru, intitulată *Încetarea urmăririi penale: reglementări procesual – penale naționale și jurisprudența Curții europene pentru Drepturile Omului*.²⁷

Autoarea, realizează o amplă cercetare a temeiurilor de încetare a urmăririi penale în legislația procesual penală a Republicii Moldova, precum și a altor instituții procesuale penale conexe, și anume scoaterea de sub urmărire penală, cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, reluarea urmăririi

²¹ ȚONCU, S. *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală*. Op.cit., p. 132.

²² BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. Disponibil: <https://anacec.md/files/Bodean-teza.pdf>.

²³ *Ibidem*, p. 71.

²⁴ *Ibidem*, p. 73.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ SECRIERU, N. *Încetarea urmăririi penale: reglementări procesual – penale naționale și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. Disponibil: <https://anacec.md/files/Secrieru-teza.pdf>

penale după încetarea ei, după scoaterea de sub urmărire penală și/sau după clasarea cauzei penale, dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.

Avându-se în vedere că unele temeuri de încetare a urmăririi penale, sunt comune cu temeiurile de încetare a procesului penal, abordările autoarei N. Secrieru, în lucrarea expusă, prezintă importanță.

Autoarea susține că „după originea normelor juridice ce reglementează condițiile și circumstanțele încetării urmăririi penale, se disting temeuri penale, temeuri procesuale, temeuri mixte.”²⁸

În continuare, autoarea consideră că „temeiurile de refuz în pornirea urmăririi penale, temeiurile de încetare a urmăririi penale și cele de încetare a procesului penal în instanța de judecată, în mare parte, sunt identice.”²⁹

Cercetătoarea împărtășește aceeași viziune, referitoare la instituția încetării procesului penal. În acest sens se afirmă că „temeiurile de încetare a procesului penal în ședința de judecată trebuie expres prevăzute de lege, fie de Codul de procedură penală, fie de Codul penal, este actuală.”³⁰

O altă lucrare este realizată de autorii M. Poalelungi, L. Grimalschi, S. Splavnic, D. Sârcu, a. Nica, O. Dorul, denumită *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*.³¹

Analizând esența și domeniul de aplicare a dreptului de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, autorii indică că „În cazurile în care autoritățile naționale au instituit două seturi de proceduri, dar recunosc mai târziu încălcarea principiului non bis in idem și oferă o remediere adecvată, de exemplu, încetarea sau anularea celui de-al doilea set de proceduri și anularea efectelor sale, se poate concluziona că reclamantul a pierdut statutul său de victimă. În caz contrar, ar fi imposibil pentru autoritățile naționale de a remedia presupusele încălcări ale art. 4 al Protocolului nr. 7 la nivel național și conceptul de subsidiaritate ar pierde mult din utilitatea sa.”³²

Autorii indică că, cetățenii Republicii Moldova, au depus cereri la CtEDO invocând încălcarea dreptului de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, dar, CtEDO le-a declarat inadmisibile din varii motive. În una din cauze, autorii conchid că, CtEDO nu a constatat încălcarea prevederilor art. 4 din

²⁸ SECRIERU, N. *Încetarea urmăririi penale: reglementări procesual – penale naționale și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*. Op.cit., p. 92.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. et al. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2017, p. 233. [online] [citat: 01.04.2025]. Disponibil: <https://www.inj.md/sites/default/files/Conventia%20Europeana.pdf>

³² *Ibidem*, p. 405.

Protocolul 7 la Convenție, fiind vorba de cauza *Ciorap c. Moldova*. Astfel, rezumând cauza, s-a stabilit că „reclamantul a invocat, printre altele, articolul 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție, susținând că i s-a acordat o sumă insuficientă cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul suferit ca urmare a condamnării repetate pentru aceeași faptă.”³³

Curtea a notat că „al doilea paragraf al articolului 4 al Protocolului nr.7 prevede expres că reexaminarea unei cauze penale este posibilă doar în anumite circumstanțe excepționale, în strictă conformitate cu legislația internă. Odată ce instanțele de judecată naționale însele au constatat că reexaminarea cauzei a fost neîntemeiată, este clar că legislația națională nu a fost respectată. Mai rămâne o singură întrebare: dacă reclamantul poate pretinde că este victima unei încălcări a drepturilor sale având în vedere hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele interne și compensația acordată reclamantului, precum și circumstanțele cauzei în ansamblu. Instanțele de judecată naționale au acordat compensații reclamantului. Deși suma acestora este mică, ele trebuie apreciate în raport cu prejudiciul cauzat reclamantului. Astfel, s-a ținut cont de faptul că detenția reclamantului nu a rezultat din rejudecarea cauzei penale.”³⁴

Suplimentar, „instanțele de judecată au rejudecat doar chestiunea care viza aplicabilitatea legii de amnistiare în raport cu reclamantul. Prin urmare, rejudecarea nu a vizat vinovăția sau nevinovăția lui, care a fost constatată prin hotărârea judecătorească din anul 1999 și confirmată prin hotărârile judecătorești subsecvente. Prejudiciul cauzat reclamantului prin rejudecarea cauzei a fost minim, deoarece în orice caz în realitate el nu ar fi trebuit să execute pedeapsa într-o perioadă separată de detenție.”³⁵

O altă speță analizată de autori este cauza *Sarupici c. Republicii Moldova și Ucrainei* și cauza *Ganea și Gherscovici c. Republicii Moldova*. În aceste cazuri, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu s-a pronunțat pe fondul articolului 4 al Protocolului nr. 7, calificând plângerile reclamantilor – în special cele îndreptate împotriva Republicii Moldova – drept „premature” și respingându-le pe motivul neepuizării căilor de atac interne.”³⁶

Concluziile la care ajung autorii se referă la câteva aspecte importante: „1. Articolul 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție instituie obligația negativă a statelor de a nu admite tragerea de două

³³ POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. et al. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*. Op.cit., p. 407.

³⁴ *Ibidem*, p. 408.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

ori la răspundere a acuzatului și/ sau pedepsirea lui pentru comiterea aceleiași fapte. 2. Articolul 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție consacră aplicarea strict teritorială a principiului non bis in idem. Astfel, prevederea în cauză nu poate fi invocată în cazul urmăririi sau judecării persoanei pentru aceeași infracțiune de către instanțele diferitor state. 3. Articolul 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție se aplică doar în materie penală. 4. Articolul 4 al Protocolului nr. 7 nu se limitează la dreptul de a nu fi pedepsit de două ori, dar se extinde la dreptul de a nu fi urmărit penal sau judecat de două ori. 5. În calitate de condiție de aplicare a prevederilor articolului 4 al Protocolului nr. 7, persoana nu poate fi urmărită sau pedepsită penal pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitată sau condamnată printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat. Totodată, în lumina ultimelor constatări jurisprudențiale, în anumite condiții, procedurile administrative pot fi asimilate cu „procedura penală” în sensul autonom al acestui termen potrivit Convenției. 6. Dispoziția indicată nu împiedică faptul ca persoana să fie, pentru același act, obiectul urmăririi penale și al unei acțiuni cu caracter diferit (de exemplu disciplinar). 7. Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pe terenul art. 4 al Protocolului nr. 7 autoritățile naționale trebuie să aibă posibilitatea de remediere a situației, iar Curtea încurajează asemenea practici.”³⁷

Într-un studiu semnat de A. Eșanu și G. Reniță, intitulat *Expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală: soluțiile instanței de judecată*³⁸, autorii examinează jurisprudența instanțelor de fond referitoare la modul de soluționare a cauzelor în situația intervenirii prescripției răspunderii penale.

Conform autorilor, „prescripția tragerii la răspundere penală mai este numită și prescripția răspunderii penale. În acest sens, s-a arătat că prescripția răspunderii penale are la bază ideea că, pentru a-și atinge scopul de realizare a ordinii de drept, răspunderea penală trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii, întrucât doar în acest fel poate fi realizată prevenția generală și cea specială, și poate fi creat, pe de o parte, sentimentul de securitate a valorilor sociale ocrotite, iar, pe de altă parte - încrederea în autoritatea legii.”³⁹

Rezultatele analizei efectuate i-au condus pe autori la concluzia potrivit căreia „se poate de dispus încetarea procesului penal în baza art. 332 alin. (1) din Codul de procedură penală, din motivul

³⁷ POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. et al. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*. Op.cit., p. 408 – 409.

³⁸ EȘANU, A., RENIȚĂ, G. *Expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală: soluțiile instanței de judecată*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 1 (6), 2022, p. 29 – 33. [online] [citat: 01.04.2025].

Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/22/29-33_42.pdf

³⁹ *Ibidem*, p. 30.

expirării termenului de prescripție, în ipoteza în care inculpatul nu solicită examinarea fondului cauzei. În ipoteza în care inculpatul solicită examinarea cauzei și pretinde că este nevinovat, atunci instanța de judecată trebuie să cerceteze probele și să facă o concluzie de rigoare în acest sens.”⁴⁰

În continuare autorii susțin că, „dacă instanța va constata că persoana este nevinovată, ea trebuie să emită o sentință de achitare. În situația în care instanța va constata vinovăția persoanei, atunci ea va trebui să specifice acest lucru în motivarea sa, nu însă în dispozitivul hotărârii (sentinței/deciziei). Totodată, chiar și în această situație, instanța trebuie să libereze inculpatul de răspundere penală în legătură cu expirarea termenului de prescripție în baza art. 60 CP RM.”⁴¹

Un alt articol științific este semnat de autorul I. Chirtoaca, intitulat *Acțiunile specifice ale procurorului la etapa ședinței preliminare*⁴², în care sunt punctate categoriile de cereri și demersuri formulate etapa ședinței preliminare. Se afirmă că, „cererile și demersurile la această etapă procesuală pot fi diverse și privesc un spectru larg de aspecte, precum sunt: recuzarea, stabilirea listei probelor, trimiterea cauzei după competență sau, după caz, încetarea totală sau parțială a procesului penal, suspendarea procesului penal, fixarea termenului de judecată, măsurile preventive și de ocrotire.”⁴³

În contextul „soluționării cererilor la etapa ședinței preliminare, instanța de judecată este chemată să acționeze ca garant al realizării de către părți a drepturilor și intereselor legitime ale acestora în înfăptuirea justiției într-o cauză penală, fiind figura centrală care urmează să diriguiască comportamentul tuturor participanților la proces.”⁴⁴

Autorul susține că „în cazul în care, fie la faza de urmărire penală sau la faza judecării cauzei, dacă din partea apărării parvine o cerere de încetare a procesului penal în legătură cu expirarea termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, semnată de către inculpat, procesul urmează a fi încetat. Este important de reținut că, în situația când prescripția tragerii la răspundere penală este expirată până la momentul începerii urmăririi penale, nu pot fi făcute raportări cu temei de nereabilitare/reabilitare.”

⁴⁰ EȘANU, A., RENIȚĂ, G. *Expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală: soluțiile instanței de judecată*. Op.cit., p. 33.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² CHIRTOACĂ, I. Acțiunile specifice ale procurorului la etapa ședinței preliminare. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 4 (63), 2022, p. 21-25. [online] [citat: 03.04.2025]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/23/21-25_53.pdf.

⁴³ *Ibidem*, p. 22.

⁴⁴ *Ibidem*.

Într-un alt studiu denumit *Efectele de fapt și de drept ale încetării procesului penal*⁴⁵, autoarea O. Crețu, consideră că „încetarea procesului penal la etapa urmăririi penale se întâlnește mult mai des, decât la etapa judecătii. Aceasta se explică prin faptul, că instanța de judecată încetează cauza, de regulă, numai în acele cazuri, când organele de urmărire au comis o greșeală, neîncetând la timp procesul. Numai în puține cazuri temeiurile de încetare a procesului penal apar deja după transmiterea dosarului instanței de judecată (acte de amnistie și de grațiere, expirarea termenilor de prescripție, decesul învinutului, etc).”⁴⁶

O contribuție științifică de referință în domeniu aparține autorului A. Airapetean, intitulată *Particularitățile de emitere a actului de justiție în procesul penal, Note de Curs*,⁴⁷ unde, reflectând printre altele și despre sentința de încetare a procesului penal, autorul indică că, în secțiunea „deliberarea și adoptarea sentinței”, este reglementat un nou tip de sentință, și anume sentința de încetare a procesului penal. Astfel, în opinia autorului această modalitate de sentință nu și-a găsit reglementare în Codul de procedură penală din 1961, deoarece „instanțele de judecată la soluționarea cauzelor în prima instanță adoptau sentințe de condamnare sau achitare a inculpaților, de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical și de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter educativ, iar în celelalte cazuri, pe parcursul judecării procesului se adoptau încheieri.”⁴⁸

Autorul conchide că, reglementările din actualul Cod de procedură penală, „întemeiat obligă la adoptarea sentinței și în cazul încetării procesului penal.”⁴⁹

Remarcă autorul că „încetarea procesului penal în faza judecării cauzei în prima instanță constituie o soluție determinată de imposibilitatea sau inoportunitatea atingerii scopului procedurii în cauză. Astfel, încetarea procesului penal se dispune într-o cauză unde se urmărește tragerea la răspundere penală a inculpatului în cazul stabilirii unei circumstanțe ce împiedică condamnarea persoanei ori aceasta nu este justificată reieșind din caracterul pericolului social redus al infracțiunii și persoanei, precum și într-o cauză de reabilitare în privința unui decedat când din circumstanțele

⁴⁵ CREȚU, O. Efectele de fapt și de drept ale încetării procesului penal. În: *Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene*. Chișinău, 2018, p. 289-293.

⁴⁶ CREȚU, O. *Efectele de fapt și de drept ale încetării procesului penal*. Op.cit., p. 290.

⁴⁷ AIRAPETEAN, A. *Particularitățile de emitere a actului de justiție în procesul penal*, Note de Curs, Ciclul II, 2021. [online] [citat: 03.04.2025].

Disponibil:

https://usem.md/uploads/files/Facultatea_de_Drept/Pentru_Studenti/Suport_Didactic/Ciclul_II/Stiintific/DP/Notite%20de%20curs/010%20-%20Particularitatile%20de%20emitere%20a%20actului%20justitiar%20in%20procesul%20penal.pdf

⁴⁸ *Ibidem*, p. 18.

⁴⁹ *Ibidem*.

cauzei rezultă vinovăția acesteia. În același mod se dispune soluția încetării procesului într-o cauză de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical față de o persoană care a săvârșit infracțiunea în stare de iresponsabilitate, dar prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale inculpatul nu prezintă un pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat.”⁵⁰

Efectuând o clasificare a cauzelor de încetare a procesului penal, după caracterul și consecințele juridice, autorul le delimitează în două mari categorii. La cea dintâi atribuie: „1. Cauze de încetare a procesului în acțiunea publică de tragere la răspundere penală, care includ: a) cauze care exclud răspunderea penală (fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune; fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, cu excepția cazurilor când infracțiunea a fost săvârșită de o persoană juridică; b) există cel puțin una din cauzele, care înlătură caracterul penal al faptei (art. 35 din Codul penal); cauze care înlătură răspunderea penală sau pedeapsa; c) cauze unde organul de urmărire penală sau instanța de judecată sau pronunțat anterior asupra aceleiași fapte și persoane; d) cauze de renunțare la aplicarea pedepsei sau de înlocuire a răspunderii penale.”⁵¹

La cea de-a doua categorie autorul A. Airapetean, include „cauze de încetare a procesului, unde nu se examinează chestiunea tragerii la răspundere penală, care cuprind: a) cauze care nu justifică aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical; b) cauze de reabilitare a persoanelor decedate, dacă în procesul revizuirii sentinței de condamnare se confirmă vinovăția acestuia.”⁵²

În literatura de specialitate se regăsește și studiul semnat de cercetătorul D. Roman, intitulat *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*⁵³, care tratează direct tematica supusă prezentei cercetări.

Examinând aspectele generale referitoare la soluția încetării procesului penal în faza judecătii, cercetătorul D. Roman subliniază că „soluționarea laturii penale poate fi făcută nu numai prin condamnare sau achitare, așa cum rezultă din condițiile actului procesual de sesizare a instanței de judecată prin rechizitoriu, dar și prin încetarea procesului penal în anumite circumstanțe, când primele două soluții sunt inacceptabile.”⁵⁴

⁵⁰ AIRAPETEAN, A. *Particularitățile de emitere a actului de justiție în procesul penal*. Op.cit., p. 18.

⁵¹ *Ibidem*, p. 19.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. În: *Polish Science Journal*, Issue, n. 4 (25), 2020, p. 311 – 326. [online] [citat: 03.04.2025].

Disponibil:

<https://sciencecentrum.eu/wpcontent/uploads/2020/04/POLISH%20SCIENCE%20JOURNAL%20%E2%84%9625%20%28web%29.pdf>.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 311.

Din perspectivă istorică, D. Roman relevă că, la începutul secolului al XX-lea, atât legislația, cât și doctrina procesual penală românească „distingeau între soluția absolvirii și cea a stingerii acțiunii publice.”⁵⁵

Potrivit art. 10 din Codul de procedură penală al epocii, „absoluțiunea intervenea atunci când se constata că fapta imputată inculpatului, deși reală și atribuită acestuia, nu era încadrată în niciun text de incriminare. În consecință, conform legii, absolvirii îi era rezervată situația în care un fapt material, deși săvârșit și constatat ca atare, nu era prevăzut și sancționat de norma penală, motiv pentru care nu putea constitui infracțiune. Distincția era una de finețe juridică: inexistența faptei materiale conducea la achitare, pe când lipsa unuia dintre elementele constitutive de natură juridică atrăgea soluția de absolvire.”⁵⁶

Potrivit doctrinei contemporane românești, afirmă D. Roman, „rezolvarea cauzei începe prin adoptarea unei soluții în ce privește latura penală. În soluționarea acestui aspect, prima instanță are posibilitatea să se pronunțe una din următoarele trei soluții: condamnarea, achitarea sau încetarea procesului penal (art. 345). Achitarea sau încetarea procesului penal constituie o soluționare negativă a cauzei penale.”⁵⁷

Autorul evidențiază că până la adoptarea Codului de procedură penală din 2003 soluția încetării procesului penal în ședință de judecată avea semnificația „absolvirii inculpatului de răspundere penală și de pedeapsă pentru temeiuri de nereabilitare, iar în unele cazuri și pentru temeiuri de reabilitare.”⁵⁸

Cercetătorul ajunge la concluzia că, „absoluțiunea este o soluție a instanței de judecată prin care cel acuzat se scutește de pedeapsă în cazurile când tragerea la răspundere penală este împiedicată de anumite circumstanțe prevăzute de lege sau se dispune înlocuirea acesteia cu alte modalități de răspundere (de exemplu cu cea contravențională). Încetarea procesului penal în faza judecării cauzei în prima instanță constituie o soluție determinată de imposibilitatea sau inoportunitatea atingerii scopului procedurii în cauză, de regulă, fără a se pronunța asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului.”⁵⁹

O altă particularitate a sentinței de încetare a procesului penal, este că, prin aceasta, de regulă, nu se stabilește vinovăția persoanei absolvite de răspundere penală. În context, autorul indică „datorită

⁵⁵ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 311.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 313.

⁵⁹ *Ibidem*.

faptului că sentința de încetare poate fi adoptată în cadrul ședinței preliminare sau părții pregătitoare a examinării cauzei, adică fără a cerceta probele, instanța de judecată, de jure, nu poate să se pronunțe asupra vinovăției persoanei, pe când după examinarea probelor, în unele cazuri, poate să se pronunțe (de exemplu, părțile s-au împăcat după cercetarea judecătorească), deși nu este obligată.”⁶⁰

Un reper doctrinar în materia analizată este semnată de autorii M. Grama, S. Botnaru, A. Șavga, D. Martin, intitulată *Drept penal, partea generală*.⁶¹

Prin prisma considerațiilor generale, autorii evidențiază că „liberarea de răspundere penală, reprezintă scutirea persoanei, care a săvârșit infracțiunea de obligația de a suporta sancțiunea prevăzută de norma de incriminare a legii penale în virtutea unor împrejurări prevăzute de legea penală. În aceste situații persoana este liberată de aplicarea din partea statului a măsurilor cu caracter penal – juridic. Într-un șir de cazuri, scopul de luptă cu criminalitatea este posibil a fi realizat fără tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate sau, în cazul condamnării lor, pot fi eliberați de ispășirea pedepsei penale. Persoana care a săvârșit o faptă, ce conține semnele unei componente de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală ori de procuror în cadrul urmăririi penale, ori de către instanța de judecată la examinarea cauzei.”⁶²

Remarcă autorii că, „liberarea de răspundere penală costă în emiterea de către instanța de judecată a sentinței de încetare a procesului penal (art. 391 din CPP al RM) în cazurile prevăzute de art. 54 – 56 din CP RM sau emiterea de către procuror a unei ordonanțe de suspendare condiționată a urmăririi penale (art. 510 – 512 din CPP al RM) în cazul prevăzut de art. 59 din CP al RM, sau emiterea de către procuror a unei ordonanțe de clasare a cauzei penale (art. 286 din CPP al RM) în cazul prevăzut de art. 60 din CP al RM, sau emiterea sentinței de condamnare fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute de art. 57 și art. 58 al RM (art. 389 din CPP al RM), care atrag după sine încetarea relațiilor penal – juridice.”⁶³

Totodată, mai notează că „în conformitate cu prevederile Codului penal (art. 53) liberarea de răspundere penală poate avea loc numai atunci, când există toate premisele pentru a trage persoana la răspundere penală, adică cele săvârșite de ea conțin semnele unei componente a infracțiunii concrete.

⁶⁰ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 320.

⁶¹ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2016.

⁶² *Ibidem*, p. 118.

⁶³ *Ibidem*, p. 118-119.

De aceea, dacă, în faptele persoanei nu s-a stabilit prezența unei componente a infracțiunii, aceasta înseamnă, că persoana inițial nu poate fi pusă răspunderii penale, dar nu este liberată de ea.”⁶⁴

Un studiu pertinent cercetărilor noastre se referă la *Soluțiile instanței în raport cu acțiunea civilă examinată în cadrul procesului penal*,⁶⁵ autor E. Ababei.

Potrivit autorului, „persoana căreia i s-a adus un prejudiciu în rezultatul infracțiunii are posibilitatea de a-și apăra dreptul încălcat prin exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal, ceea ce constituie un beneficiu procesual acordat victimei infracțiunii de a valorifica toate elementele acumulate de procuror în acuzare, precum și întreg cadrul procesului penal, pentru a-și vedea satisfăcute interesele de ordin civil, patrimoniale sau morale afectate prin comiterea infracțiunii împotriva sa.”⁶⁶

Autorul susține că „soluționarea acțiunii civile în procesul penal are loc prin sentința adoptată. Instanțele judecătorești, la judecarea cauzelor penale în prima instanță, adoptă sentințe: a) de condamnare (art. 389 CPP RM); b) de achitare (art. 390 CPP RM); c) de încetare a procesului penal (art. 332 și 391 CPP RM); d) de aplicare a unor măsuri de constrângere cu caracter medical (art.499 CPP RM). Indiferent de soluția instanței, fie ea de condamnare, achitare sau încetare, când se constată săvârșirea de către inculpat a unei fapte prevăzute de legea penală și producerea unui prejudiciu material sau moral părții civile, va avea loc admiterea totală sau parțială a acțiunii civile.”⁶⁷

Într-un alt articol, semnat de O. Ceban, denumit *Încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei penale*,⁶⁸ se conțin reflecții asupra temeiurilor de încetare a procesului penal, care ridică inconveniențe, acestea fiind decesul făptuitorului, retragerea plângerii, starea de iresponsabilitate a făptuitorului. Astfel, în aspect general, aceasta consideră că „încetarea procesului penal este o decizie a subiectului competent, adică a judecătorului, cu privire la imposibilitatea continuării cauzei din cauza prezenței uneia dintre împrejurările prevăzute de lege. Legislația prevede posibilitatea încetării procesului penal atât în ședința preliminară, cât și după examinarea cauzei pe fond, iar temeiurile aplicabile pot fi găsite în Codul de procedură penală al Republicii Moldova.”⁶⁹

⁶⁴ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p.119.

⁶⁵ ABABEI, A. Soluțiile instanței în raport cu acțiunea civilă examinată în cadrul procesului penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 8 (128), 2019, p. 94-103. [online] [citat: 05.04.2025]
Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/12.%20p.94-103.pdf

⁶⁶ *Ibidem*, p. 94.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 96.

⁶⁸ CEBAN, O. Încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei penale. În: *Analele Științifice ale USM, Seria Lucrări studentești*, 2023, p. 66 – 68. [online] [citat: 05.04.2025]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/66-68_46.pdf.

⁶⁹ CEBAN, O. *Încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei penale*. Op.cit., p. 66.

Într-un alt studiu, denumit *Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare*,⁷⁰ semnat de autorul I. Tipa, subliniază că reglementarea condiției schimbării situației în legislația penală este ambiguă, deși consecințele juridico-penale rezultate sunt similare. Astfel, autorul menționează că „în practica judiciară se pot întâlni situații în care, în anumite condiții postinfracționale legate de anumite schimbări, fapta poate să-și piardă caracterul prejudiciabil, iar, ca urmare, să aibă loc o apreciere juridico-penală deosebită. Atare schimbări care duc la o apreciere penală specifică condiționează liberarea de pedeapsa penală, precum și generează consecințe juridico-penale mult mai favorabile celui liberat în astfel de situații, decât pentru cel condamnat la detenție.”⁷¹

Remarcă autorul că, „potrivit prevederilor art. 389 CP RM, instanța de judecată adoptă o sentință de condamnare în ambele cazuri, atât cu referire la liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației, cât și cu referire la liberarea de pedeapsa penală datorită schimbării situației. În ambele cazuri se vorbește despre o sentință de condamnare, însă pentru unul din ele – fără stabilirea pedepsei penale cu liberarea de răspundere penală, iar pentru altul – cu stabilirea pedepsei penale, dar fără executarea ei.”⁷²

1.2. Analiza cercetărilor privind problema încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în alte state

O lucrare reprezentativă a doctrinei românești este realizată de cercetătorul I. Tanoviceanu, intitulată *Tratat de Drept și procedură penală*⁷³. În această lucrare, reflectând asupra acțiunilor în procedura penală și a deosebirilor dintre ele, autorul subliniază că „drepturile acordate sau recunoscute de lege, sunt uneori violate, și din această cauză trebuie ca legiuitorul să instituiască autorități judecătorești și să dea mijlocul ca aceste violări să-și ia pedeapsa pe care o merită. Mijlocul acesta dat de lege se numește acțiune.”⁷⁴

⁷⁰ TIPA, I. *Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare*. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, nr. 4 (14), 2008, p. 171 – 174. [online] [cit.: 06.04.2025]

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/24%20Similitudini%20si%20delimitari%20ale%20liberarii%20de%20pedeapsa%20penala.pdf.

⁷¹ *Ibidem*, p. 171.

⁷² *Ibidem*, p. 173.

⁷³ TANOVICANU, I. *Tratat de Drept și procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală, revăzut și completat, vol. IV*. București: Ed. Tipografia „Curierul Judiciar”, 1926, p. 888.

⁷⁴ TANOVICANU, I. *Tratat de Drept și procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală, revăzut și completat, vol. IV*. Op.cit., p. 103.

Marchează autorul că „deși din infracțiune pot naște două acțiuni, una publică (penală) și alta privată (civilă), totuși numai acțiunea publică este de esența ilicitului penal. Așa dar, cea ce este specific procedurii penale este acțiunea publică, acțiunea privată nefiind decât o acțiune civilă ca orișicare altă acțiune civilă, susceptibilă, numai de a fi alăturată acțiunii publice.”⁷⁵

Acțiunea penală „poate fi o acțiune publică, adică exercitată de către Ministerul public, sau o acțiune privată, exercitată de către partea vătămată, în cazul când infracțiunea respectivă conform legilor penale poate fi urmărită numai de către persoana lezată (de exemplu conform cod.pen.austr. adulterul, insulte, violarea dreptului de autor, ș.a.).”⁷⁶

În context, autorul subliniază că „o acțiune se leagă întotdeauna de ideia de desfășurare materială în timp, de unde implicit un punct de plecare (momentul inițial), o dezvoltare (momentul exercitării) și un sfârșit (momentul final). Fiecare din aceste momente presupune la rândul său intervențiunea unui sau mai multor acte de procedură, îndeplinite de o persoană sau un organ îndrituit a efectua atare acte. Așa dar acțiunea publică, ca și cea privată, implină: o punere în mișcare (promovare), o dezvoltare (exercitare) și rezolvare definitivă (soluționare)”⁷⁷

Conform autorului, „legea de procedură penală determină în mod expres cine are dreptul de a pune în mișcare fiecare dintre cele două acțiuni, cine are dreptul să le exercite și cine are în fine dreptul să dispună soluționarea lor.”⁷⁸

Cercetând acțiunea publică și cea privată, cercetătorul Tanoviceanu I., subliniază că „sunt cinci cauze care sting acțiunea publică: a) moartea inculpatului; b) amnistia; c) prescripția; d) autoritatea lucrului judecat; e) împăcarea sua transigerea.”⁷⁹

Cu privire la moartea inculpatului, autorul susține „e adevărat că morții nu pot fi puși la închisoare, dar ei pot să fie loviți în averea lor, care se poate confisca, și în memoria lor care se poate înfiera. Și aceste lovituri aduse morților, pot produce efect de a speria pe cei vii, *male tractando mortuos, terremus et viventes*, ceea ce este tocmai scopul pedepsei. Omul poate fi reținut ca să nu comită infracțiuni, din cauza temerii că averea lui va fi confiscată după moarte, corpul și memoria lui vor fi necinstite.”⁸⁰

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 106.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 112.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 375.

⁸⁰ TANOVICEANU, I. *Tratat de Drept și procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală, revăzut și completat*, vol. IV. Op.cit., p. 380.

Cu privire la amnistie, autorul reamînește că, amnistia este „uitarea sau ștergerea faptei, poate interveni înainte de condamnare, pe când grația, fiind iertarea de pedeapsă întreagă sau parțială, nu poate interveni decât după ce o condamnare a fost pronunțată. Cu alte cuvinte, grația nu poate împiedica acțiunea publică, fiindcă ea nu se referă la pedeapsă, pe când amnistia, fiind ștergerea faptei, poate împiedica urmărirea pentru totdeauna, adică stinge acțiunea publică.”⁸¹

Cercetând aspectul prescripției acțiunii publice, autorul susține „trecerea timpului care poate avea ca efect, după cum am văzut, să apere o persoană de executarea unei condamnări, poate în același timp să fie o piedică pentru exercitarea acțiunii publice”.⁸²

Prin urmare, Tanoviceanu I., opiniază „în dreptul penal modern, prescripțiunea acțiunii publice trebuie să fie modelată de așa manieră încât să corespundă cu finalitatea represivității. Numai atunci când reacțiunea represivă după un timp, nu și-ar mai avea rațiunea fiindcă finalitatea pe care ea o urmărește s-ar găsi cu prisosință realizată prin opera tămăduitoare a timpului, numai atunci stingerea acțiunii publice prin prescripțiune ar trebuie să fie admisă”.⁸³

De asemenea, se evidențiază că „simplul efect automatic al ajungerii la termen nu trebuie să fie admis în dreptul modern și în legiurile viitoare, pentru beneficiul prescripțiunii. Condițiunea de timp trebuie să fie unită și cu condițiunea de bună – conduită. Cel care invocă prescripțiunea va trebui să dovedească că a avut o bună conduită, că nu a mai săvârșit alte infracțiuni, că trăiește în mod onorabil și că în măsura în care îi stă în putință este dispus să repare dauna cauzată victimei.”⁸⁴

În continuarea textului, autorul susține că „acțiunea publică prescrisă nu mai poate să fie intentată, iar dacă ministerul public intenționează acțiunea publică, ea trebuie să fie declarată inadmisibilă de judecători. Prescripțiunea acțiunii publice, fiind de ordine publică poate să fie invocată în orice stare a procesului, în apel, în instrucțiune și chiar înaintea Curții de casațiune. Judecătorii sunt datori să pronunțe din oficiu prescripțiunea acțiunii publice, când este cazul, fiindcă se poate transige asupra unei materii de ordine publică. Prin urmare, data comiterii unei infracțiuni, este un element pe care judecătorii sunt datori să-l examineze din oficiu, când e vorba ca să aplice o pedeapsă, fiindcă data e un element indispensabil al primirii acțiunii.”⁸⁵

⁸¹ *Ibidem*, p. 385 – 386.

⁸² *Ibidem*, p. 387.

⁸³ *Ibidem*, p. 391.

⁸⁴ *Ibidem*.

⁸⁵ TANOVICEANU, I. *Tratat de Drept și procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală, revăzut și completat, vol. IV*. Op.cit., p. 416.

Iar, „chestiunea prescripțiunii interesând însăși substanța dreptului de a pedepsi, ea trebuie să treacă înaintea tuturor altor chestiuni și excepțiuni ce s-ar putea invoca cu ocaziunea judecării pricinei penale.”⁸⁶

Este importantă și accepțiunea autorului privind faptul, cine va face dovada prescripțiunii, inculpatul sau deopotrivă Ministerul public. La caz, autorul Tanoviceanu I., susține că „incontestabil că în practică totdeauna se va grăbi chiar inculpatul să facă dovada că acțiunea publică a fost stinsă prin prescripțiune, dar dacă inculpatul se va mulțumi numai să invoce prescripțiunea fără altă arătare, atunci credem că e de datoria Ministerului public să probeze data când infracțiunea s-a comis, timpul cât a trecut de atunci și în cazul când durata prescripțiunii este împlinită, să dovedească că au existat acte care au întrerupt sau suspendat prescripțiunea. Judecătorii vor trebui chiar din oficiu să ceară Ministerului public aceste dovezi atunci când constată că pricina pe care o au în cercetare are o vechime ce atinge termenul prescripțiunii.”⁸⁷

O altă lucrare de referință aparține autorului A. Zărafiu, intitulată *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială*.⁸⁸ Autorul remarcă că, „hotărârea pronunțată în urma judecării unei cauze penale (în sens de act procesual) cuprinde două categorii de dispoziții: - referitoare la rezolvarea cauzei pe fond (ce implică atât rezolvarea acțiunii penale, cât și a acțiunii civile, dacă a fost exercitată în procesul penal); - referitoare la măsurile complementare, ce privesc fie starea de libertate (măsuri aferente laturii penale), fie reparațiile civile (măsuri aferente laturii civile).”⁸⁹

În raport cu învinuirea față de inculpat prima instanță de judecată poate dispune una dintre cele cinci soluții prin care se stinge (însă nu definitiv) acțiunea penală, și anume: - condamnarea; - renunțarea la aplicarea pedepsei; - amânarea aplicării pedepsei; - achitarea; - încetarea procesului penal.

Prin urmare, opinează autorul, „încetarea procesului penal se pronunță atunci când instanța constată existența unuia din cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e) – j) CPP. Având în vedere fundamentul acestor impedimente (care derivă din lipsa de obiect a acțiunii penale) soluția încetării procesului penal nu echivalează cu nevinovăția inculpatului, ci cu imposibilitatea tragerii acestuia la răspundere penală sau cu imposibilitatea aplicării unei pedepse. Prin urmare, chiar dacă uneori îl

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ ZĂRAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială, ediția a 2-a*. București: Editura C. H. Beck, 2015.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 444.

absolvă de răspundere penală pe inculpat, soluția încetării procesului penal are o valoare inferioară achitării (prin prisma temeiului și a consecințelor juridice).”⁹⁰

Mai evidențiază autorul că, pot fi contestate cu apel, în primul rând sentințele, care „în mod exhaustiv stabilesc soluțiile de rezolvare a acțiunii penale în prima instanță, acestea fiind sentințele de: condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal.”⁹¹

Cercetătorul M. Udriou, în lucrarea *Procedura penală, Partea specială*,⁹² se expune asupra soluțiilor cu privire la acțiunea penală, care pot fi pronunțate de instanță, după deliberare. Una dintre acestea este încetarea procesului penal, care „constituie soluția pe care o poate pronunța instanța de judecată atunci când constată că: lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale; a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori al inculpatului persoană juridică; a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii; există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; există autoritate de lucru judecat; a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.”⁹³

Evidențiază cercetătorul M. Udriou faptul că, „în situația în care se dispune încetarea procesului penal, măsurile preventive încetează de drept; inculpatul față de care s-a dispus încetarea procesului penal poate fi supus la măsuri de siguranță în condițiile legii, cu excepția situației în care s-a reținut ca impediment la exercitarea acțiunii penale, decesul inculpatului persoană fizică, respectiv radierea inculpatului persoană juridică; instanța pronunță încetarea procesului penal și atunci când inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 NCPP (în caz de amnistie, prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate) și se constată, ca urmare a continuării procesului, că nu sunt incidente cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a) – d) NCPP; în cazul în care un inculpat a fost trimis în judecată pentru stabilirea mai multor infracțiuni, pentru fiecare dintre acestea se poate aplica una dintre soluțiile de mai sus, în măsura în care evaluarea în ansamblu a regimului sancționator este unitar; - în situația în care au fost trimiși în judecată mai

⁹⁰ ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 446.

⁹¹ *Ibidem*, p. 456.

⁹² UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială*, ed. a 6-a. București: Ed. C. H. Beck, 2019.

⁹³ *Ibidem*, p. 508 – 509.

mulți inculpați pentru una sau mai multe infracțiuni, pentru fiecare infracțiune de care este acuzat fiecare dintre inculpați se va pronunța una dintre soluțiile prenotate.”⁹⁴

Cu privire la acțiunea civilă, în cazul adoptării unei sentințe de încetare a procesului penal, autorul menționează că în acest caz, instanța „lasă nesoluționată acțiunea civilă în cazul încetării pronunțate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. f) (cu excepția prescripției răspunderii penale), i) sau lit. j) NCPP ori în cazul retragerii plângerii prealabile.”⁹⁵

Totodată, „instanța poate admite în tot ori în parte acțiunea civilă și obliga inculpatul și/sau partea responsabilă civilmente la plata de daune materiale/morale către partea civilă sau , după caz, respinge acțiunea civilă în cazul încetării pronunțate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. f) (prescripția răspunderii penale) și lit. h) NCPP.”⁹⁶

În cazul împăcării părților, instanța constată stinsă acțiunea civilă. Iar, în cazul încetării procesului penal ca urmare a medierii, instanța va lua act de conținutul tranzacției încorporate în acordul de mediere.

Mai remarcă autorul că „indiferent de soluția pronunțată cu privire la acțiunea penală, instanța poate lua act că persoana vătămată nu s-a constituit parte civilă în procesul penal, întrucât prejudiciul a fost acoperit prin restituire. Indiferent de soluția pronunțată cu privire la acțiunea penală, instanța poate respinge ca inadmisibilă acțiunea civilă.”⁹⁷

Într-o altă lucrare remarcată a aceluiași autor, M. Udriș, denumită *Procedura penală - partea generală*,⁹⁸ cercetătorul analizează în special principiul *ne bis in idem*, remarcă „nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică; așadar art. 6 NCPP conține trei garanții distincte și prevede că nici o persoană nu va fi 1) urmărită penal; 2) judecată; 3) pedepsită pentru aceeași infracțiune.”⁹⁹

Astfel, „pentru a se putea invoca incidența *ne bis in idem*, trebuie întrunite cumulativ următoarele condiții: 1) existența unei hotărâri definitive cu privire la fondul cauzei penale; 2) existența unei proceduri în materie penală de sancționare (*bis*); 3) noul proces penal să se îndrepte în

⁹⁴ UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială, ed. a 6-a*. Op.cit., p. 509.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 511 – 512.

⁹⁸ UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală, ediția a 6-a, vol. I*. București: Ed. C. H. Beck, 2019.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 34.

contra aceleiași persoane (*eadem personae*); 4) noul proces penal să privească fapte identice ori fapte care sunt în mod substanțial aceleiași (*idem factum*);”¹⁰⁰

În context, „noțiunea de hotărâre definitivă, are un sens autonom în structura *ne bis in idem*, nefiind limitată numai la sentințele și deciziile pronunțate de instanța de judecată.”¹⁰¹

Autoarea A. Crișu, în lucrarea *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală, Ediția a 2-a, revizuită și actualizată*,¹⁰² afirmă că prin „hotărâre definitivă”, „trebuie înțeles nu numai hotărârea unei instanțe penale, dar și rezultatul parcurgerii unei proceduri judiciare prin care este rezolvat fondul unei cauze de natură civilă, contravențională, administrativă sau fiscală. Decizia trebuie să fie definitivă și obligatorie potrivit dreptului național din statul respectiv și totodată, trebuie să existe siguranța că aceasta conferă în statul respectiv protecția acordată în temeiul principiului *ne bis in idem*.”¹⁰³

Totodată, autoarea, analizează cauzele care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau care sting acțiunea penală, context în care menționează că „cazurile care împiedică punerea în mișcare sau, ulterior, exercitarea ei și care, odată constatate, impun stingerea acesteia, sunt cuprinse în art. 16 CPP (...) unele dintre cazuri constau în lipsa de temei al acesteia, art. 16 alin. 1) lit. a) – d) CPP, iar altele în lipsa de obiect. În alte situații, cazurile constau în diferite condiții prevăzute de lege, care nu permit declanșarea acțiunii dacă nu sunt îndeplinite.”¹⁰⁴

Astfel, mai remarcă că „după faza procesuală în care este constatat cazul de stingere a acțiunii, în faza urmăririi penale se va dispune de către procuror clasarea cauzei, iar de către instanță în faza judecării, achitarea inculpatului sau încetarea procesului penal.”¹⁰⁵

Analizând toate temeiurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, autoarea A. Crișu, analizează în special și temeiul, care presupune existența autorității de lucru judecat. Astfel, notează că „hotărârile judecătorești devin definitive în condițiile legii și dobândesc, în acel moment, autoritatea de lucru judecat. Autoritatea de lucru judecat se exprimă în primul rând prin punerea în executare a hotărârii, și totodată, prin împiedicarea exercitării unei noi acțiuni penale pentru aceeași

¹⁰⁰ UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală, ediția a 6-a, vol. I*. Op.cit., p. 34.

¹⁰¹ *Ibidem*.

¹⁰² CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2017.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 74.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 182.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

faptă și față de aceeași persoană. Așadar, acțiunile penale care au o rezolvare definitivă nu mai pot fi exercitate din nou.”¹⁰⁶

În context, evidențiază că „autoritatea de lucru judecat în materie penală poate fi invocată dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: - identitatea de persoane; - identitatea de obiect. Proba autorității lucrului judecat constă în hotărârea judecătorească definitivă din care rezultă identitatea de obiect și de persoane cu privire la care mai există o hotărâre judecătorească definitivă. Dacă hotărârea judecătorească anterioară privește aceeași persoană, dar o faptă săvârșită la o altă dată, chiar dacă încadrarea juridică este aceeași, soluția de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. i) CPP, și anume că există autoritate de lucru judecat, este nelegală. De asemenea, dacă pentru aceeași faptă s-a dispus anterior de către procuror prin ordonanță clasarea cauzei, soluția instanței de încetare a procesului penal, potrivit 16 alin. (1) lit. i) CPP, este nelegală, deoarece numai hotărârile judecătorești definitive, nu și actele procesuale ale procurorului, au autoritate de lucru judecat.”¹⁰⁷

Este elocvent de remarcat că autoarea a cercetat aspectul stabilirii priorității cazurilor de împiedicare a punerii în mișcare sau a exercitării acțiunii penale. Astfel, ea subliniază că reprezintă o practică deosebită determinarea priorităților în aplicarea cazurilor prevăzute de art. 16 CPP, atunci când într-o cauză penală se constată incidența mai multor asemenea situații. Autoarea consideră că „din examinarea cazurilor rezultă că ordinea enumerării nu este întâmplătoare: mai întâi sunt prezentate, succesiv, cauzele care determină lipsa de temei a acțiunii penale (lit. a)–d)), urmate de cele care vizează lipsa de obiect. În această succesiune, întâietate au cauzele care afectează temeiul acțiunii penale..”¹⁰⁸

Dacă însă sunt în „concurs cauzele din care rezultă lipsa de temei, prioritate are primul din enumerarea de la lit. a) – d): a) fapta nu există; b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege; c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea; d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;). (...) Urmând aceeași regulă, dacă sunt incidente mai multe cazuri care exprimă lipsa de obiect, întâietatea are primul ordinea fixată în art. 16 lit. e) – j), celelalte urmând a fi excluse (procurorul va dispune clasarea, iar instanța încetarea procesului penal.)”¹⁰⁹

¹⁰⁶ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 190.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 191.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

Totodată, autoarea mai evidențiază că „dacă întâietatea cazurilor rezultate din lipsa de temeie este justificată (întrucât exclud posibilitatea angajării răspunderii juridice), prioritatea, în ordinea enumerării, pentru cazurile care exprimă lipsa de obiect poate fi influențată și de alte criterii. De exemplu, în cazul plângerii împotriva soluțiilor de netrimiteră în judecată, în cauzele în care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, judecătorul de cameră preliminară poate admite plângerea și schimba temeiul de drept al soluției de clasare, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru cel care a introdus plângerea.”¹¹⁰

O altă lucrare recentă din doctrina română, semnată de autoarea A. Crișu și intitulată *Drept procesual penal – Partea specială*, abordează,¹¹¹ aspecte esențiale privind sentințele de achitare sau de încetare a procesului penal. În acest context, se afirmă că aceste sentințe „trebuie să cuprindă mențiuni cu privire la temeiul lor, respectiv existența cazului prevăzut în art. 16 CPP, descrierea situației de fapt și indicarea probelor din care rezultă aceasta.”

De asemenea „în conținutul hotărârii trebuie să se precizeze temeiurile de drept ce justifică soluțiile date în cauză. În toate situațiile, motivarea trebuie să fie cât mai convingătoare, bazându-se pe indicarea datelor concrete reținute din probele administrate, în așa fel încât soluția să constituie o concluzie firească a întregului proces. Motivarea trebuie să fie completă, să ofere o rezolvare totală a conflictului de drept soluționat de instanță pe latura penală și civilă, astfel încât să permită un control real al verificării legalității și temeiniciei sentinței penale. Esența motivării constă într-o analiză efectivă a probelor administrate, din care să rezulte fundamentarea soluției pronunțate.”¹¹²

Mai evidențiază autoarea că, „rezolvând fondul cauzei, instanța hotărăște prin sentință asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând una dintre soluțiile prin care acțiunea penală se stinge, și anume: a) condamnarea; b) renunțarea la aplicarea pedepsei; c) amânarea aplicării pedepsei; d) achitarea; e) încetarea procesului penal.”¹¹³

Iar, „în procedura deliberării, membrii completului analizează mai întâi situația de fapt, urmând a constata dacă fapta există, a fost săvârșită de cel care a fost trimis în judecată și dacă acesta răspunde penal, și, în funcție de concluzii, va hotărî în drept. Dacă constată existența unui dintre cazurile prevăzute de art. 16 CPP, nu poate dispune condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei ori

¹¹⁰ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală, ed. a 2-a*. Op.cit. 191.

¹¹¹ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea specială, ed. a 3-a, revizuită și actualizată*. București: Ed. Hamangiu, 2022.

¹¹² *Ibidem*, p. 240 – 241.

¹¹³ *Ibidem*, p. 233.

amânarea aplicării pedepsei, instanța urmând să analizeze posibilitatea achitării sau încetării procesului penal.”¹¹⁴

O contribuție deosebit de semnificativă în cadrul doctrinei române este reprezentată de cercetarea întreprinsă de savanții I. Neagu și M. Damaschin, intitulată *Tratat de procedură penală – Partea specială*, realizată în lumina prevederilor noului Cod de procedură penală,¹¹⁵ care analizând subiectul rezolvării cauzei penale, susțin că „încetarea procesului penal se pronunță în situația în care instanța constată existența unuia dintre următoarele cazuri: e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale; f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori a inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică; g) a fost retrasă plângerea prealabilă în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspundere penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii; h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; i) există autoritate de lucru judecat; j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat potrivit legii.”¹¹⁶

Potrivit autorilor, în practica judiciară s-a stabilit că „în ipoteza în care în aceeași cauză subzistă impedimente care atrag atât achitarea cât și încetarea procesului penal instanța trebuie să ia în considerare soluția achitării excluzând soluția încetării procesului penal.”¹¹⁷

Totodată, se afirmă că în cazul în care „dacă fapta reclamată prin plângerea prealabilă nu mai este prevăzută de lege penală și în același timp a intervenit împăcarea instanța va pronunța soluția achitării această fiind mai favorabilă inculpatului decât aceea de încetare a procesului penal ca urmare a împăcării. În primul caz fapta nu mai constituie infracțiune pe când, în al doilea caz fapta constituie infracțiune, însă nu există răspundere penală, aceasta înseamnă că poziția inculpatului este diferită în cele două poziții. În primul caz el este o persoană care nu a săvârșit nicio faptă penală, în al doilea caz este o persoană care a săvârșit o infracțiune, dar nu poate fi trasă răspundere penală. De asemenea împăcarea presupune existența unei infracțiuni cu privirea la care să se producă manifestarea bilaterală de voință.”¹¹⁸

¹¹⁴ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea specială*, ed. a 3-a. Op.cit., p. 233.

¹¹⁵ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea specială*, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 2. București: Ed. Universul Juridic, 2015.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 259 – 260.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 260.

¹¹⁸ *Ibidem*.

O altă lucrare, semnată de I. Neagu și M. Damaschin și intitulată *Tratat de procedură penală – Partea Generală, în lumina p noului Cod de procedură penală*¹¹⁹. Analizând stingerea acțiunii penale în cursul judecății, autorii menționează că „acțiunea penală se stinge prin pronunțarea unei hotărâri de către organele judecătorești cărora le-a fost dedus spre soluționare conflictul născut în urma săvârșirii infracțiunii. Soluțiile prin care acțiunea penală se stinge în urma desfășurării judecării cauzei sunt: condamnarea definitivă, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. În ceea ce privește soluția achitării și soluția încetării procesului penal, acestea se pronunță când se constată cazurile prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. a) – d) și art. 16 alin. (1) lit. e) – j.”¹²⁰

Autorii evidențiază că „cazurile prevăzute în art. 16 pot fi împărțite în două mari categorii: impedimente rezultând din lipsa de temei a acțiunii penale, art. 16 lit. a) – d) și impedimente rezultând din lipsa de obiect a acțiunii penale art. 16 lit. e) – j). În cazurile în care în aceeași cauză subzistă impedimente care atrag atât achitarea inculpatului, cât și încetarea procesului penal, instanța trebuie să ia considerare cauzele de achitare, excluzându-le pe cele de încetare în procesul penal.”¹²¹

În contextul continuării procesului penal, autorii menționați afirmă că „potrivit art. 18, în caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabilă, de existența unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal.”¹²²

Astfel, se constată introducerea a două noi ipoteze care permit solicitarea continuării procesului penal și anume „existența unei cauze de neimputabilitate și renunțarea la urmărire penală. Cererea de continuare a procesului penal poate fi formulată atât în cursul urmăririi penale cât și pe parcursul fazei de judecată, fiind ulterioară unei dispoziții prin care procurorul sau instanța de judecată dau eficiența unei cauze de stingere a acțiunii penale dintre cele prevăzute expres în textul de lege. În cursul fazei de judecată, dacă inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art.18 și se constată, ca urmare a continuării procesului, că sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. 1) lit. a)-d), instanța de judecată pronunță achitarea. Dacă inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 și

¹¹⁹ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală*, vol. 1. București: Ed. Universul Juridic, București, 2014.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 268.

¹²¹ *Ibidem*, p. 270 – 271.

¹²² *Ibidem*, p. 293 – 294.

se constată că nu sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. 1) lit. a)- d), instanța de judecată pronunță încetarea procesului penal.”¹²³

O altă lucrare semnificativă în doctrina română este *Urmărirea penală – Aspecte teoretice și practice*, elaborată de autorii A. Pintea, D. C. Pintea și A. C. Bălănescu.¹²⁴ În mod special, capitolul IV, redactat de A. Pintea, analizează cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, delimitând situațiile în care acțiunea penală este lipsită de temei și cele în care aceasta este lipsită de obiect. Totodată, autorul examinează instituția continuării procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului, evidențiind implicațiile juridice și procedurale ale acestei măsuri.

Astfel, analizând aceste cauze, autorul evidențiază că se va dispune clasarea în faza urmăririi penale și încetarea procesului penal în faza judecătii în fond atunci când se constată lipsa plângerii prealabile sau, după caz, absența autorizării ori a sesizării organului competent, situație prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. e) CPP, care constituie un caz în care acțiunea penală este lipsită de obiect.

În context autorul afirmă „lipsa plângerii prealabile a persoanei vătămate în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei asemenea plângeri înlătură răspunderea penală, dacă plângerea prealabilă este introdusă în termen și cu respectarea dispozițiilor legale. În ce privește lipsa autorizării organului competent, aceasta apare, de asemenea ca un impediment procedural pentru punerea în mișcare și exercitare a acțiunii penale.”¹²⁵

Similar, autorul precizează că se va dispune încetarea procesului penal în faza judecătii și clasarea în faza urmăririi penale în situațiile în care „intervine amnistia sau prescripția răspunderii penale, decesul suspectului sau al inculpatului persoană fizică, ori radierea suspectului sau a inculpatului persoană juridică, conform temeiului reglementat de art. 16 alin. (1) lit. f) CPP”¹²⁶

În acest sens, soluție similară în faza de judecare se va dispune și în cazul retragerii plângerii prealabile „în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, temei reglementat de art. 16 alin. (1) lit. g) CPP”¹²⁷

¹²³ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 1.* Op.cit., p. 293 – 294.

¹²⁴ PINTEA A., PINTEA, D.-C., BĂLĂNESCU, A.-C. *Urmărirea penală – Aspecte teoretice și practice*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Ed. Universul Juridic, 2020.

¹²⁵ *Ibidem*, p. 111.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*.

O particularitate evidențiată de autor este că „în cazul pluralității de subiecte pasive al infracțiunii, toate persoanele vătămate trebuie să-și retragă plângerea prealabilă pentru a se pune la dispoziție în consecință. De precizat că, în cazul în care a fost retrasă plângerea prealabilă, efectele se produc cu privire la persoană, sau altfel spus, retragerea înlătură răspunderea penală numai a persoanei cu privire la care s-a făcut retragerea plângerii, pentru ceilalți participanți procesul va continua.(...) Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit, cu condiția să aibă loc până la citirea actului de sesizare a instanței.”¹²⁸

Consideră autorul că se va dispune încetarea procesului penal în faza de judecată, și clasarea în faza de urmărire penală, și „în cazul existenței unei cauze de nepedepsire prevăzută de lege, temei reglementat de art. 16 alin. (1) lit. h) CPP”¹²⁹

În context, se enumeră câteva dintre acestea „desistarea și împiedicarea producerii rezultatului (art. 34 C. pen.), întreruperea cursului sarcinii (art. 201 alin. (6) și (7) C. pen.), favorizarea făptuitorului, săvârșită de un membru al familiei (art. 269 alin. (3) C. pen.), autodenunțul la darea de mită în condițiile prevăzute de lege (art. 290 alin. (3) C. pen.), retragerea mărturiei mincinoase în condițiile prevăzute de lege (art. 273 alin. (3) C. pen.).”¹³⁰

Totodată, în cazul existenței autorității de lucru judecat (art. 16 lit. i) CPP) și intervenirii unui transfer de proceduri, cu un alt stat (art. 16 alin. (1) lit. j) CPP), la fel, autorul constată că, se va dispune încetarea procesului penal la faza de judecată și clasarea la faza de urmărire penală.

În cadrul doctrinei române, o contribuție semnificativă este reprezentată de autorul G. Gr. Theodoru, prin lucrarea sa *Tratat de drept procesual penal*, care oferă o abordare sistematică și riguroasă a instituțiilor procesual-penale, evidențiind atât dimensiunea teoretică, cât și implicațiile practice ale acestora.¹³¹

În această ordine de idei, prin prisma varietății actelor procesuale „prin care se dă efect cazurilor de împiedicare a punerii în mișcare sau exercitării acțiunii penale”¹³², se disting: a) cazul de împiedicare a punerii în mișcare acțiunii penale este evident chiar în momentul sesizării organului de urmărire penală, cum ar lipsa plângerii prealabile, a autorizației prealabile, amnistia, decesul făptuitorului, procurorul dispune, prin rezoluție, neînceperea urmăririi penale, deoarece ar fi inutil un

¹²⁸ PINTEA A., PINTEA, D.-C., BĂLĂNESCU, A.-C. *Urmărirea penală – Aspecte teoretice și practice, ed. a II-a*. Op.cit., p. 113.

¹²⁹ *Ibidem*.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 114.

¹³¹ THEODORU, G.Gr. *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 3-a. București: Ed. Hamangiu, 2013.

¹³² *Ibidem*, p. 180.

proces penal în care de la început se cunoaște că „nu poate fi pusă în mișcare acțiunea penală. Fac excepție de la această regulă cazurile prevăzute de art. 10 lit. b¹⁾ și i) (fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni și înlocuirea răspunderii penale), fiind necesar un proces penal în care să se poată da o sancțiune cu caracter administrativ”¹³³; b) cazul în care s-a început procesul penal și cazul de împiedicare a „punerii în mișcare sau de exercitare a acțiunii penale s-a constatat în cursul urmăririi penale, procurorul are la dispoziție trei modalități de a întrerupe continuarea procesului penal (clasarea cauzei; scoaterea de sub urmărire penală; încetarea urmăririi penale)”¹³⁴; c) în cursul judecății, după ce „acțiunea penală a fost pusă în mișcare și exercitată din eroare, dacă se constată existența unui dintre cazurile de împiedicare sau dacă vreunul dintre aceste cazuri intervine între timp, instanța de judecată poate pronunța următoarele două soluții (art. 11 pct. 2 lit. a și b): - achitarea inculpatului, atunci când a intervenit unul dintre cazurile prevăzute în art. 10 lit. a) – e), având aceeași justificare ca și soluția de scoatere de sub urmărire penală, dar nu autoritatea unei hotărâri judecătorești; - încetarea procesului penal, când se constată existența unuia dintre cazurile prevăzute de art. 10 lit. f) – j) sau vreun caz de imunitate, soluție corespunzătoare, ca temei juridic, celei de neîncepere a urmăririi penale.”¹³⁵

În continuare, remarcă autorul, „rezoluția procurorului de neîncepere a urmăririi penale, rezoluția sau ordonanța procurorului de clasare, de scoatere de sub urmărire sau de încetare a urmăririi penale, precum și hotărârea instanței de judecată de achitare sau de încetare a procesului penal sunt acte procesuale prin care se dă efect cauzelor de împiedicare a punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale, cu obstacolarea începerii procesului penal, iar dacă acesta totuși a început, se pune capăt urmăririi sau judecății.”¹³⁶

În doctrina juridică rusă poate fi identificat un ansamblu de lucrări care abordează în mod sistematic problematica încetării procesului penal, analizând cauzele, efectele și mecanismele juridice prin care aceasta se realizează.

O contribuție semnificativă este lucrarea lui С. И. Викторский, *Русский уголовный процесс*¹³⁷, prin care autorul examinează în mod sistematic principiile și mecanismele procesului penal, evidențiind atât dimensiunea teoretică, cât și implicațiile practice ale acestora.

¹³³ THEODORU, G.Gr. *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 3-a. Op.cit., 180.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ *Ibidem*.

¹³⁷ ВИКТОРСКИЙ, С. *Русский уголовный процесс: Учебное пособие*. Москва: Изд. Городец, 1997.

Autorul afirmă că „acest termen se referă la o hotărâre judecătorească prin care se stabilește că nu mai există urmărire penală și că măsurile de constrângere împotriva acuzatului trebuie anulate.”¹³⁸

În calitate de temeiuri ale încetării procesului penal, cercetătorul evidențiază: a) „decesul făptuitorului – determinat de principiul răspunderii personale în dreptul penal; b) imprescriptibilitatea răspunderii penale; c) împăcarea și renunțarea la învinuire; d) grațierea; e) urmărire penală repetată; f) repararea benevolă a prejudiciilor în cazul anumitor infracțiuni;”¹³⁹

Din lucrarea *Институт прекращения уголовного дела в системе уголовно-процессуального права и правоприменительной практике*,¹⁴⁰ semnată de cercetătorul M. Лавнов, constatăm, în raport cu tema noastră de cercetare mai multe aspecte importante. În special faptul că se impune o distincție clară între încetarea procesului penal și încetarea urmăririi penale. Deși aceste soluții sunt strâns interdependente, adoptarea uneia dintre ele poate influența aplicarea celeilalte.

Potrivit autorului „încetarea procesului penal conduce la încheierea întregului proces, afectând întreaga cauză penală. În schimb, încetarea urmăririi penale se poate dispune doar în raport cu o anumită persoană bănuită sau învinuită de săvârșirea unei infracțiuni, ori cu privire la unul sau mai multe dintre episoadele presupuse ale faptei.”¹⁴¹ Pe cale de consecință, conchidem că aceasta implică stoparea procedurilor în cadrul unei cauze penale doar parțial, fără a afecta întreaga cauză, situație care se poate întâlni atunci când mai multe persoane sunt implicate sau atunci când făptuitorul efectiv nu a fost identificat în urma încetării urmăririi penale.

Afirmă autorul că, potrivit cadrului normativ al Federației Ruse, se permite o „gestionare diferențiată a cauzelor penale, adaptată atât la persoanele implicate, cât și la etapele procesuale, evidențiind rolul distinct, dar complementar, al ambelor instituții în procedura penală.”¹⁴²

Conform sursei citate constatăm faptul că încetarea procesului penale presupune întotdeauna încetarea urmăririi penale. Nu există o conexitate obligatorie de natură inversă. În această formulare, încetarea procesului penal este „cauza”, iar încetarea urmăririi penale este „consecință”.

În același context, se remarcă că „legea permite urmărirea penală într-o cauză împotriva mai multor persoane și cu privire la mai multe episoade, ceea ce logic denotă că încetarea urmăririi penale cu privire la fiecare persoană și la fiecare episod va fi motivul încetării întregii cauze penale, și nu

¹³⁸ ВИКТОРСКИЙ, С. *Русский уголовный процесс: Учебное пособие*. Op.cit., p. 248.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 248 – 260.

¹⁴⁰ ЛАВНОВ, М. *Институт прекращения уголовного дела в системе уголовно-процессуального права и правоприменительной практике*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Саратов, 2015.

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 20.

¹⁴² *Ibidem*.

invers. O excepție este încetarea urmăririi penale în legătură cu neimplicarea acuzatului în săvârșirea infracțiunii.”¹⁴³

O altă lucrare relevantă este cea a autoarei М. Днепроvская, intitulată *Прекращение уголовного дела как решение суда по результатам предварительного слушания*¹⁴⁴. În acest studiu, autoarea examinează impactul soluției de încetare a unui proces penal asupra statutului persoanelor implicate. Se subliniază că, în situațiile în care „procesul este încheiat fără a se stabili clar vinovăția sau nevinovăția unei persoane, pot apărea consecințe semnificative asupra reputației și vieții personale a acesteia.”¹⁴⁵ În consecință, autoarea argumentează că instanțele trebuie să țină cont de aceste aspecte atunci când apreciază oportunitatea dispunerii încetării procesului penal.

Într-un articol științific, semnat de В. Ю. Стельмах, denumit *Прекращение уголовного дела в связи с примирением потерпевшего с обвиняемым и с деятельным раскаянием*,¹⁴⁶ autorul indică „Codul penal și Codul de procedură penală al Federației Ruse prevăd motive de absolvire de răspunderea penală (încetarea procesului penal), precum împăcarea dintre victimă și învinuit și căința activă a acestuia. Încetarea procesului penal în legătură cu prezența acestor temeieri, face posibilă realizarea scopului procesului penal, fără condamnarea învinuitului și executarea pedepsei, ceea ce corespunde intereselor atât ale victimelor, cât și ale statului și societății în ansamblu.”¹⁴⁷

Totodată, „încetarea procedurii penale în legătură cu împăcarea este posibilă în cazul în care victima este o persoană juridică. În acest caz, consimțământul la împăcare trebuie să fie dat de un reprezentant autorizat al persoanei juridice (conducătorul sau o altă persoană căreia i s-a acordat o împuternicire pentru a reprezenta interesele persoanei juridice).”¹⁴⁸

Încetarea procedurilor penale în legătură cu căința activă este posibilă pentru astfel de fapte penale, pentru care nu există victimă sau atunci când consecințele penale nu s-au produs (de exemplu, au existat o pregătire sau tentativă de infracțiune). În astfel de situații, prevenirea de către acuzat a consecințelor infracțiuniale, contribuția activă la descoperirea infracțiunii și alte acțiuni similare (de

¹⁴³ ЛАВНОВ, М. *Институт прекращения уголовного дела в системе уголовно-процессуального права и правоприменительной практике*. Op.cit., p. 20.

¹⁴⁴ ИБРАГИМОВА, Л.Д. *Прекращение уголовного дела как решение суда по результатам предварительного слушания*, УДК 343.11. ББК 67.404.9. [online] [citat: 11.04.2025].
Disponibil: <file:///Users/macbookair/Downloads/prekraschenie-ugolovnogo-dela-kak-reshenie-suda-po-rezultatam-predvaritelnogo-slushaniya.pdf>.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 39.

¹⁴⁶ СТЕЛЬМАХ, В.Ю. Прекращение уголовного дела в связи с примирением потерпевшего с обвиняемым и с деятельным раскаянием. В: *Областная газета*, 2024. [online] [citat: 11.04.2025].
Disponibil: <https://obligazeta.ru/expert-comments/2024/07/59581/>.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

exemplu, predarea drogurilor depozitate, a armelor, a munițiilor, demascarea complicilor etc.) pot fi considerate măsuri reparatorii. În aceste cazuri, sunt necesare acțiuni active ale făptuitorului însuși, și nu ale terților. În plus, este necesar ca acesta să întreprindă astfel de acțiuni înainte ca organul de urmărire penală să afle despre comiterea infracțiunii.”¹⁴⁹

Un alt articol de referință este cel al autorului М. А. Лавнов, intitulat *Решение о прекращении уголовного дела и его правовые свойства*¹⁵⁰, în care se subliniază faptul că realizarea scopului procesului penal este „strâns legată de adoptarea hotărârilor procesuale, care reflectă atât circumstanțele de fapt ale evenimentului investigat, cât și normele de drept penal și procesual penal aplicabile în situații concrete.”¹⁵¹ Hotărârile care finalizează procesul penal, în viziunea autorului, constituie „rezultatul cumulativ al tuturor activităților procesuale întreprinse anterior.”¹⁵²

În toate cazurile, susține autorul, „încetarea procesului penal, prin natura sa juridică, asigură protecția drepturilor individuale ale persoanelor, funcționând ca un filtru juridic care previne urmărirea penală ilegală sau nejustificată a persoanelor nevinovate.”¹⁵³

Din perspectiva doctrinei juridice, soluția de încetare a procesului penal trebuie să respecte anumite criterii care asigură legalitatea, echitatea și eficiența procedurii. Conform autorului, aceste criterii pot fi clasificate în funcție de modul în care este apreciată decizia: a) „ca act al autorității statale – decizia trebuie să corespundă condițiilor ideologice și etice, reflectând responsabilitatea instituțiilor statului în exercitarea prerogativelor lor; b) ca act care soluționează fondul cauzei penale – decizia trebuie să fie categorică, necondiționată și să aibă un caracter exhaustiv în rezolvarea conflictului juridico-penal; c) ca document oficial – trebuie să respecte criteriile de contemporaneitate și corectitudine stilistică; să fie logică, clară și precis redactată, corectă din punct de vedere gramatical și cultural; d) ca act jurisdicțional – decizia trebuie să fie legală, temeinic motivată și echitabilă, asigurând protecția drepturilor persoanelor implicate și respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal.”¹⁵⁴

¹⁴⁹ *Ibidem*.

¹⁵⁰ ЛАВНОВ, М. А. Решение о прекращении уголовного дела и его правовые свойства, Уголовный процесс, криминалистика и оперативно-разыскная деятельность. В: *Уголовный процесс, криминалистика и оперативно-разыскная деятельность*, 2019, p. 121-127. [online] [citat: 14.04.2025]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/reshenie-o-prekraschenii-ugolovnogo-dela-i-ego-pravovye-svoystva/viewer>.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 121.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ *Ibidem*.

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 121 – 122.

În raport cu calitățile pe care trebuie să le întrunească actul prin care se soluționează cauza, se afirmă „caracterul categoric, necondiționat și exhaustiv.”

Caracterul categoric presupune că „soluția urmează să răspundă cerințelor enunțate astfel încât să excludă orice incertitudine în relațiile dintre participanții la procesul penal sau posibilitatea executării sale în funcție de discreția părților, în diverse moduri. Concluziile formulate în dispozitivul soluției creează conținutul substanțial al acestei cerințe, mențiunile trebuie să fie clare și lipsite de ambiguitate. Hotărârea de încetare a procesului penal trebuie să îndeplinească în totalitate criteriul necondiționalității.”¹⁵⁵

1.3. Concluzii la Capitolul 1

Baza teoretică și științifică a prezentei teze, intitulată „Încetarea procesului penal la judecarea cauzei penale în fond”, se sprijină în mod prioritar pe cercetările și contribuțiile unor autori de referință din Republica Moldova, România, Federația Rusă și alte jurisdicții.

În literatura de specialitate națională, concepțiile și opiniile doctrinare relevante au fost elaborate de cercetători precum I. Dolea, D. Roman, T. Vizdoaga, T. Osoianu, Iu. Sedlețchi, A. Airapetean, S. Țoncu, și alții.

O contribuție esențială la aprofundarea problematicii încetării procesului penal a fost adusă de savanți din România, între care I. Tanoviceanu, A. Crișu, A. Zarațiu, M. Damaschin, T. Toader, Gh. Mateuț, M. Udrioiu, Gr. Theodoru și I. Neagu, ale căror cercetări au consolidat cadrul teoretic și conceptual al instituției studiate. De asemenea, lucrările unor cercetători din Federația Rusă, precum M. Strogovici, S. Victorschi, V. Stelimah, M. Dneprovskaya, V. Daev, N. Bucsha și O. Vinogradova, M. Lavnov, au oferit perspective comparative și analitice, contribuind la o înțelegere mai profundă a principiilor și mecanismelor juridice ce guvernează încetarea procesului penal, evidențiind atât dimensiunea doctrinară, cât și implicațiile practice ale acestei instituții.

Analiza critică a surselor de specialitate din doctrina națională evidențiază că tema *Încetarea procesului penal la judecarea cauzei penale în fond* a fost abordată, în cea mai mare parte, în mod general, iar tratările existente nu oferă o fundamentare suficientă pentru o cercetare exhaustivă a subiectului. În acest context, se constată un deficit considerabil de studii și articole științifice dedicate

¹⁵⁵ ЛАВНОВ, М. А. Решение о прекращении уголовного дела и его правовые свойства, Уголовный процесс, криминалистика и оперативно-разыскная деятельность. Op.cit., p. 122.

în mod expres acestei problematice, tema fiind, în literatura autohtonă, explorată predominant tangential.

Scopul lucrării constă în realizarea unei cercetări multiaspectuale și complexe a instituției încetării procesului penal la judecarea cauzei penale în fond, preponderent a legislației procesuale penale și a jurisprudenței naționale, internaționale, precum și a problematicei aplicării instituției respective de către instanța de judecată.

Obiectivele tezei, rezidă în:

- analiza situației doctrinare în domeniul încetării procesului la judecarea cauzei penale în fond, în Republica Moldova, România, și alte state;
- studiul legislației procesual-penale și al practicii aplicării acesteia la încetarea procesului penal;
- identificarea și studierea aspectelor generale privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond;
- analiza instrumentelor naționale și internaționale în materie de încetare a procesului penal de către instanța de judecată;
- determinarea și cercetarea garanțiilor procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și a drepturilor participanților la procesul penal;
- realizarea unei analize conceptuale a temeiurilor și condițiilor încetării procesului penal, precum și identificarea lacunelor în reglementarea juridică și a problemelor de aplicare a legii care decurg din acestea;
- analiza și evaluarea reglementărilor legale privind încetarea procesului penal din legislația altor state;
- cercetarea practicii judiciare naționale, a hotărârilor Curții Constituționale a RM, a României, privind soluția încetării procesului penal;
- formularea propunerilor *de lege ferenda* și a recomandărilor, menită să eficientizeze practica judiciară și să optimizeze soluția încetării procesului penal.

Problema științifică importantă soluționată în prezenta cercetare vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca

scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

2. DIMENSIUNEA SOCIO-JURIDICĂ A INSTITUȚIEI ÎNCETĂRII PROCESULUI PENAL

2.1. Generalități privind încetarea procesului penal la faza judecării cauzei în fond

Soluționarea cauzei penale în primă instanță, poate fi realizată prin adoptarea unei hotărâri penale, care vine să soluționeze în fond cauza penală, denumită „sentință”.

Potrivit doctrinei „sentința judecătorească reprezintă punctul culminant al actului de justiție penală. Ea este materializarea și sintetizarea finală a tuturor normelor penale ce au fost aplicate de către subiecții procesuali cauzei penale în toate etapele prin care a trecut acesta. Prin intermediul hotărârii judecătorești (sentinței) judecătorul pronunță însuși dreptul, sau cum spuneau vechii romani, *iuris dictio*.”¹⁵⁶

Astfel, „prin sentința judecătorească se pun la punct toate chestiunile apărute pe parcursul procesului penal. Sentința judecătorească reprezintă actul procesual prin care se aplică direct și nemijlocit legea. Sentința judecătorească soluționează, de fapt, cauza penală de aceea trebuie să fie legală, întemeiată și motivată.”¹⁵⁷

De astfel, delimitează autorii trei tipuri de sentință, accentuându-se faptul că, clasificarea legală a sentințelor este una tripartită, acestea fiind: „a) sentință de condamnare; b) sentință de achitare; c) sentință de încetare a procesului penal.”¹⁵⁸

În aceeași ordine de idei, cercetătorul D. Roman, marchează că „soluționarea laturii penale poate fi făcută nu numai prin condamnare sau achitare, așa cum rezultă din condițiile actului procesual de sesizare a instanței de judecată prin rechizitoriu, dar și prin încetarea procesului penal în anumite circumstanțe, când primele două soluții sunt inacceptabile.”¹⁵⁹

De astfel, „rezolvând latura penală, prima instanță de judecată hotărăște asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând una dintre cele cinci soluții prin care stinge (însă nu definitiv) acțiunea penală: - condamnarea; - renunțarea la aplicarea pedepsei; - amânarea aplicării pedepsei; - achitarea; - încetarea procesului penal.”¹⁶⁰

¹⁵⁶ DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. ș.a., *Drept procesual penal, ed. a III-a*. Op.cit., p. 576.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 311.

¹⁶⁰ ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 444.

Cercetătorul M. Udroi, în una din lucrările sale, indică asupra soluțiilor pe care le poate pronunța prima instanță, acestea fiind : „- condamnarea; - renunțarea la aplicarea pedepsei; - amânarea aplicării pedepsei; - achitarea; - încetarea procesului penal.”¹⁶¹

În doctrina română, se remarcă că „la începutul secolului al XX-lea, legislația și doctrina românească indica despre soluția absoluțiunii și stingerii acțiunii publice. Codul de procedură penală în art. 10 spune că intervine absoluțiunea: când se recunoaște că faptul imputabil inculpatului și a cărui ființă este constatată, nu cade sub previziunile nici unui text de lege. Așa dar, conform legii absolvirea se pronunță atunci când un fapt material deși constat în materialitatea sa și deși săvârșit de persoana învinuită, totuși el nu este prevăzut și pedepsit de legea penală și ca atare nu constituie infracțiune; ...constatarea că nu există faptul material vizat de lege atrage achitarea, pe când constatarea că lipsește unul din elementele juridice atrage absolvirea. Sunt cinci cauze care sting acțiunea publică; a) Moartea inculpatului; b) Amnistia; c) Prescripțiunea; d) Autoritatea de lucru judecat; e) Împăcarea sau transigerea.. Și vom adăoga că nu trebuie a distinge între absolvirea din cauză că, fapta nu constituie infracțiune și absolvirea din cauză că ea este prescrisă. Hotărâri de absoluțiune, absoluțiunea presupune că fapta există, dar nu e prevăzută de legea penală, ori e prescrisă.”¹⁶²

Doctrina contemporană românească indică asupra faptului că „rezolvarea cauzei începe prin adoptarea unei soluții în ce privește latura penală. În soluționarea acestui aspect, prima instanță are posibilitatea să se pronunțe una din următoarele trei soluții: condamnarea, achitarea sau încetarea procesului penal. Achitarea sau încetarea procesului penal constituie o soluționare negativă a cauzei penale.”¹⁶³

Cercetătorii I. Neagu și M. Damaschin, în una din multiplele lucrări, marchează că „multitudinea activităților procesuale ce se întreprind în vederea realizării obiectivului acțiunii penale gravitează în jurul a trei momente principale, și anume: punerea în mișcare a acțiunii penale, exercitarea acțiunii penale și stingerea acțiunii penale.”¹⁶⁴

Un alt cercetător, Theodoru Gr. Gr., statuează „acțiunea penală este o instituție de bază a procesului penal, determinând începerea, desfășurarea și finalizarea sa.”¹⁶⁵

¹⁶¹ UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială, ed. a 6-a*. Op.cit., p. 504 – 509.

¹⁶² ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 311.

¹⁶³ VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Vol. II. București: Ed.Paideia, 1996, p. 216.

¹⁶⁴ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală*, vol. 1. Op.cit., p. 259.

¹⁶⁵ THEODORU, Gr. Gr. *Tratat de drept procesual penal, ed.a 3-a*. Op.cit., p. 169.

Cercetătorul M. Udroișu delimitează întrunirea a două condiții care trebuie îndeplinite în cursul urmăririi penale: „1) condiția pozitivă, potrivit căreia, din probele administrate, procurorul apreciază că se poate reține existența unei presupunerii rezonabile că o persoană a săvârșit o infracțiune; (...) 2) condiția negativă, constând în inexistența vreunui dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, prevăzute de art. 16 alin. (1) NCPP.”¹⁶⁶

Astfel, analizând stingerea acțiunii penale în cursul judecății, autorii români evidențiază că „acțiunea penală se stinge prin pronunțarea unei hotărâri de către organele judecătorești cărora le-a fost dedus spre soluționare conflictul născut în urma săvârșirii infracțiunii. Soluțiile prin care acțiunea penală se stinge ca urmare a desfășurării judecății sunt: condamnarea definitivă, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.”¹⁶⁷

Aceeași soluții sunt marcate în doctrina română și în alte surse, astfel indicându-se că „în soluționarea acțiunii penale, prima instanță hotărăște prin sentință asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând după caz: a) condamnarea; b) renunțarea la aplicarea pedepsei; c) amânarea aplicării pedepsei; d) achitarea; e) încetarea procesului penal.”¹⁶⁸

De asemenea, cercetătorii I. Neagu și M. Damaschin subliniază, într-o altă lucrare consacrată doctrinei procesual-penale, că „în soluționarea acțiunii penale, prima instanță hotărăște prin sentință asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz: a) condamnarea; b) renunțarea la aplicarea pedepsei; c) amânarea aplicării pedepsei; d) achitarea; e) încetarea procesului penal.”¹⁶⁹

Analizând fiecare din soluțiile prenotate, la capitolul încetării procesului penal, cercetătorii I. Neagu și M. Damaschin remarcă că „încetarea procesului penal se pronunță în situația în care instanța constată existența unuia dintre următoarele cazuri prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. e-j: e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale; f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea inculpatului persoană juridică; g) a fost retrasă plângere prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii; h) există o

¹⁶⁶ UDROIȘU, M. *Procedura penală, Partea specială, ediția a 6-a*. Op.cit., p. 84 – 86.

¹⁶⁷ NEAGU I. ȘI DAMASCHIN M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 1*. Op.cit., p. 268.

¹⁶⁸ NEAGU, I. DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 2*. Op.cit., p. 257.

¹⁶⁹ NEAGU, I., DAMASCHIN, M., *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ed. a III-a, revizuită și adăugită. București : Ed. Universul Juridic, 2021, p. 290.

cauză de nepedepsire prevăzută de lege; i) există autoritate de lucru judecat; j) a intervenit transferul de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.”¹⁷⁰

Similar, cercetătorul, Zarafiu A., marchează că „încetarea procesului penal se pronunță atunci când instanța constată existența unuia dintre cazurile prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. e) – j) C.proc.penal.”¹⁷¹

Indică autorul că „având în vedere fundamentul acestor impedimente (care derivă din lipsa de obiect a acțiunii penale) soluția încetării procesului penal nu echivalează cu nevinovăția inculpatului, ci cu imposibilitatea tragerii acestuia la răspundere penală sau cu imposibilitatea aplicării unei pedepse. Prin urmare, chiar dacă uneori, îl absolvă de răspundere penală pe inculpat, soluția încetării procesului penal are o valoare inferioară achitării (prin prisma temeiului și a consecințelor juridice).”¹⁷²

În situația în care, „inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 și se constată că nu sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a) – d), instanța de judecată pronunță încetarea procesului penal. Soluția încetării procesului penal poate fi dispusă inclusiv în cauzele judecate potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii.”¹⁷³

Privind continuitatea procesului penal, autoarea Crișu A., indică „în unele cazuri, soluția dispusă și temeiul acesteia nu sunt relevante în ceea ce privește vinovăția sau nevinovăția suspectului ori inculpatului cu privire la săvârșirea faptei (de exemplu, s-a dispus clasarea, deoarece a intervenit amnistia sau retragerea plângerii prealabile). Întrucât cauza de stingere a acțiunii penale, constatată din oficiu de organul judiciar, a intervenit până la momentul finalizării activității judiciare, suspectul sau inculpatul nu a avut posibilitatea să își dovedească nevinovăția, considerând ulterior că soluția nu corespunde adevărului (susține că temeiul îl constituie o cauză care impune soluția achitării, și nu a încetării procesului penal).”¹⁷⁴

În aceeași ordine de idei, se indică în doctrină că „dacă procesul penal s-a desfășurat ca urmare a cererii de continuare formulată de inculpat după intervenția unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 18 CPP (amnistie, retragere a plângerii prealabile, existența unei cauze de nepedepsire ori de neimputabilitate sau în caz de renunțare la urmărirea penală) soluția condamnării, renunțării sau

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 294.

¹⁷¹ ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială*, ed. a 2. Op.cit., p. 446.

¹⁷² *Ibidem*.

¹⁷³ NEAGU, I., DAMASCHIN M. *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ed. a III-a. Op.cit., p. 294.

¹⁷⁴ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 191.

amânării aplicării pedepsei este exclusă, chiar dacă instanța constată în final vinovăția inculpatului. În această situație, instanța fie pronunță soluția achitării (dacă constată nevinovăția inculpatului), fie soluția încetării procesului.”¹⁷⁵

Astfel, în opinia cercetătoarei, demersul inculpatului sau suspectului prin care solicită continuarea procesului penale, „nu constituie o cale de atac, el poate fi perceput ca un exercițiu al dreptului la apărare și, totodată, ca efect al prezumției de nevinovăție, prin care suspectul sau inculpatul dorește să își dovedească nevinovăția. Suportul legal al acestui demers este prezumția de nevinovăție, întrucât, până la adoptarea soluției, suspectului sau inculpatului nu i-a fost dovedită pe deplin nevinovăția.”¹⁷⁶

Temeiul legal, pentru solicitarea de către suspect sau inculpat de a se continua procesul penale este prevăzut de art. 18 Cod de procedură penală român, și anume „în caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală”¹⁷⁷

În practica judiciară română, s-a stabilit că „în ipoteza în care în aceeași cauză subzistă impedimente care atrag atât achitarea, cât și încetarea procesului penal, instanța trebuie să ia în considerare soluția achitării, excluzând soluția încetării procesului penal.”¹⁷⁸

În doctrina română, autorii subliniază că soluția achitării și soluția încetării procesului penal se pronunță în situațiile în care „sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)–d), respectiv lit. e)–j) din Codul de procedură penală.”¹⁷⁹

De altfel, cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale sunt expres prevăzute de lege. Astfel, Codul de procedură penală, în art. 16, arată situațiile în care „acțiunea penală nu poate fi declanșată sau dacă a fost pusă în mișcare, se stinge.”¹⁸⁰

Clasificându-le în raport cu soluțiile ce pot fi pronunțate de instanța de judecată, temeiurile prevăzute în art. 16 din Codul de procedură penală român (care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, sting acțiunea penală), potrivit autorilor cuprinde două mari categorii:

¹⁷⁵ ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială*, ed. a 2. Op.cit., p. 446 – 447.

¹⁷⁶ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 192.

¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 191.

¹⁷⁸ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ed. a 3-a. Op.cit., p. 294.

¹⁷⁹ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală*, vol. 1. Op.cit., p. 268.

¹⁸⁰ *Ibidem*, p. 270.

- 1) „impedimente rezultând din lipsa de temei a acțiunii penale (art. 16 lit. a) – d)); și
- 2) Impedimente rezultând din lipsa de obiect a acțiunii penale (art. 16 lit. e) – j)). ”¹⁸¹

Astfel, la prima categorie, impedimente rezultând din lipsa de temei a acțiunii penale, art. 16 lit. a) – d) sunt: „fapta nu există; fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege; nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea; există o cauză justificativă sau de neimputabilitate.”¹⁸²

La cea de-a doua categorie, impedimente rezultând din lipsa de obiect a acțiunii penale art. 16 lit. e) – j), se atribuie: „lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale; a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică; a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; există autoritate de lucru judecat; a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.”¹⁸³

Cercetătoarea Crisu A., evidențiază că „cazurile care împiedică punerea în mișcare sau, ulterior exercitarea ei și care, odată constatate, impune stingerea acesteia sunt cuprinse în art. 16 CPP.”¹⁸⁴

Astfel, în viziunea autoarei „unele dintre cazuri constau în lipsa de temei al acesteia, art. 16 alin. (1) lit. a) – d) CPP, iar altele în lipsa de obiect. În alte situații, cazurile constau în diferite condiții prevăzute de lege, care nu permit declanșarea acțiunii dacă nu sunt îndeplinite.”¹⁸⁵

În funcție de natura lor și efectele pe care le produc privind soluțiile determinate de existența lor, „aceste cazuri sunt clasificate în două mari categorii: cazuri de împiedicare rezultate din lipsa de temei al acțiunii penale și cazuri de împiedicare rezultate din lipsa de obiect al acțiunii penale sau exercitarea numai cu îndeplinirea unor condiții prevăzute de lege.”¹⁸⁶

După faza procesuală în care este constatat cazul de stingere a acțiunii în faza urmăririi penale se va dispune de către procuror clasarea cauze, iar de către instanță în faza judecării, achitarea inculpatului sau încetarea procesului penal, art. 396 alin. (5) – (6). În cazurile în care nu se constată

¹⁸¹ *Ibidem*.

¹⁸² *Ibidem*, p. 271.

¹⁸³ *Ibidem*, p. 277.

¹⁸⁴ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 182.

¹⁸⁵ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 182.

¹⁸⁶ *Ibidem*.

un interes public în cauză, dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de lege, procurorul „poate dispune renunțarea la urmărirea penală. Stingerea acțiunii penale pe acest motiv nu avea însă ca temei în mod firesc un caz concret indicat în art. 16 CPP.”¹⁸⁷

La stabilirea priorității cazurile de împiedicare a punerii în mișcare sau a exercitării acțiunii penale, autorii români indică „din examinarea cazurilor rezultă că ordinea enumerării nu este întâmplătoare mai întâi sunt prevăzute, succesiv, cauzele care determină lipsa de temei al acțiunii penale, lit. a) – d), apoi cele privind lipsa de obiect. În această enumerare, întâietate au cauzele care lipsesc de temei acțiunea penală.”¹⁸⁸

Dacă „sunt în concurs cauzele din care rezultă lipsa de temei, prioritate are primul din enumerarea de la lit. a) – d). Soluția are ca temei doar acest prim caz, celelalte urmând a fi excluse (în faza urmăririi penale procurorul dispune clasarea, iar instanța în faza judecății, dispune achitarea.). Urmând aceeași regulă, dacă sunt incidente mai multe cazuri care exprimă lipsa de obiect, întâietate are primul în ordinea fixată în art. 16 lit. e)- j), celelalte urmând a fi excluse (procurorul va dispune clasarea, iar instanța încetarea procesului penal.).”¹⁸⁹

Subsecvent, „dacă întâietatea cazurilor rezultate din lipsa de temei este justificată (întrucât exclud posibilitatea angajării răspunderii juridice), prioritatea, în ordinea enumerării, pentru cazurile care exprimă lipsa de obiect poate fi influențată și de alte criterii. De exemplu, în cazul plângerii împotriva soluțiilor de netrimiteră în judecată, în cauzele în care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, judecătorul de cameră preliminară poate admite plângerea și schimba temeiul de drept al soluției de clasare, dacă prin aceasta nu se creează o situație mai grea pentru cel care a introdus plângerea.”¹⁹⁰

Procesul penal poate fi încetat numai în prezența unor temeiuri strict determinate de lege. Existența unei enumerări exhaustive a acestora, precum și formularea lor clară și precisă, constituie o premisă esențială pentru asigurarea legalității și temeiniciei activității procesual-penale desfășurate de procuror și de instanța de judecată la adoptarea soluției de încetare a procesului penal.

Categoriile de „încetare a procesului penal” și „încetarea urmăririi penale” sunt interdependente. Totodată, considerăm necesitatea sublinierii unei diferențe dintre aceste categorii. Diferența principală constă în următoarele: în primul caz este vorba despre încetarea atât a procesului penal cât și a

¹⁸⁷ *Ibidem*.

¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 191.

¹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁰ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală*, ed. a 2-a. Op.cit., p. 191.

urmăririi penale (art. 391 CPP), iar în cel de-al doilea caz se încetează doar urmărirea penală față de o anumită persoană, adică dispare bănuiala sau învinuirea privind săvârșirea infracțiunii imputate (art. 285 CPP).

Încetarea procesului penal reprezintă etapa finală a urmăririi penale, în cadrul căreia procurorul conchide în temeiul probatoriului administrat, concluzia privind imposibilitatea continuării procesului în virtutea circumstanțelor legale.

Totodată, putem afirma că, încetarea procesului penal, constituie un act juridic care limitează drepturile procurorului de a relua urmărirea penală, excepție fiind cazurile prevăzute de art. 287 CPP.

Cercetătorii N. Joghin și F. Fatkullin, formulează noțiunea de încetare a procesului penal ca fiind un act procesual prin care „se exprimă decizia autorității competente privind lipsa premiselor necesare pentru desfășurarea procesului penal și refuzul de a continua acest proces.”¹⁹¹

În sursele de specialitate, se susține întemeiat că „încetarea procesului penal poate fi privită ca o soluționare a cauzei pe fond, spre deosebire de încetarea urmăririi penale, care presupune încheierea activității procesuale desfășurate de partea acuzării, în conformitate cu temeiurile prevăzute de lege, activitate orientată spre dovedirea vinovăției acuzatului în comiterea infracțiunii în cadrul unei anumite cauze penale, fără ca aceasta să fie încetată în ansamblu.”¹⁹²

În aspect comparat, putem invoca prevederile legislației de procedură penală a Federației Ruse (art. 212)¹⁹³, care prevede două categorii distincte de temeiuri pentru încetarea procesului penal și pentru încetarea urmăririi penale.

Autorul M. Celtsov, delimitează încetarea procesului penal în temeiuri de drept și temeiuri de fapt. În viziunea acestuia, temeiurile de drept reprezintă acele împrejurări care „înlătură caracterul penal al faptei și imputabilitatea acesteia.”¹⁹⁴ La categoria temeiurilor de fapt, include cazurile care țin de „lipsa existenței infracțiunii sau de nedovedirea participării inculpatului la comiterea infracțiunii.”¹⁹⁵

¹⁹¹ ЖОГИН, Н.В., ФАТКУЛЛИН, Ф.Н. *Предварительное следствие*. Москва: Издательство Юрид. лит. 1965, с. 304.

¹⁹² ВИНОГРАДОВА, О.Б. *Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2003, р. 14.

¹⁹³ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001, Н. 174-ФЗ ред. от 15.12.2025, с изм. от 17.12.2025. [online] [citat: 18.04.2025].Disponibil: pravo.gov.ru.

¹⁹⁴ ЧЕЛЫЦОВ, М.А. *Советский уголовный процесс*, 4-е изд., испр. и перераб. Москва: Издательство Госюриздат. 1962, р. 327-328; ФОЙНИЦКИЙ, И.Я. *Курс уголовного судопроизводства* / Общ. ред., послесл., прим.: Смирнова А.В, Т.2, Санкт-Петербург: Издательство Альфа, 1996, р. 55.

¹⁹⁵ ЧЕЛЫЦОВ М.А. *Советский уголовный процесс*, 4-е изд. Op.cit., с. 327 – 328; ФОЙНИЦКИЙ, И.Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 55.

Alți procesualiști¹⁹⁶, consideră că delimitarea temeiurilor de încetare a procesului penal trebuie să se realizeze în funcție de criteriile de drept material (substanțial) și de drept procedural. Temeiurile de drept material cuprind toate acele „împrejurări care exclud caracterul infracțional și sancționabil al faptei și se bazează pe normele dreptului penal.” Pe când, temeiurile de drept procedural reprezintă „condiții în care nu poate fi începută sau continuată activitatea procesual - penală, chiar dacă există toate elementele care indică săvârșirea unei infracțiuni și permit aplicarea unei pedepse.” Aceeași poziție este împărtășită și de către autoarea N. Bucsa.¹⁹⁷

Doctrina identifică și alte criterii de clasificare a temeiurilor de încetare a procesului penal, respectiv: temeiuri care impun în mod obligatoriu încetarea procesului penal; temeiuri care conferă autorităților competente dreptul de a dispune o asemenea soluție; precum și o a treia categorie de temeiuri care exclud vinovăția inculpatului, în sensul că lipsa probelor privind vinovăția acestuia determină încetarea procesului penal.¹⁹⁸

Nu împărtășim această poziție, din simplu motiv că, lipsa probelor privind vinovăția, privită ca temei de încetare a procesului penal, contravine principiului prezumției de nevinovăție, ceea ce obligă la adoptarea unei sentințe de achitare.

Într-un alt context, autorul A. Petuhovski propune o clasificare a temeiurilor de încetare a procesului penal în patru categorii: a) „temeiuri care reabilitează persoana în privința căreia se ia o sentință de încetare a procesului penal; b) temeiuri de nereabilitare, care determină, din diverse motive, liberarea de răspundere penală a persoanei; c) temeiuri care prevăd imposibilitatea reluării urmăririi penale privind faptele săvârșite de persoane față de care autoritățile competente au emis decizii care nu au fost anulate conform procedurii legale; d) alte temeiuri, care exclud răspunderea penală a unor categorii de persoane, în prezența anumitor condiții, chiar dacă nu sunt prevăzute expres de legislația procesual penală.”¹⁹⁹

¹⁹⁶ ДАВЫДОВ, П.М., МИРСКИЙ, Д.Я. *Прекращение уголовных дел в советском уголовном процессе*. Москва: Издательство Госюриздат, 1963, с. 10-11. ЖОГИН, Н.В., ФАТКУЛЛИН, Ф.Н. *Предварительное следствие*. Ор. cit., с. 305 – 306. БОБРОВ, В.К. *et. al.*, *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Спарк, 1998, с. 306. ВАНДЫШЕВ, В.В. *Уголовный процесс: Курс лекций*. Санкт-Петербург, 2002, с. 222-223.

¹⁹⁷ БУКША, Н. Ю. *Назначение института прекращения уголовного дела и уголовного преследования в российском уголовном судопроизводстве*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2005, с. 60.

¹⁹⁸ НЕСВИТ, В.В. *Процессуальный порядок освобождения от уголовной ответственности*. Автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва, 2002, с. 14.

¹⁹⁹ ПЕТУХОВСКИЙ, А.А. *Окончание предварительного расследования составлением постановления о прекращении уголовного дела*. Москва: Издательство Акад. МВД России, 1994, с. 5-6.

Potrivit opiniei lui A. Habarov, temeiurile de încetare pot fi clasificate după cum urmează:

1) Temeiuri în prezența cărora persoana responsabilă de instrumentarea cauzei penale este obligată să dispună încetarea procesului penal. Acestea includ următoarele situații: „expirarea termenului de prescripție a urmăririi penale; actul de amnistie (dacă acesta exclude aplicarea pedepsei pentru fapta comisă, sau grațierea unor persoane); când persoana, la momentul săvârșirii faptei socialmente periculoase, nu a atins vârsta răspunderii penale; împăcarea părții vătămate cu învinuitul; lipsa plângerii părții vătămate, dacă procesul penal poate fi pornit doar la plângerea acesteia; decesul învinuitului (cu excepția cazurilor în care procesul trebuie continuat pentru reabilitarea persoanei decedate); existența unei hotărâri judecătorești definitive privind aceeași acuzație sau a unei încheieri ori a unei dispoziții a instanței privind încetarea cauzei pe același temei; existența unei ordonanțe neanulate a organului de urmărire penală ori a procurorului privind încetarea procesului pe aceeași acuzație.”²⁰⁰

2) Temeiuri în prezența cărora organul de urmărire penală are dreptul să înceteze procesul penal, însă nu este obligat să o facă: „posibilitatea de a aplica față de minor măsuri educative cu caracter constrângător în locul tragerii la răspundere penală; împăcarea cu partea vătămată; căința sinceră a făptuitorului.”²⁰¹

Cercetătoarea N. Bucsa, afirmă că „la soluționarea cauzei penale, instanța nu doar că poate pronunța o sentință, ci și poate înceta procesul penal în temeiurile prevăzute de lege. Procesul penal se încetează fără pronunțarea unei sentințe, prin încheiere sau sentință motivată a instanței. Totuși, în prezența anumitor circumstanțe, procesul penal nu se încetează, ci se pronunță o sentință, și anume a unei sentințe de achitare — în cazul în care: lipsește fapta infracțională, fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, sau inculpatul nu are nicio legătură cu săvârșirea infracțiunii (alin. (2) art. 302 din Codul de procedură penală al Federației Ruse).”²⁰²

În literatura rusă se oferă o atenție deosebită clasificării cazurilor de încetare a procesului penal pe temeiuri de reabilitare și nereabilitare, situație care nu corespunde legislației naționale, or, începând cu anul 2012, CPP nu mai prevede o asemenea delimitare. La faza urmăririi penale se face o diferență strictă între scoaterea persoanei de sub urmărirea penală (art. 284 CPP) și încetarea urmăririi penale (art. 285 CPP). Prima soluție se soldează cu reabilitarea celui acuzat, iar cea de-a doua soluție se

²⁰⁰ ДМИТРИЕНКО, Р. Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям. Томск, 2017, с. 20-21.

²⁰¹ *Ibidem*.

²⁰² БУКША, Н. Ю. Назначение института прекращения уголовного дела и уголовного преследования в российском уголовном судопроизводстве. *Op.cit.*, с. 139.

adoptă în baza unor temeiuri de nereabilitare. Astfel, legiuitorul a făcut o delimitare clară, prevăzută și pentru faza judecării în fond a cauzei penale, fiind distinse temeiurile pentru adoptarea sentinței de achitare (art. 390 CPP) și temeiurile pentru adoptarea sentinței de încetare a procesului penal (art. 391 CPP).

Cercetătorul D. Roman, studiind în aspect istoric evoluția legislației procesual penale naționale, constată că, „Codul de procedură penală în redacția anului 1961, doar prin modificarea articolului 225, a prevăzut instituția clasării acțiunii în ședință judiciară, iar prin art. 226 clasarea cauzei penale.”²⁰³

Potrivit cadrului de reglementare²⁰⁴, „în circumstanțele indicate în articolele 5, 5², 5⁴, 5⁶, 5⁷ și în punctul 2) al articolului 185 din prezentul Cod instanța de judecată clasează acțiunea”, adică: 1) dacă nu există faptul infracțiunii; 2) când fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii; 3) dacă s-a împlinit termenul de prescripție; 4) dacă un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită, sau persoana în cauză a fost grațiată; 5) împotriva persoanei, care în momentul săvârșirii faptei social periculoase n-a atins încă vârsta, la care, potrivit legii, poate fi trasă la răspundere penală; 6) dacă lipsește plângerea părții vătămate sau plângerea a fost retrasă de către partea vătămată, ori dacă partea vătămată s-a împăcat cu învinuitul – în cauzele care pot fi intentate numai în baza plângerii părții vătămate, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 94 alin. 2 din prezentul Cod; 7) În cazurile prevăzute de Partea specială a Codului penal; 8) în privința unui decedat, cu excepția cazurilor, când procesul este necesar pentru reabilitarea decedatului sau pentru revizuirea procesului în ce privește alte persoane, în urma descoperirii unor împrejurări noi; 9) în privința unei persoane, referitor la care există o sentință, devenită definitivă, în legătură cu aceeași acuzație sau încheierea ori hotărârea instanței de judecată de clasare a procesului pe același temei; 10) în privința unei persoane, referitor la care există o hotărâre neanulată a organului de cercetare penală, a anchetatorului penal, a procurorului despre clasarea procesului în legătură cu aceeași acuzație; 11) din cauza schimbării situației; 12) în legătură cu tragerea persoanei la răspundere administrativă; 13) în legătură cu trimiterea materialelor spre examinare comisiei pentru minori; 14) în cazul încredințării persoanei pe cheazășie; 15) dacă nu s-a dovedit participarea inculpatului la săvârșirea infracțiunii și au

²⁰³ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 312.

²⁰⁴ Codul de procedură penală al RSSM, nr. 42 din 24.03.1961. Publicat: 24.04.1961 în Vestile R.S.S.M, 1961, nr. 10, (abrogat). [online] [cit.: 04.05.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96348&lang=ro#.

fost epuizate toate posibilitățile de a acumula probe suplimentare; 16) în cazul renunțării procurorului la învinuire până la dezbaterile judiciare (cercetării judecătorești).”

În viziunea cercetătorului D. Roman, art. 5 CPP (1961) prevedea, „dacă împrejurările referitoare la inexistența faptului infracțiunii; fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii; s-a împlinit termenul de prescripție; un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită, sau persoana în cauză a fost grațiată, se descoperă în faza dezbaterilor judiciare, procesul continuă până la capăt și în cazurile când nu există faptul infracțiunii; fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, instanța de judecată pronunță o sentință de achitare, iar în cazul în care s-a împlinit termenul de prescripție; un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită, sau persoana în cauză a fost grațiată, se adoptă o sentință de condamnare cu mențiunea, că condamnatul este eliberat de pedeapsă.”²⁰⁵

Pe cale de consecință, autorul D. Roman afirmă că, în baza temeiurilor indicate anterior, era posibilă clasarea cauzei penale (încetarea procesului penal) doar până la etapa cercetării judecătorești.

Conform reglementărilor actuale ale CPP prevăzute în art. 332, art. 320 alin. (5), art. 391, în cadrul judecării cauzei penale, se va adopta o soluție de încetare a procesului penal, în următoarele cazuri: 1) „a intervenit decesul făptuitorului; 2) lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă; 3) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri; 4) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații; 5) există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală; 6) a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea; 7) persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală; 8) persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical; 9) existența unui caz de liberare de răspundere penală a minorilor, tragerii la răspundere contravențională, renunțării de bună voie la săvârșirea

²⁰⁵ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 312-313.

infracțiunii, căinței active, schimbării situației, liberării condiționate, prescripției de tragere la răspundere penală (conform art. 53 – 60 CP).”

2.2. Garanțiile procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și drepturile participanților la proces

CPP prevede expres scopul procesului penal, în art. 1 alin. (1), acesta fiind „protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.”

Astfel, în orice proces penal trebuie să se respecte demnitatea umană a fiecărei persoane implicate. Indiferent de motivele plasării unei persoane în custodia autorităților, statul devine responsabil pentru orice act care îi lezează demnitatea. Lipsirea de libertate nu poate fi operată pe baza unor motive șablonate și prestabilite, ci trebuie decisă cu titlu excepțional, în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze. Prezumția nevinovăției trebuie să fie prezentă în fiecare fază a procedurii, funcționând asemenea unei artere care alimentează întreg sistemul procesului penal – *in dubio pro reo*. Din aceste motive, judecătorul nu este agentul aplicării pedepsei, ci autoritatea judiciară care, pe baza probelor și a normelor legale, decide asupra sancțiunii penale, asigurând respectarea principiilor fundamentale ale dreptului penal și procesual penal și prevenind orice abuz sau arbitrar în desfășurarea procesului penal.

În literatura de specialitate s-a afirmat că procesul penal are ca sarcină primordială „aflarea adevărului cu privire la infracțiune, pe cât e posibil într-o cauză penală, pentru a atrage la răspundere penală persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii. Astfel, procesul penal se declanșează pentru constatarea faptului infracțiunii și persoanei vinovate, realizându-se sarcina tragerii la răspundere penală prin aplicarea justă a legii penale, acesta fiind considerat scopul imediat al oricărui proces penal.”²⁰⁶

Un factor important în combaterea fenomenului infracțional este considerat nu atât rigoarea pedepsei penale, cât „faptul organizării unui sistem procesual penal menit să nu permită sustragerea

²⁰⁶ DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. ș.a., *Drept procesual penal*, ed. a 3-a. Op.cit., p. 7.

de sub brațul drept și ferm al justiției, totodată realizându-se scopul major al procesului – atragerea la răspundere penală a făptuitorului.”²⁰⁷

Trebuie subliniat că represiunii nu trebuie să îi fie supuse persoanele nevinovate, întrucât aplicarea nejustificată a măsurilor poate avea consecințe grave asupra libertății, demnității și intereselor legitime ale acestora, contrar cerințelor statului de drept. În acest context, procesul penal implică și responsabilitatea reabilitării persoanei atrase pe la răspunderea penală sau față de care au fost efectuate acte ce au restricționat drepturi, libertăți sau interese legale.

Cu alte cuvinte, procesul penal contribuie la consolidarea legalității și a ordinii de drept, protejând interesele societății și respectând drepturile și libertățile cetățenilor. El reprezintă un instrument esențial pentru realizarea justiției și, astfel, constituie un factor important în menținerea stabilității societății.

În aceeași ordine de idei, se susține „procesul penal are un rol preventiv general față de persoanele neangajate în activități infracționale, contribuind la prevenirea sau reducerea infracțiunilor în cazul când se realizează eficient sarcinile sale.”²⁰⁸

Într-o altă viziune, „scopul procesului penal prevede că procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală. Prin aceasta, procesul penal contribuie la apărarea orânduirii de stat, la apărarea proprietății, la întărirea legalității, prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și a regulilor de conviețuire socială.”²⁰⁹

Scopul procesului penal reprezintă „constatarea la timp și în mod complet a infracțiunilor săvârșite și tragerea la răspundere penală a persoanelor care le-au comis, iar scopul indirect sau mediat este apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, precum și asigurarea ordinii de drept.”²¹⁰

²⁰⁷ *Ibidem.*

²⁰⁸ *Ibidem.*

²⁰⁹ RUSU, V., GAVAJUC., S., GHEORGHIȘ, A. *Dicționar de Drept Procesual-Penal*. Chișinău: Ed. Pontos, 2012, p. 188.

²¹⁰ JITARIUC, V., CALENDARI, D. *Drept procesual penal – partea generală. Manual universitar*. Cahul, 2025, p. 22-23.

Un alt scop al dreptului procesual penal, potrivit doctrinei îl constituie „reglementarea garanțiilor procesual penale care asigură drepturile persoanelor implicate în proces. Normele procesual penale trebuie să cuprindă mijloacele legale de realizare a acestor drepturi.”²¹¹

Specificul justiției penale, ca formă distinctă de activitate a statului, constă în faptul că aceasta reprezintă un tip particular de activitate statală, exercitată de instanțele de judecată, organ special al puterii de stat, având drept scop combaterea faptelor prejudiciabile care afectează ordinea de drept. Justiția penală se realizează prin „examinarea și soluționarea cauzelor penale într-o procedură clar reglementată de lege, având ca finalitate pronunțarea unei hotărâri privind aplicarea pedepsei față de persoanele recunoscute vinovate sau, dimpotrivă, achitarea celor nevinovate.”²¹²

În cadrul judecării cauzei penale, este esențial ca toate drepturile și garanțiile procesuale ale inculpatului să fie respectate cu strictețe, întrucât acestea constituie fundamentul unui proces echitabil. Asigurarea acestor drepturi include, printre altele, dreptul la apărare, dreptul de a fi informat despre acuzațiile care i se aduc, dreptul de a beneficia de asistență juridică și dreptul de a fi judecat de o instanță imparțială și independentă. Respectarea acestor garanții nu doar că protejează interesele individuale ale inculpatului, dar contribuie și la consolidarea încrederii în sistemul judiciar, garantând că nicio persoană nu va fi condamnată fără o apreciere sub toate aspectele și completă a tuturor circumstanțelor cazului.

De astfel, „respectul pentru drepturile omului reprezintă nu doar o realitate filosofică, politică sau sociologică, specifică epocii anterioare, dar în special o realitate juridică exprimată prin norme de drept internațional. Acestea impun un anumit tip de comportament, instituind un veritabil sistem de garanții procedurale în materie penală, menite să excludă la maximum ilegalitatea. Aceste garanții au vocația nu de a proteja un criminal, dar drepturile sale. Dacă o eroare judiciară în alte materii poate fi reparată eventual prin despăgubire pecuniară, erorile procesului penal provoacă de cele mai multe ori consecințe iremediabile, fiind în joc soarta unui om.”²¹³

Garanțiile procesuale constituie ansamblul mecanismelor și instituțiilor juridice care asigură desfășurarea corectă și legală a procesului penal, în vederea realizării scopurilor politicii penale. Acestea permit „exercitarea efectivă, neîngrădită și consecutivă a drepturilor procesuale ale

²¹¹ *Ibidem*.

²¹² ГРОШЕВОЙ, Ю.М. *Освобождение от уголовной ответственности в стадии судебного разбирательства: Учебное пособие*. Харьков, 1979, с. 12-13.

²¹³ POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. *et al. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*. Op.cit. p. 15.

participanților, garantând respectarea intereselor legitime ale acestora și funcționarea justiției penale pe temeiuri legale.”²¹⁴

Garanțiile procesual-penale reprezintă mijloacele prin care se asigură respectarea drepturilor și libertăților participanților în procesul penal, cu precădere ale învinutului sau inculpatului. În sens larg, această noțiune cuprinde „atât normele care reglementează organizarea judiciară, competența organelor de urmărire și judecată, cât și dispozițiile procesuale care stabilesc drepturile participanților în cauzele penale.”²¹⁵

Cercetătorul I. Dolea, consideră că „garanțiile procesuale sunt atât anumite mijloace de ocrotire a drepturilor incluse în categoria garanțiilor și în activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, cât și în cea a apărătorului. Drepturile subiective ale acuzatului nu înseamnă nimic altceva decât posibilitatea și libertatea de a proceda în așa fel, cum determină normele de drept. Dar aceasta nu este suficient pentru ca acuzatul să poată beneficia în toate cazurile de drepturile sale, îndeosebi când apar obstacole în realizarea acestora.”²¹⁶

Un alt autor, M. Strogovici, opiniază „garanții procesuale, sunt mijloacele stabilite de lege prin intermediul cărora participanții la procesul penal își pot apăra drepturile și interesele lor.”²¹⁷

Similar, cercetătorul G. Mateuț, consideră că „garanțiile procesual-penale sunt mijloace prin care se asigură respectarea drepturilor și libertăților participanților în cauza penală, în special ale învinutului sau inculpatului.”²¹⁸

În viziunea autorului I. Dolea, „persoana care este acuzată sau victimă beneficiază de aceste garanții în ansamblul lor la toate etapele procesului, fie că se efectuează o percheziție, fie că persoana depune un recurs, având dreptul la un judecător independent, imparțial, numit legal.”²¹⁹

În doctrină s-au propus trei categorii de garanții speciale pe care legea le stabilește pentru participanții la procesul penal, în vederea garantării desfășurării acestuia pe principii democratice și

²¹⁴ JITARIUC, V., CALENDARI, D. *Drept procesual penal – partea generală. Manual universitar*. Op.cit., p.19.

²¹⁵ *Ibidem*.

²¹⁶ DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Ed. Cartea juridică, 2009, p. 8.

²¹⁷ СТРОГОВИЧ, М. *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Юридическое издательство НКЮ СССР, 1940, c.13.

СТРОГОВИЧ, М. *Курс советского уголовного процесса: Основные положения науки советского уголовного процесса*, Т.1. Москва: Издательство: Наука, 1968, c. 56.

²¹⁸ MATEUȚ, G. *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, vol. I. București: Ed. C.H. Beck, 2007, p. 131.

²¹⁹ DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 82.

echitabile, în funcție de nivelul la care acționează și fi nalitatea lor: „a) garanții cu titlu de sancțiuni procesuale; b) garanții cu titlu de sancțiuni disciplinare; c) garanții cu titlu de sancțiuni penale.”²²⁰

Noțiunea de garanții procesuale este folosită în știința dreptului procesual-penal într-un sens mai restrâns, prin garanții procesual-penale înțelegându-se „numai mijloacele care asigură drepturile participanților în cauza penală, adică mijloacele legale care permit exercitarea efectivă, reală și consecventă a tuturor drepturilor procesuale în concordanță cu interesele legitime a fiecărei persoane.”²²¹

De asemenea, „destinația garanțiilor procesuale este de a asigura un echilibru în cadrul judecării cauzei, protejând atât interesele persoanelor vătămate de infracțiuni, cât și drepturile celor trași la răspundere penală. Acest echilibru este esențial pentru a preveni situațiile în care modificarea învinuirii în instanță ar împiedica inculpatul să-și apere drepturile față de noi circumstanțe de care nu a fost informată, dar și pentru a evita ca garantarea dreptului la apărare să devină o restricție formală privind orice schimbare a învinuirii, ceea ce ar putea conduce la achitarea unei persoane vinovate și la încălcarea drepturilor părții vătămate.”²²²

La categoria garanțiilor juridice, se consideră că un loc aparte revin garanțiilor procesuale, care vin să asigure statutul constituțional al persoanei. Astfel, se remarcă că, legislația procesual penală recunoaște anumite garanții juridice, cum ar fi: „prezumția nevinovăției, egalitatea în fața legii, respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane, inviolabilitatea persoanei, inviolabilitatea domiciliului, proprietății, secretul corespondenței, dreptul la apărare, accesul la justiție etc.”²²³

Subsecvent, în doctrină se conturează diferite garanții procesuale, printre care se regăsesc: obligația organelor competente de a desfășura activități din oficiu care asigură realizarea și cunoașterea drepturilor procesuale de către părți; realizarea de către organele competente a formelor procesuale care conduc la respectarea drepturilor părților; instituirea unui sistem de control judiciar integral și eficient, menit să descopere încălcările obligațiilor legale și ale formelor procedurale de protecție a drepturilor și intereselor legitime ale părților; precum și prevederea în legislația procesuală a unor sancțiuni corespunzătoare pentru anularea sau remedierea actelor ori măsurilor adoptate cu încălcarea drepturilor și intereselor legale ale părților.

²²⁰ ȘTEFĂNESCU, B. *Garanțiile juridice ale respectării legii procesual penale în activitatea de judecată*. București: Ed. Stamongiu, 2007, p. 112.

²²¹ JITARIUC, V., CALENDARI, D. *Drept procesual penal – partea generală. Manual universitar*. Op.cit., p. 19.

²²² POSTICĂ, A. *Limitele judecării cauzei*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025, p. 65.

²²³ DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 53.

În procesul penal se disting următoarele categorii de garanții procesuale, „în persoana suspectului sau acuzatului: 1) garanții legate de ocrotirea unor drepturi sau interese legitime în cadrul realizării diferitor instituții procesuale (de ex., în cadrul instituției reținerii, arestării preventive a învinuitului sau inculpatului se întâlnesc garanții prin care s-a urmărit asigurarea dreptului persoanelor la libertatea individuală, în așa fel încât restrângerea acestuia să nu se poată realiza decât în anumite condiții, și cu anumite forme legale); 2) garanții materializate în existența unor instituții, activități sau sisteme de măsuri din cadrul procesului penal. Ele sunt de două feluri: a) garanții jurisdicționale; b) garanții instituționale. Garanțiile jurisdicționale asigură respectarea, în general, a dreptului la intervenția unui membru al autorității judiciare și în special a dreptului la un recurs de natură jurisdicțională.”²²⁴

Într-o altă lucrare remarcată, se evidențiază că, garanțiile juridice ale unui proces echitabil constituie: „accesul la justiție, dreptul la apărare, dreptul la tăcere, prezumția de nevinovăție, contradictorialitatea procesului penal, termenul rezonabil de examinare a cauzei, publicitatea procesului penal, oficialitatea procesului penal, calitatea actului de justiție și anume obligația de motivare a sentinței, principiul non bis in idem, dreptul la un nivel dublu de jurisdicție în materie penală.”²²⁵

Prin urmare, deși printre scopurile procesului penal se urmărește ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale, există situații în care, în cazul existenței anumitor circumstanțe și temeiuri, instanța de judecată dispune încetarea procesului penal.

De astfel, „încetarea procesului penal fiind o decizie a subiectului competent, adică a judecătorului, cu privire la imposibilitatea continuării cauzei din motivul prezenței uneia dintre împrejurările prevăzute de lege, excluzând incriminarea și pedepsirea faptei, ori care permite eliberarea de răspundere penală a bănuitului sau învinuitului. Odată cu încetarea procesului penal, activitatea procesuală asupra persoanei încetează complet, având efecte diferite în funcție de aplicarea unui temei sau altuia.”²²⁶

²²⁴ *Ibidem*.

²²⁵ POALELUNGI, M., SÂRCU, D. Accesul la justiție. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013, p. 23.

²²⁶ PAUN, P. Concepte generale privind încetarea procesului penal. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*, ed. a 6-a, 1-2 decembrie 2023, p. 116.

În cazul emiterii unei sentințe de încetare a procesului penal, în conformitate cu temeiurile prevăzute de Codul de procedură penală, necesită a se asigura un șir de garanții de care beneficiază inculpatul.

Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție *privind sentința judecătorească* nr. 5 din 19.06.2006,²²⁷ în § 40, se remarcă că, în cazul intervenirii termenului de prescripție sau a actului de amnistie (pct. 4 art. 275 CPP RM), încetarea procesului penal este posibilă doar cu acordul învinuitului și/sau reprezentantului lui legal.

Această concluzie, rezultă din coroborarea art. 332 alin. (5) și art. 275 pct. 4) CPP, care indică expres că „în cazurile prevăzute de art. 275 pct. 4, încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În acest caz, procedura continuă în mod obișnuit.”

Devine relevantă clasificarea temeiurilor de încetare a procesului penal, descrise de D. Roman, astfel că, în conformitate cu atitudinea diferiților subiecți procesuali, se disting următoarele temeiuri: „a) cu acordul inculpatului – în cazul intervenției termenului de prescripție sau aplicării amnistiei; b) cu acordul părții vătămate – prin retragerea plângerii; c) cu acordul ambelor părți, inculpat și parte vătămată – în situația împăcării părților; d) în baza ordonanței procurorului – atunci când au fost admise erori de drept la pornirea urmăririi penale sau la înaintarea învinuirii, ori a intervenit prescripția tragerii la răspundere penală, motiv pentru care procurorul renunță la învinuire; e) la recunoașterea vinovăției de către inculpat – în cazurile prevăzute de art. 54 (liberarea de răspundere penală a minorilor), art. 55 (liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională) și art. 57 (liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă) din Codul Penal al Republicii Moldova”.²²⁸

Potrivit practicii judiciare, se relevă Decizia Curții Supreme de Justiție din 4 august 2020²²⁹, unde Colegiul penal lărgit al CSJ a atestat că atât instanța de fond cât și instanța de apel, au comis mai multe erori de drept.

Instanța a reținut că, potrivit art. 385 alin. (1) pct. 1)–4) din Codul de procedură penală, la adoptarea sentinței instanța de judecată soluționează, în mod obligatoriu, chestiuni esențiale precum „existența faptei imputate, săvârșirea acesteia de către inculpat, întrunirea elementelor constitutive ale

²²⁷ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiției *privind sentința judecătorească*, nr. 5 din 19.06.2006. [online] [citat: 15.05.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152.

²²⁸ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 317 – 318.

²²⁹ Decizia Plenului Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 04 august 2020. Dosar nr. 1ra-1436/2020. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16551.

infracțiunii, încadrarea juridică a faptei și vinovăția inculpatului. Totodată, conform art. 60 alin. (1) din Codul penal, persoana este liberată de răspundere penală în cazul în care, de la data săvârșirii infracțiunii, a expirat termenul de prescripție a tragerii la răspundere penală. În același timp, art. 332 alin. (5) din Codul de procedură penală prevede expres că, în situația intervenirii prescripției, încetarea procesului penal nu poate fi dispusă fără acordul inculpatului, iar în lipsa acestui acord, judecata cauzei continuă potrivit procedurii obișnuite.”²³⁰

La fel, a indicat Colegiul penal al CSJ că „potrivit art. 8 alin. (1) Cod de procedură penală, persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită și constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Potrivit art. 389 alin. (1), (4) pct. 3), (6) Cod de procedură penală, sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată. Sentința de condamnare se adoptă cu liberarea de pedeapsă în cazul expirării termenului de prescripție. La adoptarea sentinței de condamnare cu liberarea de pedeapsă, instanța argumentează în baza căror temeieri, prevăzute de Codul penal, adoptă sentința dată. Conform art. 391 alin. (1) Cod de procedură penală, sentința de încetare a procesului penal se adoptă dacă... Potrivit art. 394 alin. (1) pct. 1) și 2) Cod de procedură penală, partea descriptivă a sentinței de condamnare trebuie să cuprindă descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, indicându-se locul, timpul, modul săvârșirii ei, forma și gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii, probele pe care se întemeiază concluziile instanței de judecată și motivele pentru care instanța a respins alte probe. În corespundere cu art. 395 alin. (1) pct. 2) și 3) Cod de procedură penală, în dispozitivul sentinței de condamnare trebuie să fie arătate constatarea că inculpatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală, categoria și mărimea pedepsei aplicate inculpatului. În caz dacă instanța îl găsește pe inculpat vinovat, dar îl liberează de pedeapsă pe baza prevederilor respective ale Codului penal, ea este datoare să menționeze aceasta în dispozitivul sentinței. Conform art. 396 alin. (1) pct. 2) Cod de procedură penală, dispozitivul sentinței de încetare a procesului penal trebuie să cuprindă dispoziția de încetare a procesului penal și motivul pe care se întemeiază încetarea procesului.”²³¹

²³⁰ *Ibidem.*

²³¹ *Ibidem.*

Pe cale de consecință, din analiza normelor prenotate, Colegiul penal, a conchis că instanța de fond nu a respectat prescripțiile legale nominalizate, deoarece, din descriptivul și dispozitivul deciziei contestate, rezultă că:

a) „instanța de fond, în dispozitiv, l-a recunoscut vinovat pe inculpat în comiterea infracțiunii de la art. 332 alin. (1) CP RM, dar în descriptiv nu a constatat și descris fapta criminală, ca fiind probată, „nu a indicat locul, timpul, modul săvârșirii ei, forma și gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii, probele pe care se întemeiază concluziile instanței de judecată și motivele pentru care instanța a respins alte probe.”²³²

b) nu a respectat procedura de „aplicare a prescripției tragerii la răspundere penală a persoanei inculcate, enunțată supra, nefiind clar, nedescrind fapta criminală, considerată ca fiind dovedită în descriptiv, dar încetând procesul penal pe motivul expirării termenului de prescripție în dispozitiv - situație în care se adoptă o sentință de condamnare cu liberarea de pedeapsă, ce fel de sentință a pronunțat - de încetare a procesului penal pe motive de reabilitare, nereabilitare, sau de condamnare, în descriptivul și dispozitivul hotărârii adoptate fiind prezente elementele ambilor categorii de hotărâri judiciare, care prin esența lor se exclud reciproc.”²³³

Astfel, a conchis Colegiul penal că, instanța de fond, nu a judecat fondul cauzei în conformitate cu prevederile legale, și a adoptat o sentință, care nu include motive legale pe care se întemeiază soluția adoptată pe marginea cauzei, iar motivarea soluției se contrazice dispozitivul hotărârii.

Un alt aspect important de cercetat, este dreptul inculpatului de a contesta sentința de încetare a procesului penal, emisă de instanța de fond.

În doctrină se susține opinia, potrivit căreia „sentina de încetare a procesului penal, dacă a fost adoptată fără a fi cercetate probele, poate fi atacată cu recurs în ordinea și în termenele prevăzute de art. 437, 439. Sentința de încetare a procesului penal adoptată după cercetarea probelor poate fi atacată cu apel în ordinea și termenul prevăzut de art. 400 – 405.”²³⁴

La fel se opinează că „pornind de la faptul că la această etapă (ședința preliminară) nu se examinează fondul cauzei, sentința este susceptibilă de recurs, în condițiile art. 437 CPP.”²³⁵

²³² *Ibidem.*

²³³ *Ibidem.*

²³⁴ DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. *et al.*, *Codul de procedură penală. Comentariu*, ed. a II-a. Chișinău: Ed. Cartier juridic, 2005, p. 495.

²³⁵ DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2016, p. 780.

Aceeași poziție este susținută și de cercetătorul D. Roman, care arată că sentința de încetare a procesului penal pronunțată în cadrul ședinței preliminare poate fi atacată „exclusiv cu recurs, în timp ce sentința de încetare a procesului penal pronunțată după efectuarea cercetării judecătorești este supusă, după caz, apelului sau recursului, în conformitate cu dispozițiile art. 400 alin. (1), art. 437 alin. (1) pct. 1) și 3) din Codul de procedură penală.”²³⁶

O altă problemă abordată vizează reglementarea dreptului părților de a formula un recurs separat împotriva încheierilor prin care instanțele de judecată resping cererile de încetare a procesului penal formulate în cadrul ședinței preliminare.

Este incidentă Decizia Curții Constituționale nr. 16 din 15.02.2022²³⁷, par. 35 – 38, potrivit căreia, CC a decis că „garanția echității procesului și a dreptului la apărare nu au fost interpretate, în jurisprudența sa anterioară, ca incluzând un drept de atac împotriva oricărui act judecătoresc.”

În acest context, CC a precizat că „nicio prevedere din Constituție nu reglementează dreptul la exercitarea căilor de atac în orice cauză. În același registru, Curtea a notat că art. 119 din Constituție stabilește că părțile interesate pot exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești în condițiile legii.”²³⁸

De asemenea, CC a precizat că „posibilitatea de a formula un recurs împotriva încheierii prin care se respinge cererea de încetare a procesului în ședința preliminară nu intră în câmpul de aplicare al dreptului la un dublu grad de jurisdicție în materie penală, garantat de art. 2 § 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană. Odată respinsă cererea de încetare a procesului penal, judecarea cauzei penale continuă și se finalizează cu pronunțarea unei sentințe motivate prin care se va aprecia în final cu privire la acuzația penală. Doar după pronunțarea unei sentințe prin care se va determina acuzația penală, devine incident dreptul de a formula o cale de atac ca o garanție a dreptului la un dublu grad de jurisdicție în materie penală (art. 332 alin. (4) CPP). De asemenea, în situația în care pe parcursul judecării cauzei au fost respinse cererile de încetare a procesului penal, argumentele dezacordului cu încheierea prin care s-a respins cererea de încetare a procesului penal pot fi invocate odată cu atacarea sentinței care va fi pronunțată în cauza respectivă.”²³⁹

²³⁶ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 322.

²³⁷ Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 251g/2021 și nr. 291g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 342, 346, 350, 352 și 437 din Codul de procedură penală, nr. 16 din 15.02.2022. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1131&l=ro> .

²³⁸ *Ibidem*.

²³⁹ *Ibidem*.

Abordând chestiunea garanțiilor procesuale la adoptarea soluției încetării procesului penal, nu pot fi lăsate în umbră mijloacele legale prin care sunt asigurate și drepturile persoanelor vătămate prin infracțiune.

În această ordine de idei, este importantă cercetarea obligației instanței de judecată de a soluționa acțiunea civilă, înaintată de către partea civilă în cadrul procesului penal (art. 225 alin. (3) CPP). Potrivit textului legal „odată cu soluționarea cauzei penale, judecătorul este obligat să soluționeze acțiunea civilă.”

Până la adoptarea Legii nr. 152 din 01.07.2016 privind completarea și modificarea Codului de procedură penală²⁴⁰, opera prevederea legală potrivit căreia „instanța de judecată lasă acțiunea civilă fără soluționare în procesul penal în cazul adoptării sentinței de încetare a urmăririi penale sau de achitare din motivul lipsei componentei infracțiunii, fapt ce nu împiedică persoana care a inițiat acțiunea civilă de a o intenta în ordinea procedurii civile (art. 225 alin. (5)).”

Autorul D. Roman susține că lăsarea nesoluționată de către instanța penală a acțiunii civile în cazul expirării prescripției răspunderii penale poate genera discuții similare cu cele care au dus la constatarea de către CtEDO a încălcării dreptului la un proces echitabil în situația în care, intervenind prescripția răspunderii penale, partea civilă nu-și găsește rezolvarea, în cadrul procesului inițial, a pretențiilor sale, fără ca ei să i se poată reține vreo culpă procesuală pentru această nerezolvare a fondului.”²⁴¹

În cauza *Atanasova c. Bulgariei*, par. 46 CtEDO a conchis că, această situație contravine art. 6 par. 1 CoEDO, iar posibilitatea recunoscută legal pentru partea civilă de a se adresa instanței civile cu o acțiune separată nu constituie o garanție eficace, la caz Curtea, evidențiind, în mod special că „deschiderea acestei noi proceduri implică în mod necesar administrarea din nou a probelor, sarcină care i-ar reveni reclamantei, și că stabilirea eventualei răspunderi a autorului ar putea să ajungă, după atâta timp de la comiterea faptei, extrem de dificilă.”²⁴²

În aceeași ordine de idei, Curtea Constituțională a României²⁴³ a statuat că: „lăsarea nesoluționată a acțiunii civile de către instanța penală, în cazul prevăzut la art. 25 alin. (5) din Codul

²⁴⁰ Legea nr. 152 din 01.07.2016 privind completarea și modificarea Codului de procedură penală. Publicat: 25.03.2016 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 245-246 art. 517.

²⁴¹ ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. Op.cit., p. 320.

²⁴² Hotărârea CtEDO în cauza *Atanasova c. Bulgariei*, din 26.04.2017, cererea nr. 52009/07, § 46 [online] [citat: 10.06.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170843%22%5D%7D>.

²⁴³ Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 25 alin. (5) din Codul de procedură penală cu referire la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f) din același act normativ, nr. 586 din 13.09.2016. În: *Monitorul oficial al României*, 13 decembrie 2016, nr. 1.001.

de procedură penală, cu referire la art. 16 alin. (1) lit. f) din același cod, presupune, de plano, repararea prejudiciilor provocate prin săvârșirea infracțiunilor pentru care intervine prescripția răspunderii penale în urma parcurgerii unei proceduri nejustificat de lungi, care presupune mai întâi constituirea persoanei vătămate sau a moștenitorilor acesteia ca parte civilă în procesul penal, iar, apoi, după pronunțarea de către instanța penală a soluției încetării procesului penal, parcurgerea procedurii civile. Caracterul nejustificat al întinderii în timp a acestei proceduri este dat de premisa unei durate ce variază între 3 și 30 de ani, la care se adaugă durata soluționării acțiunii civile promovate în fața instanței civile. Or, prin raportare la standardele impuse prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului mai sus invocată, caracterul nerezonabil al unor astfel de termene este de netăgăduit.”

Astfel, garanțiile procesuale constituie fundamentul indispensabil al procesului penal, menite să asigure echilibrul dintre interesele statului și protecția drepturilor fundamentale ale individului. Garanțiile materializează principiile procesului echitabil, iar nerespectarea lor compromite corectitudinea soluțiilor judiciare. Doar prin aplicarea strictă și efectivă a acestor garanții procesul penal își poate îndeplini finalitatea – sancționarea vinovaților și protejarea nevinovaților – consolidând totodată statul de drept.

2.3. Concluzii la Capitolul 2

Sentința judecătorească în procesul penal are un rol esențial, constituind punctul culminant al activității judiciare și expresia finală a aplicării normelor de drept penal și procesual penal. Ea reprezintă actul prin care judecătorul pronunță dreptul și stabilește soluția asupra cauzei, sintetizând întregul parcurs procesual și reflectând legalitatea, temeinicia și motivarea deciziei. Importanța acesteia derivă din faptul că, prin sentință, instanța nu doar tranșează litigiul penal concret, ci și consolidează principiile fundamentale ale procesului echitabil.

Clasificarea sentințelor judecătorești, conform legislației procesual penale în vigoare, distinge trei categorii de soluții: a) sentința de condamnare; b) sentința de achitare; c) sentința de încetare a procesului penal. Această clasificare, consacră atât rolul represiv al procesului penal, cât și dimensiunea sa garantistă, oferind instanței posibilitatea de a recunoaște nevinovăția sau, dimpotrivă, de a dispune încetarea procesului penal în cazurile expres prevăzute de lege.

În doctrina românească, pornind de la prevederile art. 16 CPP român, temeiurile de încetare a procesului penal sunt structurate pe două categorii majore: - pe de o parte, impedimente rezultate din

lipsa de temei a acțiunii penale (cazurile în care fapta nu există, nu este prevăzută de legea penală, nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege, nu există probe că persoana a săvârșit infracțiunea ori există cauze justificative sau de neimputabilitate): - iar pe de altă parte, impedimente rezultate din lipsa de obiect a acțiunii penale (amnistia, prescripția, decesul inculpatului, lipsa plângerii prealabile, împăcarea, există autoritate de lucru judecat, acordul de mediere etc.).

În dreptul rus, doctrina și legislația disting între temeiurile de încetare a procesului penal și cele de încetare a urmăririi penale, conturând trei categorii: - temeiuri de reabilitare, prin care se recunoaște nevinovăția persoanei și se deschide calea reparării prejudiciilor cauzate; - temeiuri de nereabilitare, ce duc la încetarea procesului fără a exclude vinovăția persoanei acuzate; - temeiuri neutre, care nu afectează statutul juridic al persoanei (nu sunt nici reabilitatoare, nici nereabilitatoare), dar care totuși duc la încetarea procesului.

În RM, conform normelor procesual penal în vigoare, reieșind din art. 332 CPP (încetarea procesului penal în ședința de judecată), art. 320 alin. (5) CPP (renunțarea în ședința de judecată la învinuire) art. 391 CPP (sentința de încetare a procesului penal), în ședința de judecată poate fi dispus încetarea procesului penal, în următoarele cazuri:

- 1) a intervenit decesul făptuitorului;
- 2) lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă;
- 3) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri;
- 4) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații;
- 5) există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală.
- 6) plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plîngerii prealabile sau legea penală permite împăcarea;
- 7) persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală;
- 8) persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical

- 9) a intervenit termenul de prescripție sau amnistia;
- 10) fapta constituie o contravenție;
- 11) există un caz de liberare de răspundere penală: a) a minorilor; b) cu tragerea la răspundere contravențională; c) renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii; d) căința active; e) schimbarea situației; f) liberarea condiționată; g) prescripția de tragere la răspundere penală.

Reglementările naționale și comparația cu soluțiile doctrinare și legislative străine evidențiază existența unui cadru complex al încetării procesului penal, care are ca finalitate asigurarea echității procedurale, protecția drepturilor fundamentale ale persoanei și delimitarea corectă a limitelor exercitării acțiunii penale. Indiferent de diversitatea clasificărilor, rolul sentinței de încetare a procesului penal rămâne unul fundamental: acela de a garanta că procesul penal se desfășoară strict în limitele legii, fiind dispusă o sentință de încetare a procesului penal, doar în cazurile strict reglementate de legislație.

3. SOLUȚIA ÎNCETĂRII PE TEMEIURILE CARE EXCLUD CONTINUAREA PROCESULUI PENAL

3.1. Încetarea procesului penal în legătură cu expirarea prescripției atragerii la răspundere penală

Eficacitatea „combaterii și prevenirii infracțiunilor este strâns legată de promptitudinea cu care organele specializate ale statului intervin și trag la răspundere penală pe cei vinovați de săvârșirea infracțiunii.”²⁴⁴

Astfel, cu cât stabilirea răspunderii penale și aplicarea pedepsei este mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii, cu atât scopul legii penale de a apăra, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea, precum și întreaga ordine de drept, este realizat mai eficient.

În practica socială există cazuri în care angajarea răspunderii penale nu se realizează imediat, deoarece infracțiunea rămâne nedescoperită sau autorul acesteia evită organele de urmărire penală, ceea ce face ca între momentul comiterii faptei și tragerea la răspundere să se scurgă o perioadă de timp, uneori considerabilă.

Autorul V. Dongoroz, remarcă că „justificarea prescripției este strâns legată de rațiunea represiunii penale și, de aceea, după trecerea unui timp îndelungat de la săvârșirea infracțiunii, aplicarea devine inefficientă în raport cu scopul pedepsei penale. Prevenția generală nu se mai realizează fiindcă rezonanța socială a faptei scade considerabil, iar infractorul, asupra căruia planează tot timpul amenințarea pedepsei, se poate îndepărta.”²⁴⁵

Cercetătorii V. N. Kudryavțev și A. V. Naumov arată că, „pe măsura trecerii timpului în care organele de aplicare a legii nu intervin, probele referitoare la vinovăție sau nevinovăție pot fi pierdute ori alterate, atât sub aspect material, cât și la nivelul memoriei martorilor”²⁴⁶

²⁴⁴ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V. *et al. Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Ed. Cartier, 2005, p. 420.

²⁴⁵ DONGOROZ, V. *Curs de drept penal*. București: Ed. Cursurilor Litografice, 1942, p. 680 – 681.

²⁴⁶ КУДРЯВЦЕВ, В.Н., НАУМОВ, А.В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности. В: *Российское уголовное право. Общая часть* / Под ред. В. Н. Кудрявцева и А. В. Наумова. Москва : Издательство Спарк, 1997, p. 355.

S-a statuat că prin „prescripție se înțelege, în general, stingerea unui drept prin trecerea timpului, potrivit condițiilor prevăzute de lege.”²⁴⁷

Autoarea M. Gramă definește prescripția tragerii la răspundere penală „ca un tip de liberare de răspundere penală pentru o infracțiune datorită trecerii, în anumite condiții, a unui anumit interval de timp de la data săvârșirii ei.”²⁴⁸

Cercetătoarea subliniază că, „concomitent cu expirarea termenului prescripției tragerii la răspundere penală se stinge și dreptul statului de a stabili răspunderea penală și de a aplica pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă, stingându-se totodată și obligația infractorului de a mai suporta consecințele săvârșirii infracțiunii (răspunderea penală).”²⁴⁹

Potrivit unei alte opinii, „prescripția răspunderii penale este o cauză de înlăturare a răspunderii penale ca urmare a neexercitării în timp util de către stat, prin organele sale judiciare, a dreptului de a aplica infractorului o pedeapsă, având ca efect stingerea acestui drept și a obligației corelative a infractorului de a suporta aplicarea unei sancțiuni penale.”²⁵⁰

Autorii A. Esanu și G. Reniță opinază că „prescripția tragerii la răspundere penală mai este numită și prescripția răspunderii penale.”²⁵¹

Cu alte cuvinte, dreptul statului de a angaja răspunderea penală a persoanelor care comit infracțiuni se prescrie în cazul în care nu este exercitat într-un termen legal stabilit.

Într-o decizie a Curții Constituționale a României, s-a arătat că „prescripția răspunderii penale are la bază ideea că, pentru a-și atinge scopul de realizare a ordinii de drept, răspunderea penală trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii, întrucât doar în acest fel poate fi realizată prevenția generală și cea specială, și poate fi creat, pe de o parte, sentimentul de securitate a valorilor sociale ocrotite, iar, pe de altă parte - încrederea în autoritatea legii. Cu cât răspunderea penală este angajată mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, rezonanța socială a săvârșirii infracțiunii se diminuează, iar stabilirea răspunderii penale pentru săvârșirea infracțiunii nu mai apare ca necesară, deoarece urmările acesteia ar fi putut fi înlăturate sau șterse. Totodată, în intervalul de timp scurs de la săvârșirea infracțiunii, autorul acesteia, sub presiunea

²⁴⁷ Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 125 alin. 3 din Codul penal, nr. 511 din 12.12.2013. În: *Monitorul oficial al României*, 30 ianuarie 2014, nr. 75. [online] [citat: 11.06.2025]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/154951>

²⁴⁸ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V. *et al. Drept penal. Partea generală*. Op.cit., p. 421.

²⁴⁹ *Ibidem*.

²⁵⁰ NEAGA, E. Prescripția tragerii la răspundere penală – aspecte de drept comparat. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, nr. 3, 2019, p. 47.

²⁵¹ *Ibidem*.

amenințării răspunderii penale, se poate corecta, fără a mai fi necesară aplicarea unei pedepse (...). Prin urmare, pentru a nu lăsa nesoluționate sine die raporturi juridice de conflict, legiuitorul a reglementat prescripția răspunderii penale drept cauză de înlăturare a răspunderii penale.”²⁵²

La par. 20 al aceleiași decizii, instanța de contencios constituțional, marchează „prescripția răspunderii penale constă în stingerea raportului juridic penal de conflict și, prin aceasta, în stingerea dreptului statului de a trage la răspundere penală persoana care săvârșește o infracțiune, după trecerea unui anumit interval de timp de la data comiterii acesteia, respectiv după curgerea termenului de prescripție.”²⁵³

Totodată, Curtea Constituțională a României, amintește că „în dreptul român, prescripția a fost considerată de către legiuitor o instituție de procedură penală de la intrarea în vigoare, în 1865, a Codului de procedură penală al Principatelor Unite Române, care reglementa prescripția în art. 593-600, și până la reforma legislativă în materie penală din 1936. Aceasta a adus o schimbare de viziune a legiuitorului cu privire la prescripție, soluția calificării ca instituție de drept substanțial fiind consacrată explicit în art. 5 al Codului penal Carol al II-lea, care stipula că, în caz de conflict între două sau mai multe legi succesive, privitoare la prescripțiunea acțiunii publice sau a pedepselor, se aplică legea care prevede prescripțiunea cea mai scurtă. Este știut faptul că în secolul al XIX-lea opera legislativă de la noi a fost puternic influențată de legislația franceză, unde prescripția acțiunii publice era, ca și astăzi, de altfel, tratată ca o instituție de drept procesual. Explicația modificării de tratament juridic în materia prescripției răspunderii rezidă în faptul că reforma legislativă penală din 1936 a fost marcată de influența Codului penal italian din 1930, unde instituția prescripției era tratată ca una de drept material. În aceste condiții, și în dreptul român prescripția a fost legiferată în Codul penal din 1936.”²⁵⁴

Cercetătorul Udroiu afirmă: „în cazul expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, se emite o sentință de încetare a procesului penal.”²⁵⁵

Alți autori menționează că „prescripția răspunderii penale reprezintă stingerea răspunderii pentru o infracțiune comisă ca urmare a trecerii unui interval de timp prevăzut de lege, cu excepția infracțiunilor de genocid, a celor împotriva umanității și a celor de război, indiferent de data săvârșirii,

²⁵² Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (3) din Codul penal, nr. 443 din 22.06.2017. În: *Monitorul oficial al României*, 24 octombrie 2017, nr. 839. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/194211>.

²⁵³ *Ibidem*, § 20.

²⁵⁴ *Ibidem*.

²⁵⁵ UDROIU, M. *Procedura penală, partea specială, ed. a 6-a. Op.cit.* p. 508.

precum și a infracțiunilor prevăzute de art. 188 și art. 189 din Codul penal român, respectiv omorul simplu și omorul calificat, și a infracțiunilor intenționate care au cauzat decesul victimei.”²⁵⁶

Potrivit art. 332 CPP, în cazul în care pe parcursul judecării cauzei, instanța de judecată constată că a intervenit termenul de prescripție, aceasta prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

Potrivit art. 60 CP „persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat următoarele termene: a) 3 ani de la săvârșirea unei infracțiuni ușoare; b) 5 ani de la săvârșirea unei infracțiuni mai puțin grave; c) 15 ani de la săvârșirea unei infracțiuni grave; d) 20 de ani de la săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave; e) 25 de ani de la săvârșirea unei infracțiuni excepțional de grave.”²⁵⁷

În cauza *Ceachir c. Moldovei*²⁵⁸, s-a invocat, în special, „neîndeplinirea de către autoritățile moldovenești a obligației de a-i asigura protecție eficace împotriva tratamentelor rele aplicate de către o persoană terță”. În speță, inculpata a fost găsită vinovată de comiterea infracțiunii de huliganism, iar instanța de judecată, la cererea procuraturii, a dispus încetarea procesului penal ca urmare a prescripției răspunderii penale. Instanța a reținut că infracțiunea în cauză era încadrată la categoria infracțiunilor mai puțin grave și că termenul de prescripție de cinci ani, prevăzut de art. 60 alin. (1) lit. b) din Codul Penal, expirase la 17 octombrie 2005.”²⁵⁹

În acest cadru, reclamanta a formulat plângere împotriva încetării procesului penal inițiat împotriva presupusului agresor, ca urmare a prescripției răspunderii penale, invocând responsabilitatea autorităților pentru lipsa de diligență în exercitarea atribuțiilor lor legale.

CtEDO, a reamintit, la § 44, că art. 3 din Convenție obligă statele să pună în aplicare dispoziții eficiente de drept penal pentru a descuraja comiterea infracțiunilor contra persoanei, care să se bazeze pe un mecanism de aplicare conceput pentru a preveni, suprima și a pedepsi încălcările. În speță, Curtea a observat că autoritățile au avut nevoie de mai mult de cinci ani pentru a investiga cauza, deși aceasta nu era complexă, incidentul fiind limitat la un singur episod și că au fost stabilite dovezi clare și convingătoare chiar din primele etape ale urmăririi penale. Astfel, realizarea unei recalificări ca

²⁵⁶ PINTEA A., PINTEA, D.-C., BĂLĂNESCU, A.-C. *Urmărirea penală – Aspecte teoretice și practice, ed. a II-a*. Op.cit., p. 112.

²⁵⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Publicat: 14.04.2009 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 72-74 art. 195.

²⁵⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Ceachir c. Moldovei*, din 15.04.2008, cererea nr. 11712/04. [online] [citat: 14.06.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127791>

²⁵⁹ *Ibidem*.

huliganism, a fost făcută după trei ani și jumătate de la agresiunea reclamantei, ca urmare a mai multor contestări consecutive. În ansamblu, Curtea a decis că acest lucru reprezintă o omisiune serioasă din partea statului.

Totodată, „tergiversarea autorităților naționale, de a ajunge la o concluzie într-o cauză penală, indiferent de complexitatea acesteia, împiedică inevitabil eficiența procesului.”²⁶⁰

Curtea, de asemenea a observat că, în dreptul penal al RM, „exercitarea unei acțiuni de procedură de către organul de urmărire penală, nu întrerupe scurgerea termenului de prescripție.”²⁶¹

Astfel, „Curtea nu poate accepta că scopul unei protecții efective împotriva relelor tratamente este atins dacă procesul penal este încetat din cauza expirării termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere penală și dacă aceasta a survenit, din cauza omisiunii autorităților de stat competente”²⁶², context în care, a avut loc o încălcare a art. 3 din Convenție, sub aspect procedural.

Prin Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional)²⁶³, au fost aduse modificări și completări la art. 60 din Cod penal al RM, care reglementează termenele de prescripție.

Potrivit Notei informative, s-a propus îmbunătățirea cadrului legal existent, și anume reconceptualizarea instituției prescripției privind tragerea la răspundere penală. Astfel, se opinează că „filozofia prescripției răspunderii penale are la bază ideea că după un anumit interval de timp, cuantificat de către legiuitor prin instituirea unor termene generale de prescripție, statul renunță la a mai aplica o pedeapsă pentru fapta comisă, întrucât nici fapta nici făptuitorul nu mai sunt în conștiința publică. Adică se presupune că a intervenit uitarea, astfel că acțiunea punitivă nu își mai are rostul.”²⁶⁴

Se afirmă că „rezonanța socială a faptei săvârșite nu se poate stinge însă atunci când în cursul termenului general de prescripție sunt efectuate acte de urmărire penală sau de judecată care readuc în atenția și conștiința opiniei publice infracțiunea săvârșită. Astfel, transmiterea cauzei penale în instanța de judecată relevă persistența acțiunii de tragere la răspundere penală, demonstrează că

²⁶⁰ *Ibidem*, § 52.

²⁶¹ *Ibidem*, § 53.

²⁶² *Ibidem*.

²⁶³ Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional). Publicat: 07.06.2024 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 245-246 art. 353. [online] [citat: 20.06.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143519&lang=ro.

²⁶⁴ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional), p. 69. [online] [citat: 20.06.2025]. Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_informativa_la_cpp_.pdf.

organele judiciare nu au rămas în pasivitate și trebuie reglementată ca fiind act întreruptiv ale cursului prescripției, urmând ca după aceasta să înceapă să curgă un nou termen de prescripție.”²⁶⁵

Articolul 60 alin. (5) CP statuează suspendarea curgerii prescripției, având următorul conținut: „Curgerea prescripției se suspendă dacă persoana care a săvârșit infracțiunea se sustrage de la urmărirea penală. Curgerea prescripției se suspendă și în cazul în care se solicită eliberarea acordului privind pornirea urmăririi penale sau ridicarea imunității acordate prin lege. În aceste cazuri, curgerea prescripției se reia din momentul reținerii persoanei, din momentul autodenunțării, din momentul eliberării acordului privind pornirea urmăririi penale sau din momentul ridicării imunității”.

Completarea menționată își găsește fundamentul în raționamentul conform căruia, anterior, suspendarea cursului prescripției răspunderii penale era incidentă exclusiv în situațiile în care persoanele cercetate penal se sustrăgeau, sub orice formă, de la urmărirea penală sau de la judecarea cauzei. În consecință, reglementarea respectivă nu acoperea ipoteza în care dispozițiile legale împiedicau punerea sub învinuire și înaintarea acuzării ori continuarea procesului penal.

În sprijinul modificărilor se susține că „există situații în care organele judiciare întreprind toate demersurile necesare pentru tragerea la răspundere penală a făptuitorului, însă acest lucru nu poate fi realizat deoarece legea prevede că, pentru cercetarea sau inculparea unei persoane, este necesar acordul Consiliului Superior al Procurorilor sau al Consiliului Superior al Magistraturii. Situația este similară în cazul persoanelor care beneficiază de imunitate conform Constituției. Atâta timp cât acordul nu este acordat sau imunitatea nu este ridicată, termenul de prescripție trebuie suspendat, iar cursul său se reia numai după ce impedimentul legal sau constituțional a fost eliminat.”²⁶⁶

O altă modificare este alin. (4) „Prescripția se întrerupe în cazul în care, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), cauza penală parvine în instanța de judecată pentru examinare în fond. Din momentul înregistrării cauzei penale în instanța de judecată începe să curgă un nou termen de prescripție.”²⁶⁷

Autorii enunță că această modificare este necesară pentru că „în condițiile în care se propune extinderea termenului de prescripție și anume curgerea unui nou termen odată cu înregistrarea cauzei

²⁶⁵ *Ibidem*, p. 70.

²⁶⁶ *Ibidem*, p. 69.

²⁶⁷ Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional). Publicat: 07.06.2024 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 245-246 art. 353. [online] [citat: 20.06.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143519&lang=ro.

penale în instanță decede necesitatea întreruperii termenului în cazul în care persoana a săvârșit altă infracțiune.”²⁶⁸

În cauza *Mažukna c. Lituaniei*, CtEDO a statuat că: „atunci când cauza a fost transferată la Tribunalul Klaipėda pentru examinare pe fond, a mai rămas doar puțin mai mult de un an până la expirarea termenului de prescripție. [...] dispozițiile relevante ale Codului penal în vigoare la momentul accidentului impuneau aplicarea termenului de prescripție „necondiționat” și nu permiteau suspendarea acestuia în timpul amânărilor.”²⁶⁹

În speță, Curtea a observat că cadrul legislativ național, relevant a suferit modificări în iunie 2010, iar în forma sa actuală Codul penal al Lituaniei stabilea, între altele, că pe durata examinării unei cauze de către instanță curgerea termenului de prescripție se suspenda în situația în care procesul era amânat din cauza eschivării acuzatului. Deși Curtea nu are atribuția de a aprecia care dintre soluțiile de drept intern este cea mai adecvată pentru garantarea drepturilor consacrate de Convenție, ea a subliniat că aplicarea normelor privind prescripția trebuie să fie compatibilă cu exigențele Convenției. La caz, chiar dacă Curtea a recunoscut că amânarea judecării cauzei s-a datorat unor motive obiective, constată că inexistența unei posibilități de suspendare a termenului de prescripție pe durata amânării a lipsit reclamantul de dreptul efectiv de a obține examinarea de către o instanță a răspunderii pentru prejudiciul suferit.

Legiuitorul a introdus o modificare în materia art. 60 din Codul Penal, prin alin. (11), prevăzând că „în cazul infracțiunilor reglementate la art. 159, 160, 167, 171, 172, 206 și 208¹, săvârșite împotriva minorilor, termenul de prescripție începe să curgă de la data împlinirii vârstei de 18 ani de către victimă. În situația în care minorul decedează înainte de atingerea vârstei de 18 ani, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.”

Conținut similar, regăsim și în art. 154 alin. 4 Cod penal al României, care statuează că „în cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, al celor de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile, precum și al infracțiunii de pornografie infantilă, săvârșite față de un minor, termenul de

²⁶⁸ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional), p. 72. [online] [citat: 20.06.2025].

Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_informativa_la_cpp_.pdf

²⁶⁹ Hotărârea CtEDO în cauza *Mažukna c. Lituaniei*, din 11.07.2017, cererea nr. 72092/12. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172656>.

prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.”²⁷⁰

Norma menționată instituie o „condiție specială pentru începerea curgerii termenului de prescripție în cazul infracțiunilor săvârșite asupra minorilor”, având la bază principiul protecției speciale acordate minorilor. Această reglementare se aliniază standardelor internaționale în materie de drepturile omului și se fundamentează pe prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, reflectând necesitatea de a garanta că gravitatea acestor infracțiuni și vulnerabilitatea victimelor nu sunt diminuate de mecanismele prescripției.²⁷¹

În conformitate cu art. 58 din Convenție, intitulat „Termenul de prescripție”, se prevede că „Părțile vor adopta măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura că termenul de prescripție pentru inițierea oricăror proceduri legale referitoare la infracțiunile prevăzute la articolele 36, 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții se prelungește pe o perioadă suficientă și proporțională cu gravitatea infracțiunii, astfel încât să permită inițierea eficientă a procedurilor după ce victima a atins vârsta majoratului.”²⁷²

În acest context, art. 36 din Convenție reglementează violența sexuală, inclusiv violul; art. 37 se referă la căsătoria forțată; art. 38 vizează mutilarea genitală a femeilor; iar art. 39 prevede interdicția avortului forțat și a sterilizării forțate. Această clasificare subliniază gravitatea infracțiunilor pentru care termenul de prescripție trebuie să fie ajustat astfel încât să permită protecția eficientă a victimelor, inclusiv după atingerea majoratului.

Prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative, art. 60 din Codul penal al RM, a fost completat cu alin. (5¹) cu următorul cuprins: „termenul prescripției se suspendă pe perioada suspendării urmăririi penale.”²⁷³

²⁷⁰ Codul penal al României. În *Monitorul oficial al României*, 2009, nr. 510. [online] [citat: 21.06.2025]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/109855>.

²⁷¹ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice 11.05.2011 (ratificată prin Legea nr. 144 din 14-10-2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice) (Convenția de la Istanbul). În *Monitorul Oficial* Nr. 256-260 art. 320.

²⁷² *Ibidem*.

²⁷³ Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicat: 02.05.2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 154 art. 240. [online] [citat: 22.06.2025]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro.

Suspendarea cursului prescripției produce efecte mai restrânse decât întreruperea, întrucât nu duce la reluarea termenului, ci doar la stoparea temporară a curgerii acestuia, termenul „fiind prelungit cu perioada în care a subzistat impedimentul ce a determinat suspendarea.”²⁷⁴

Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție *privind sentința judecătorească*, nr.5 din 19.06.2006 par. 40 „încetarea procesului penal în cazul în care a intervenit termenul de prescripție e posibilă numai cu acordul învinuitului și/sau reprezentantului lui legal.”²⁷⁵

În aceeași ordine de idei, art. 332 alin. (5) CPP, este expres indicat că, în cazul intervenirii termenului de prescripție, încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În lipsa acestui acord, procedura continuă în mod obișnuit.

Sentința de încetare a procesului penal poate fi atacată cu apel, sau după caz, cu recurs în instanța ierarhic superioară.

Autorul I. Dolea evidențiază că, „atunci când se constată intervenirea termenului de prescripție sau amnistie, încetarea poate avea loc doar cu acordul inculpatului. În ceea ce privește căile de atac asupra sentinței de încetare, este necesar de concretizat că acestea sunt condiționate de etapa judecării cauzei.”²⁷⁶

Cu privire la acordul inculpatului, se susține că, în cazul dispunerii încetării procesului penal în baza temeiurilor stipulate la art. 332 CPP, „acordul inculpatului este un imperativ, odată ce temeiul dispunerii încetării procesului penal este unul de nereabilitare, iar în cazul susținerii nevinovăției de către inculpat, cauza urmează a fi judecată în fond.”²⁷⁷

Autorul A. Airapetean, consideră că „interpretând dispozițiile art. 332 alin. (5) CPP în coroborare cu prevederile art. 350 alin. (1) sau 391 alin. (1) CPP, este de observat că legiuitorul a permis încetarea procesului penal atât în cadrul ședinței preliminare, cât și la următoarele etape ale judecării cauzei, însă doar cu acordul inculpatului. Legiuitorul nu a instituit careva cerințe vis-a-vis de forma de exprimare a acestuia, precum și nu a stabilit careva condiții, cum ar fi înaintarea unei solicitări de încetare a procesului penal.”²⁷⁸

²⁷⁴ SÎRBU, F. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2008, p. 101.

²⁷⁵ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *privind sentința judecătorească*, nr. 5 din 19.06.2006. [online] [citat: 24.06.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152.

²⁷⁶ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a. Op.cit.*, p. 932.

²⁷⁷ Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.11.2022. Dosarul nr. 4-1ril/2021, pronunțată asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General, p. 12. [online] [citat: 25.06.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20.

²⁷⁸ *Ibidem*, p. 12-13.

În doctrină, cercetătorii, afirmă că în cazul constatării intervenției prescripției, „organul de drept va dispune neînceperea urmăririi penale, încetarea urmăririi penale sau încetarea procesului penal. Verificarea împlinirii termenului de prescripție este anterioară oricărui examen al fondului, dar prescripția poate fi invocată în tot cursul procesului penal, instanța fiind datoră să o constate din oficiu.”²⁷⁹

Procurorul General al Republicii Moldova a înaintat Curții Supreme de Justiție un recurs în interesul legii²⁸⁰, semnalând existența unei practici judiciare neuniforme în ceea ce privește soluțiile pronunțate de instanțele de judecată la constatarea expirării termenelor de prescripție a tragerii la răspundere penală.

O orientare jurisprudențială, constă în faptul că, în anumite cauze, Curtea Supremă de Justiție a dispus încetarea procesului penal în temeiul art. 332 alin. (1) CPP, care prevede că „în cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art. 275 pct. 5)–9), art. 285 alin. (2), precum și în cazurile reglementate de art. 53–60 din Codul penal, instanța dispune, prin sentință motivată, încetarea procesului penal în cauza respectivă.”

O asemenea soluție a fost relevantă în mai multe cauze din practica judiciară națională. Astfel, în cauza penală nr. 1ra-2085/2020,²⁸¹ a fost admis recursul ordinar declarat de procuror, fiind dispusă casarea parțială a deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 29 iunie 2020 și a sentinței Judecătoreiei Cahul, sediul Central, din 28 mai 2018, în partea ce viza stabilirea pedepsei. Cauza a fost rejudecată sub acest aspect, iar prin noua hotărâre pronunțată, inculpatul A.C. a fost condamnat în baza art. 157 din Codul penal, cu liberarea de pedeapsa penală ca urmare a expirării termenului de prescripție prevăzut de art. 60 alin. (1) lit. a) din Codul penal în cauza penală nr. 1ra-2085/2020.”

În cauza penală prenotată, s-a constatat incidența temeiului de recurs motivarea soluției contrazice dispozitivului hotărârii (art. 427 alin. (1) pct. 6 CPP RM), or instanța de apel în partea descriptivă a deciziei a indicat următoarele „Dat fiind faptul că infracțiunea prevăzută de art. 157 Cod penal a fost comisă în anul 2016, astfel din momentul comiterii 3 până în prezent au trecut mai mult de 3 ani, iar inculpatul nu și-a dat acordul la încetarea procesului penal pe temei de nereabilitare a persoanei, pe motivul intervenirii termenului de prescripție, în baza art. 332 alin. (5) Cod de procedură

²⁷⁹ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V. *et al. Drept penal. Partea generală*. Op.cit., p. 421.

²⁸⁰ Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21. Disponibil: [online] [citat: 25.06.2025]. https://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2412.

²⁸¹ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 17.11.2020. Dosarul nr. 1ra-2085/2020. [online] [citat: 27.06.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17261.

penală, Colegiul judiciar reține că A.C. recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 157 Cod penal, urmează a fi liberat de pedeapsă în temeiul expirării termenului de prescripție.”, iar potrivit dispozitivului deciziei instanței de apel s-a indicat: „Se încetează procesul penal de învinuire a lui A.C. pe faptul infracțiunii prevăzute de art. 157 Cod penal, cu liberarea de răspundere penală pe temeiul expirării termenului prescripției răspunderii penale, prevăzute de art. 60 Cod penal.”²⁸²

Colegiul penal lărgit a acceptat argumentele procurorului invocate în recursul ordinar, potrivit cărora „instanța de apel greșit a ajuns la concluzia liberării de răspundere penală a inculpatului, în legătură cu intervenirea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală și încetarea procesului penal, or, potrivit art. 389 alin. (4) pct. 3) Cod de procedură penală, sentința de condamnare se adoptă fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute în art. 57 și 58 Cod penal, cu liberarea de pedeapsă în cazul prevăzut în art. 93 din Codul penal sau al expirării termenului de prescripție, iar inculpatul nu și-a expus în mod expres opțiunea privind încetarea urmăririi penale sau liberarea de răspundere penală în temeiul expirării termenului de prescripție, apărarea insistând asupra nevinovăției ultimului, din aceste considerente instanța de apel nu putea dispune încetarea procesului penal.”²⁸³

O altă cauză relatată de către Procurorul General este decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 08 decembrie 2020²⁸⁴, unde instanța de recurs „a admis apelul declarat de procuror, a casat în totalitate sentința Judecătoriei Cahul, sediul Central, din 16.09.2020, a rejudecat cauza și a pronunțat o nouă hotărâre, prin care inculpatul C.A. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (1) Cod penal, însă a fost liberat de răspundere penală urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale.”

Însă, instanța de recurs a menționat că „prima instanță, prin aplicarea prevederilor art. 332 alin. (1) Cod de procedură penală, a emis o sentință de încetare a procesului penal în privința inculpatului C.A., în condițiile în care în rezultatul cercetării judecătorești a fost constatată vinovăția ultimului în săvârșirea infracțiunii, rațiuni de care se impunea emiterea unei sentințe de condamnare, cu liberarea de pedeapsă penală în legătură cu intervenirea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, în temeiul art. 389 alin. (4) pct. 3) Cod de procedură penală.”²⁸⁵

²⁸² *Ibidem.*

²⁸³ *Ibidem.*

²⁸⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 08.12.2020. Dosarul nr. 05-17018305-05-1r-12102020.

²⁸⁵ *Ibidem.*

O altă decizie relevantă din practica judiciară este, decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 30.01.2020²⁸⁶, unde a fost „admis recursul declarat de către procuror, s-a casat total sentința Judecătorei Cahul, sediul Central din 30.09.2020, s-a dispus rejudecarea cauzei și s-a pronunțat o nouă hotărâre, prin care C.I. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (3) Cod penal, cu liberarea de pedeapsa penală în legătură cu expirarea termenului de prescripție. În opinia instanței de recurs, prima instanță just a concluzionat că procesul penal în privința inculpatului, intentat în baza art. 264¹ alin. (3) Cod penal, urma a fi încetat cu liberarea de pedeapsă penală, pe motivul expirării termenului prescripției tragerii la răspundere penală.”

Totodată, instanța de recurs a considerat irelevante argumentele procurorului invocate în cererea de recurs, precum că, „inculpatul C.I. nu a solicitat în formă scrisă încetarea procesului penal, în legătură cu intervenirea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, deoarece în situația nerekunoașterii vinovăției de către ultimul, acordul scris al inculpatului este obligatoriu pentru aplicarea art. 60 Cod penal.”²⁸⁷

La caz, o remarcă importantă realizat de CSJ, este că, art. 60 din Codul penal, nu prevede drept condiție obligativitatea unui acord scris din partea inculpatului pentru încetarea procesului penal în legătură cu intervenirea termenului prescripției de tragere la răspundere penală.

Deopotrivă, cea de-a doua orientare a practicii judiciare constatate este că în alte cazuri, Curtea Supremă de Justiție a decis ca fiind corectă pronunțarea unei sentințe de condamnare, însă fără aplicarea pedepsei penale, făcând trimitere la art. 389 alin. (4) pct. 3) Codul de procedură penală al RM, care are următorul conținut: „(4) Sentința de condamnare se adoptă: 3) fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute în art.57 și 58 din Codul penal, cu liberarea de pedeapsă în cazul prevăzut în art.93 din Codul penal sau al expirării termenului de prescripție.”

Într-o altă speță, Colegiul penal al Curții de Apel Cahul din 14 martie 2019²⁸⁸, a admis recursul apărării, declarat în latura penală, fiind casată parțial sentința instanței de fond, în ceea ce privește stabilirea pedepsei, instanța a pronunțat o nouă hotărâre prin care inculpatul a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii imputate, totodată fiind liberat de răspundere penală în rezultatul expirării prescripției atragerii la răspundere penală.

²⁸⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 30.01.2020. Dosarul nr. 1-17016720-05-1r-11122019.

²⁸⁷ *Ibidem*.

²⁸⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 14.03.2019. Dosarul nr. 05-1r-1427-26122018.

Un caz similar s-a atestat într-o altă speță a aceleiași instanțe, adoptată la 22 decembrie 2016,²⁸⁹ unde „a fost admis recursul declarat de către avocat în numele inculpatului D.I., casată total sentința Judecătorei Cahul din 10.05.2016, în cauza penală privind învinuirea lui D.I. în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (1) Cod penal și pronunțată o nouă hotărâre, prin care D.I. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (1) Cod penal, cu liberarea de răspundere penală în legătură cu intervenirea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală.”²⁹⁰

Curtea de Apel, a considerat că, este legală soluția primei instanței, prin care inculpatul a fost liberat de răspundere penală, aplicând instituția prescripției atragerii la răspundere penală.

Totodată, în conținutul sentinței (partea descriptivă), a fost indicat că persoana urmează a fi liberată de pedeapsă penală, iar în dispozitivul sentinței s-a dispus liberarea de răspundere penală a inculpatului.

O altă tendință în configurarea practicii judiciare, remarcată de către Procurorul General, constă în aceea că, instanțele au adoptat poziția în conformitate cu care, constatând expirarea termenelor de prescripție de tragere la răspundere penală, acestea au dispus încetarea proceselor penale deferite justiției.

La caz, se raportează Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 19.02.2019, adoptată în cauza penală nr. 1ra-329/2019²⁹¹, potrivit căreia instanța a dispus „admiterea recursului ordinar declarat de procuror, casarea integrală a deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 04.10.2018, precum și sentința Judecătorei Cahul, sediul Cantemir, din 19.01.2018, dispunându-se încetarea procesului penal în privința inculpatului M.V., în temeiul art. 320 alin. (1) Cod penal, ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale, prevăzută la art. 60 alin. (1) lit. a) Cod penal. Instanța a reținut că fapta a fost săvârșită de inculpat la data de 09.04.2016, iar termenul de prescripție pentru infracțiunea prevăzută de art. 320 Cod penal a început să curgă de la momentul comiterii acesteia și s-a împlinit până la data pronunțării deciziei instanței de apel, respectiv 04.11.2018.”

Instanța de recurs a specificat că, „de la săvârșirea infracțiunii ușoare, 09 aprilie 2016, până la pronunțarea sentinței (19 ianuarie 2018), încă nu expirase termenul de prescripție de 2 ani, prevăzut la art. 60 Cod penal, pentru liberarea persoanei de răspundere penală, astfel M.V. corect a fost

²⁸⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 22.12.2016. Dosarul nr. 05-1r-1230-27102016.

²⁹⁰ *Ibidem*.

²⁹¹ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 19.02.2019. Dosarul nr. 1ra-329/2019. [online] [citat: 27.06.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13053.

condamnat de către prima instanță, însă până la pronunțarea deciziei instanței de apel din 04 octombrie 2018, s-au scurs 2 ani 5 luni și 25 zile.”²⁹²

În contextul dat, Colegiul penal lărgit a conchis că „la data pronunțării hotărârii instanței de apel (04 octombrie 2018), intervenise termenul de prescripție de tragere la răspundere penală a inculpatului, prevăzut de art. 60 alin. (1) lit. a) Cod penal și astfel urma a fi încetat procesul penal în baza art. 320 alin. (1) Cod penal, însă a fost admisă o eroare de drept, or greșit a fost achitat M.V. de învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 320 alin. (1) Cod penal, din motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii, fiind interpretate eronat prevederile legale.”²⁹³

În consecință, instanța de recurs a conchis că „este obligată să libereze inculpatul M.V. de pedeapsă penală, din care considerent nu poate fi menținută nici sentința prin care i-a fost stabilită pedeapsă inculpatului, recursul declarat de procuror urmând a fi admis, cu casarea totală a deciziei instanței de apel și a sentinței și cu încetarea procesului penal în privința lui M.V. în baza art. 320 alin. (1) Cod penal, în legătură cu expirarea termenului de prescripție, conform art. 60 alin. (1) lit. a) Cod penal.”²⁹⁴

O altă decizie, este pronunțată de Colegiul penal al Curții de Apel Cahul din 01.06.2020²⁹⁵, unde instanța de recurs a admis cererea formulată de apărător în numele inculpatului, dispunând casarea parțială a sentinței instanței de fond. În urma rejudecării cauzei, s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care procesul penal intentat împotriva inculpatului, a fost încetat, în temeiul intervenirii prescripției răspunderii penale.

Într-o altă speță, prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 01 iunie 2020²⁹⁶, instanța a admis recursul declarat de către apărător în interesul inculpatului, dispunând casarea integrală a sentinței, dispunând rejudecarea cauzei și adoptarea unei noi soluții prin care procesul penal să fie încetat, în legătură cu expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală.

Raportându-se la cele trei tendințe reliefate în jurisprudență, Curții Supreme de Justiție i s-a solicitat soluționarea unei probleme de drept referitor la clarificarea naturii soluției în cazul expirării termenului de prescripție de atragere la răspundere penală. În opinia acuzatorilor de stat, instanța ar trebuie să adoptă o sentință de condamnare, cu liberarea de pedeapsă penală (art. 389 alin. (4) pct. 3)

²⁹² *Ibidem.*

²⁹³ *Ibidem.*

²⁹⁴ *Ibidem.*

²⁹⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 01.06.2020. Dosarul nr. 01-18013030-05-1r-04032020.

²⁹⁶ Decizie Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 01.06.2020. Dosarul nr. 01-18016246-05-1r-15072019.

CPP), condiția solicitată în acest sens ar constatarea vinovăției inculpatului în comiterea faptei penale imputate.

Împărtășim poziția exprimată de Plenul Colegiului penal, potrivit căreia „sintagma «sau al expirării termenului de prescripție» din conținutul art. 389 alin. (4) pct. 3) din Codul de procedură penală trebuie corelată cu prevederile art. 60 alin. (1) din Codul penal, care stabilesc că persoana este liberată de răspundere penală dacă, de la data săvârșirii infracțiunii, au expirat termenele de prescripție prevăzute la lit. a)–e) ale aceluiași alineat. În aceste condiții, aplicarea unei norme de drept procesual nu poate prevala asupra unei norme de drept material, chiar dacă, în mod aparent, s-ar afla în contradicție cu aceasta, întrucât norma de drept material produce, prin efectele sale, consecințe mai favorabile pentru inculpat, motiv pentru care se impune, în mod rezonabil, prioritatea sa în aplicare.”²⁹⁷

Ulterior, Plenul Curții Supreme de Justiție a sesizat Curtea Constituțională, prin care nu se solicită o interpretare privind aplicarea normei de drept procedural, ci „efectuarea controlului constituționalității legii ce urmează a fi aplicată la judecarea recursului în interesul legii.”²⁹⁸ Judecătorii constituționali au menționat că „intervenția Curții Supreme de Justiție către Curtea Constituțională, nu ține de aspectul interpretării și aplicării corecte a legii materiale și de procedură penală, dar de faptul că reglementări procesuale, contrazicându-le pe cele materiale, implică în mod direct o încălcare vădită a drepturilor constituționale ale persoanei, fiind constatată o eventuală neconstituționalitate a normei de procedură penală, abordată în cauză.”²⁹⁹

Examinând sesizarea prenotată, prin Decizia nr. 82 din 17 iunie 2022³⁰⁰, Curtea Constituțională a decis declararea inadmisibilității sesizării, reținând că judecarea recursului în interesul legii nu reprezintă judecarea unui litigiu clasic, așa cum, această procedură nu implică soluționarea unui conflict juridic apărut între două părți. Soluția „oferită de Curtea Supremă de Justiție în acest caz, va

²⁹⁷ Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21.

²⁹⁸ *Ibidem*.

²⁹⁹ Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate ridicată din oficiu de către Plenul Curții Supreme de Justiției, în dosarul nr. 4-1ril-2/2021, la recursul în interesul legii formulat de Procurorul General al RM, privind unificarea practicii judiciare referitoare la soluționarea diferită a cauzelor penale în situația expirării termenelor de prescripție de tragere la răspundere penală a persoanelor, prevăzute la art. 60 CP, p. 3. [online] [citat: 29.06.2025].

Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/27g_2022.02.21.pdf.

³⁰⁰ Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 27g/2022 *privind excepția de neconstituționalitate a textului „sau al expirării termenului de prescripție” din articolul 389 alin. (4) pct. 3) din Codul de procedură penală (sentința de condamnare fără stabilirea pedepsei în cazul expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală)*, nr. 82 din 17.06.2022. [online] [citat: 29.06.2025].

Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=1200>.

avea efect erga omnes, fiind obligatorie sub aspectul interpretării și aplicării uniforme a unei norme de drept penal și/sau procedură penală.”³⁰¹

În literatura de specialitate, elementul analizat a făcut obiect de cercetare științifică a autorilor A. Esanu și G. Reniță, prin prisma soluției încetării procesului penal, în cazul în care, inculpatul în cadrul ședinței preliminare și la etapa pregătitoare a judecării cauzei, solicită încetarea procesului penal, din motivul expirării termenului de prescripție, fără a fi desfășurată cercetarea judecătorească. În acest sens, opiniază autorii „instanțele trebuie să pronunțe o sentință de încetare a procesului penal în schimb, în ipoteza în care inculpatul solicită examinarea cazului și pretinde că este nevinovat, atunci instanța de judecată trebuie să analizeze probele și să facă o concluzie de rigoare în acest sens. Astfel, dacă instanța va constata că persoana este nevinovată, ea trebuie să emită o sentință de achitare.”³⁰²

Pe bună dreptate, autorii indică „în contrast, în cazul în care instanța va constata vinovăția persoanei, atunci ea va trebui să specifice acest lucru în motivarea sa, nu în dispozitivul sentinței. Totodată, chiar și în această situație, instanța trebuie să elibereze inculpatul de răspundere penală în legătură cu expirarea termenului de prescripție. În orice caz, o asemenea sentință va fi considerată una de condamnare, în sensul art. 7 din CoEDO.”³⁰³

Prin urmare, art. 332 alin. (1) CPP, poate fi aplicat atunci când inculpatul a solicitat încetarea procesului penal, din motivul expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, fără a pretinde cercetarea probelor, cu alte cuvinte, nu se solicită examinarea fondului cauzei.

Ne aliniem interpretării autorilor A. Eșanu și G. Reniță, care susțin că există o neconcordanță dintre art. 389 alin. (4) pct. 3 CPP și, respectiv, art. 60 CP, care urmează a fi soluționată „în favoarea persoanei și, respectiv, urmează să fie aplicat art. 60 CP, chiar și atunci când inculpatul a solicitat examinarea cazului și pretinde că este nevinovat.”³⁰⁴

Un punct de vedere similar a fost exprimat de autorul I. Dolea, care afirmă că „în cazul constatării vinovăției inculpatului și a expirării termenului de prescripție, sentința pronunțată ar fi una de condamnare cu liberarea de pedeapsă, în temeiul art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP, însă în acest caz ar

³⁰¹ *Ibidem*, § 20.

³⁰² EȘANU, A., RENIȚĂ, G. *Expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală: soluțiile instanței de judecată*. Op.cit., p. 32.

³⁰³ *Ibidem*.

³⁰⁴ *Ibidem*.

putea exista o problemă de constituționalitate, odată ce potrivit Codului penal, intervenirea prescripției constituie temei al liberării de răspundere penală, și nu a liberării de pedeapsă penală.”³⁰⁵

Având în vedere cele expuse anterior, concluzionăm că, în ipoteza constatării expirării termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, instanța poate dispune fie încetarea procesului penal, fie pronunțarea unei sentințe de condamnare cu liberarea de răspundere penală.

Adoptarea sentinței de încetare a procesului penal va depinde de întrunirea cumulativă a patru condiții, și anume:

- a) să fi intervenit termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală, prevăzut la art. 60 Cod penal;
- b) să nu fi intervenit circumstanțe care să determine întreruperea sau suspendarea termenului de prescripție;
- c) cererea de încetare să fie formulată nu mai târziu de momentul începerii cercetării judecătorești;
- d) inculpatul să-și exprime acordul în mod expres în acest sens.

În situația în care inculpatul a solicitat administrarea probelor în cadrul cercetării judecătorești, în funcție de rezultatele acestora, dacă se stabilește vinovăția persoanei, se va pronunța o sentință de condamnare, conform art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP. În schimb, dacă vinovăția inculpatului nu se dovedește, instanța va pronunța o sentință de achitare, în conformitate cu art. 390 CPP.

Prin urmare, soluția de încetare a procesului penal, bazat pe aceleași temeiuri al intervenirii termenului de prescripție, are caracter de excepție și este aplicabilă doar dacă, fondul cauzei penale, nu a fost soluționat integral.

În sursele de specialitate a fost expus punctul de vedere, potrivit căruia, „nu poate fi încetat procesul penal în cadrul ședinței preliminare, și în orice altă situație, când se impune examinarea unor chestiuni ce țin de fondul cauzei. Așadar, procesul penal poate fi încetat în cazul în care norma penală, în baza căreia a fost pornită urmărirea penală, a fost abrogată, a intervenit termenul de prescripție sau amnistie (dacă inculpatul acceptă), a intervenit decesul făptuitorului, lipsește plângerea părții vătămate sau partea vătămată a înaintat o cerere de retragere a plângerii (art. 276 CPP), s-a constatat că există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau o ordonanță neanulată a

³⁰⁵ Opinia autorului DOLEA I. asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General. Dosarul nr. 4-1ril-2/2021, p. 12. [online] [citată: 01.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20.

procurorului privind încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire penală, fie o ordonanță neanulată a organului de urmărire penală privind neînceperea urmăririi penale.”³⁰⁶

Dispozitivul sentinței de condamnare, adoptat conform art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP va cuprinde constatarea că inculpatul este vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de legea penală și va corespunde și altor cerințe legale.

Recent, Curtea Supremă de Justiție a publicat Fișa tematică în materie de procedură penală – termenul de prescripție a tragerii la răspundere penală (art. 60 Cod penal).³⁰⁷

În cadrul respectivei fișe sunt delimitate două ipoteze ale incidenței prescripției răspunderii penale, respectiv, expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală la:

- 1) etapa ședinței preliminare;
- 2) examinarea cauzei penale în fond.

Cu privire la, expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală la etapa ședinței preliminare, se indică că „dacă apărarea cere încetarea procesului penal până la începerea cercetării judecătorești, instanța de judecată urmează să clarifice dacă inculpatul recunoaște vinovăția și să îi explice consecințele unei asemenea recunoașteri. Pentru expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, emiterea unei sentinței de încetare a procesului penal, conform art. 391 din Codul de procedură penală, nu este posibilă.”³⁰⁸

În Decizia CSJ din 19.02.2025, § 38 – 39, CSJ a indicat „dacă apărarea cere încetarea procesului penal până la începerea cercetării judecătorești, instanța de judecată urmează să clarifice dacă inculpatul recunoaște vinovăția și să îi explice consecințele unei asemenea recunoașteri. Dacă inculpatul recunoaște vinovăția, cu acordul apărării, cauza poate fi examinată conform art. 364¹ Cod de procedură penală sau în procedură generală. Dacă inculpatul nu recunoaște vinovăția, procesul penal urmează a fi desfășurat potrivit procedurii generale.”³⁰⁹

Indicându-se și că „pentru expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, emiterea unei sentinței de încetare a procesului penal, conform art. 391 Cod de procedură penală, nu este posibilă. Un asemenea temei nu este prevăzut de acest articol, ci de art. 389 Cod de procedură

³⁰⁶ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 959.

³⁰⁷ Fișă tematică în procedură penală – termenul de prescripție de tragere la răspundere penală (art. 60 CP) emisă de Curtea Supremă de Justiție, la 24.03.2025. [online] [cit.: 02.07.2025]

Disponibil: https://csj.md/images/FT_Final_-_Prescrip%C8%9Bia_penal%C4%83-_actualizat%C4%83_martie_25.pdf.

³⁰⁸ *Ibidem*, p. 3.

³⁰⁹ Decizia Curții Supreme de Justiție din 19.02.2025. Dosarul nr. 1ra – 303/2024. [online] [cit.: 03.07.2025].

Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25706.

penală. Art. 391 alin. (1) pact. 6) Cod de procedură penală nu se referă la termenul de prescripție, ci la circumstanțele prevăzute de art. 275 pct. 9) Cod de procedură penală. Prin urmare, în cazul intervenirii termenului de prescripție, instanța va emite o sentință de condamnare conform art. 389 alin. (4) pct. 3) Cod de procedură penală.”³¹⁰ O interpretare similară regăsim și în alte cauze din jurisprudența națională.³¹¹

CSJ a stabilit că încetarea pe motiv de prescripție a procesului penal la ședința preliminară (unde nu pot fi cercetate probele), conform legislației actuale, nu poate avea loc. În acest caz se emite o sentință de condamnare, însă fără aplicarea pedepsei.

Dispozitivul sentinței de condamnare, pronunțate conform raționamentului prenotat, urmează să menționeze constatarea că inculpatul este vinovat de comiterea faptei infracționale imputate. În același timp, art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP prevede expres că, „în cazul expirării termenului de prescripție, sentința de condamnare nu va stabili pedeapsa. Or, urmează a fi excluse disputele cu privire la prezumția nevinovăției persoanei”³¹².

În cauza *Felix Guțu c. Moldovei*³¹³, s-a statuat că, „unul din aspectele prezumției de nevinovăție este de a preveni ca persoanele care au beneficiat de o încetare a procedurilor, fără recunoașterea vinovăției, să fie tratate de către autoritățile publice ca și cum ar fi fost de fapt vinovate de infracțiunea incriminată.”³¹⁴

Similar în cauza, *G.I.E.M. S.R.L. și alții c. Italiei*, CtEDO a menționat la § 315, „din punct de vedere juridic, este imposibil să se constate vinovăția inculpatului dacă instanța încheie procedura înainte de colectarea probelor sau organizarea audierilor care ar permite instanței să ia o decizie cu privire la fondul cauzei.”³¹⁵

Anterior, CSJ statua asupra faptului că „încetarea procesului penal, în cazul intervenirii prescripției, poate fi dispusă de instanța de fond la faza ședinței preliminare, până la începerea

³¹⁰ *Ibidem*.

³¹¹ Decizia Curții Supreme de Justiție din 06.12.2021. Dosarul 1ra-836/2021. [online] [citat: 03.07.2025].

Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20234 ;

Decizia Curții Supreme de Justiție din 05.04.2021. Dosarul 1ra-875/2021. [online] [citat: 03.07.2025].

Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392 ;

Decizia Curții Supreme de Justiție din 13.07.2022. Dosarul nr. 1ra-672/2022. [online] [citat: 03.07.2025].

Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21500 .

³¹² Hotărârea CtEDO în cauza *Felix Gutu c. Moldovei*, din 20.01.2021, cererea nr. 13122/07. [online] [citat: 03.07.2025].

Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-205638"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) .

³¹³ *Ibidem*.

³¹⁴ *Ibidem*.

³¹⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *G.I.E.M. S.R.L. și alții c. Italiei* [MC], din 28.06.2018, cererile nr. 1828/06, 34163/07, 19029/11. [online] [citat: 03.07.2025]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-184525"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

cercetării judecătorești, când inculpatul consimte (art. 350 alin. (1) și art. 332 alin. (1) din Codul de procedură penală).”³¹⁶

Se menționa în decizie că, „pe parcursul procesului penal, se putea întâmpla ca inculpatul să solicite încetarea procesului penal din motivul expirării termenului de prescripție, fără a pretinde la examinarea probelor, audierea martorilor etc.”³¹⁷ În astfel de situații, Curtea a explicat că prima instanță, și doar la etapa ședinței preliminare, ar urma să pronunțe „o sentință de încetare a procesului penal (art. 275, art. 332 alin. (1), art. 345 alin. (4) pct. 3), art. 350 alin. (1), art. 394 alin. (4) și art. 396 din Codul de procedură penală).”³¹⁸

În cazul celei de-a doua situații, și anume expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală în timpul examinării cauzei penale în fond, CSJ a opinat că, „în cazul când vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată, iar termenul de prescripție de tragere la răspundere penală a expirat în momentul examinării cauzei penale în instanța de judecată (în condițiile art. 60 din Codul penal), prima instanță și instanța de apel se pronunță prin sentință sau decizie de condamnare, iar în partea dispozitivă a hotărârii ar urma să indice constatarea că inculpatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii stipulate de legea penală, fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de pedeapsă, în cazul expirării termenului de prescripție (art. 389 alin. (4) pct. 3) din Codul de procedură penală).”³¹⁹

În justificarea raționamentului prenotat, se remarcă „dat fiind că procedura continuă în mod obișnuit (art. 332 alin. (5) din Codul de procedură penală), instanțele de fond și de apel (art. 413 alin. (1), art. 415 alin. (1) pct. 2) și art. 419 din Codul de procedură penală) hotărăsc asupra învinuirii înaintate inculpatului și aplicarea prescripției, doar prin adoptarea sentinței sau deciziei de condamnare, când vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată, iar în dispozitiv – cu constatarea că inculpatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii reglementate de legea penală și cu liberarea de pedeapsă (art. 384, art. 389 alin. (1) și (4) pct. 3), art. 394 și art. 395 din Codul de procedură penală).”³²⁰

³¹⁶ Fișă tematică în procedură penală – termenul de prescripție de tragere la răspundere penală (art. 60 CP) emisă de Curtea Supremă de Justiție, la 24.03.2025, p. 4. [online] [citat: 04.07.2025].

Disponibil: https://csj.md/images/FT_Final_-_Prescrip%C8%9Bia_penal%C4%83-_actualizat%C4%83_martie_25.pdf.

³¹⁷ *Ibidem*.

³¹⁸ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 04.08.2020. Dosarul nr. 1ra-1436/2020. [online] [citat: 05.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16551.

³¹⁹ Fișă tematică în procedură penală – termenul de prescripție de tragere la răspundere penală (art. 60 CP) din 24 martie 2025, p. 4. [online] [citat: 05.07.2025].

Disponibil: https://csj.md/images/FT_Final_-_Prescrip%C8%9Bia_penal%C4%83-_actualizat%C4%83_martie_25.pdf

³²⁰ *Ibidem*.

În aceeași ordine de idei, se indică că, art. 391 din CPP (care reglementează sentința de încetare a procesului penal) nu prevede că, „după ce procedura continuă, în mod obișnuit și instanța hotărăște asupra învinuirii înaintate inculpatului, ea va adopta o sentință de încetare a procesului penal, în cazul prescripției.”³²¹

Pe cale de consecință, cazurile de nereabilitare a persoanei prenotate, spre deosebire de celelalte situații similare reglementate de art. 391 CPP, sunt soluționate, după etapa ședinței preliminare (în temeiul art. 332 alin. (5) și art. 384 CPP), exclusiv prin pronunțarea unei sentințe sau decizii (în cazul instanței de apel) de condamnare. Această soluție decurge din însăși esența lor procedurală și din specificul examinării fondului acuzației aduse inculpatului, în condițiile prevăzute de art. 389, art. 394 alin. (1) și (2) și art. 395 CPP, spre deosebire de ipotezele reglementate de art. 394 alin. (4) și art. 396 CPP, care sunt caracteristice pronunțării unei sentințe de încetare a procesului penal.”³²²

În Decizia CSJ din 06 iunie 2023³²³ instanța constatat că, la soluționarea chestiunii cu privire la încetarea procesului penal, cu liberarea de răspundere penală, în contextul intervenirii termenului de prescripție, instanțele de fond au constatat că „inculpatele nu au recunoscut vinovăția, totodată în baza probelor administrate în cauză au stabilit vinovăția acestora în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 327 alin. (1) Cod penal, astfel neavând acordul și voința inculpatelor, privind încetarea procesului penal, pe motivul intervenirii termenului de prescripție, acestea nerecunoscând vinovăția, instanțele de fond în dispozitiv au liberat de răspundere penală inculpatele, din motivul intervenirii termenului de prescripție, fără a ține cont de prevederile art. 332 alin. (5), 274 pct. (4), 389 alin. (4) pct. 3) Cod de procedură penală.” În practica judiciară, regăsim mai multe Decizii ale CSJ în care s-au constatat raționamente asemănătoare.³²⁴

³²¹ *Ibidem*.

³²² *Ibidem*, p. 4 – 5.

³²³ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.06.2023. Dosarul nr. nr. 1ra-1646/2022. [online] [citat: 07.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23409.

³²⁴ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 13.07.2022. Dosarul nr. 1ra-672/2022. [online] [citat: 07.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21500 ;

Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 05.04.2021. Dosarul nr. 1ra-875/2021. [online] [citat: 08.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392 ;

Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.12.2021. Dosarul nr. 1ra-836/2021. [online] [citat: 08.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20234 ;

Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 05.12.2022. Dosarul nr. 1ra-1020/22. [online] [citat: 08.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22512 ;

Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.06.2022. Dosarul nr. 1ra-2201/2021. [online] [citat: 08.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21537 ;

Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.08.2022. Dosarul nr. 1ra-362/2022. [online] [citat: 08.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21597.

3. 2. Încetarea procesului penal în caz de deces al inculpatului sau în cazul persoanei fără capacitate penală din cauza vârstei

Art. 391 alin. (1) CPP prevede că sentința de încetare a procesului penal se pronunță în cazul în care a intervenit decesul inculpatului sau atunci când persoana nu a atins vârsta prevăzută de lege pentru tragerea la răspundere penală.

Totodată, art. 332 alin. (1) stabilește că pe parcursul judecării cauzei, dacă se constată intervenirea decesului făptuitorului (art. 275 pct. 5 CPP), există un caz de liberare de răspundere penală a minorilor (art. 53, 54 CP) instanța emite o sentință motivată și încetează procesul penal în cauza respectivă.

Cu privire la decesul inculpatului, evidențiem că, înainte de a stabili „existența acestui temei, este necesară acumularea probelor săvârșirii infracțiunii de către defunct, precum și a inexistenței complicilor care ar putea fi supuși răspunderii penale. Iar faptul decesului este confirmat de o copie a certificatului de deces, legalizat în modul prevăzut de lege.”³²⁵

Potrivit par. 42 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *privind sentința judecătorească*³²⁶, „sentina de încetare a procesului penal în privința făptuitorului decedat poate fi adoptată în cazul existenței certificatului de deces eliberat de organele de înregistrare a actelor civile, dacă nu sunt temeiuri pentru reabilitarea celui decedat și rudele nu solicită reabilitarea persoanei acuzate.”³²⁷

În opinia cercetătorului I. Dolea, „instituția încetării procesului penal în ședință de judecată este prevăzută în mai multe articole din Codul de procedură penală a RM (art. 350 și art. 391). În fiecare articol va fi necesar de menționat particularitățile de reglementare. Art. 332 prevede aspecte generale privind încetarea procesului penal în ședință de judecată. Așadar, temeiurile prevăzute de art. 332 sunt aplicabile pe parcursul întregului proces de judecată, fiind considerate temeiuri de nereabilitare.”³²⁸

Totodată, acest temei este „unul de nereabilitare și din aceste considerente se aplică doar dacă probele acumulate dovedesc vinovăția inculpatului, or în cazul în care acest lucru nu este stabilit cu certitudine, temeiul nu este aplicabil.”³²⁹

³²⁵ ȚONCU, S. Încetarea procesului penal în ședință de judecată (Partea I). În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*, 7-8 noiembrie 2024, p. 489.

³²⁶ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *privind sentința judecătorească*, nr. 5 din 19.06.2006. [online] [citat: 09.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152.

³²⁷ *Ibidem*.

³²⁸ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a*. Op.cit., p. 932.

³²⁹ ȚONCU, S. *Încetarea procesului penal în ședință de judecată (Partea I)*. Op.cit., p. 489.

Considerăm că, sentința de încetare a procesului penal, în baza temeiului decesului inculpatului, poate fi aplicată la orice etapă a judecării cauzei, or moartea, este un fapt juridic care poate genera, modifica sau înceta raportul juridic.

În doctrina rusă, se remarcă „în privința defunctului, procesul penal poate fi încetat în orice etapă a procesului, cu toate acestea, în cazul revizuirii cauzei penale, în urma unor circumstanțe noi, o asemenea hotărâre de încetare, poate fi dispusă, doar cu condiția ca, decesul condamnatului a survenit până la intrarea în vigoare a sentinței.”³³⁰

În cazul în care, „procesul penal este intentat în privința mai multor inculpați, unul dintre care a decedat, încetarea procesului penal, se dispune doar în privința făptuitorului care a decedat, iar judecarea cauzei continuă în privința celorlalți făptuitori.”³³¹

În caz de deces al inculpatului, procedurile în cauza penală continuă numai în scopul reabilitării acestuia.

Problema reabilitării unei persoane poate apărea atunci când materialele cauzei penale relevă circumstanțe care oferă temeiuri să se considere că, în acțiunile făptuitorului tras la răspundere penală, „nu au fost întrunite elementele constitutive ale infracțiunii, că nu a existat un fapt penal sau că, pe parcursul examinării cauzei în instanță, a fost comisă o eroare, a cărei corectare poate conduce la casarea sentinței de condamnare.”³³²

Încetarea procesului penal în cazul decesului inculpatului reprezintă un temei legal și se aplică în orice etapă a procesului judiciar, fiind un caz de nereabilitare, cu condiția ca probele acumulate să fi stabilit vinovăția inculpatului, iar decesul să fie confirmat oficial prin documente legale. În situația în care procesul penal vizează mai mulți inculpați, încetarea se dispune exclusiv față de cel decedat, continuându-se judecarea celorlalți. De asemenea, posibilitatea reabilitării decedatului se menține doar în prezența unor circumstanțe care justifică reconsiderarea vinovăției acestuia.

Cu privire la vârsta persoanei, evidențiem că, legislația procesual penală, deosebește încetarea procesului penal în cazul liberării de răspundere penală a minorilor (art. 332 CPP, art. 54 CP), și

³³⁰ *Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации: комментарий.* Под общ. ред. Председателя Верховного Суда РФ В.М. ЛЕБЕДЕВА; научн. ред. В.П. БОЖЬЕВ. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Спарк, 2004, с. 69.

³³¹ КИРИЛЛОВА, Н.П. *Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям.* Санкт-Петербург, 1998, с. 16.

³³² *Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации: комментарий, 2-е издание.* Ред.: В.М. ЛЕБЕДЕВ. Москва: Издательство Спарк, 1997, с. 25.

încetarea procesului penal în cazul în care persoana nu are atinsă vârsta pentru tragere la răspundere penală (art. 391 alin. (1) pct. 3) CPP).

În context, art. 6 pct. 47 CPP definește noțiunea de minor, ca fiind „persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani.”

Potrivit Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție a RM *cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, „la evaluarea posibilității tragerii la răspundere penală a unui minor, prevederea prenotată, urmează a fi corelată cu art. 21 Cod penal, deoarece art. 6 pct. 47 CPP stabilește limitele de vârstă în cadrul cărora persoana se consideră minoră, dar nu și limita minimă de vârstă a subiectului infracțiunii.”³³³

În doctrină, autorii indică că, subiectul infracțiunii este persoana care „săvârșește nemijlocit latura obiectivă a infracțiunii. Subiect al infracțiunii poate fi atât persoana care săvârșește o infracțiune consumată, cât și cea care comite o tentativă de infracțiune.”³³⁴

Persoana fizică poate fi „subiect al infracțiunii dacă întrunește cumulativ următoarele condiții: limita de vârstă cerută de lege și responsabilitatea. Aceste condiții mai sunt numite generale, fiind condiții *sine qua non* pentru calitatea de subiect al infracțiunii în general și nu sunt incluse în componentele infracțiunilor, ci rezultă din normele cu caracter general cuprinse în Partea generală a Codului penal.”³³⁵

Pentru ca „o persoană să devină subiect al infracțiunii, se cere ca în momentul comiterii faptei ea să fi împlinit o anumită vârstă. În dreptul penal al țării noastre vârsta de la care orice persoană responsabilă răspunde penal pentru săvârșirea unei fapte prejudiciabile este vârsta de 16 ani.”³³⁶

Pe cale de excepție, minorii care au depășit vârsta de 14 ani, dar nu au împlinit vârsta de 16 ani sunt pasibili de răspundere penală numai pentru săvârșirea în stare de responsabilitate a infracțiunilor prevăzute expres în conținutul alin. (2) al art. 21 din CP.

Iar, „minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani nu răspund penal niciodată de faptele prevăzute de legea penală pe care le-ar săvârși.”³³⁷

³³³ Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție *cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr. 39 din 22.11.2004. [online] [citat: 12.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360.

³³⁴ BOTNARU, S., Componenta infracțiunii. În: *Drept penal. Partea generală*. / Botnaru, S., Șavga, A., Grosu, V. et al. Chișinău: Ed. Cartier, 2005, p. 135.

³³⁵ *Ibidem*.

³³⁶ *Ibidem*, p. 136.

³³⁷ *Ibidem*.

Într-o altă ordine, legislația penală, pentru atragerea la răspundere penală în cazul comiterii anumitor infracțiuni, sunt prevăzute elemente distincte ale subiectului infracțiunii, sub aspectul atingerii unei anumite vârste. De exemplu: - art. 208 alin. (1) CP prevede „atragerea minorilor la activitatea criminală sau instigarea lor la săvârșirea infracțiunilor, precum și determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale (cerșetorie, jocuri de noroc, desfrâu), săvârșite de o persoană care a atins vârsta de 18 ani.”; - art. 209 alin. (1) „atragerea de către o persoană care a atins vârsta de 18 ani a minorilor la consumul ilegal de substanțe stupeficante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similar”; - art. 217 alin. (3) lit. b¹) „circulația ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora fără scop de înstrăinare, de o persoană care a împlinit vârsta de 18 ani cu atragerea minorilor”; - art. 217¹ alin. (3) lit. b¹) „circulația ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora în scop de înstrăinare, de o persoană care a împlinit vârsta de 18 ani cu atragerea minorilor”.

Conform hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție, „în orice situație, dacă persoana nu are împlinită vârsta necesară la momentul comiterii infracțiunii, aceasta nu poate fi subiect al infracțiunii, iar incapacitatea penală sau prezumția legală a iresponsabilității penale sunt absolute, nesusceptibile de a fi probate în contrariu.”³³⁸

Instanța de judecată, are obligația de a constata cu „exactitatea vârsta minorului, și anume, ziua, luna și anul nașterii, or vâsta acestuia reprezintă o circumstanță care necesită a fi probate.”³³⁹

Se consideră că „persoana a atins o anumită vârstă începând cu ziua următoare zilei sale de naștere. Dacă în rezultatul expertizei medico-legale se stabilește: - doar luna și anul nașterii, ziua nașterii se va considera ultima zi din luna determinată; - anul nașterii și mai multe luni (stabilite prin presupunere), ziua de naștere se va considera ultima zi din luna cea mai îndepărtată; - doar anul nașterii, nefiind posibilă invocarea în calitate de variante a unor luni, ziua de naștere se va considera ultima zi a anului stabilit de către expert.”³⁴⁰

Iar, „în ipoteza în care vârsta este una presupusă și se încadrează între anumiți ani, instanța de judecată urmează să o stabilească, luând în considerare anul minim stabilit prin raportul de expertiză”.³⁴¹

³³⁸ Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, nr. 39 din 22.11.2004. [online] [citat: 15.07.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360.

³³⁹ PUICA, V. *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori*. Chișinău, 2014, p. 49.

³⁴⁰ Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii. Op. Cit.

³⁴¹ *Ibidem*.

În doctrină se menționează că „deși vârsta persoanei făptuitorului este un semn general al unui element al componenței infracțiunii - subiectul infracțiunii, neatingerea vârstei prevăzute de art. 21 din Codul Penal al Republicii Moldova nu cade sub incidența temeiului „fapta nu întrunește elementele infracțiunii”, prevăzut de pct. 3 al art. 275 din CPP, dar constituie un caz separat de încetare a urmăririi penale, prevăzut de pct. 3 din alin. (1) al art. 285 din CPP RM. În acest caz făptuitorul minor este absolvit de răspunderea penală, dar nu beneficiază de dreptul de reparare a prejudiciului conform art. 524 din CPP.”³⁴²

În procedura penală în cauzele cu minori, „instanța judecătorească se expune asupra învinuirii înaintate inculpatului printr-o sentință de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal, care trebuie să fie legală, întemeiată și motivată și să se bazeze numai pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată.”³⁴³

În cazul în care în cadrul judecării cauzei penale, se constată că persoana nu a atins vârsta pentru tragerea la răspundere penală, instanța va pronunța o sentință de încetare a procesului penal, în cazul în care, conform art. 391 alin. (1) pct. 3) CPP.

Analiza prevederilor de drept material penal și procesual penal relevă că vârsta reprezintă un criteriu esențial pentru determinarea capacității de a răspunde penal. Persoanele care nu au împlinit vârsta minimă stabilită de lege nu pot fi trase la răspundere penală, iar pentru anumite categorii de infracțiuni, legea permite răspunderea minorilor cu vârsta între 14 și 16 ani, în condiții expres prevăzute. Totodată, legislația prevede temeuri distincte de încetare a procesului penal în raport cu minorii, diferențiind între liberarea de răspundere penală a acestora și situațiile în care persoana nu a atins vârsta minimă pentru a fi subiect al infracțiunii.

³⁴² DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. *et.al. Drept procesual penal, Partea specială, vol. II, ed. a II-a revizuită și completată.* Op. cit., p. 460.

³⁴³ PUICĂ, V. *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori.* Op.cit., p. 49.

3.3. Aplicarea principiului *non bis in idem*

Unul dintre principiile fundamentale ale dreptului procesual penal este principiul *non bis in idem*, care consacră interdicția de a fi judecat sau sancționat penal de două ori pentru aceeași faptă. Acest principiu are la bază atât considerente de dreptate procedurală, cât și de protecție a drepturilor fundamentale ale persoanei, garantând stabilitatea juridică și securitatea juridică a cetățeanului.

Principiul este interpretat ca o garanție esențială a stabilității și predictibilității procesului penal, constituind un reper doctrinar și practic în evaluarea validității procedurilor judiciare și a deciziilor instanțelor.

Acest principiu, își regăsește reflecție începând cu actul Magna Charta Libertatum din 1215³⁴⁴, Declația dreptului omului și cetățeanului³⁴⁵, Virginian Bill of Rights American din 1776³⁴⁶, care ulterior a devenit parte componentă a Constituției Statelor Unite ale Americii³⁴⁷.

În actele indicate supra, este consfințit principiul potrivit căruia, omul, nu poate fi judecat de două ori pentru una și aceeași infracțiune.

Acest principiu își găsește reglementare în legislația națională a mai multor state, precum și reflectare în actele internaționale, fiind considerat un principiu general al dreptului,³⁴⁸ și constituind unul dintre principiile fundamentale în sfera de protecție a drepturilor omului.³⁴⁹

În legislația națională, acest principiu, este prevăzut expres, pentru prima dată în, „Regulamentul Organic al Moldovei, punând în balanță două drepturi legitime din dreptul procesual penal: pe de o parte, dreptul societății, exercitat prin organele sale coercitive, de a obține condamnarea oricărei persoane care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, iar pe de altă parte, dreptul acuzatului de a fi sigur că procesul penal finalizat nu poate fi repus în discuție.”³⁵⁰

În legislația română, „noul Cod a extins incidența acestui principiu, punând accent pe efectele pe care le produce acesta asupra unei noi urmăririi sau judecăți, prevăzând că nici o persoană nu poate

³⁴⁴ CAZAN, F. Magna charta libertatum, dată de Ioan fără țară (19 iunie 1215). În: *Studii și articole de istorie, XX. București*, 1972, p. 103-106.

³⁴⁵ Declarația Universală a Drepturilor Omului. [online] [citat: 20.07.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro.

³⁴⁶ The Virginia Declaration of Rights. In: *America's founding documents. National Archives*. [online] [citat: 20.07.2025]. Disponibil: <https://www.archives.gov/founding-docs/virginia-declaration-of-rights>.

³⁴⁷ The Constitution of the United States. In: *America's founding documents. National Archives*. [online] [citat: 20.07.2025]. Disponibil: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution>

³⁴⁸ ИГНАТЕНКО, Г.В. Запрет повторного привлечения к уголовной ответственности (non bis in idem) как общий принцип права. В: *Российский юридический журнал*, 2005, n.1, с. 75-87.

³⁴⁹ BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 52.

³⁵⁰ *Ibidem*, p. 53.

fi poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni, dacă în privința persoanei respective s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă referitoare la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică. Prin aceste efecte, principiul ne bis in idem depășește cadrul unui principiu al fazei de executare a hotărârilor judecătorești penale, fiind unul aplicabil în toate fazele procesului penal, respectiv faza de urmărire, de cameră preliminară, faza de judecată și faza de executare a hotărârilor penale.”³⁵¹

Astfel, în doctrina românească se remarcă că „chiar dacă principiul enunțat face referire doar la imposibilitatea urmăririi și judecării unei persoane pentru aceeași faptă pentru care s-a pronunțat o hotărâre definitivă, principiul nu este aplicabil doar în aceste faze ale procesului penal, deoarece aceeași persoană nu poate fi supusă nici executării unei pedepse pronunțate într-o astfel de situație.”³⁵²

Subsecvent, acest principiu, este expres reglementat de art. 4 Protocolul 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului³⁵³, precum și de art. 50 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene³⁵⁴, art. 54 din Convenția de aplicare a Acordului Schengen³⁵⁵, Protocolul 19 privind aquis-ul Schengen integrat în Uniunea Europeană.³⁵⁶

Art. 50 din Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, prevede că „nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii Europene prin o hotărâre judecătorească definitivă în conformitate cu legea.”³⁵⁷

Astfel, existența principiului ne bis in idem la judecarea cauzei, implică indicența art. 332, art. 275 pct. 5) – 9), 285 alin. (2) CPP, în acord cu care instanța dispune încetarea procesul penal. În mod special, temei de încetare a procesului penal, în cazul conchiderii aplicării principiului ne bis in idem, este situația constatării următoarelor: „7) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri; 8) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi

³⁵¹ GHIGHECI, C. *Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. Universul Juridic, 2014, p. 99.

³⁵² *Ibidem*.

³⁵³ Protocolul 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298/1997 din 24.07.1997). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.08.1997, nr. 54-55.

³⁵⁴ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 30.03.2010, nr. c 83/389.

³⁵⁵ Convenția de aplicare a Acordului Schengen. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* nr. L 239/19.

³⁵⁶ Protocolul 19 privind aquis-ul Schengen integrat în Uniunea Europeană. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 26.10.2012, nr. C 326/1.

³⁵⁷ GHIGHECI, C. *Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură penală*. Op.cit., p. 100.

penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații.”

Din coroborarea art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 7), 8) CPP, rezultă că instanța de judecată va adopta sentință de încetare a procesului penal în ședința preliminară, inclusiv în cazul în care, „în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații.”

Astfel, în cazul acestui temei, reieșind din norma art. 350 CPP, instanța va dispune încetarea procesului, dacă va constata existența acestuia, în cadrul ședinței preliminare. Încetarea procesului în asemenea caz, se va dispune prin pronunțarea unei sentințe motivate.

În altă ordine de idei, similar art. 391 alin. (1) pct. 4), 5) CPP, stabilește că, instanța de judecată va adopta o sentință de încetare a procesului penal, în cazul în care „există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă; există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal.”

După cum relatează autorul I. Dolea, „instituția încetării procesului penal în ședință de judecată este prevăzută în mai multe articole din Codul de procedură penală (art. 350 și 391). În fiecare articol va fi necesar de menționat particularitățile de reglementare. Art. 332 prevede aspecte generale privind încetarea procesului penal în ședința de judecată. Așadar temeiurile prevăzute în art. 332 sunt aplicabile pe parcursul întregului proces penal, fiind considerate temeiurile de nereabilitare.”³⁵⁸

În raport cu încetarea procesului penal, prin prisma principului *non bis in idem*, instanțele vor dispune, în cazul în care va constata că:

1) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri (art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 7) CPP) ;

2) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații (art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 8) CPP);

³⁵⁸ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 932.

3) există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă (art. 391 alin. (1) pct. 4) CPP);

4) există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal. 391 alin. (1) pct. 5) CPP).

Prin esența sa, temeiurile care rezultă din coroborarea art. 350, art. 332, art. 275 pct. 7), 8) CPP și 391 alin. (1) pct. 4), 5) CPP, au conținut similar.

Art. 22 alin. (2), (3) CPP stabilesc „hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă. (3) Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate.”

Astfel, analizând temeiul existența unei hotărâri judecătorești definitive pentru aceeași faptă/ aceeași acuzație, (art. 391 alin. (1) pct. 4) CPP), remarcăm următoarele.

Art. 6 pct. 7 CPP, definește calea ordinară de atac drept „cale prevăzută de lege pentru atacarea hotărârilor judecătorești nedefinitive (apelul) sau, după caz, care nu sunt irevocabile (recursul)”.

Concomitent, art. 65 alin. (3) CPP, indică că, persoana în pînă a căreia, sentința a devenit definitivă se numește:

- condamnat, dacă sentința este, parțial sau integral, de condamnare;
- achitat, dacă sentința este integral de achitare.

Art. 466 alin. (2) CPP reglementează rămânerea definitivă a hotărârii instanței de judecată, stabilind că aceasta devine definitivă la îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege și anume: „1) la data pronunțării, când hotărârea nu este supusă apelului și nici recursului; 2) la data expirării termenului de apel; 3) la data retragerii apelului și încetării procedurii de apel, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel; 4) la data expirării termenului de recurs, în cazul hotărârilor nesupuse apelului sau dacă apelul a fost respins; 5) la data retragerii recursului declarat împotriva hotărârilor menționate la pct. 4) și încetării procedurii de recurs, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de recurs; 6) la data pronunțării hotărârii prin care s-a respins recursul declarat împotriva hotărârilor menționate la pct. 4).”

În ordinea de apel, hotărârile instanțelor de apel devin definitive la data pronunțării deciziei în apel, conform art. 466 alin. (3) CPP.

Conform alin. (5) al aceluiași articol, hotărârile judecătorești menționate la alin. (2) și (4) devin irevocabile în momentul în care au dobândit caracterul de hotărâre definitivă.

Hotărârea instanței de recurs, pronunțată împotriva hotărârii pentru cauzele pentru care legea nu prevede calea de atac în apel, devine definitivă la data pronunțării acesteia, în următoarele situații: recursul a fost admis, iar procesul s-a încheiat în instanța de recurs, fără rejudecare; cauza a fost rejudecată de instanța de recurs după admiterea recursului; hotărârea cuprinde obligarea părții la plata cheltuielilor judiciare în cazul respingerii recursului.

Pe cale de consecință, legiuitorul stabilește că, hotărârile judecătorești definitive, sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

Suntem de acord cu poziția cercetătorului V. Bodean, potrivit căruia: „sentințele pronunțate de instanța judecătorească de fond (prima instanță) nu sunt definitive și, corespunzător, nu pot fi puse în executare (exceptând, desigur, dispozițiile cu privire la măsurile preventive și alte măsuri procesuale de constrângere); deciziile curții de apel sunt definitive, deci executorii; deciziile curții de apel nu sunt irevocabile ab initio, fiind pasibile de atac prin recurs, care este și el o cale ordinară de atac, ceea ce însă nu desființează caracterul definitiv al deciziei contestate.”³⁵⁹

În ceea ce privește existența, în privința unei persoane, a unei hotărâri neanulate de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pentru aceleași acuzații, este necesar a fi avute în vedere următoarele aspecte, conform art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 8 CPP, precum și art. 391 alin. (1) pct. 5) CPP.

Analizând ordonanța de neîncepere a urmăririi penale, constatăm că, în termen de 45 de zile, organul de urmărire penală sau procurorul sesizat potrivit legii va putea dispune, prin ordonanță, începerea urmăririi penale. Prin derogare, în termen de 15 zile se va decide în cazul în care se constată bănuiala comiterii faptei infracționale prevăzute de art. 166¹ CP.

Ordonanța de refuz în începerea urmăririi penale, se contestă, prin plângere, în instanța judecătorească, în condițiile art. 313 CPP, care, dacă consideră plângerea întemeiată, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate, și după caz, dispune declararea nulității actului sau acțiunii procesuale atacate. În cazul în care consideră că actele sau acțiunile

³⁵⁹ BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Op.cit., p. 76.

atacate au fost efectuate în acord cu legea, judecătorul de instrucție, va pronunța o încheiere prin care respinge plângerea înaintată.

De remarcat că, în acord cu art. 313 alin. (5) CPP „încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, cu excepția încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs în termen de 15 zile de la data comunicării și se vor judeca conform art. 447 și 448, în lipsa părților.”

Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, este actul de reabilitare și finalizare în privința unei persoane a oricăror acțiuni de urmărire penală, în legătura cu fapta de care este învinuit, și se adoptă în privința bănuțului și învinutului, dacă se constată existența temeiurilor prevăzute la art. 284 CPP, și anume „fapta nu a fost săvârșită de bănuț sau învinuit; 2) există vreuna din circumstanțele prevăzute la art. 275 pct. 1)–3); 3) există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 35 din Codul penal.”

În aceeași ordine de idei, art. 275 pct. 1)–3) prevăd: „1) nu există faptul infracțiunii; 2) fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune; 3) fapta nu întrunește elementele infracțiunii;”

Art. 35 din Codul penal stabilește cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, printre care se numără: „legitima apărare, reținerea infractorului, starea de extremă necesitate, constrângerea fizică sau psihică, riscul întemeiat și executarea ordinului sau dispoziției superiorului”.

Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, se adoptă de către procuror, fie la propunerea organului de urmărire penală, sau din oficiu, în cazul în care constată temeiurile prenotate. Totodată, scoaterea de sub urmărire penală poate fi integrală sau numai cu privire la un capăt de acuzare.

În situația în care temeiurile pentru continuarea urmăririi penale nu există „fie că fapta nu constituie infracțiune, fie că nu este prevăzută de legea penală, fie că nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, fie că există cauze care înlătură caracterul penal al faptei, fie că fapta nu poate fi imputată unei persoane sau nu mai este necesară continuarea procesului penal”, prin aceeași ordonanță se dispune clasarea cauzei penale.

Per a contrario, dacă, se va dispune scoaterea de sub urmărire penală cu privire la un capăt de acuzare, sau în cazul temeiului „fapta nu a fost săvârșită de bănuț sau învinuit”, „ori dacă din alte considerente este necesară continuarea urmăririi penale, procurorul, după caz, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, sau dispune o altă soluție.”

Ordonanța de încetare a urmăririi penale, se adoptă în cazurile prevăzute de art. 285 CPP, fiind un act de liberare a persoanei de răspundere penală și de finalizare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.

Temeiurile de încetare a urmăririi penale, sunt reglementate de art. 285, art. 275 pct. 4-9) CPP, art. 53 CP, acestea fiind: „a intervenit termenul de prescripție sau amnistia; fapta constituie contravenție; a intervenit decesul făptuitorului; lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art. 276, numai în baza plîngerii acesteia sau plîngerea prealabilă a fost retrasă; în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații; există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală; plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plîngerii prealabile sau legea penală permite împăcarea; persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală; persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical; existența condițiilor și temeiurilor de liberare de răspundere penală conform art. 53 CP.”

Ordonanța de clasare a procesului penal constituie actul procedural prin care se finalizează acțiunile procesuale într-o cauză penală sau în urma unei sesizări privind presupusa comitere a unei infracțiuni. Aceasta poate fi emisă din oficiu sau la propunerea organului abilitat și se dispune fie concomitent cu încetarea urmăririi penale sau cu scoaterea integrală de sub urmărire penală, fie în situația în care în cauza penală nu există bănuit sau învinuit și se identifică unul dintre următoarele temeiuri juridice: inexistența faptei; neîntregirea elementelor constitutive ale infracțiunii; lipsa prevăderii faptei ca infracțiune în legea penală (art. 275 pct. 1–3 CPP). Ordonanța de clasare reprezintă, astfel, un instrument esențial de protecție a drepturilor fundamentale ale persoanei și de garantare a legalității procedurii penale, asigurând încetarea procesului atunci când condițiile legale nu justifică continuarea urmăririi penale.

Potrivit pct. 5.2. din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a RM nr. 7 din 04.07.2005³⁶⁰ „pot fi atacate judecătorului instrucție: (...) 2) ordonanța de neîncepere a urmăririi penale (art. 274); (...) 6) ordonanța de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală (art. 285); 7) ordonanța de clasare a cauzei penale (art. 286);”³⁶¹

Conform pct. 5.4. că, se atestă cazuri când, persoana interesată poate contesta în instanță și actul procedural prin care s-a dispus, pornirea urmăririi penale. Aceasta este justificată în cazurile când „se invocă încălcarea ordinii de pornire a urmăririi penale sau există unele din circumstanțele care exclud urmărirea penală, cum ar fi: (...) e) în privința persoanei respective există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri; f) în privința persoanei respective există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceeași acuzație; g) există alte circumstanțe, prevăzute de lege, care condiționează pornirea urmăririi penale sau, după caz, exclud urmărirea penală.”³⁶²

Astfel, constatăm că, în cazurile prenotate, survine incidența principiului *ne bis in idem*, care este garantat nemijlocit de art. 22 alin. (1) CPP, „nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal.”

În legătură cu subiectul abordat, este relevantă poziția autorului V.Bodean, care afirmă „ordonanța procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei penale sunt hotărâri definitive ale procurorului de caz, fiind obligatorii și executorii din momentul emiterii, ele nu sunt irevocabile, precum nu sunt irevocabile nici deciziile, definitive și executorii, ale curților de apel, după examinarea cererilor de apel împotriva sentințelor date de către instanțele de fond. Dar, în aceeași logică, o ordonanță a procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau clasare a cauzei penale este executorie, chiar dacă poate fi contestată.”³⁶³

³⁶⁰ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale*, nr. 7 din 04.07.2005. [online] [citat: 22.07.2025] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=232.

³⁶¹ *Ibidem*.

³⁶² *Ibidem*.

³⁶³ BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Op.cit., p. 92.

În art. 4 din Protocolul 7 la CoEDO se înscrie garanția potrivit căreia „nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat prin hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.”

În jurisprudența sa constantă (cauza *Mihalache c. României*)³⁶⁴, § 49, CtEDO a reiterat că, art. 4 din Protocolul 7, în cele trei paragrafe sunt determinate cele trei componente cheie ale principiului *non bis in idem*: „1) cele două proceduri trebuie să fie de natură penală; 2) acestea trebuie să aibă ca obiect aceeași infracțiune, și 3) trebuie să fie vorba despre repetarea procedurilor penale.”³⁶⁵

CtEDO clarifică conținutul sintagmei de „repetarea procedurilor penale”, stabilind în calitate de condiții: „1) a doua procedură trebuie să fie nouă; 2) în acest caz, decizia pronunțată în prima procedură trebuie să fie definitivă; 3) acesteia nu trebuie să i se aplice excepția menționată la paragraful al doilea.”³⁶⁶

În cauza *Boman c. Finlandei*, CtEDO aplicând respectivul principiu, a dezvoltat conținutul sintagmei în discuție statuând: „1) existența unei decizii definitive de achitare sau de condamnare; 2) existența unui al doilea set de proceduri intentate în privința reclamantului; 3) natura penală a procedurilor în discuție; 4) raportarea procedurilor penale la aceeași infracțiune presupusă a fi comisă de către reclamant.”³⁶⁷

În literatura de specialitate, s-a afirmat „pentru ca principiul *non bis in idem* să-și găsească aplicarea, trebuie să existe o primă procedură penală care s-a finalizat printr-o hotărâre de condamnare sau de achitare definitivă a unei persoane, împotriva căreia s-a formulat o acuzație în materie penală, iar autoritățile să demareze o a doua procedură penală (elementul *bis*) pentru aceeași faptă (elementul *idem*) cu privire la aceeași persoană. În această a doua procedură, fie în faza urmăririi penale, fie în faza judecării, acuzatul va putea invoca excepția autorității de lucru judecat, iar procurorul sau instanța de judecată vor dispune sistarea procedurilor penale.”³⁶⁸

³⁶⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Mihalache c. României* [MC], din 08.07.2019, cererea nr. 54012/10, § 49. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: <https://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/Mihalache-impotriva-Romaniei-MC-1.pdf>.

³⁶⁵ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori [online]. Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2023, p. 5. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_protocol_7_rum.

³⁶⁶ *Ibidem*.

³⁶⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Boman c. Finlandei*, din 17.05.2015, cererea nr. 41604/11. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-152539>.

³⁶⁸ BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Op.cit., p. 54.

Împărtășim punctul de vedere al cercetătorului V. Bodean, în opinia căruia „o persoană se bucură de trei garanții distincte: nu poate fi urmărită, judecată sau pedepsită de două ori pentru aceeași faptă.”³⁶⁹

În cauza *Zigarella c. Italiei*, CtEDO a expus că, „prevederile art. 4 al Protocolului 7 la CoEDO, se aplică nu doar deciziilor definitive ale autorităților naționale de condamnare, penală, dar și de urmărire penală.”³⁷⁰

În aceeași ordine de idei, savantul M. Udriou, consideră că pentru a se putea invoca incidența ne bis in idem, se cer întrunite cumulativ anumite condiții: „1) existența unei hotărâri definitive cu privire la fondul cauzei penale; 2) existența unei duble proceduri în materie penală cu privire la fondul cauzei; 3) noul proces penal să se îndrepte în contra aceleiași persoane (*eadem personae*); 4) noul proces penal să privească fapte identice ori fapte care sunt în mod substanțial aceleași (*idem factum*).”³⁷¹

Art. 4 Protocolul 7, delimitează sintagmele: „de către jurisdicțiile aceluiași stat”, „procedurii penale”, „aceeași infracțiune/*idem*”, „aceeași procedură/*bis*”.

Sintagma, „de către jurisdicțiile aceluiași stat”, reduce aplicarea art. 4 din Protocolul 7, în limitele statului. Astfel, în mai multe cauze (*Gestra c. Italiei*³⁷², *Amrollahi c. Danemarcei*³⁷³, *Sarria c. Poloniei*³⁷⁴, *Krombach c. Franței*³⁷⁵), CtEDO a declarat inadmisibile capetele de cerere privind repetarea procedurilor penale în diferite țări.

În toate spețele enunțate, înalta Curte stabilind că reclamanții au fost condamnați în statele de reședință, în privința cărora fusese deja adoptate soluții. Concluzia comună, a fost că art. 4 din Protocolul nr. 7 nu împiedica urmărirea penală sau sancționarea unei persoane de către instanțele unui stat parte la Convenție pentru o infracțiune în privința căreia aceasta fusese achitată sau condamnată printr-o hotărâre definitivă în alt stat parte.

De remarcată că, CtEDO a subliniat expres, par. 39 „dispozițiile Convenției nu împiedică statele părți să acorde o protecție juridică mai extinsă drepturilor și libertăților garantate de Convenție,

³⁶⁹ BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Op.cit., p. 54.

³⁷⁰ Hotărârea CtEDO în cauza *Zigarella c. Italiei*, din 03.10.2002, cererea nr. 48154/99. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-43995%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-43995%22]}).

³⁷¹ UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală, vol. I., ed. VI-a*. Op.cit., p. 34.

³⁷² Hotărârea CtEDO în cauza *Gestra c. Italiei*, din 16.01.1995, cererea nr. 217072/92. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86563>.

³⁷³ Hotărârea CtEDO în cauza *Amrollahi c. Danemarcei*, din 11.07.2002, cererea nr. 56811/00. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-60605>.

³⁷⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Sarria c. Poloniei*, din 12.10.2015, cererea nr. 80564/12. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-158731%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-158731%22]}).

³⁷⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Krombach c. Franței*, din 13.05.2001, cererea nr. 29731/96. [online] [citat: 23.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59211>.

inclusiv în conformitate cu obligațiile care le revin în temeiul dreptului Uniunii Europene sau al tratatelor internaționale. Prin intermediul mecanismului său de garantare colectivă a drepturilor pe care le consacra, Convenția consolidează, conform principiului subsidiarității, protecția oferită la nivel național, fără să impună limite privind această protecție.”³⁷⁶

Un alt element al principiului *non bis in idem*, se referă la caracterul procedurilor, solicitându-se să fie de „natură penală”.

În cauza *Zolotuhin c. Rusiei*³⁷⁷, § 52, CtEDO a reținut că, expresia „procedură penală”, utilizată în conținutul art. 4 din Protocolul nr. 7, necesită să fie interpretată în lumina principiilor generale aplicabile sintagmei corespondente de „acuzatie în materie penală” și sintagmei „pedeapsă” care figurează în textul art. 6 și, respectiv, art. 7 din CoEDO.

De astfel, existența unei „acuzatii în materie penală” trebuie apreciată în coraport de trei criterii, cunoscute sub expresia „criteriile Engel”, expuse în cauza *Engel și alții c. Țărilor de Jos*.³⁷⁸

Aceste criterii Engel sunt: - „1) încadrarea juridică a infracțiunii în dreptul național; - 2) natura infracțiunii; - 3) gradul de severitate a sancțiunii pe care persoana în cauză riscă să o primească.”³⁷⁹

În cauza *Zolotuhin c. Rusiei*, § 53 CtEDO a indicat că, criteriul 2 și 3, sunt alternative, și nu neapărat cumulative. Totodată, acest aspect, nu împiedică însă, adoptarea unei abordări cumulative, dacă, analiza separată a criteriilor în parte, nu permite să se ajungă la o concluzie certă privind existența unei acuzații în materie penală.” O abordare similară poate fi identificată și în cauzele *Mihalache c. României*, *Jussila c. Finlandei*³⁸⁰, *Matijašić c. Croației*³⁸¹.

Astfel, caracterul alternativ al criteriilor 2 și 3, rezultă din faptul că, „este suficient ca infracțiunea în cauză să fie, prin natura ei, considerată ca fiind penală, din punct de vedere al CoEDO sau ca infracțiunea să facă persoana pasibilă de o pedeapsă, care prin natura ei, și prin gradul de gravitate, intră, în general, în sfera penală”³⁸².

³⁷⁶ *Ibidem*.

³⁷⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Zolotuhin c. Rusiei* [MC], din 10.02.2009 cererea nr. 149939/03, § 52. [online] [citat: 25.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119429>.

³⁷⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Engel și alții c. Țărilor de Jos*, din 08.06.1976, cererile nr. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72. [online] [citat: 25.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>.

³⁷⁹ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. *Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori*. Op.cit., p. 7.

³⁸⁰ Hotărârea CtEDO în cauza *Jussila c. Finlandei*, din 23.11.2006, cererea nr. 73053/01, § 30-31. [online] [citat: 27.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-78135>.

³⁸¹ Hotărârea CtEDO în cauza *Matijašić c. Croației*, din 08.06.2021, cererea nr. 38771/15, § 23. [online] [citat: 27.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/-eng?i=001-211042>.

³⁸² Hotărârea CtEDO în cauza *Öztürk c. Germaniei*, din 23.10.1984, cererea nr. 8544/79, § 54. [online] [citat: 27.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94467>.

În cauza *Öztürk c. Germaniei*³⁸³, §53, CtEDO a reținut că sancționarea unei infracțiuni printr-o pedeapsă care nu presupune detenție nu are o importanță decisivă din perspectiva caracterului său penal. Curtea a subliniat că, chiar și atunci când sancțiunea este relativ redusă, aceasta nu poate înlătura natura penală a faptei, reflectând astfel principiul potrivit căruia gravitatea relativă a pedepsei nu afectează calificarea juridică a infracțiunii.

Curtea consideră că, în măsura în care prima sau a doua procedură nu are caracter penal, aceasta declară, în mod obișnuit, cererea întemeiată pe art. 4 din Protocolul nr. 7 inadmisibilă din cauza incompatibilității *ratione materiae* (cauza *Paksas c. Lituaniei*, §69).³⁸⁴

Conceptul de acuzație, urmează a fi înțeles astfel, în sensul CoEDO, ca fiind definit drept o notificare oficială, din partea autorităților competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte infracționale (cauza *Deweert c. Belgiei*, § 42 - 46).³⁸⁵

Spre exemplu, CtEDO a decis în cauza *Brusco c. Franței*³⁸⁶, §§ 46 – 50 că, o persoană reținută și obligată să depună jurământ, înainte de a fi audiată ca martor, făcea deja obiectul unei acuzații în materie penală și putea deja beneficia de dreptul de a păstra tăcere și de a nu se autoincrimina.

Criteriul încadrarea juridică a infracțiunii în dreptul național, are o pondere relativă, și servește în special ca punct de plecare. Or, argumentul decisiv, este dacă, dreptul național califică sau nu o anumită faptă ca fiind infracțiune, prin adoptare în legislație corespunzătoare. Lipsa unei asemenea încadrări naționale, implică Curtea de a analiza realitatea substanțială a proceduri deferite justiției.

Cu privire la cel de-al treilea criteriu, natura infracțiunii, este important de a se remarca următorii factori, care se vor lua în calcul:

- 1) „clarificarea aspectului dacă norma juridică în cauză se adresează exclusiv unui grup specific sau se impune tuturor prin natura ei” (*Bendenoun c. Franței*³⁸⁷, § 47);
- 2) „clarificarea aspectului dacă procedura este declanșată de o autoritate publică în temeiul unor atribuții legale de execuție” (*Benham c. Regatului Unit (MC)*³⁸⁸, § 56);

³⁸³ *Ibidem*, § 53.

³⁸⁴ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori. Op.cit., p. 8.

³⁸⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Deweert c. Belgiei*, din 27.02.1980, cererea nr. 6903/75. [online] [citat: 30.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57469>.

³⁸⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *Brusco c. Franței*, din 14.10.2010, cererea nr. 1466/07. [online] [citat: 30.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100969>.

³⁸⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Bendenoun c. Franței*, din 24.02.1994, cererea nr. 12547/86. [online] [citat: 30.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57863>.

³⁸⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Benham c. Regatului Unit (MC)*, din 10.06.1996, cererea nr. 19380/92. [online] [citat: 30.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57990%22%7D>

3) „clarificarea aspectului dacă norma juridică are o funcție represivă sau disuasivă” (*Öztürk c. Germaniei*³⁸⁹ § 53; *Bendenoun c. Franței*³⁹⁰ §47);

4) „clarificarea aspectului dacă o condamnare la orice tip de pedeapsă depinde de constatarea vinovăției” (*Benham c. Regatului Unit (MC)*³⁹¹, § 56);

5) „modul în care proceduri comparabile sunt clasificate în alte state membre ale Consiliului Europei” (*Öztürk c. Germaniei*³⁹², §53).

6) dreptul la un proces echitabil (latura penală).

În acord cu jurisprudența CtEDO, Curtea Constituțională a RM, a conchis „în procedura penală națională principiul va fi aplicat dacă anterior persoana a avut calitatea de bănuț, învinut, inculpat sau condamnat pentru o faptă care ulterior a devenit obiectul unei urmări penale sau examinări judiciare repetate.”³⁹³

Totodată, s-a reafirmat „principiul *non bis in idem* impune autorităților publice competente nu doar interdicția de a judeca repetat o persoană, dar și interdicția de a urmări penal de mai multe ori persoana pentru aceeași faptă.”³⁹⁴

În ceea ce privește criteriul conform căruia cele două proceduri vizează aceeași infracțiune (*idem*), este necesară clarificarea mai multor aspecte.

Astfel, principiul *non bis in idem* interzice urmărirea penală sau judecarea unei persoane de două ori pentru „aceeași infracțiune”.

CtEDO „a admis că, anterior, a adoptat diverse abordări, în cadrul cărora a pus accent fie pe caracterul identic al faptelor, independent de încadrarea lor juridică (aceiași comportament/ *idem factum*) fie pe încadrarea juridică, admițând că aceleași fapte puteau constitui infracțiuni diferite, fie pe existența sau inexistența unor elemente esențiale comune celor două infracțiuni.”³⁹⁵

În cauza *A și B c. Norvegiei*, § 108, CtEDO a subliniat că „abordarea care pune accent pe încadrarea juridică a celor două infracțiuni este prea restrictivă în ceea ce privește drepturile unei persoane, Curtea a considerat că art. 4 din Protocolul nr. 7 trebuie interpretat ca interzicând urmărirea

³⁸⁹ *Öztürk c. Germaniei*, Op.cit., § 53.

³⁹⁰ *Bendenoun c. Franței*, Op.cit., § 56.

³⁹¹ *Benham c. Regatului Unit*, Op.cit., §56.

³⁹² *Öztürk c. Germaniei*, Op.cit., § 53.

³⁹³ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală, nr. 12 din 14.05.2015. [online] [citat: 01.08.2025].

Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=543>

³⁹⁴ *Ibidem*.

³⁹⁵ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori. Op.cit., p. 13.

penală sau judecarea unei persoane pentru o a doua infracțiune, în măsura în care aceasta are la bază fapte identice sau fapte care sunt în esență similare celor care sunt la originea primei infracțiuni.”³⁹⁶

Astfel, „punctul de pornire pentru examinarea aspectului dacă faptele din cele două proceduri sunt identice sau sunt în esență aceleași ar trebui să fie compararea expunerii faptelor care fac obiectul infracțiunii pentru care reclamantul a fost deja judecat cu expunerea faptelor legate de a doua infracțiune de care a fost acuzat acesta.”³⁹⁷

În cauza *Zolotuhin c. Rusiei*³⁹⁸, §§ 83 – 84, CtEDO a statuat: „este irelevant care părți ale noilor acuzații sunt în cele din urmă reținute sau respinse în procedura ulterioară, deoarece art. 4 din Protocolul nr. 7 enunță o garanție împotriva unei noi acțiuni penale sau riscului unei noi acțiuni penale, și nu o interdicție privind o a doua condamnare sau o doua achitare.”

A conchis că, pe cale de consecință, cercetarea Curții urmează să se concentreze asupra faptelor care constituie un ansamblu de circumstanțe de fapt concrete, care implică același făptuitor, care sunt indisolubil legate între ele în timp și spațiu și a căror existență trebuie să fie demonstrată pentru a permite pronunțarea unei condamnări sau punerea în mișcare a unei acțiuni penale.

Autorul Dolea I., remarcă că, din jurisprudența CtEDO, sunt mai multe abordări, legate de întrebarea dacă infracțiunile pentru care un reclamant a fost judecat au fost la fel, cu alte cuvinte „același comportament”, în special analizate prin prisma cauzei *Zolotukhin c. Rusiei*.

Astfel, indică autorul că „prima abordare, care se concentrează pe același comportament, din partea reclamantului indiferent de calificarea juridică a acestuia (*idem factum*), este exemplificat în hotărârea Gradinger. În acea cauză, Gradinger a fost condamnat penal pentru provocarea morții din neglijență, și, de asemenea, amendat în procedurile administrative pentru conducere automobilului fiind în stare de ebrietate. Curtea a constatat că, deși denumirea, natura și scopul celor două infracțiuni au fost diferite, a existat o încălcare a art. 4 al Protocolului nr. 7, în măsura în care ambele decizii s-au bazat pe același comportament al reclamantului.”³⁹⁹

O a doua abordare pornește „de la premisa că, comportamentul pârâtului care a dus la pornirea urmăririi penale este același, dar postulează că același comportament poate constitui mai multe infracțiuni, care pot fi judecate în cadrul unor proceduri separate. Această abordare a fost dezvoltată

³⁹⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *A și B c. Norvegiei*, din 15.11.2016, cererile nr. 24130/11, 29758/11. [online] [citat: 01.08.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-168972%22%5D%7D>.

³⁹⁷ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. *Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori*. Op.cit., p.13.

³⁹⁸ *Zolotuhin c. Rusiei*. Op.cit., §§ 83 – 84.

³⁹⁹ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ed. a 2-a*. Op.cit, p. 120 – 121.

de Curte în cauza Oliveira, în care reclamanta a fost condamnată, în primul rând, pentru incapacitatea de a controla automobilul și, în al doilea rând, pentru provocarea leziunilor corporale din neglijență. Mașina ei a virat pe partea cealaltă a drumului, lovind un automobil și apoi s-a ciocnit cu al doilea automobil, șoferul căruia a suferit leziuni grave. Curtea a constatat că faptele cauzei au fost un exemplu tipic a unei fapte care constituie infracțiuni diferite, în timp ce art. 4 al Protocolului nr. 7 interzice doar la judecarea persoanelor de două ori pentru aceeași infracțiune.”⁴⁰⁰

Astfel, „în opinia Curții, deși ar fi fost mai în concordanță cu principiul bunei administrări a justiției ca sentința privind cele două infracțiuni să fi fost aplicată de aceeași instanță într-un singur set de proceduri, faptul că au existat două seturi de proceduri în această cauză, nu a fost decisiv. Faptul că, infracțiunile distincte au fost judecate de instanțe diferite, chiar și în cazul în care au fost parte dintr-un act criminal unic, nu a dus la încălcarea art. 4 al Protocolului 7, în special în cazul în care sancțiunile nu au fost cumulative.”⁴⁰¹

Cea de-a treia abordare, în opinia autorului I. Dolea, „pune accentul pe elementele esențiale ale celor două infracțiuni. În cauza *Franz Fischer c. Austriei*, Curtea a confirmat că art. 4 al Protocolului 7 a tolerat urmărirea penală pentru mai multe infracțiuni care decurg dintr-un act criminal unic. Totuși, deoarece ar fi incompatibil cu această dispoziție ca un reclamant să poată fi judecat sau pedepsit din nou pentru infracțiunile care au fost pur și simplu nominal diferite. Curtea a statuat că trebuie să examineze suplimentar, dacă astfel de infracțiuni au avut sau nu aceleași elemente esențiale.”⁴⁰²

Autorul, remarcă că, constatările Curții în cauza *Zolotukhin c. Rusiei*, a adus o contribuție importantă în materia art. 4 din Protocolul 7, din considerentul conform căruia „determinarea dacă abaterile în cauză au fost aceleași (idem) depinde de o evaluare bazată pe faptele propriu – zise, mai degrabă, decât pe exemplu, de evaluare formală, constând în compararea elementelor esențiale și ale abaterilor (offences). Interdicția vizează începerea urmăririi penale sau a procesului penal pentru a doua abatere, în măsura în care acesta din urmă rezultă din fapte identice sau din fapte care sunt în mod substanțial aceleași. În plus, atunci când s-a reamintit scopul art. 4 din Protocolul nr. 7, a fost acela de a interzice repetarea unei proceduri penale care s-a încheiat printr-o hotărâre definitivă (*res judicata*), hotărârea Zolotukhin a precizat că deciziile împotriva cărora poate fi exercitată o cale de

⁴⁰⁰ *Ibidem*, p. 121.

⁴⁰¹ *Ibidem*.

⁴⁰² *Ibidem*.

atac ordinară sunt excluse din domeniul de aplicare a garanției din Protocolul nr. 7 atât timp cât termenul pentru depunerea căii de atac (*an appeal*) nu a expirat.”⁴⁰³

Autorul I. Dolea afirmă că „s-a stabilit clar, că art. 4 din Protocolul nr. 7, nu se limitează la dreptul de a nu fi pedepsit penal de două ori, ci include și dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de două ori.”⁴⁰⁴

Cu privire la aspectul dacă, a fost repetată aceeași procedură *bis*, remarcăm, repetarea procedurilor penale, care au dus la emiterea unei decizii definitive, este interzisă de art. 4 din Protocolul 7, astfel se reglementează nu doar dreptul de a nu fi pedepsit de două ori, dar și dreptul de a nu fi urmărit și/sau judecat de două ori. Totodată, aceste raționamente sunt aplicabile, chiar și dacă, cauza penală nu se încheie cu o condamnare.

CtEDO a decis cert că, se interzice deschiderea unei noi proceduri, atunci când, prima procedură, a încetat definitiv, în momentul pornirii/inițierii celei de-a doua procedură.

Din cazuistica aferentă art. 4 din Protocolul nr. 7, nu este exclusă derularea concomitentă a două și mai multe proceduri (*litis pendens*).

Totodată, din perspectiva Convenției, nu prezintă dificultăți faptul că, în situația în care există două proceduri concomitente, cea de-a doua se suspendă sau se încetează ca urmare a rămânării definitive a hotărârii de încetare pronunțate în cadrul primei proceduri.

În sprijinul acestei afirmații putem invoca speța *Zigarella c. Italiei*.

În același timp, Curtea a afirmat în mai multe spețe (*Tomasović c. Croației*, §§ 29-32; *Muslija c. Bosniei și Herțegovinei*, §§ 36-37; *Nykänen c. Finlandei*, § §. 47-54; *Glantz c. Finlandei*, § § 57-64) că, în situația în care cea de-a doua procedură nu a fost suspendată sau încetată, procedura s-a repetat, ceea ce constituie o încălcare a art. 4 din Protocolul nr. 7.

În cauza *A și B c. Norvegiei*, CtEDO a dezvoltat conceptul de legătură materială și temporală suficient de strânsă între proceduri. Pentru a determina existența unei astfel de legături, se au în vedere mai mulți factori relevanți, dintre care, în special, următoarele:

- „dacă diferitele proceduri urmăresc scopuri complementare și, prin urmare, abordează, nu numai în abstracto, ci și în concreto, aspecte diferite ale actului în cauză prejudiciabil societății;
- dacă natura mixtă a procedurilor în cauză este o consecință previzibilă, atât în drept, cât și în practică, a aceluiași comportament incriminat (*idem*);

⁴⁰³ *Ibidem*, p. 121 – 122.

⁴⁰⁴ *Ibidem*, p. 122.

- dacă procedurile în cauză s-au desfășurat astfel încât să se evite pe cât posibil orice suprapunere în colectarea și aprecierea elementelor de probă, în special datorită unei interacțiuni adecvate între diferitele autorități competente, care să demonstreze că stabilirea faptelor efectuată în cadrul unei proceduri a fost preluată în cadrul celeilalte;

- și mai ales dacă sancțiunea impusă în urma procedurii care a rămas definitivă mai întâi a fost luată în considerare în cadrul procedurii rămase definitive ulterior, astfel încât, în final, să nu i se impună persoanei în cauză o sarcină excesivă, acest risc fiind cel mai puțin probabil să survină în cazul în care există un mecanism de compensare menit să garanteze că ansamblul tuturor pedepselor impuse este proporțional.”⁴⁰⁵

Un alt aspect important, este dacă, a existat o hotărâre definitivă. În sensul art. 4 din Protocolul 7, se prevede că, principiul *ne bis in idem*, urmărește protecția persoanelor, care, deja au fost achitate sau condamnate prin emiterea unei hotărâri în acest sens. „Principiul consacrat în această dispoziție se aplică exclusiv după achitarea sau condamnarea persoanei în cauză printr-o hotărâre definitivă, conform legii și procedurii penale ale statului respectiv.”⁴⁰⁶

În cauza *Mihalache c. României*, CtEDO a indicat „pentru ca o persoană să beneficieze de protecția acestui articol, nu este suficient să existe o hotărâre definitivă; este necesar totodată ca această hotărâre definitivă să includă achitarea sau condamnarea persoanei în cauză. În fiecare cauză, Curtea trebuie să stabilească așadar dacă a existat o achitare sau o condamnare. În cazul unui răspuns afirmativ, aceasta trebuie să determine dacă achitarea sau condamnarea constituie o hotărâre „definitivă” în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7.”⁴⁰⁷

În aceeași cauză, § 97, CtEDO indică că, sintagma „achitat fie condamnat”, implică faptul că a avut loc angajarea răspunderii penale a persoanei acuzate, în urmare examinării fondului cauzei.

Cu privire la caracterul definitiv al decizie, prin prisma jurisprudenței CtEDO, se indică că, o „hotărâre este definitivă dacă, conform expresiei consacrate, a dobândit autoritate de lucru judecat (*res judicata*). Acest lucru este valabil atunci când hotărârea este irevocabilă, adică atunci când nu mai poate face obiectul unor căi de atac ordinare sau dacă părțile au epuizat respectivele căi de atac ori nu le-au exercitat înainte de expirarea termenului.”⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ *A și B c. Norvegiei*. Op.cit., § 132.

⁴⁰⁶ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori. Op.cit., p. 20.

⁴⁰⁷ *Mihalache c. României*. Op.cit., § 88 – 89.

⁴⁰⁸ Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori. Op.cit. p.21.

Astfel că, hotărârile care pot fi atacate, adică constituie obiectului unei căi de atac anume ordinare, se exclud din sfera art. 4 din Protocolul 7 din CoEDO, în măsura în care nu a expirat termenul de atac. În cauza *Zolotuhin c. Rusiei*, § 108, CtEDO a indicat că, în schimb, „căile de atac extraordinare, cum ar fi o cerere de redeschidere a procedurii sau o cerere de prorogare a unui termen împlinit, nu sunt luate în considerare atunci când se stabilește dacă procedura a fost încheiată definitiv. Deși, aceste măsuri reparatorii reprezintă o continuare a primei proceduri, caracterul definitiv al hotărârii nu depinde de exercitarea acestora.”⁴⁰⁹

Sub aspectul art. 4 din Protocolul nr. 7, în cauza *Mihalache c. României*⁴¹⁰, § 115, Curtea a identificat criteriul care se cere aplicat în raport cu faptul, este sau nu o hotărâre definitivă. Pista de lansare este cadrul național de reglementare în raport cu posibilitatea exercitării căilor de atac ordinare.

Aceasta consideră că „dreptul național – material și procedural – trebuie să respecte principiul securității juridice, care impune, pe de o parte, ca, în sensul art. 4 din Protocolul nr. 7, obiectul unei căi de atac să fie clar delimitat în timp și, pe de altă parte, ca modalitățile de exercitare a acestei căi de atac să fie clare pentru părțile autorizate să se prevaleze de aceasta.”⁴¹¹

Pentru respectarea principiului securității juridice, care protejează împotriva dublei sancționări pentru aceeași infracțiune, o cale de atac trebuie să indice clar momentul în care hotărârea devine definitivă. Termenele de exercitare a căilor de atac, sunt esențiale; o reglementare care ar conferi drepturi nelimitate ar crea dezechilibre semnificative între părți și ar încălca acest principiu.

Un alt aspect relevant, este redeschiderea procesului penal. O regulă generală a principiului *ne bis in idem* este că „autoritatea de lucru judecat produce pe de o parte, un efect pozitiv (hotărârea definitivă este executorie, organele statului putând proceda la punerea ei în executare), iar, pe de altă parte, un efect negativ obiectivat în existența unei cauze de împiedicare a exercitării acțiunii penale (*exceptio rei iudicatae*);”⁴¹²

Existența lucrului judecat presupune în opinia doctrinarilor, întrunirea următoarelor condiții:

a) „să existe o hotărâre emanată de la o autoritate judecătorească competentă *ratione materiae*. În doctrina mai veche se susține că dacă hotărârea penală a fost pronunțată de o instanță penală incompetentă *ratione materiae*, aceasta nu va dobândi aptitudinile lucrului judecat.

⁴⁰⁹ *Zolotuhin c. Rusiei*. Op.cit., § 108.

⁴¹⁰ *Mihalache c. României*. Op.cit., § 115.

⁴¹¹ *Ibidem*.

⁴¹² UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală, ed. a VI-a, vol. I*. Op.cit., p. 33.

b) Să fie vorba de o hotărâre penală definitivă. Dacă hotărârea penală pronunțată este una nedefinitivă, fiind susceptibilă de unele căi de atac ordinare, ea va avea doar o autoritate de lucru judecat relativă, în sensul că instanța care a pronunțat hotărârea nu va putea relua cercetarea judecătorească, iar alte instanțe nu vor putea cerceta același fapt, cu excepția instanțelor superioare, sesizate cu judecarea căii de atac.

c) Hotărârea să fi soluționat un conflict juridic având ca și conținut o situație de fapt în raport cu un drept, o prerogativă sau un interes juridicește protejat. Dacă hotărârea nu a soluționat fondul cauzei, ci doar a respins acțiunea penală pentru motive de regularitate sau neкомпetență, aceasta nu poate constitui lucru judecat, în sensul analizat.”⁴¹³

Potrivit CoEDO (art. 4 alin. (2) Protocolul 7), „dispozițiile paragrafului precedent, nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.”

La nivel național, art. 22 alin. 2 CPP, impune „hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.”

Similar, poate fi dispusă reluarea urmăririi penale, în acord cu art. 287 CPP, în baza acelorași temeiuri: - decizia este afectat de un viciu fundamental (excepție fiind finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului); - „apar fapte noi sau recent descoperite, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sânt de natură să afecteze hotărârea pronunțată. ”

Anterior, temeiurile pentru reluarea urmăririi penale, erau lipsite de claritate și previzibilitate corespunzătoare în sensul calității legii, fiind oferită o marjă de discreție subiectivă organelor competentă, de a decide asupra reluării urmăririi penale, în special când, se constata caracterul neobiectiv sau incomplet al anchetei desfășurate anterior.

Autorul P. Kondratov, considera că „pentru recunoașterea unei anchete ca neobiectivă, pe motiv că anchetatorul nu a luat în considerare unele împrejurări ale cauzei, care îi puteau influența substanțial

⁴¹³ GHIGHECI, C. *Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură penală*. Op.cit., p. 102.

hotărârea, acele împrejurări trebuiau constatate și fixate în materialele cauzei”⁴¹⁴, iar „lipsa unor asemenea probe în materialele cauzei penale constituie un alt temei pentru reluarea dosarului, și anume: caracterul incomplet al anchetei”.⁴¹⁵

Este relevantă HCC nr. 12 din 14.05.2015⁴¹⁶, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin.(1) din Codul de procedură penală (reluarea urmăririi penale), unde a fost invocată excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) CPP în redacția „Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire se dispune de către procurorul ierarhic superior prin ordonanță dacă, ulterior, se constată că nu a existat în fapt cauza care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut circumstanța pe care se întemeia încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.”

În fața Curții s-a invocat că, reluarea urmăririi penale de către procurorul ierarhic superior, contravine art. 21 din Constituție care consfințește „prezumția de nevinovăție”, care include și principiul *non bis in idem*.

Analizând sesizarea, CC a conchis, § 25 „ordonanța procurorului prin care s-a încetat urmărirea penală poate fi considerată ca o decizie asupra fondului cauzei (*Mihalache c. României*), iar intervenția judiciară nu este necesară pentru calificarea unei decizii ca fiind asupra fondului cauzei. Cu privire la caracterul definitiv al deciziei, potrivit Raportului Explicativ al Protocolului nr. 7, o hotărâre este considerată „definitivă” în cazul în care a dobândit forță de res judicata. Este cazul în care căile de atac ordinare nu sunt disponibile, în care părțile au epuizat căile de atac respective sau în care au permis ca termenul de atac să expire fără a se folosi de acestea.”⁴¹⁷

Curtea Constituțională a constatat că „ordonanțele procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale, care nu au fost contestate la judecătorul de instrucție sau care au fost contestate, dar nu au fost anulate, ar putea fi considerate, în circumstanțele fiecărui caz particular, decizii definitive de achitare sau de condamnare. Reluarea urmăririi penale după rămânerea

⁴¹⁴ КОНДРАТОВ П.Е. *Возобновление уголовных дел, прекращенных в стадии предварительного расследования*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. Наук. Москва, 1984, p. 87.

⁴¹⁵ *Ibidem*.

⁴¹⁶ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală, nr. 12 din 14.05.2015.

⁴¹⁷ Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 106g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) din Codul de procedură penală (competența procurorului ierarhic superior de a dispune reluarea urmăririi penale), nr. 122 din 03.08.2021. [online] [citat: 03.08.2025].

Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=1039>.

deciziei definitive de achitare sau de condamnare (*lato sensu*) face incident principiul *ne bis in idem*.⁴¹⁸

Cu referire la reluarea urmăririi penale, CC a indicat „potrivit alin. (1) al art. 287 (în redactarea la data pronunțării Hotărârii CC nr. 12 din 14 mai 2015, reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire poate fi dispusă de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că nu a existat în fapt cauza care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut circumstanța pe care se întemeia încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.”⁴¹⁹

În HCC nr. 12 din 14.05.2015, §§ 52 – 54, CC a menționat că „, principiul *non bis in idem* impune autorităților publice competente nu doar interdicția de a judeca repetat o persoană, dar și interdicția de a urmări penal de mai multe ori persoana pentru aceeași faptă (...) pronunțarea și intrarea în vigoare a unei sentințe judecătorești sau emiterea unei hotărâri de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale împiedică reluarea urmăririi penale, punerea sub o învinuire mai gravă sau stabilirea unei pedepse mai aspre pentru aceeași faptă săvârșită de aceeași persoană (...) acest principiu urmează a fi aplicat numai atunci când a fost emis un act cu caracter definitiv, fie că este vorba de o ordonanță de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, fie de o hotărâre judecătorească definitivă. Prin urmare, principiul *non bis in idem* nu se aplică în cadrul căilor ordinare de atac sau al altor proceduri legale de contestare.”⁴²⁰

Apreciind circumstanțele, CC a statuat că, §§ 57 - 58 „potrivit Convenției Europene, două situații pot determina redeschiderea unei cauze penale, și anume: 1) există fapte noi sau recent descoperite; 2) există un viciu fundamental. Conform art. 4 par. 3 al Protocolului nr. 7, nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul art. 15 din Convenția Europeană, iar prin urmare statele nu sunt în drept de a institui, prin lege, alte temeiuri de redeschidere a proceselor încetate anterior.”⁴²¹

Codul de procedură penală, definește în art. 6, pct. 44) viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care a afectat hotărârea pronunțată ca fiind o „încălcare esențială a drepturilor și

⁴¹⁸ *Ibidem*.

⁴¹⁹ *Ibidem*.

⁴²⁰ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală, nr. 12 din 14.05.2015.

⁴²¹ *Ibidem*.

libertăților garantate de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de alte tratate internaționale, de Constituția Republicii Moldova și de alte legi naționale”

Cu privire la sintagmele „fapte noi” sau „recent descoperite”, o definiție regăsim în jurisprudența Curții Constituționale a RM, astfel : „fapte noi” reprezintă „date despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată”, iar îmbinarea de cuvinte „fapte recent descoperite” reprezintă „faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite.”⁴²²

În doctrină, se evidențiază, următoarele definiții: 1) „fapte noi” formează „date despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată. Noi trebuie să fie probe administrate în cadrul cercetării altor cauze, și nu mijloacele de probă prin care se administrează probe deja cunoscute în cauza respective”;⁴²³ 2) „fapte recent descoperite” constituie „faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite. Atitudinea unei părți care, cunoscând un fapt sau o împrejurare ce îi era favorabilă, a preferat să păstreze tăcerea nu poate justifica menținerea unei erori judiciare și nu poate constitui un obstacol la admiterea reluării urmăririi penale dacă prin alte mijloace de probă asemenea împrejurări nu au putut fi descoperite la acel moment.”⁴²⁴

În practica judiciară, apărătorii au sesizat existența unor divergențe legate de soluționarea cererilor de încetare a procesului penal. Pentru remedierea situației, în urma sesizării, Curtea Constituțională prin Decizia nr. 16 din 15.02.2022,⁴²⁵ a statuat „legislația procesual penală stabilește că toate chestiunile care apar în timpul judecării cauzei se soluționează printr-o încheiere a instanței de judecată. Totodată, legislatorul a stabilit că asemenea chestiuni ca măsurile preventive, măsurile de ocrotire, măsurile asiguratorii, recuzările, declinarea de competență, strămutarea cauzei, dispunerea expertizei judiciare și încheierile interlocutorii se soluționează prin emiterea unei încheieri separate (articolul 342 alin. (2) din Cod). Încheierile instanței asupra celorlalte chestiuni se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată (articolul 342 alin. (3) din Cod).”

⁴²² *Ibidem*.

⁴²³ VIZDOAGA, T., BODEAN, V. Evoluția instituției de reluire a urmăririi penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2019, nr. 3 (123), p. 95.

⁴²⁴ *Ibidem*.

⁴²⁵ Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 251g/2021 și nr. 291g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 342, 346, 350, 352 și 437 din Codul de procedură penală, nr. 16 din 15.02.2022. [online] [citat: 05.08.2025].

Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1131&l=ro>.

Astfel, la § 32 CC a indicat că, „deși articolul 342 alin. (2) din Codul de procedură penală nu obligă instanțele de judecată să pronunțe o încheiere sub formă de document separat în cazul în care resping o cerere de încetare a procesului în ședința preliminară, articolul 20 din Constituție nu le scutește de obligația prezentării unor motive în această privință.”⁴²⁶

În aceeași ordine de idei, Curtea Constituțională a reținut cu titlu de garanție, că „potrivit tezei a doua a articolului 346 din Codul de procedură penală, în cazul în care în timpul ședinței preliminare a fost respinsă cererea de încetare a procesului penal, ea poate fi înaintată repetat în ședință la judecarea cauzei. Mai mult, în cazul în care pe parcursul judecării cauzei au fost invocate motive de încetare a procesului penal, la adoptarea sentinței instanța de judecată va trebui să motiveze respingerea sau reținerea temeiurilor de încetare a procesului penal.”⁴²⁷

Cel de-al doilea capăt de cerere invocat de autorii sesizării, vizează art. 346 – teza a doua, art. 350 alin. (2) și art. 352 alin. (3) CPP, și anume că, „instanțele judecătorești ar fi conturat o practică potrivit căreia au dreptul să dispună ca cererile de încetare a procesului penal formulate în ședința preliminară să fie soluționate odată cu fondul cauzei.”⁴²⁸ Acest capăt de cerere, Curtea a reținut că, autorii au ridicat o problemă de aplicare a legii.

Cel de-al treilea capăt de cerere, autorii sesizării au solicitat verificarea constituționalității „art. 346 în raport cu articolul 437 alin. (1) pct. 4) și alin. (2) din Codul de procedură penală, în măsura în care nu reglementează dreptul părților de a formula un recurs separat împotriva încheierilor prin care instanța de judecată respinge cererile de încetare a procesului penal formulate în ședința preliminară.”⁴²⁹

La acest capitol, Curtea Constituțională a precizat că „posibilitatea de a formula un recurs împotriva încheierii prin care se respinge cererea de încetare a procesului în ședința preliminară nu intră în câmpul de aplicare al dreptului la un dublu grad de jurisdicție în materie penală, garantat de articolul 2 § 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană. Odată respinsă cererea de încetare a procesului penal, judecarea cauzei penale continuă și se finalizează cu pronunțarea unei sentințe motivate prin care se va aprecia în final cu privire la acuzația penală. Doar după pronunțarea unei sentințe prin care se va determina „acuzația penală” devine incident dreptul de a formula o cale de atac ca o garanție a dreptului la un dublu grad de jurisdicție în materie penală (a se vedea articolul 332

⁴²⁶ *Ibidem.*

⁴²⁷ *Ibidem.*

⁴²⁸ *Ibidem.*

⁴²⁹ *Ibidem.*

alin. (4) din Codul de procedură penală). De asemenea, în situația în care pe parcursul judecării cauzei au fost respinse cererile de încetare a procesului penal, argumentele dezacordului cu încheierea prin care s-a respins cererea de încetare a procesului penal pot fi invocate odată cu atacarea sentinței care va fi pronunțată în cauza respectivă.”

Prin urmare, aplicarea principiului *non bis in idem* este strâns legată de momentul încetării procesului penal, întrucât hotărârile definitive asupra aceleiași persoană pentru aceeași faptă, precum și a unei hotărâri a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoană pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de clasare a procesului penal fie de scoatere de sub urmărire penală constituie momentul-cheie în care protecția persoanei împotriva dublei sancționări devine efectivă. În această perspectivă, hotărârea judecătorească prin care se dispune încetarea procesului penal dobândește autoritatea de lucru judecat în măsura în care nu mai pot fi contestate, respectând astfel standardele de securitate juridică și predictibilitate a procedurii. Astfel, principiul *non bis in idem* nu se limitează la interdicția de a pronunța o nouă condamnare, ci se extinde asupra întregului ciclu procesual, împiedicând inițierea sau reluarea urmăririi penale pentru aceeași faptă, cu excepția situațiilor în care apar fapte noi, recent descoperite sau vicii fundamentale care afectează hotărârea anterioară.

3.4. Încetarea procesului penal în temeiul existenței altor circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală

Conform art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP, instanța poate dispune încetarea procesului penal atunci când există circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale.

În conformitate cu Recursul în interesul legii din 07 mai 2013,⁴³⁰ s-a evidențiat că există o neuniformitate a jurisprudenței Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, care constă în interpretarea diferită de către completele de judecată a normelor de la art. 270 alin. (9) CPP, în coroborare cu art. 271 alin. (7) CPP.

Examinând recursul în interesul legii, Plenul a considerat că „au procedat corect completele Colegiului penal care, în rezultatul judecării recursurilor, au casat deciziile instanțelor de apel, prin care s-a încetat procesul penal în temeiul prevederilor art. 391 pct. 6) CPP, precum au casat și deciziile

⁴³⁰ Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013 asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General al Republicii Moldova cu privire la interpretarea și aplicarea art. 270 alin. (9) Cod de procedură penală. Dosarul nr. 4-1ri/2013. [online] [citat: 07.08.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

prin care s-au menținut în vigoare sentințele instanțelor de fond de încetare a procesului penal în baza aceleași norme – art. 391 pct. 6) CPP, pe motivul că există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală.”⁴³¹

Astfel, s-a remarcat că „adoptarea de către instanțele de fond și cele de apel a soluțiilor de încetare a procesului penal în cazurile în care nu s-au respectat, de către procuror, normele privind competența organului de urmărire penală, în baza prevederilor art. 391 alin.(1) pct. 6) CPP, ca o circumstanță care exclude sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală, este o interpretare greșită a legii.”⁴³²

Or, „legiuitorul a reglementat concret cazurile de încetare a procesului penal și numai în pct. 6) se face trimitere și la alte circumstanțe ale cauzei penale care exclud total ori condiționează acțiunea organelor competente – de a porni urmărirea penală și tragerea persoanei la răspundere penală ori, după caz, refuzul în adoptarea acestei soluții.”⁴³³

Autorul I. Dolea, evidențiază că, „o atare circumstanță, care exclude pornirea și tragerea la răspundere penală a persoanei, va exista atunci când în ședința de judecată se va stabili că aceasta, potrivit art. 165 alin. (4) CP, art. 206 alin. (4) CP, este victima traficului de ființe umane, ori infracțiunea este săvârșită de reprezentanții corpului diplomatic ai statelor străine sau de alte persoane care, potrivit art. 11 alin. (4) CP, nu se supun jurisdicției penale a Republicii Moldova. Prin existența altor circumstanțe, care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală se vor avea în vedere și cazurile prevăzute de art. 57-58, art. 217 alin. (5), art. 325 alin. (4) CP, care prevăd expres liberarea persoanei de răspundere penală în cazul prezenței anumitor circumstanțe. Din economia dispozițiilor art. 391, 275 CPP, conchidem că, cazul de încălcare a competenței de efectuare a urmăririi penale de către un alt organ decât cele prevăzute de art. 266 – 270 CPP, nu constituie temei de încetare a procesului penal. Cu atât mai mult că nici normele vizate în conținutul lor, dar și art. 271 CPP, referitor la obligarea organelor respective de a-și verifica competența, nu conțin indicația că o eventuală efectuare a urmăririi penale, de către un alt organ decât cel prevăzut de lege, trebuie să se soldează cu adoptarea unei soluții de încetare a procesului penal. Astfel, soluțiile instanțelor de judecată de încetare a procesului penal în temeiul art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP, ca urmare a nerespectării regulilor de competență la efectuarea urmăririi penale, sunt nejustificate.”⁴³⁴

⁴³¹ *Ibidem.*

⁴³² *Ibidem.*

⁴³³ *Ibidem.*

⁴³⁴ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a.* Op.cit., p. 792.

Considerăm că, la categoria „alte circumstanțe”, putem completa și următoarele articole din Codul penal, care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală și care prevăd expres liberarea persoanei de răspundere penală în cazul prezenței anumitor circumstanțe: art. 165¹ – Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de ființe umane; art. 185¹ – Încălcarea dreptului de autor și a drepturilor conexe; - art. 185² - Încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrial; art. 185⁴ - Încălcarea privind măsurile tehnice și informațiile referitoare la gestionarea dreptului de autor și a drepturilor conexe; art. 206¹ - Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii; art. 246 - Limitarea concurenței libere; art. 246² - Falsificarea și contrafacerea produselor; art. 290 - Purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea, modificarea construcției ori a marcajului sau comercializarea ilegală a armelor ori a munițiilor, a componentelor esențiale ale armelor, precum și sustragerea acestora; art. 325 – Corupere activă; - art. 325¹ – Corupere politică activă; - art. 326 – Traficul de influență; art. 334 – Darea de mită.

S-a menționat că reieșind din „art. 1, 262 și 274 CPP, organul de urmărire penală sau procurorul, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, prescrise în art. 275 CPP, dispun prin ordonanță începerea urmăririi penale.”⁴³⁵

Pe lângă „verificarea chestiunilor de competență, organul de urmărire penală trebuie să verifice dacă la caz nu există vreo circumstanță care împiedică pornirea procedurii penale. Una din aceste circumstanțe care condiționează pornirea unui proces penal este depunerea de către victimă a unei plângeri cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, enumerate în art. 276 CPP.”⁴³⁶

În condițiile dispoziției art. 276 CPP, „plângerea victimei nu este numai o modalitate de sesizare a organului judiciar, ci și o condiție indispensabilă pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, iar lipsa sau retragerea acesteia duce inevitabil la soluția neînceperii urmăririi penale, iar dacă a fost pornită – la încetarea procesului penal.”⁴³⁷

În acest context, „plângerea poate fi definită ca fiind actul procesual prin care victima infracțiunii își manifestă voința de a fi tras la răspundere penală cel care a săvârșit-o, act fără de care

⁴³⁵ CREȚU, O. Stingerea procesului penal, consecință a împăcării părților. În: *Legea și viața, ediție specială*, 2020, nr. 1 (S_ed.sp), p. 23.

⁴³⁶ *Ibidem*.

⁴³⁷ *Ibidem*.

nu poate interveni răspunderea penală, iar ca urmare, nu poate începe și nici continua procesul penal.”⁴³⁸

Retragerea plângerii prealabile de către victimă, atrage, ca urmare înlăturarea răspunderii penale și stingerea procesului penal pentru acele infracțiuni pentru care declanșarea procesului penal este condiționată de plângerea prealabilă.

3.6. Concluzii la Capitolul 3

Capitolul 3 realizează o analiză amplă a soluției de încetare a procesului penal, în baza temeiurilor care exclud continuarea procesului penal, acestea fiind:

- expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală;
- a intervenit decesul făptuitorului;
- făptuitorul este minor fie persoana nu are vârsta de tragere la răspundere penală;
- incidența principiului *non bis in idem*, (există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă; există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal);
- existența altor circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală.

În contextul încetării procesului penal în legătură cu expirarea termenului de prescripție este necesar acordul expres al inculpatului, precum și îndeplinirea cumulativă a anumitor condiții procedurale: (i) să fi intervenit termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală, conform art. 60 din Codul penal; (ii) să nu existe elemente care să determine întreruperea sau suspendarea termenului de prescripție; (iii) cererea de încetare a procesului penal să fie formulată fie în cadrul ședinței preliminare, fie pe parcursul etapei cercetării judecătorești în primă instanță.

Soluția de încetare a procesului penal prin intervenția termenului de prescripție constituie o excepție, aplicabilă doar dacă fondul cauzei nu a fost soluționat integral, având rolul de a proteja drepturile făptuitorului și de a respecta principiul legalității.

Subsecvent, se impune revizuirea conținutului art. 389 alin. (4) pct. 3), care va fi reformulat după cum urmează: „*Sentința de condamnare se pronunță: 3) fără stabilirea unei pedepse, prin liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute de art. 57 și 58 din Codul penal, prin liberarea*

⁴³⁸ *Ibidem*.

de pedeapsă în condițiile art. 93 din Codul penal sau ca urmare a împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale prevăzut la art. 60 din Codul penal.”

În cazul decesului făptuitorului, acest eveniment, se confirmă instanței prin prezentarea unui certificat de deces al inculpatului. În cazul în care, procesul penal este intentat în privința mai multor inculpați, unul dintre care a decedat, soluția încetării procesului penal, se dispune doar în privința făptuitorului care a decedat, iar judecarea cauzei continuă în privința celorlalți făptuitori. Totodată, procesul penal, în cazul decesului inculpatului poate continua în scopul de reabilitare a acestuia.

În ceea ce privește minorii, aceștia devin subiecți ai infracțiunii dacă, la momentul săvârșirii faptei, au atins o anumită vârstă. În dreptul penal al Republicii Moldova, vârsta de la care orice persoană răspunde penal pentru săvârșirea unei fapte prejudiciabile este de 16 ani. Pe cale de excepție, minorii care au împlinit vârsta de 14 ani, dar nu au atins vârsta de 16 ani, pot fi trași la răspundere penală numai pentru săvârșirea, în stare de responsabilitate, a infracțiunilor expres prevăzute la alin. (2) al art. 21 din Codul Penal al Republicii Moldova.

De asemenea, se va dispune soluția încetării procesului penal în cazul constatării incidenței principiului *non bis in idem*, care reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale dreptului procesual penal. Conform acestui principiu, o persoană beneficiază de trei garanții distincte: nu poate fi urmărită, judecată sau sancționată de două ori pentru aceeași faptă.

Principiul *non bis in idem* presupune următoarele condiții: 1. cele două proceduri să fie de natură penală; 2. cele două proceduri să vizeze aceeași infracțiune; 3. să fie vorba despre repetarea procedurilor penale.

Aplicarea principiului *non bis in idem* presupune existența unei prime proceduri penale, finalizate printr-o hotărâre definitivă de condamnare sau de achitare a persoanei împotriva căreia a fost formulată acuzația penală. Ulterior, autoritățile inițiază o a doua procedură penală (elementul *bis*) pentru aceeași faptă (elementul *idem*) și în raport cu aceeași persoană. În cadrul acestei a doua proceduri, fie în faza urmăririi penale, fie în faza judecării, inculpatul poate invoca excepția autorității de lucru judecat, iar procurorul sau instanța de judecată vor dispune încetarea procedurilor penale.

De asemenea, la caz, se referă și existența unei ordonanțe a procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a procesului penal, care, nu au fost atacate în ordinea legală la judecătorul de instrucție, fie nu au fost anulate, care ar putea fi considerate, în fiecare caz, în funcție de circumstanțe, ca fiind hotărâri definitive de achitare sau de condamnare.

Cu referire la existența unor circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală, acesta sunt expres prevăzute în legislația procesual penală, la art. 275. Legiuitorul a reglementat concret cazurile de încetare a procesului penal și numai în pct. 9) se face trimitere și la alte circumstanțe ale cauzei penale care exclud total ori condiționează acțiunea organelor competente – de a porni urmărirea penală și tragere a persoanei la răspundere penală ori, după caz, refuzul în adoptarea acestei hotărâri.

4. SOLUȚIA ÎNCETĂRII PE TEMEIURILE, CARE PERMIT ÎNCETAREA PROCESULUI PENAL

4.1. Încetarea procesului penal în urma aplicării actului de amnistie

Amnistia, provine din grecescul *amnesia*: a da uitării, a ierta, și „este o modalitate de liberare de răspundere și pedeapsă penală. În acest sens, amnistia este un act de clemență al puterii legiuitoare (Parlamentul Republicii Moldova), acordat prin lege organică, privind unele infracțiuni săvârșite anterior datei prevăzute în actul normativ și care are ca efect înlăturarea răspunderii penale, a executării pedepsei, precum și a altor consecințe ale condamnării.”⁴³⁹

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „amnistia este un act al puterii de stat prin care se înlătură răspunderea penală pentru o infracțiune săvârșită.”⁴⁴⁰

Iar, conform dicționarului de drept penal, amnistia „este cauza care înlătură răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite până la data apariției legii de amnistiere. În raport cu faza procesului în care este judecată fapta, amnistia poate fi: antecondamnatorie și postcondamnatorie.”⁴⁴¹

Amnistia „este o instituție de drept penal, bazată pe o ficțiune, care are ca scop înlăturarea pentru viitor a caracterului delictual al unor fapte penale, interzicând orice urmărire în ceea ce le privește sau ștergând condamnările care le-au atins.”⁴⁴²

După conținutul său, „amnistia exprimă generozitatea statului față de infractorii condamnați sau care execută pedeapsa penală.”⁴⁴³

Autorul Ungureanu A., remarcă faptul că „amnistia reprezintă o renunțare din partea puterii publice la aplicarea răspunderii și pedepsei penale pentru restabilirea ordinii de drept încălcate, constituind atât un act politic, cât și juridic.”⁴⁴⁴

Această iertare, remarcă cercetătorii „se răsfrânge asupra infracțiunilor săvârșite într-un anumit interval de timp, nu este însă completă, fiindcă ea înlătură numai consecințele penale ale faptelor, nu și alte consecințe juridice (civile, contravenționale, disciplinare etc.). De asemenea, amnistia nu înlătură caracterul infracțional și poate fi echivalată cu dezincriminarea faptei, fiindcă aceasta rămâne

⁴³⁹ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S. *Drept penal. Partea Generală, Vol. II*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2016, p. 290.

⁴⁴⁰ *Dicționar explicativ al limbii române*. [online]. Disponibil : <https://m.dex.ro>.

⁴⁴¹ *Dicționar de drept penal*. [online]. Disponibil: <http://www.euroavocatura.ro/dictionar/321182/Amnistie>

⁴⁴² BARBĂNEAGRĂ, A. *et.al. Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu*. Chișinău: Editura Sarmis, 2009, p. 224

⁴⁴³ SIMINEANU, D. Esența și definirea noțiunii de amnistie. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*, ed. a XII-a, 2012, nr. 1, p. 165.

⁴⁴⁴ UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995, p. 245.

incriminată”⁴⁴⁵, iar „faptele săvârșite ulterior actului de amnistie constituie infracțiuni și atrag răspunderea penală.”⁴⁴⁶

Aplicarea amnistiei, în opinia cercetătorilor este dictată de raționamente politice penale, declarând că „amnistia este întotdeauna corelată cu anumite evenimente social-politice, care influențează fenomenul infracțional sau care marchează momente deosebite în evoluția societății. De obicei, amnistia se declară în legătură cu anumite evenimente sau date remarcabile din istoria statului.”⁴⁴⁷

Cercetătorii Dobrinoiu V., Pascu I., Molnar I., Nistoreanu Gh., Boroi A., conchid că „amnistia poate fi folosită și ca mijloc de reevaluare a politicii penale, de reparare a unor eventuale acte de injustiție ori să se fundamenteze pe ideea de identificare a noi resurse și mijloace de apărare socială.”⁴⁴⁸

Autorul Barac L. referindu-se la amnistie, susține că aceasta „se înfățișează ca o instituție juridică complexă ce cuprinde atât norme de drept constituțional, cât și norme de drept penal.”⁴⁴⁹

Potrivit autorului francez Garraud G., „amnistia reprezintă un act al puterii sociale care are ca obiect și ca rezultat să facă a fi uitate anumite infracțiuni și, în consecință, să abolească urmările produse sau care se vor produce, ori condamnările pronunțate ca urmare a acestor infracțiuni.”⁴⁵⁰

Alții consideră că „amnistia este bazată pe o ficțiune, care are ca scop înlăturarea pentru viitor a caracterului delictual al unor fapte penale, interzicând orice urmărire în ceea ce le privește sau ștergând condamnările care le-au atins.”⁴⁵¹

Potrivit cercetătorului Mitrache C., „amnistia are întotdeauna un caracter real (obiectiv) și operează, de regulă, *in rem* pentru anumite fapte penale, fără a se lua în considerare persoana făptuitorilor. Astfel, efectele amnistiei se produc în raport cu toți participanții. Totuși, legiuitorul poate să aplice amnistia și în funcție de anumite condiții personale. Drept consecință, amnistia capătă un

⁴⁴⁵ NEAGU, I. *Drept procesual penal*. București: Ed. Academiei R.S. România, 1988, pag. 180.

⁴⁴⁶ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, volumul II*. Op.cit., p. 291.

⁴⁴⁷ TILIH, L. Amnistia și grațierea - mecanisme privind garantarea dreptului la libertate și siguranță. În: *Studii Juridice Universitare*, 2009, nr. 3-4, p. 237-245.

⁴⁴⁸ DOBRINOIU, V., NISTOREANU, I., PASCU I., et.al. *Drept penal. Partea Generală*. București: Ed. Atlas Lex, 1996, p. 194.

⁴⁴⁹ BARAC, L. *Răspunderea și sancțiunea juridică*. București: Ed. Lumina Lex, 1997, p. 194.

⁴⁵⁰ GARRAUD, R. *Traité théorique du droit pénal français, 3 ed.* Paris : Librairie de la Société de Recueil Sirey, 1914, p. 624.

⁴⁵¹ MERLE, R., VITU A. *Traité de droit criminel*. Paris : Editions „Cujas”, 1973, p. 1296.

caracter mixt, operând nu numai *in rem* (pentru infracțiuni), dar și *in personam* (pentru persoanele care îndeplinesc condițiile legii).”⁴⁵²

Savantul Dongoroz V., notează că, iertarea este atunci când „purcede de la putere, care, pentru considerațiuni de ordin politic și social, renunță la aplicarea sancțiunilor de drept penal, se numește amnistie.”⁴⁵³

Cercetătorul M. Udroi, analizând instituția amnistiei, conchide că aceasta este „un act de clemență, cu caracter excepțional, ce poate fi adoptat de Parlament printr-o lege organică, prin care este înlăturată răspunderea penală sau consecințele condamnării [executarea pedepsei principale, complementare (cu excepția degradării militare care se consideră executată din momentul rămânării definitive a hotărârii) sau accesorii] pentru infracțiuni săvârșite (fapt consumat sau fapt epuizat) până la data intrării sale în vigoare sau până la o altă dată prevăzută în lege; având în vedere că ordonanțele de urgență ale Guvernului pot fi emise în domeniul legilor organice, nu este exclusă din punct de vedere teoretic posibilitatea dispunerii amnistiei și printr-o ordonanță de urgență.”⁴⁵⁴

Același autor, atrage atenția că „legea amnistiei nu instituie o cauză care înlătură caracterul penal al faptei, care rămâne în continuare infracțiune și nici nu echivalează cu un act de dezincriminare.”⁴⁵⁵

Mai mult, autorul M. Udroi, reflectă asupra faptului că „legea de amnistie are caracter retroactiv, aplicându-se cu privire la infracțiunile prevăzute în actul de clemență săvârșite până la data intrării în vigoare a legii sau până la data prevăzută în această lege, având în vedere că legea intră în vigoare în termen de 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial, este important ca legiuitorul să prevadă în cuprinsul legii data până la care infracțiunile comise vor fi amnistiate (raportare la data comiterii infracțiunii, nu la cea a judecării definitive a cauzei), altfel, în perioada de trei zile de *vocatio legis* ar putea fi comise infracțiuni pentru care răspunderea penală ar fi înlăturată.”⁴⁵⁶

Autoarea Crișu A., în una din lucrările sale, consideră că „amnistia ca act de clemență, înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea săvârșită și are drept consecință în plan procesual lipsa de obiect al acțiunii penale (art. 152 CP). Pentru a avea aceste efecte, amnistia trebuie să intervină până

⁴⁵² MITRACHE, C. *Drept penal. Partea generală*. București : Ed. Șansa SRL, 1997, p. 248.

⁴⁵³ DONGOROZ, V. *Drept penal*. București : Ed. Institutul de Arte Grafice, 1939, p. 721.

⁴⁵⁴ UDROIU, M. *Drept penal. Partea Generală. Noul Cod penal*. București: Ed. C.H. Beck, 2014, pag. 366.

⁴⁵⁵ *Ibidem*.

⁴⁵⁶ *Ibidem*, p. 662.

la condamnarea inculpatului, astfel, intervenită după condamnare, înlătură executarea pedepsei și celelalte consecințe ale condamnării.”⁴⁵⁷

Într-o altă opinie, „amnistia reprezintă acea formă, radicală și completă a clemenței, prin care se stinge caracterul delictual al faptei.”⁴⁵⁸

Un alt autor susține că „amnistia poate fi definită ca fiind o instituție complexă interrarmurală (constituțională, procesual penală, penală, criminologică, execuțional-penală), care este acordată prin lege organică, privind unele infracțiuni săvârșite anterior datei care este prevăzută în acest act normativ, în baza unor considerente de politică penală și socialpolitice și care este exprimat prin înlăturare de răspundere penală, executarea pedepsei și prin alte consecințe ale condamnării.”⁴⁵⁹

Cercetătorul Rusanovschi Iu. menționează că, „amnistia ilustrează două situații: legislatorul creează posibilitatea reală privind aplicarea dreptului la apărare, potrivit reglementărilor art.1 alin. 3 din Constituția RM, care stipulează că: Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate; inadvertența legală ce există în realizarea acestei consolări sociale – amnistia – este neconstituțională deoarece îngreuește posibilitatea exercitării dreptului la apărare și contravine principiului echității sociale.”⁴⁶⁰

În doctrina rusă, se afirmă că, amnistia are un caracter normativ, fiind emisă printr-o lege a organului legislativ, dispozițiile căreia sunt obligatorii pentru toate organele de stat și funcționarii publici, care au în competența sa atribuite funcții de realizare a răspunderii penale.⁴⁶¹

Deopotrivă, această poziție nu este susținută de alți doctrinari, de pildă, cercetătoarea I. Marogulova, opinează că „natura juridică a actelor de amnistie diferă de cea a actelor normative, deoarece primele nu înlătură și nu modifică normele de drept. Prin urmare, amnistia apare ca o măsură statală orientată în realizarea politicii penale în societate, motiv pentru care consideră că actele de amnistie nu au caracter normativ.”⁴⁶²

⁴⁵⁷ CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală, ed. a II-a*. Op.cit., p. 187.

⁴⁵⁸ POP, T. *Drept penal comparat – Penologie și știință penitenciară, vol. III*. Cluj: Ed. Institutul de arte grafice „Ardealul”, 1924, p. 504.

⁴⁵⁹ CREȚU, O. Amnistia - temei de încetare a procesului penal. În: *Legea și Viață*, 2020, nr. 2. p. 22 – 23.

⁴⁶⁰ RUSANOVSKI, I. Sesizarea Curții Constituționale în urma lezării principiului prezumției nevinovăției prin Legea nr. 210/2016 privind aplicarea amnistiei. În: *Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene*, Chișinău: Ed. ULIM, 2017, p. 147.

⁴⁶¹ КУЗНЕЦОВА, Н., ТЯЖКОВА, Н. *Курс уголовного права. Общая часть, Учение о наказании: Учебник*, Т. 2. Москва: Издательство Зерцало, 2002, с. 280.

⁴⁶² МАРОГУЛОВА, И. Правовая природа амнистии и помилования. В: *Советское государство и право*, 1991, n. 5, p. 9.

O altă viziune se referă la caracterul amnistiei, accentuându-se că „chiar dacă actele de amnistie se prezintă prin unele particularități specifice, ele totuși includ norme de drept care sunt obligatorii pentru toți subiecții menționați în acestea. În astfel de situații, aplicarea dispozițiilor normelor se face prin actele de aplicare a dreptului, respectiv prin hotărârile organelor împuternicite.”⁴⁶³

Prin aplicarea acestei instituții, M. Șargorodski a conchis că „se poate realiza deplin sau parțial, condiționat sau necondiționat eliberarea de aplicare a pedepsei penale, care a intrat în vigoare odată cu emiterea sentinței judecătorești.”⁴⁶⁴

În continuarea ideii, autorul Komarițchi S., identifică particularitățile specifice amnistiei susținând că „Actul normativ emis de organul suprem al statului, cu caracter exclusiv, care eliberează complet sau parțial de răspundere sau pedeapsă penală, administrativă sau disciplinară o anumită categorie de persoane, este cunoscut sub denumirea de amnistie.”⁴⁶⁵

Ne raliem opiniei autorilor care consideră că actul de amnistie are un caracter normativ, deoarece acesta reglementează o situație specifică, stabilind norme de drept care se aplică într-un cadru legal bine definit. În acest sens, amnistia nu reprezintă doar o măsură individuală, ci un act cu valoare generală, care are efecte asupra unui anumit grup de persoane, în funcție de condițiile stabilite de autoritățile competente.

În doctrina penală, se face distincție între mai multe genuri de amnistie, având la baza o serie de criterii, precum: aria de incidență, natura infracțiunilor amnistiate, condițiile în care se aplică amnistia, momentul în care intervine actul de amnistie.

Se menționează că, „în raport cu aria sa incidență, amnistia poate fi generală și specială: amnistia este generală atunci când privește toate infracțiunile săvârșite până la data acordării ei, indiferent de natura, gravitatea sau sediul legislativ al infracțiunilor (cod penal, lege penală specială, lege extrapenală); amnistia generală presupune, de regulă, răsturnarea sistemului social-politic, o schimbare radicală sau evenimente cu totul deosebite, ea prefigurând reforma sistemului de drept penal.”⁴⁶⁶

⁴⁶³ ТКАЧЕВСКИЙ, Ю.М. *Освобождение от отбывания наказания*. Москва: Издательство Юридическая литература, 1970, p. 34.

⁴⁶⁴ ШАРГОРОДСКИЙ, М. *Наказание по советскому уголовному праву*. Москва: Издательство: Госюриздат, 1958, p. 187.

⁴⁶⁵ КОМАРИЦКИЙ, С.И. *Эффективность освобождения из исправительно-трудовых учреждений по амнистии*. Москва: Издательство ВНИИ МВД СССР, 1982, p. 7.

⁴⁶⁶ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol.II*. Op.cit., p. 294.

Amnistia este specială, atunci când „se acordă numai pentru anumite infracțiuni, prevăzute de actul de clemență (de un anumit gen, de o anumită gravitate, exprimată în pedeapsa prevăzută de lege, săvârșite de anumite persoane etc.). De cele mai dese ori amnistia se acordă în această modalitate. Toate amnistiiile acordate în Republica Moldova de-a lungul timpului au fost speciale.”⁴⁶⁷

După criteriul condițiile în care se aplică actul de amnistie, aceasta poate fi condiționată și necondiționată. „Amnistia necondiționată, denumită și simplă sau pură este „atunci când acordarea ei nu depinde de îndeplinirea vreunei condiții (cu privire la fapta săvârșită, la persoana făptuitorului sau la împrejurările în care s-a comis infracțiunea), în afara celor intrinseci privitoare la obiectul său și la data săvârșirii infracțiunilor.”⁴⁶⁸ Amnistia este condiționată atunci când acordarea ei este subordonată îndeplinirii vreunei condiții speciale cu privire la: - faptă (să nu fie săvârșită în circumstanțe agravante etc.); - persoana infractorului (vârstă, cetățenie, situație familială etc.); - împrejurările în care infracțiunea s-a săvârșit (timp de secetă, timp de război etc.); - urmarea infracțiunii (prejudiciul cauzat să nu depășească un anumit cuantum etc.); - antecedenta penală (infractorul să nu fie recidivist, să nu fi beneficiat anterior de grațiere etc.); - conduita după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare (să nu se fi sustras de la executarea pedepsei etc.).”⁴⁶⁹

Potrivit criteriului, momentul în care intervine actul de amnistie și de stadiul în care se află procesul penal, se distinge amnistia care: „intervine înainte de condamnarea definitivă, denumită amnistie proprie; intervenită după condamnarea definitivă a infractorului - amnistie improprie; postexecutorie, care intervine după executarea pedepselor sau a altor măsuri de natură juridico – penală.”⁴⁷⁰

În doctrina română, autorii în funcție de criteriul expus, menționează că aceasta „poate fi antecondamnatorie (proprie), atunci când intervine înainte de pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare, și amnistie postcondamnatorie (improprie), atunci când intervine după pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare.”⁴⁷¹

Amnistia „înainte de condamnare poate interveni în orice moment, fie în timpul efectuării actelor premergătoare, fie în timpul urmăririi penale, al judecății în prima instanță ori în căile de atac, în apel sau recurs. Amnistia antecondamnatorie înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea

⁴⁶⁷ *Ibidem*, p. 294 -295.

⁴⁶⁸ *Ibidem*, p. 295.

⁴⁶⁹ *Ibidem*.

⁴⁷⁰ *Ibidem*.

⁴⁷¹ UDROIU, M. *Drept penal. Partea Generală. Noul cod penal*. Op.cit., p. 664.

săvârșită, atrăgând după caz pe plan procesual soluția neînceperii urmăririi penale sau încetarea urmăririi penale ori încetarea procesului penal.”⁴⁷²

Amnistie care intervine înainte de condamnarea definitivă, denumită și amnistie proprie, „atrage înlăturarea răspunderii penale a acestuia. Dacă procesul penal nu fusese pornit împotriva făptuitorului, ca urmare a amnistiei, acesta nu va mai fi pornit, iar în cazul în care procesul penal a fost pornit, va înceta urmărirea penală sau, respectiv procesul penal, în orice stadiu s-ar afla acesta, înainte de condamnarea definitivă a infractorului.”⁴⁷³

Totuși, „în cazul în care amnistia a intervenit înainte de sesizarea organelor de drept, ea nu stinge dreptul persoanei vătămate de a introduce plângerea prealabilă. Plângerea prealabilă adresată organului competent, constituie deopotrivă un act de sesizare despre săvârșirea unei infracțiuni și un act procesual de punere în mișcare a unei acțiuni penale.”⁴⁷⁴

Dacă actul de amnistie a intervenit în faza judecării, procesul penal „continuă până la sfârșit și instanța de judecată pronunță o sentință de condamnare cu mențiunea că condamnatului este liberat de pedeapsă, conform art. 275 pct. 4) din CPP.”⁴⁷⁵

În situația unui concurs de infracțiuni, judecat în același proces penal, efectele amnistiei vor opera pentru fiecare infracțiune în parte.

În doctrina română⁴⁷⁶ au fost identificate mai multe efecte juridice ale amnistiei antecondamnatorii. Astfel, aceasta determină, în primul rând, înlăturarea răspunderii penale pentru infracțiunea săvârșită. În absența unei dispoziții exprese în legea de amnistie, efectele acesteia nu se extind asupra răspunderii penale a tăinuitorului bunului provenit din infracțiunea amnistiată, a persoanei care săvârșește infracțiunea de spălare a banilor având ca obiect bunuri rezultate din comiterea unei infracțiuni amnistiate, precum nici asupra favorizatorului infractorului a cărui faptă a fost amnistiată.

În al doilea rând, ca efect al amnistiei antecondamnatorii, acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare sau, după caz, nu mai poate fi exercitată. Într-o asemenea situație, procurorul este obligat să dispună clasarea cauzei, iar instanța de judecată va pronunța încetarea procesului penal. În

⁴⁷² LUPU, C.-A. *Amnistia și grațierea în legislația penală a României și a Republicii Moldova*. Teză de doctorat în drept. Chișinău, 2014, p. 63.

⁴⁷³ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p. 296.

⁴⁷⁴ *Ibidem*.

⁴⁷⁵ *Ibidem*.

⁴⁷⁶ UDROIU M. *Drept penal, partea generală*. Op.cit., p. 664 – 665.

consecință, instanța nu poate dispune o soluție de condamnare la pedeapsa amenzii sau a închisorii, nu poate amâna aplicarea pedepsei, nu poate renunța la aplicarea pedepsei și nici nu poate aplica măsuri educative, indiferent dacă acestea sunt privative sau neprivative de libertate.

Totuși, „suspectul sau inculpatul are dreptul de a solicita continuarea urmăririi penale ori a judecății, în scopul dovedirii nevinovăției sale. De asemenea, intervenția amnistiei antecondamnatorii determină lăsarea nesoluționată a acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal, aceasta urmând a fi valorificată, dacă este cazul, pe calea unei acțiuni civile separate.”⁴⁷⁷

Cu privire la amnistia intervenită după condamnarea definitivă a infractorului, autorii indică asupra opțiunii că, aceasta „are ca efect înlăturarea executării pedepsei pronunțate, precum și a celorlalte consecințe ale condamnării. Dacă nu s-a început executarea pedepsei, hotărârea nu va mai fi pusă în executare, iar dacă executarea pedepsei începuse, ea va înceta. Nu se mai execută eventualele pedepse complementare, condamnarea nu poate constitui un prim termen al recidivei, nu este luată în calcul la stabilirea și aplicarea pedepsei sau ca temei pentru revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei. Așadar, în cazul în care pedeapsa a fost executată, amnistia înlătură consecințele care mai sunt posibile în viitor. Din acest punct de vedere, amnistia produce aceleași efecte ca și reabilitarea.”⁴⁷⁸

Astfel, susțin autorii „amnistia nu produce efecte asupra drepturilor persoanei vătămate și asupra măsurilor de siguranță.”⁴⁷⁹

Rațiunea acestei limitări rezidă în „natura și finalitatea măsurilor de siguranță. Măsurile de siguranță au drept scop înlăturarea unor stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală, de aceea trebuie să dureze atâta timp cât există aceste stări. Este evident că renunțarea din partea statului de a pune în executare aceste măsuri de siguranță nu ar avea nici o justificare și nu ar fi folositoare nici societății și nici celui față de care s-au dispus măsurile .”⁴⁸⁰

Raționamentul prenotat este susținut și de alți autori, care afirmă că, „amnistia nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță, cu excepția confiscării extinse, asupra drepturilor persoanei vătămate, părții civile și acțiunii civile exercitate în procesul penal.”⁴⁸¹

⁴⁷⁷ UDROIU M. *Drept penal, partea generală*. Op.cit., p. 664 – 665.

⁴⁷⁸ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p. 296.

⁴⁷⁹ *Ibidem*, p. 296 - 297.

⁴⁸⁰ DOBRINOIU, V., NISTOREANU, I., PASCU I., et.al. *Drept penal. Partea Generală*. Op.cit., p. 546.

⁴⁸¹ FRÎNTU, V.-M. Amnesty. În: *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series Supplement*, 2019, nr. 1, p. 70.

Analizând în aspect comparat noul Cod penal și Codul penal anterior al României, autorii evidențiază că „spre deosebire de art. 119 alin. (2) din Codul penal anterior, care stabilea că amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță, măsurilor educative și asupra drepturilor persoanelor vătămate, art. 152 alin. (2) din noul cod penal, stabilește că amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate, fiind eliminată dispoziția în temeiul căreia, amnistia nu producea efecte asupra măsurilor educative. Prin urmare, în concepția Noului Cod penal, amnistia produce efecte asupra măsurilor educative.”⁴⁸²

În doctrina română⁴⁸³, autorii evidențiază o serie de efecte specifice ale amnistiei postcondamnatorii. În primul rând, efectele acesteia se produc numai pentru viitor, fără a fi asimilabile celor generate de prescripția executării pedepsei sau de reabilitare. Amnistia postcondamnatorie înlătură executarea ori, după caz, începerea executării pedepselor principale, accesorii sau complementare care nu au fost încă executate, precum și executarea măsurilor educative, fie ele privative sau neprivative de libertate, în măsura în care acestea nu au fost puse în executare.

De asemenea, condamnarea la pedeapsa închisorii mai mare de un an, aplicată unui infractor major pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate sau praeterintenționate, nu constituie prim termen al recidivei. Totodată, condamnarea anterioară nu reprezintă un impediment pentru dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei, a amânării aplicării pedepsei ori a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni.

Amnistia postcondamnatorie înlătură, de asemenea, posibilitatea revocării grațierii condiționate a pedepsei, precum și posibilitatea revocării liberării condiționate, în situația în care infracțiunea pentru care a fost pronunțată condamnarea, din a cărei executare infractorul a fost liberat condiționat, a fost amnistiată. Totuși, aceasta nu exclude posibilitatea solicitării constatării intervenirii reabilitării de drept sau a dispunerii reabilitării judecătorești, întrucât amnistia postcondamnatorie produce efecte mai restrânse decât reabilitarea.

În conformitate cu legislația materială națională, și anume art. 107 CP, „amnistia este actul ce are ca efecte înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.”

⁴⁸² VLĂȘCEANU, A., BARBU, A. *Noul cod de procedură penală comentat prin raportare la Codul penal anterior*. București: Ed. Hamangiu, 2014, p. 337.

⁴⁸³ UDROIU, M. *Drept penal, partea generală. Noul Cod penal*. Op.cit., p. 665-666.

Potrivit opiniei cercetătorului Reniță Gh., „amnistia va genera următoarele efecte alternative: 1) înlăturarea răspunderii penale; 2) reducerea pedepsei; 3) comutarea pedepsei.”⁴⁸⁴

Parlamentului „îi revine sarcina de a stabili ce efecte (din cele trei enumerate supra) va genera amnistia și în ce condiții. Această alegere trebuie să fie determinată de rațiuni de politică penală și, desigur, avându-se în vedere principiile fundamentale ale preeminenței dreptului, și anume, legalitatea (inclusiv transparența), interzicerea arbitrarului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii.”⁴⁸⁵

Există anumite categorii de infracțiuni, și persoane, în privința cărora este interzisă aplicarea amnistiei, astfel conform art. 107 alin. (3) „amnistia nu se aplică în cazul săvârșirii de infracțiuni prevăzute la art. 166¹ alin. (2)–(4), precum și persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

Cea mai recentă lege a amnistiei a fost emisă în legătură cu a XXX-a aniversare de la independența Republicii Moldova.⁴⁸⁶

Pot fi identificate și alte acte normative privind aplicarea amnistiei, adoptate începând cu momentul proclamării independenței Republicii Moldova: Decretul Nr. 135 din 14.06.1991;⁴⁸⁷ Hotărârea nr. 203 din 29.07.1994;⁴⁸⁸ Legea nr. 565 din 22.07.1995;⁴⁸⁹ Legea nr. 972 din 24.07.1996;⁴⁹⁰ Legea nr. 1379 din 20.11.1997;⁴⁹¹ Legea nr. 561 din 29.07.1999;⁴⁹² Legea nr. 420 din

⁴⁸⁴ RENIȚĂ, G. Soluțiile instanței de judecată în ipoteza aplicării amnistiei. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare*, 10-11 noiembrie 2022, p. 32.

⁴⁸⁵ Opinion adopted by the Venice Commission at its 94th Plenary Session on the provisions relating to political prisoners in the amnesty law of Georgia, Venice, 8–9 March 2013, CDL-AD (2013)009. Disponibil: <https://bit.ly/3An1Zpu>.

⁴⁸⁶ Legea nr. 243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 325-333 art. 510, 2021.

⁴⁸⁷ Decret nr. 135 din 14.06.1991 cu privire la amnistia în legătură cu aniversarea adoptării Declarației suveranității Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 6 art. 0, 1991.

⁴⁸⁸ Hotărârea nr. 203 din 29.07.1994 cu privire la amnistia în legătură cu adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 4-5/1994.

⁴⁸⁹ Legea nr. 565 din 22.07.1995 privind amnistia în legătură cu aniversarea primului an de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 45 – 46, 1995.

⁴⁹⁰ Legea nr. 972 din 24.07.1996 privind amnistia în legătură cu aniversarea a V-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 56, 1996.

⁴⁹¹ Legea nr. 1379 din 20.11.1997 privind amnistia unor categorii de persoane. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 70/1998, 1998.

⁴⁹² Legea nr. 561 din 29.07.1999 privind amnistia în legătură cu aniversarea a V-a de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 93, 1999.

26.07.2001;⁴⁹³ Legea nr. 278-XV din 16 iulie 2004;⁴⁹⁴ Legea nr. 88 din 10.07.2008;⁴⁹⁵ Legea nr. 210 din 29 iulie 2016.⁴⁹⁶

În cele ce urmează, ne propunem realizarea unei analize a dificultăților practice întâmpinate în aplicarea corectă a instituției amnistiei, cu accent asupra adoptării sentinței de încetare sau de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea acesteia.

Astfel, temeiul încetării procesului penal rezultă din coroborarea dispozițiilor art. 332 alin. (1) CPP, care consacră posibilitatea încetării procesului penal în ședință de judecată în baza temeiurilor prevăzute la art. 275 pct. 5)–9), cu cele ale art. 285 alin. (2) CPP.

În continuarea ideii expuse, art. 285 alin. (2) CPP prevede că încetarea urmăririi penale intervine în cazurile de nereabilitare a persoanei, reglementate de art. 275 pct. 4)-9) CPP, iar pct. 4) al aceluiași articol consacră amnistia ca temei ce constituie o circumstanță care exclude urmărirea penală.

Subsecvent, conform art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP, sentința de încetare a procesului penal se adoptă dacă există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală. Iar, pe cale de consecință, art. 285 indică asupra cauzelor care exclud urmărirea penală, atestându-se existența amnistiei.

Temeiul de condamnare cu liberarea de executarea acesteia, rezultă din conținutul normei art. 389 alin. (4) pct. 2), potrivit căruia, instanța va emite o sentință de condamnare, cu stabilirea pedepsei și cu eliberarea de executare ei în cazul amnistiei conform art. 107 CP.

În accepțiunea autorului Spoială A., „instanța de judecată poate dispune încetarea procesului (chiar și în cadrul ședinței preliminare) din motivul intervenirii amnistiei și această posibilitate nu contravine prezumției nevinovăției dacă persoana care a săvârșit o infracțiune a cărei răspundere penală urmează să fie înlăturată renunță la dreptul său de a-i fi dovedită nevinovăția.”⁴⁹⁷

În continuarea ideii, autorul indică „inculpatul poate renunța la acest drept prin depunerea cererii de aplicare a amnistiei. Prin depunerea cererii de aplicare a amnistiei, inculpatul consimte aplicarea amnistiei prin încetarea procesului penal pe temei de nereabilitare. În cazurile în care inculpatul nu

⁴⁹³ Legea nr. 420 din 26.07.2001 privind amnistia în legătură cu aniversarea a X-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 94 – 96, 2001.

⁴⁹⁴ Legea nr. 278-XV din 16 iulie 2004 privind amnistia în legătură cu aniversarea a X-a de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 125, 2004.

⁴⁹⁵ Legea nr. 88 din 10.07.2008 privind amnistia în legătură cu declararea anului 2008 An al Tineretului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 127 – 130, 2008.

⁴⁹⁶ Legea nr. 210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 293-305, 2016.

⁴⁹⁷ SPOIALĂ, A. Modalitatea procesuală de aplicare a amnistiei. Publicație Științifico – practică. Opinii. În: *Legea și Viața*, 2022, p. 146.

manifestă, direct sau indirect, acordul la aplicarea amnistiei (refuză să manifeste acordul; solicită achitarea sa; solicită încetarea procesului pe un alt temei decât amnistia; se eschivează de la prezentarea în ședință și examinarea cauzei are loc în lipsa sa, etc.), doar atunci instanța de judecată urmează să examineze probele cu emiterea unei sentințe. Această sentință poate fi sentință de achitare, sentință de încetare (pe alt temei decât amnistia) sau sentință de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea pedepsei.”⁴⁹⁸

Suntem de acord cu concluziile autorului, care indică, „reieșind din natura juridică a sentinței de încetare (pe temei de nereabilitare) și natura juridică a sentinței de condamnare cu liberarea de executare a pedepsei, din natura juridică a noțiunii răspundere penală, din consecințele și modalitatea înlăturării răspunderii penale, din diferența înlăturării răspunderii penale și înlăturării pedepsei penale, urmează a fi rezumate următoarele: 1) în cazul în care inculpatul consimte în mod expres aplicarea amnistiei, atunci urmează a fi emisă o sentință de încetare din motivul intervenirii amnistiei; 2) în cazul în care inculpatul refuză sau lipsește un acord expres (această situație trebuie tratată ca refuz de aplicare a amnistiei), atunci urmează a fi cercetate probele și emiterea, după caz, a unei sentințe de achitare (dacă se constată temeiurile de achitare) sau a unei sentințe de încetare (dacă există alte temeiuri decât amnistia), sau a unei sentințe de condamnare cu stabilirea pedepsei și liberarea de executarea pedepsei.”⁴⁹⁹

Un alt autor, analizând practica încetării procesului la penal etapa judecării apelului sau recursului, a conchis că, instanța de apel, în urma judecării cauzelor penale în ordine de apel, dispunea încetarea procesului penal, în acord cu art. 1, 2 al Legii privind amnistia nr. 24/3/2021, dar nu liberarea de executarea pedepsei penale, conform art. 389 alin. (4) pct. 2) CPP.⁵⁰⁰ Acestea fiind contestate cu recurs, instanța supremă a admis recursurile ordinare ale procurorilor, a casat decizia Curții de apel, și a dispus rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Potrivit Deciziei Curții de Apel Cahul,⁵⁰¹ instanța de apel a dispus casarea sentinței Judecătoriei Cahul, din 12 mai 2021, și încetarea procesului penal în cauza penală, pe motivul intervenirii actului

⁴⁹⁸ *Ibidem*.

⁴⁹⁹ *Ibidem*.

⁵⁰⁰ CALENDARI, D. Practica aplicării legii privind amnistia din 2021 în instanța de apel. În: *Știință, educație, cultură*, ed. 1, 21 octombrie 2022, Chișinău. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2023, Vol.1, p. 603.

⁵⁰¹ Decizia Curții de Apel Cahul din 02.06.2022. Dosarul nr.1-19204609-05-1a-01062021. [online] [citat: 10.08.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5977f61d-c704-4d24-b225-85bb11ad61a1

amnistiei în temeiul Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr.243 din 24.12.2021.

Judecând în ordine de recurs, instanța supremă, în multiple decizii, decide de a admite recursurile declarate, a casa deciziile instanțelor de apel cu dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță de apel, dar în alt complet de judecată.

O asemenea soluție, identificăm în Decizia CSJ din 27 iunie 2022, care în motivarea soluției adoptate, invocă că, „potrivit art. 413 alin. (1) CPP, la judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Partea special, titlul II, capitolul IV, secțiunea 1. Conform art. 415 alin. (1) pct. 2) Cod de procedură penală, instanța de apel, judecând cauza în ordine de apel, admite apelul, casând sentința parțial sau total, inclusiv din oficiu, în baza art. 409 alin. (2), și pronunță o nouă hotărâre, potrivit modului stabilit, pentru prima instanță.”⁵⁰²

Astfel, „în corespundere cu art. 107 alin. (1) Cod penal, amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei, fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei. Potrivit art. 275 pct. 4) Cod de procedură penală, urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazurile în care a intervenit amnistia. Conform art. 285 alin. (2) și (7) Cod de procedură penală, încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)–9) din prezentul cod. Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia. În acest caz, urmărirea penală continuă. Potrivit art. 350 alin. (1) Cod de procedură penală, dacă în ședința preliminară s-au constatat temeiurile prevăzute în art. 332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.”⁵⁰³

Notează că, „conform art. 332 alin. (1) și (5) Cod de procedură penală, în cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată vreunul din temeiurile prevăzute în art. 285 alin. (2), instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă. În cazul prevăzut la art. 275 pct. 4), încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În acest caz, procedura continuă în mod obișnuit. Potrivit art. 384 alin. (1), (3) și (4) Cod de procedură penală, instanța hotărăște asupra învinuirii înaintate inculpatului prin adoptarea sentinței de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal. Sentința instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată. Instanța își întemeiază sentința numai pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată. Conform art.

⁵⁰² Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.06.2022. Dosarul nr. 1ra688/2022. [online] [citat: 10.08.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21469

⁵⁰³ *Ibidem*.

389 alin. (1) și (4) pct. 2) Cod de procedură penală, sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată.”⁵⁰⁴

Sentința de condamnare se adoptă cu „stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei în cazul amnistiei conform art. 107 din Codul penal. Potrivit art. 394 alin. (1) pct. 1), 2) și 5), alin. (4) Cod de procedură penală, partea descriptivă a sentinței de condamnare trebuie să cuprindă descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, probele pe care se întemeiază concluziile instanței de judecată și motivele pentru care instanța a respins alte probe, încadrarea juridică a acțiunilor inculpatului. Partea descriptivă a sentinței de încetare a procesului penal trebuie să conțină descrierea și motivarea temeiurilor pentru încetarea procesului penal. Conform art. 395 alin. (1) pct. 2) și 3) Cod de procedură penală, în dispozitivul sentinței de condamnare trebuie să fie arătate constatarea că inculpatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală, categoria și mărimea pedepsei aplicate inculpatului.”⁵⁰⁵

În caz dacă „instanța îl găsește pe inculpat vinovat, dar îl liberează de pedeapsă pe baza prevederilor respective ale Codului penal, ea este datoare să menționeze aceasta în dispozitivul sentinței. Potrivit art. 396 pct. 2) Cod de procedură penală, dispozitivul sentinței de încetare a procesului penal trebuie să cuprindă dispoziția de încetare a procesului penal și motivul pe care se întemeiază încetarea procesului.”⁵⁰⁶

Prin urmare, indică instanța supremă că „în corespundere cu art. 1 alin. (4) din Legea nr. 243 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, aplicarea amnistiei față de persoanele inculpate se decide de instanța de judecată, la faza de judecare a cauzei.”⁵⁰⁷

Pe cale de consecință, din raționamentele prenotate, CSJ a conchis cert că „instanța de apel, nu a respectat prescripțiile de drept nominalizate, deoarece, rejudecând cauza conform regulilor generale, potrivit descriptivului și dispozitivului deciziei contestate, dispunând în dispozitiv neclar că: Procesul penal în privința lui T.A., recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de alin. (3), art. 287 Cod penal se încetează în temeiul art. 1 și 2 al Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021, nu a

⁵⁰⁴ *Ibidem.*

⁵⁰⁵ *Ibidem.*

⁵⁰⁶ *Ibidem.*

⁵⁰⁷ *Ibidem.*

indicat aliniatul respectiv al art. 2 din Legea menționată și nu a respectat procedura de aplicare a actului de amnistie prevăzute de legea procesual penală enunțată. Ori, art. 2 alin. (4) Cod de procedură penală prevede clar că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.”⁵⁰⁸

În continuare, instanța supremă a stipulat „dat fiind că procedura continuă în mod obișnuit (art. 332 alin. (5) CPP), instanțele de fond și de apel (art. 413 al. (1), art. 415 al. (1) pct. 2), 419 CPP), hotărăsc asupra învinuirii înaintate inculpatului și aplicarea actului de amnistie doar prin adoptarea sentinței sau deciziei, de condamnare, când vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată, iar în dispozitiv - cu constatarea că inculpatul este vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală, cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei (art. 384, 389 alin. (1) și (4) pct. 2), 394, 395 CPP). În același timp, art. 391 Cod de procedură penală (Sentința de încetare a procesului penal), nu prevede că, după ce procedura continuă în mod obișnuit și instanța hotărăște asupra învinuirii înaintate inculpatului, ea va adopta o sentință de încetare a procesului penal în cazul aplicării actului amnistiei, cât, de altfel, și a prescripției.”⁵⁰⁹

Ori, aceste două cazuri de nereabilitare a persoanei, spre deosebire de celelalte situații similare, regăsite în art. 391 CPP, sunt soluționate, după etapa ședinței preliminare (art. 332 al. (5), 384 CPP), doar în cadrul adoptării unei sentințe sau decizii (instanței de apel) de condamnare, în virtutea esenței sale procedurale și a specificului de a hotărî asupra învinuirii formulate inculpatului în condițiile prescrise la art. 389, 394 alin. (1) și (2) și 395 CPP, spre deosebire de cele prevăzute în art. 394 alin. (4) și 396 CPP, adică cele proprii unei sentințe de încetare.

Având în vedere, că prevederile expuse, sunt în vigoare, nu au fost declarate neconstituționale, nu contravin reglementărilor internaționale, urmează a se aplica coerent situațiilor.

Soluții similar identificăm și în alte decizii ale Curții Supreme de Justiție.⁵¹⁰

⁵⁰⁸ *Ibidem.*

⁵⁰⁹ *Ibidem.*

⁵¹⁰ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.09.2022. Dosarul nr. 1ra691/2022. [online] [citat: 11.08.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21797; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.08.2022. Dosarul nr. 1ra817/2022. [online] [citat: 11.08.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21556; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.08.2022. Dosarul nr. 1ra906/2022. [online] [citat: 12.08.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21613; Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 07.11.2022. Dosarul nr. 1ra922/2022. [online] [citat: 11.08.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22321

În urma analizei deciziilor respective, se poate concluziona că instanța de recurs a reținut faptul că, având în vedere obligația aplicării actului de amnistie intervenit în faza judecării apelului, instanța era ținută să adopte și să pronunțe o hotărâre de condamnare, cu stabilirea pedepsei și dispunerea liberării de executarea acesteia, în cazul amnistiei, conform art. 389 alin. (4) pct. 2) CPP și art. 107 CP. În schimb, pronunțarea unei sentințe de încetare a procesului penal este posibilă exclusiv în etapa inițială a judecării cauzei în primă instanță.

Totodată se indică în doctrină că „pentru temeiurile când a intervenit prescripția sau amnistia și există acordul inculpatului, încetarea procesului penal fără ca instanța să treacă la cercetarea judecătorească și fără a se pronunța asupra vinovăției persoanei este admisă doar în ședința preliminară sau în partea pregătitoare a ședinței de judecată. Or, în cadrul ședinței preliminare nu se discută chestiunea cu privire la vinovăția sau nevinovăția persoanei, ci numai cereri/demersuri înaintate de către părți, inclusiv și temeiurile de încetare a procesului penal. Legiuitorul a prevăzut că, odată cu adoptarea actului de amnistiei, nu mai poate fi începută cercetarea judecătorească, în condițiile în care inculpatul și-a exprimat acordul de a fi încetat procesul penal pe acest temei de nereabilitare.”⁵¹¹

În susținerea poziției expuse, autorul invocă consecutivitatea normelor „din art. 1 alin. (1), art.7 alin. (1) – (8), art.2 alin. (4), art.275 pct. 4), art.285 alin. (2) și (7), art.350 alin. (1), art.332 alin. (1) și (5), art.384 alin. (1), (3) și (4), art.389 alin. (1) și (4) pct. 2), art.394 alin. (1) pct. 1), 2) și 5), art.395 alin. (1) pct. 2) și 3) CPP, atestă clar și concludent că încetarea procesului penal în cazul intervenirii amnistiei poate fi dispusă doar de instanța de fond, și doar la etapa ședinței preliminare, când inculpatul consimte (art.350 alin. (1), art.332 alin. (1) CPP).”⁵¹²

Pe cale de consecință, remarcă că „amnistia poate fi aplicată în instanța de fond în cadrul ședinței preliminare cu pronunțarea sentinței privind încetarea procesului penal, care poate fi atacată cu recurs, iar după cercetarea judecătorească și dezbaterilor judiciare în instanța de fond, amnistia poate fi aplicată cu pronunțarea sentinței de condamnare, în temeiul art.389 alin.(4) pct.2) CPP, care poate fi atacată cu apel.”⁵¹³

Într-un alt studiu se arată că, „pentru pronunțarea unei sentințe de încetare a procesului penal ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale sau a amnistiei, este necesar acordul inculpatului.

⁵¹¹ CALENDARI, D. *Practica aplicării legii privind amnistia din 2021 în instanța de apel*. Op.cit., p. 603.

⁵¹² *Ibidem*.

⁵¹³ *Ibidem*.

În lipsa manifestării exprese a voinței acestuia, procesul penal urmează să continue potrivit regulilor generale.”⁵¹⁴

Potrivit jurisprudenței CSJ, în cadrul unei decizii, avocatul acționând în interesele condamnatului a declarat recurs și a solicitat „casarea deciziei instanței de apel și a sentinței primei instanțe și pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie aplicată condamnatului Legea nr. 243/2021 cu privire la amnistie, pentru infracțiunile prevăzute la art. 186 alin. (2) lit. b), c), d), art. 192¹ alin. (2) lit. a), c) Cod penal să fie încetat, iar în privința infracțiunii prevăzute la art. 208 alin. (1) Cod penal condamnatul să fie achitat.”⁵¹⁵

Relevant temei cercetare este că, avocatul a invocat în recurs faptul că „în cadrul ședinței de judecată, condamnatul, fiind audiat prin intermediul teleconferinței, a susținut solicitarea apărătorului de a aplica actul de amnistie, iar cererea lui scrisă a fost transmisă instanței de apel ulterior.”⁵¹⁶

Completul a notat că „dacă inculpatul solicită fără echivoc aplicarea amnistiei, instanța de judecată nu poate refuza soluționarea cerinței date. În ședința din 04 octombrie 2023, condamnatul a fost audiat prin teleconferință, fiind deținut în Penitenciarul nr. 13. Avocatul a solicitat verbal aplicarea amnistiei, iar condamnatul a susținut această cerere. În ultimul cuvânt, condamnatul a reiterat solicitarea de aplicare a amnistiei. La 09 octombrie 2023, Curtea de apel a recepționat cererea scrisă a condamnatului privind aplicarea amnistiei. Având în vedere că, la 15 noiembrie 2023, când a fost pronunțată decizia instanței de apel, la materialele cauzei era cererea scrisă a condamnatului privind aplicarea amnistiei, respingerea soluționării în fond a cererii de aplicare a amnistiei este contrară legii.”⁵¹⁷

CSJ, a mai explicat că „art. (2) alin. (3) al Legii nr. 243/2021 cu privire la amnistie, care prevede că amnistia se poate aplica doar cu acordul scris al persoanei care dorește amnistierea urmărește scopul de a obține acordul fără echivoc al acesteia. Aplicarea amnistiei este posibilă atât la etapa urmăririi penale, cât și la etapa judecării cauzei în instanța de fond și apel. Solicitarea în toate cazurile a acordului scris pentru aplicarea amnistiei la etapa urmăririi penale este plauzibilă. În instanța de fond și apel verificarea dacă acordul este fără echivoc, precum și explicarea consecințelor amnistierii, se

⁵¹⁴ STERNIOALĂ, O., VÎZDOAGĂ, T. Ședința preliminară. În: *Manualul judecătorului pentru cauzei penale*. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013, p. 267.

⁵¹⁵ Decizia Curții Supreme de Justiție din 05.02.2024. Dosarul nr. 1ra-81/2024. [online] [citat: 12.08.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25636.

⁵¹⁶ *Ibidem*.

⁵¹⁷ *Ibidem*.

fac de către judecător în prezența avocatului. Ședințele de judecată sunt înregistrate audio. În asemenea circumstanțe, refuzul soluționării cerinței aplicării legii amnistiei la etapa judecării cauzei, pentru simplul motiv că inculpatul nu a depus o solicitare scrisă, reprezintă o manifestare de formalism excesiv, care nu poate justifica limitarea drepturilor omului. Mai mult ca atât, însăși Legea nr. 243/2021 cu privire la amnistie la art. 2 alin. (4) prevede posibilitatea aplicării amnistiei și față de persoana care refuză aplicarea acesteia.”⁵¹⁸

Într-o altă ordine de idei, în practică au apărut situații, privind soluțiile instanței ce urmează a fi adoptate în cazul înaintării cererii de aplicare a amnistiei la diferite faze a procesului penal.

În acest sens, este pertinentă Decizia CSJ⁵¹⁹. În speță, prin sentința din 30 iunie 2022 emisă de Judecătoria Căușeni, sediul Ștefan Vodă, s-a dispus încetarea procesului penal în privința lui C.A., învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. c) și d) Cod penal, conform Legii nr. 243 din 24.12.2021 în legătură cu aplicarea prevederilor privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Sentința prenotată a fost atacată cu apel, de către procuror, care a solicitat casarea sentinței, rejudecarea cauzei, potrivit ordinii stabilite pentru prima instanță și pronunțarea unei noi decizii prin care, inculpatul să fie recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. c), d) CP, cu absolvirea inculpatului de la executarea pedepsei stabilite, conform Legii nr.243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26 octombrie 2022, a fost respins apelul procurorului, și menținută sentința fără modificări. Fiind contestată cu recurs de către procurorul pe caz, acesta a solicitat instanței supreme casarea decizie instanței de apel din 26 octombrie 2022, cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În susținerea poziției sale a invocat „decizia atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția, or soluția de încetare a procesului penal în privința lui C.A., în baza art. 186 alin. (2) lit. c), d) Cod penal, din motivul intervenirii amnistiei, este contrară prevederilor legale. (...) Notează că aplicarea amnistiei față de inculpat, nu constituie temei de reabilitare a persoanei, fapt care prezumă că inculpatul urmează a fi recunoscut vinovat de comiterea faptei imputate, sau, în cazul încetării procesului penal, de către instanțele de judecată, în temeiul Legii nr. 243 din 24.12.2021, prevederile

⁵¹⁸ *Ibidem*.

⁵¹⁹ Decizia Curții Supreme de Justiție din 26.09.2023. Dosarul nr. 1ra-145/2023. [online] [citat: 12.08.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23758.

doar încetarea procesului penal nu sunt aplicabile, deoarece hotărârea, prin care s-a încetat procesul penal este un act procedural de liberare a persoanei de răspunderea penală. Liberarea de executare a pedepsei are loc în cazul când în privința persoanei a fost adoptată o hotărâre de condamnare. Aplicarea amnistiei cu emiterea unei hotărâri de încetare a procesului penal nu se regăsește în conținutul art. 391 CPP RM.”⁵²⁰

În concluzie, recurentul, a considerat că la caz, inculpatul urma a fi condamnat cu stabilirea pedepsei și liberarea de executarea ei, în conformitate cu dispoziția art. 389 alin. (4) pct. 2) CPP.

În ordine de recurs, CSJ a considerat că întemeiate argumentele recurentului (temeiul de casare conform art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP, în redacția Legii nr. 66 din 05.04.2012, în vigoare din 27.10.2012), deoarece „instanța de al doilea grad de jurisdicție, judecând cauza în ordine de apel nu a sesizat și corectat erorile de drept admise de prima instanță, le-a repetat și acceptat, iar acestea din urmă nu pot fi corectate în prezenta procedură, având în vedere că instanța de recurs nu poate substitui instanța care a judecat apelul cu încălcarea prevederilor legii procesual-penale.”⁵²¹

Astfel, completul de judecată, a conchis că „în ședința de judecată preliminară, inculpatul C.A., prin înscrisuri autentice confirmate prin semnătură de apărător, a solicitat încetarea procesului penal în temeiul Legii nr. 243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova și totodată a solicitat examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, prevăzută de art. 364¹ Cod de procedură penală.”

Mai mult, „potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 17.06.2022, instanța de fond, fără a soluționa chestiunea privind aplicarea amnistiei, prin încheiere protocolară a acceptat cererea inculpatului și a dispus examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală prevăzută de art. 364¹ Cod de procedură penală, respectiv a purces la cercetarea judecătorească, audiind în sensul dat inculpatul și partea vătămată. Ținând cont de cele punctate, instanța de recurs consideră că soluțiile instanțelor de fond contravin normelor penale și celor de procedură penală precum și practicii judiciare recente ale Curții Supreme de Justiție, deoarece judecând cauza, prima instanță pripit a dispus, iar instanța de apel a menținut, încetarea procesului penal în privința lui C.A. în temeiul Legii nr. 243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova., în circumstanțele în care cercetarea judecătorească

⁵²⁰ *Ibidem.*

⁵²¹ *Ibidem.*

a fost începută de către instanța de fond, ceea ce impune la caz, adoptarea sentinței de condamnare sau de achitare a inculpatului.”

Astfel, instanța de recurs, a reiterat că „deși cererea inculpatului C.A. de aplicare a actului de amnistie în privința sa a fost depusă în cadrul ședinței preliminare, prima instanță nu a soluționată în această ședință, dar a judecat cauza penală în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, și prin urmare a intrat în faza procesului de adoptare și pronunțare a unei hotărâri în conformitate cu prevederile art. 389 alin. (4) pct. 2) CPP, potrivit cărora se adoptă o sentință de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei în cazul amnistiei conform art. 107 Cod penal, deoarece adoptarea unei sentințe de încetare a procesului penal conform art. 391 Cod de procedură penală, este posibilă doar la etapa punerii pe rol a cauzei (art. 345 Cod de procedură penală coroborat cu art. 350 Cod de procedură penală), în celelalte cazuri, hotărârea se adoptă în baza art. 389- 390 Cod de procedură penală.”

O altă situație, este posibilitatea încetării procesului penal de către instanța de judecată, în ipoteza în care, cauza penală a fost judecată în lipsa inculpatului.

Potrivit art. 332 alin. 5) CPP (art. denumit „încetarea procesului penal în ședința de judecată”), „în cazul prevăzut la art. 275 pct. 4), încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În acest caz, procedura continuă în mod obișnuit.”

Diferența dintre această soluție și, corelativ, cea de la art. 391 alin. 1) pct. 6) CPP în cazul aplicării amnistiei constă în etapa la care se aplică și, totodată, în prezența sau în lipsa acordului persoanei. *In concreto*, art. 332 alin. 5) CPP poate fi aplicat, cu acordul inculpatului, fără a mai examina probatoriul, adică fără a judeca fondul cauzei.

Per a contrario, art. 391 alin. 1) pct. 6) CPP este incident în cazul în care persoana nu a solicitat aplicarea amnistiei, însă instanța a ajuns la concluzia, după cercetarea judecătorească, că persoana este vinovată de comiterea infracțiunii incriminate și întrunește condițiile amnistiei.

Potrivit unei sesizări a Curții Constituționale, autorul sesizării ridicând excepția de neconstituționalitate a afirmat că „nu este clar când instanța de judecată poate aplica amnistia și poate înceta procesul penal în ipoteza în care cauza a fost judecată în lipsa inculpatului. În acest caz, nu este cunoscută poziția inculpatului, dacă dorește sau nu să-i fie aplicată amnistia.”⁵²²

⁵²² Decizia Curții Constituționale nr. 95 din 12 iulie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 41g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 2 alin.(4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (aplicarea amnistiei și încetarea procesului penal). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 238-244, 2022.

Curtea Constituțională, a declarat inadmisibilă excepția de neconstituționalitate, constatând că autorul excepției a abordat, în acest caz, de fapt o problemă de aplicare și interpretare a dispozițiilor referitoare la amnistie, care țin de competența instanțelor de judecată.

Cercetătorul Reniță Gh., analizând subiectul, a remarcat „în lipsa inculpatului nu va fi posibilă încetarea procesului, fără ca să se analizeze probatoriul. Instanța va trebui să se pronunțe dacă persoana este vinovată sau nu. Prin urmare, dacă în urma cercetării judecătorești se va constata că inculpatul este vinovat de comiterea infracțiunii/infracțiunilor incriminate, atunci instanța de judecată va trebui să aplice, *mutatis mutandis*, prevederile art. 2 alin. (4) din Legea nr. 243/2021 și să dispună încetarea procesului penal. Cuvântul poate din acest articol sugerează ideea că instanța de judecată ar avea o marjă discreționară. Totuși, această marjă discreționară nu este absolută/nelimitată, ea este circumscrisă condițiilor de aplicare a amnistiei. Altfel spus, instanța va aplica amnistia dacă va constata că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege.”⁵²³

Conform art. 2 alin. (4) din Legea nr. 243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, la care face referire autorul „în privința persoanei care refuză încetarea procesului penal, conform alin. (1)–(3) din prezentul articol, instanța de judecată, la pronunțarea sentinței, poate hotărî încetarea procesului penal dacă, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată, inculpatul întrunește criteriile stabilite la art. 1 și nu cade sub incidența art. 6.”

Art. 3, 4, 5 și 8 din Legea prenotată stabilesc cazurile când persoanele condamnate sunt absolvite de la executarea pedepsei. Nu în ultimul rând, art. 7 al aceiași legi reglementează reducerea pedepsei închisorii în ipoteza în care nu poate opera absolvirea de pedeapsă. Pentru astfel de situații, judecătorul de instrucție va pronunța o încheiere.

Potrivit unei alte excepții de neconstituționalitate, „nu este clar când instanța de judecată poate aplica amnistia și poate pronunța (i) o sentință de încetare a procesului penal sau (ii) o sentință de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei. Potrivit acestuia, textul „cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei în cazul amnistiei conform art. 107 din Codul penal” din art. 389 alin. (4) pct. 2) (sentința de condamnare) din Codul de procedură penală trebuie declarat neconstituțional. Autorul a mai susținut că art. 391 (sentința de încetare a procesului penal) din Codul de procedură penală ar trebui să prevadă expres că instanța de judecată pronunță o sentință de încetare

⁵²³ RENIȚĂ, Gh., BRÂNZĂ, L. Înfăptuirea justiției restaurative în cauze penale: propuneri de lege ferenda. În: *Revista: Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe sociale*, 2017, nr. 3 (103), p. 33.

a procesului penal în cazul în care a intervenit amnistia. S-a notat că în cazul în care a fost ridicată excepția, procurorul a solicitat condamnarea inculpatului. În opoziție, apărătorul inculpatului a pledat pentru aplicarea amnistiei și încetarea procesului penal.”⁵²⁴

Similar, Curtea Constituțională, a constatat că autorul excepției a ridicat de fapt, o problemă de aplicare și interpretare a dispozițiilor referitoare la amnistie, care ține de competența instanțelor de judecată, declarând inadmisibilă excepția de neconstituționalitate.

În jurisprudența CtEDO, a fost analizată aplicarea amnistiei prin prisma încălcării dreptului la tăcere și dreptul de a nu se autoincrimina.

Astfel, în cauza *Felix Gutu c. Moldovei*⁵²⁵, (§ 57), s-a stabilit că Curtea Supremă de Justiție, prin decizia sa din 30 august 2006, a constatat că cererea de amnistie formulată de reclamant la procuratură echivala, de fapt, cu o recunoaștere a vinovăției. În această conjunctură, CtEDO a reamintit că dispune de o competență limitată în verificarea corectitudinii interpretării și aplicării dreptului, neputându-se substitui instanțelor naționale, rolul său fiind, în special, de a se asigura că deciziile acestora nu sunt arbitrare sau vădit nefondate.”⁵²⁶

În speță, Curtea Supremă de Justiție prin decizia sa din 30 august 2006, conform par. 13, a casat decizia Curții de apel și a menținut hotărârea primei instanței, indicând „în cadrul ședinței, s-a stabilit că [reclamantul] (...) îi furnizase angajatorului său documente false în legătură cu costurile respective. [Ulterior], [reclamantul] a restituit benevol banii și i-a cerut procurorului să-i aplice legea amnistiei. (...) În aceste condiții, instanța de recurs consideră că respectiva concediere [a reclamantului] era conformă dispozițiilor articolului 86 alin. (1) lit. j) din Codul muncii. Curtea Supremă de Justiție nu poate accepta argumentele [reclamantului] despre absența unei decizii a unei instanțe sau a unei autorități competente în aplicarea sancțiunilor administrative prevăzute de articolul 86 alin. (1) lit. j) din Codul muncii, deoarece ordonanța de încetare a urmăririi penale (...), [adoptată] prin aplicarea articolului 275 alin. (4) din Codul de procedură penală, constituie o circumstanță care exclude urmărirea penală din cauza aplicării actului de amnistie și nu din motivul inexistenței faptei infracționale. De asemenea, [reclamantul] – recunoscând în esență caracterul infracțional al faptelor – a solicitat aplicarea legii amnistiei în privința lui. Astfel, conform articolului 107 din Codul penal,

⁵²⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 96 din 12 iulie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 42g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 389 alin. (4) pct. 2) din Codul de procedură penală (sentința de condamnare în cazul aplicării amnistiei). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 238-244.

⁵²⁵ *Felix Gutu c. Republicii Moldova*. Op.cit., § 57.

⁵²⁶ *Ibidem*.

amnistia este actul care are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei și nu are efecte asupra (...) drepturilor persoanei vătămate.”⁵²⁷

CtEDO, a subliniat că, atunci când reclamantul a avut ocazia de a se prezenta în fața organului procuraturii și de a-și expune poziția, acesta a negat că ar fi săvârșit fapta infracțională imputată. Mai mult, s-a constatat că, legislația internă a RM (Legea amnistiei din 2004, CP, CPP) nu stabilea în mod expres că, recunoașterea prealabilă a vinovăției de către făptuitor, este o condiție necesară și obligatorie pentru aplicarea amnistiei. Mai mult, din conținutul legal, nu reiese cu „certitudine că acceptarea de către un suspect a aplicării amnistiei în privința sa echivala cu recunoașterea vinovăției.” De astfel, Curtea a acordat o atenție deosebită faptului că, spre deosebire de Legea amnistiei din 2016, prevederile din Legea amnistiei din 2004, nu impuneau ca acuzatul să manifeste o căință activă.

Pe cale de consecință, potrivit par. 61 - 64, Curtea a considerat că „acceptarea de către reclamant a amnistiei nu poate fi privită ca o mărturisire în sensul clasic sau ca un autodenunț”, iar exercitarea de către „suspect a drepturilor sale legale, nu poate fi interpretat în detrimentul acestuia.” De asemenea, reclamantul nu se putea aștepta, în mod rezonabil, ca cererea sa de aplicare a amnistiei, formulată pe parcursul cercetării cauzei penale, să fie interpretată drept o recunoaștere a vinovăției.”

În cauza menționată, Curtea, la par. 64–65, a reținut că nu poate fi considerată ca având loc o renunțare conștientă și clară a reclamantului la dreptul de a fi considerat nevinovat și la dreptul de a nu contribui la propria incriminare. În plus, această presupusă renunțare nu a fost însoțită de nicio garanție proporțională cu gravitatea sa. În ceea ce privește concluzia Curții Supreme de Justiție, potrivit căreia acceptarea de către reclamant a actului de amnistie nu ar constitui, în esență, o recunoaștere a vinovăției, Curtea subliniază că aceasta nu se sprijină pe niciun temei legal.”

Per a contrario, în cauza *Beres și alții c. Ungariei*⁵²⁸, par. 27 – 34, Curtea a concluzionat că „renunțarea la urmărirea penală, prin efectul unei legi de amnistie, nu a încălcat art. 6 § 2 din Convenție, deoarece nimic din acea lege nu îi lega pe reclamanți de infracțiunea respectivă și că nicio altă circumstanță nu pune la îndoială nevinovăția lor.”

⁵²⁷ *Ibidem*, § 13.

⁵²⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Beres ș.a. c. Ungariei*, din 29.06.2017, cererile nr. 59588/12, 59632/12, 59865/12. [online] [citat: 10.09.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-170389%22%7D>.

4.2. Încetarea procesului penal în legătură cu lipsa plângerii prealabile sau împăcarea părților

Plângerea prealabilă se conturează ca o instituție care conferă expresie juridică „intereselor sociale privind declanșarea și desfășurarea procesului penal.”⁵²⁹ Aceasta reprezintă o condiție necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul anumitor infracțiuni, având în vedere legăturile apropiate dintre autor și persoana vătămată sau dreptul personal al acesteia de a dispune asupra valorilor încălcate. Astfel, persoanei vătămate îi revine „decizia privind inițierea acțiunii penale, iar lipsa plângerii prealabile determină imposibilitatea tragerii făptuitorului la răspundere penală”⁵³⁰

Plângerea prealabilă reprezintă actul procesual prin care persoana vătămată își exprimă voința ca făptuitorul să fie tras la răspundere penală. Fără această „manifestare de voință, aplicarea legii penale nu poate interveni, iar urmărirea penală nu poate fi inițiată sau continuată, întrucât obiectul acesteia, respectiv trimiterea infractorului în judecată, nu există.”⁵³¹

În același timp, plângerea prealabilă cuprinde „o dublă manifestare de voință a persoanei vătămate: pe de o parte, constituie informarea organelor judiciare cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, iar pe de altă parte, exprimă voința ca infracțiunea să fie urmărită sau judecată, ridicând astfel impedimentul care s-ar opune desfășurării activității procesual-penale.”⁵³²

Cercetătorii procesului penal concluzionează că „inițierea urmăririi penale exclusiv în temeiul plângerii victimei constituie o excepție de la principiul oficialității procesului penal, reprezentând o manifestare a principiului disponibilității, prin care se respectă dreptul personal al victimei de a decide asupra exercitării acțiunii penale.”⁵³³

În cazul „sesizării organelor de urmărire penală prin alt mod decât prin plângerea prealabilă a victimei, ofițerul de urmărire penală sau procurorul are obligația să-i explice victimei dreptul de a depune o asemenea plângere, conform art. 277 CPP”⁵³⁴

⁵²⁹ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală*, vol. I. Op.cit., p. 62 – 63.

⁵³⁰ MARIAN, D.-M. *Urmărirea penală în Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. Universul Juridic, 2014, p. 125.

⁵³¹ PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. București: Ed. Pro Universitaria, 2016, p. 401; TEODORU, Gr., *Tratat de drept procesual penal, ed. a 2-a*. București: Ed. Hamangiu, 2008, p. 736.

⁵³² CREȚU, O. Împăcarea părților – temei de încetare a procesului penal. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe juridice*, 2019, nr. 10, p. 203.

⁵³³ DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. *et.al.*, *Drept procesual penal*, ed.a III-a. Op.cit., p. 444.

⁵³⁴ *Ibidem*, p. 445.

La depunerea plângerii prealabile, ofițerul de urmărire penală are obligația de a informa victima cu privire la dreptul de a retrage plângerea și la posibilitatea de a se împăca cu făptuitorul. Este de remarcat că depunerea plângerii produce efecte juridice *in rem*, și nu *in personam*. Din acest efect *in rem* se desprinde concluzia că, în situația în care „există mai multe victime, retragerea plângerii sau împăcarea unor victime nu constituie temei de încetare a urmăririi penale, atâta timp cât cel puțin o victimă își menține plângerea sau nu acceptă împăcarea.”⁵³⁵

Astfel, înainte de a iniția procesul penal, organele abilitate să exercite această atribuție trebuie, pe lângă verificarea competenței, „să constate dacă nu există circumstanțe care să împiedice demararea procedurii penale. Una dintre aceste circumstanțe, care condiționează pornirea urmăririi penale, este depunerea de către victimă a unei plângeri în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni prevăzute în lista de la art. 276 CPP.”⁵³⁶

Legislația procesual-penală națională prevede, la art. 276 alin. (1) CPP, că urmărirea penală se inițiază exclusiv în baza plângerii prealabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 152 alin. (1), 155, 157, 161, 177, 179 alin. (1) și (2), 193, 194, 197 alin. (1), 204 și 246¹ din Codul penal, precum și în cazul furtului bunurilor proprietarului săvârșit de minor, de soț, de rude, în paguba tutorelui, sau de persoana care locuiește împreună cu victima ori este găzduită de aceasta.

Totodată, există anumite excepții. Astfel, în cazul comiterii infracțiunilor prevăzute de art. 152 alin. (1) sau art. 155 în locurile de detenție, urmărirea penală se inițiază chiar și în lipsa plângerii prealabile a victimei.

S-a menționat că condiționarea „tragerii la răspundere penală, pentru unele infracțiuni, de existența plângerii prealabile a părții vătămate își are temeiul în anumite considerațiuni social-politice și de politică penală. (...) din punctul de vedere al realizării scopului legii penale și al restabilirii ordinii de drept și a liniștii sociale, recurgerea din oficiu, la constrângerea juridică prin mijloace de drept penal, este calea cea mai potrivită.”⁵³⁷

Subsecvent, în situația în care victima infracțiunilor menționate se află în stare de incapacitate, are capacitate de exercițiu limitată, se află în stare de neputință sau dependență față de făptuitor ori, din alte motive, nu este în măsură să își apere drepturile și interesele legitime, urmărirea penală se inițiază de către procuror, chiar și în lipsa plângerii prealabile din partea victimei.

⁵³⁵ *Ibidem*.

⁵³⁶ GURSCHI, C. Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2013, nr. 3, p. 32.

⁵³⁷ GURSCHI, C. Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților. Op.cit., p. 32 - 33

Similar, Noul Cod Penal român, art. 157 alin. (4), indică asupra faptului că, „în cazul în care cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă sau o persoană juridică ce este reprezentată de făptuitor, acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu.”⁵³⁸ Prin respectivele prevederi au fost introduse două elemente noi „un prim element de noutate constă în posibilitatea punerii în mișcare a acțiunii penale și din oficiu în cazul în care persoana vătămată este o persoană juridică reprezentată de făptuitor, soluție firească, întrucât într-un astfel de caz tocmai făptuitorul este persoana abilitată să introducă plângerea prealabilă. Un al doilea element de noutate constă în înlocuirea redactării -acțiunea penală se pune în mișcare și din oficiu, utilizată în art. 131 alin. (5) din Codul penal anterior, cu formularea - acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu.”⁵³⁹

Dacă „în urma examinării circumstanțelor cauzei se va constata că infracțiunea dată poate fi urmărită doar după pornirea urmăririi penale în baza plângerii prealabile și, prin urmare este necesară o asemenea plângere, ofițerul de urmărire penală înaintează o notificare către pretinsa victimă a infracțiunii. În notificare, persoana este informată despre temeiurile legale care condiționează pornirea urmăririi penale și despre circumstanțele cauzei care se raportează la aceste temeiuri. Dreptul discreționar de a depune plângerea prealabilă îi aparține pretinsei victime a infracțiunii.”⁵⁴⁰

Lipsa plângerii prealabile constituie „cauză de impunibilitatea faptei, iar, din punct de vedere formal, constituie impediment pentru promovarea acțiunii penale și, în general, pentru procedibilitate.”⁵⁴¹

Se afirmă că plângerea prealabilă este, din punct de vedere procesual, „un act de sesizare a organului competent să o primească și o condiție indispensabilă începerii urmăririi penale, punerii în mișcare a acțiunii penale, cât și desfășurării în continuare a procesului penal, însă ea nu reprezintă în sine un act de punere în mișcare a acțiunii penale.”⁵⁴²

Legiuitorul național nu a prevăzut expres soluțiile în cazul când la faza de urmărire penală sau la judecarea cauzei, partea vătămată înaintează „o cerere de retragere a plângerii prealabile iar învinuitul sau după caz inculpatul invocă nevinovăția sa și prin urmare solicită scoaterea de sub

⁵³⁸ VLĂȘCEANU, A., BARBU, A. *Noul cod de procedură penală comentat prin raportare la Codul penal anterior*. Op.cit., p. 353.

⁵³⁹ *Ibidem*.

⁵⁴⁰ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 795.

⁵⁴¹ VOLONCIU, N., UZLĂU, A.-S., ATASIEI, D. *et.al. Noul Cod de procedură penală comentat, ed. a II-a revizuită*. București: Ed. Hamangiu, 2015, p. 774.

⁵⁴² *Ibidem*.

urmărire penală sau adoptarea unei sentințe de achitare. Este firesc că, în cazul de încetare a urmăririi penale din motivul retragerii plângerii prealabile, împotriva voinței învinuitului care invocă nevinovăția, ultimul are dreptul de a utiliza remediul prevăzut de art. 313, iar în cazul inculpatului care nu este de acord cu sentința de încetare – calea de atac a apelului sau după caz, a recursului.”⁵⁴³

În legislația României, potrivit art. 157 Codului penal, se statuează că „în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, lipsa acestei plângeri înlătură răspunderea penală.”⁵⁴⁴

Spre deosebire de Codul penal român anterior, care reglementa, în art. 131, atât „lipsa plângerii prealabile, cât și retragerea plângerii prealabile, noul cod penal reglementează în articole separate lipsa plângerii prealabile (art. 157) și retragerea plângerii prealabile (art. 158).”⁵⁴⁵

În acest sens, „punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, lipsa plângerii prealabile înlăturând răspunderea penală, în cazul următoarelor infracțiuni prevăzute în noul Cod penal: - lovirea sau alte violențe prevăzute în art. 193; - vătămarea corporală din culpă prevăzută în art. 196; - amenințarea prevăzută în art. 206; - hărțuirea prevăzută în art. 208; - violul prevăzut în art. 218 alin. (1), (2); - agresiunea sexuală prevăzută în art. 223; violarea de domiciliu prevăzută în art. 224; - violarea sediului profesional prevăzută în art. 225; - violarea vieții private prevăzute în art. 226 alin. (1), (2); - divulgarea secretului profesional prevăzută în art. 227; - furtul săvârșit în condițiile art. 231 alin. (1); - abuzul de încredere prevăzut în art. 238; - abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor prevăzut în art. 239; - bancruta simplă prevăzută în art. 240; - bancruta frauduloasă prevăzută în art. 241; - gestiunea frauduloasă prevăzută în art. 242; - distrugerea prevăzută în art. 253 alin. (1), (2); - tulburarea de posesie prevăzută în art. 256; - asistența și reprezentarea neloială prevăzută în art. 284; - nerespectarea hotărârilor judecătorești prevăzută în art. 287 alin. (1) lit. d)-g); - violarea secretului corespondenței prevăzută în art. 302 alin. (1); - abandonul de familie prevăzut în art. 378; - nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului prevăzută în art. 379; - împiedicarea exercitării libertății religioase prevăzută în art. 381.”⁵⁴⁶

⁵⁴³ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a*. Op.cit., p. 795 – 796.

⁵⁴⁴ VLĂȘCEANU, A., BARBU, A. *Noul cod de procedură penală comentat prin raportare la Codul penal anterior*. Op.cit., p. 350.

⁵⁴⁵ *Ibidem*, p. 351.

⁵⁴⁶ *Ibidem*, p. 351 – 352.

Totodată, autorii români explică că spre deosebire de Codul penal anterior, în cazul infracțiunilor pentru care „acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate opera și împăcarea, în concepția noului Cod penal, în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate și în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală poate fi pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau din oficiu, însă a fost pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, nu operează împăcarea, ci numai retragerea plângerii prealabile.”⁵⁴⁷

În cazul lipsei plângerii prealabile a persoanei vătămate sunt incluse, sub aspectul efectelor juridice, și „situațiile retragerii plângerii, precum și ale împăcării persoanei vătămate cu făptuitorul, în cazurile prevăzute de lege.”⁵⁴⁸

Împăcarea, „ca proces (nu și ca instituție) a fost posibilă atât în perioada nereglementării juridice, cât și în cea în care pedepsele penale au fost strict reglementate de către stat. Izvoarele cunoscute ale dreptului antic dovedesc faptul că împăcarea persoanei vinovate cu victima sau cu rudele acesteia a fost cunoscută de foarte mult timp. Astfel, dreptul apare în Orientul antic. Societățile babiloniene și asiriene erau întemeiate pe un sistem organic de legi.”⁵⁴⁹

Dreptul roman a acceptat posibilitatea ca o persoană să își facă singură dreptate. Astfel, din perspectivă istorică, prima modalitate de apărare a intereselor private a fost samavolnicia. În mod firesc, orice persoană, atunci când se simte amenințată de un pericol, opune o anumită rezistență. Reacția victimei este determinată de instinctul de conservare și are un caracter defensiv, urmărindu-se realizarea unei apărări care să dureze atât timp cât subzistă răul ce o amenință. Spre deosebire de alte ființe, „omul, inclusiv omul primitiv, este înzestrat cu facultăți spirituale superioare, manifestând, în fața acțiunilor îndreptate împotriva sa, o atitudine mai complexă.”⁵⁵⁰

S-a argumentat că, „victima având libertatea de acțiune și fiind îndrumată, de multe ori, de o doză de rațiune, avea la îndemână și posibilitatea iertării făptuitorului sau a împăcării cu acesta.”⁵⁵¹

În Republica Moldova, legislația a fost influențată în mare parte de legislația rusă. Astfel, „un vechi document juridic rus conținea reglementări care ofereau părții vătămate dreptul de a alege între

⁵⁴⁷ Ibidem, p. 352.

⁵⁴⁸ CREȚU, O. Împăcarea părților – teme de încetare a procesului penal. Op.cit., p. 203.

⁵⁴⁹ CATAN, L. Împăcarea părților în procesul penal – aspecte de drept procesual comparat. În: *Materialele conferinței internaționale: Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene*. Chișinău: Tipografia Adrilang, 2018, p. 99.

⁵⁵⁰ NEGOIȚĂ, A. *Gândirea asiro – babiloniană în texte*. București, 1975, pag. 50.

⁵⁵¹ Ibidem, p. 51.

aplicarea unei pedepse și perceperea unei amenzi. Totuși, împăcarea părților nu era posibilă pentru toate categoriile de infracțiuni, fiind interzisă, spre exemplu, în cazul infracțiunilor sancționate cu pedeapsa capitală. În consecință, împăcarea era permisă doar în măsura în care, prin aceasta, se restabilește echilibrul social, potrivit normelor existente la acel moment.”⁵⁵²

Inițial, părțile puteau apela la împăcare doar înainte de judecată, respectiv până în momentul intervenției organelor statului. Ulterior, la începutul secolului al XVI-lea, împăcarea în Rusia era posibilă chiar și după pornirea unui proces penal de către autoritățile statale. După anul 1649, împăcarea „nu mai este admisă de către stat, legislația rusă aliniindu-se astfel tendinței generale care domina lumea la acea vreme. Mai mult decât atât, statul sancționa orice încercare a victimei de a se împăca cu infractorul.”⁵⁵³

Împăcarea, în opinia autorilor poate fi privită ca un „mijloc important de restabilire a echității sociale ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni.”⁵⁵⁴

Totodată, împăcarea părților presupune „actul bilateral de voință, încheiat între victimă și făptuitor, prin care se urmărește încetarea procesului penal.”⁵⁵⁵

În aceeași ordine de idei, acordul de împăcare este „un act procedural ce duce la încetarea procesului penal, fiind, totodată, un act ce se încheie personal și benevol. Având în vedere că există posibilitatea împăcării, trebuie să nu ezite să beneficieze de aceasta odată ce atât bănuitul, învinuitul, inculpatul, cât și partea vătămată sunt de acord.”⁵⁵⁶

În prezent, art. 109 CP, stabilește că, împăcarea, este actul ce „înlătură răspunderea penală pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave, prevăzute în capitolele II – III (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei) , V-VI (infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor; infracțiuni contra patrimoniului) și la art. 264 alin. (1) din partea specială a CP RM, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința ei nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca urmare a împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.”

⁵⁵² ИНДОВА, Е. И., ЧИСТЯКОВ, О. И. *Российское законодательство X-XX вв. Том. IV*. Москва: Юридическая литература, 1987, p. 235.

⁵⁵³ CATAN, L. *Împăcarea părților în procesul penal – aspecte de drept procesual comparat*. Op.cit., p. 100.

⁵⁵⁴ UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995, p.133.

⁵⁵⁵ PONTA, V. *Drept penal. Partea Generală. Note de curs*. București: Ed. Lumina Lex, 2004, p.125.

⁵⁵⁶ CREȚU, O. *Împăcarea părților – temei de încetare a procesului penal*. Op.cit., p. 207.

În cazul minorilor, împăcarea părților poate fi aplicată și pentru „infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, prevăzute la capitolul IV (infracțiuni privind viața sexuală) din Partea specială, precum și pentru infracțiuni grave, prevăzute la capitolele II–III (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei) și V–VI (infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor; infracțiuni contra patrimoniului) din Partea specială.”

Avându-se în vedere că împăcarea este un act care înlătură răspunderea penală, este importantă opinia autorilor români Tulbure A. și Tatu A., care afirmă că în situația împăcării părților „conflictul se stinge nu ca urmare a unui act de voință unilateral din partea persoanei vătămate, ci printr-un act bilateral, prin voința comună a persoanei vătămate și a infractorului.”⁵⁵⁷

Împărtășim punctul de vedere relatat, precum că, împăcarea se poate realiza doar în cazurile expres prevăzute de lege și are efect numai cu privire la acel inculpat, cu care partea vătămată s-a împăcat.

Raportându-se la dispozițiile art. 109 CP, doctrinarii arată că „pornirea urmăririi penale nu este condiționată de existența plângerii părții vătămate în cazul infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, iar în cazul minorilor – și pentru infracțiuni grave, prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială. Totodată, în cazul împăcării părții vătămate cu bănuitul, învinuitul sau inculpatul, răspunderea penală este înlăturată prin încetarea procedurii penale, în modul reglementat de normele procesual-penale.”⁵⁵⁸

Instituția împăcării, este personală, și produce efecte juridice, din momentul pornirii urmăririi penale, și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare. Potrivit art. 109 alin. (4) CP, „în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiunile prevăzute la art. 171–175¹, cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, dacă acestea au fost săvârșite de către minori, sau în cazul infracțiunilor săvârșite asupra minorilor prevăzute la art. 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

Conform art. 276 alin. (5) CP, „împăcarea este personală și produce efect doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.”

Există o discrepanță dintre normele de reglementare din legislația materială și procesuală privind momentul intervenirii împăcării, sau cu alte cuvinte spus, perioada în care părțile pot pleda pentru împăcare. Astfel, conform art. 109 alin. (4) CP, împăcarea produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale, și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare,

⁵⁵⁷ TULBURE, A., TATU, A. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. All Beck, 2001, p. 95.

⁵⁵⁸ GURSCHI, C. *Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților*. Op.cit., p. 33-34.

per a contrario, conform art. 276 alin. (5) CPP, împăcarea produce efect doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

În opinia noastră, împăcarea trebuie să fie admisibilă până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, conform legislației procesual-penale. Această abordare nu doar respectă principiile justiției restaurative, ci servește și funcției sociale a dreptului penal, promovând reconcilierea părților, reducerea conflictului și protejarea intereselor victimei, fără a diminua autoritatea statului în aplicarea legii.

Încetarea procesului penal, în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea înlătură răspunderea penală, poate fi dispusă de organul de urmărire penală sau de instanță numai atunci când se constată, în mod direct și fără echivoc, acordul de voință al inculpatului și al părții vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv. Această măsură se justifică numai dacă persistă condițiile împăcării prevăzute de art. 109 CP.

Se apreciază că „acuzatorul de stat nu trebuie să împiedice împăcarea părților. Dacă împăcarea a avut loc, el încearcă să clarifice circumstanțele reconcilierii, motivele și condițiile acesteia. Dacă împăcarea este adevărată, procurorul, susține cererea victimei și a acuzatului de a înceta procesul penal, iar instanța de judecată va dispune încetarea procesului penal în conformitate cu art. 332 CPP.”⁵⁵⁹

În legislația României, conform art. 159 alin. (1)-(3), „împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres. Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă. Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.”⁵⁶⁰

Remarcă autorii că, „prin dispozițiile de la art. 159 alin. (1), stabilind că împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, noul Cod penal, s-a distanțat de la soluția adoptată în Codul penal anterior, în viziunea căruia împăcarea era prevăzută în Partea specială a Codului penal anterior, de regulă, în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate și putea interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Astfel,

⁵⁵⁹ CATAN, L. Participanții la procedura de împăcare a părților în procesul penal. În: *Revista: Legea și viața. Ediție specială*, 2020, nr. 1, p. 17.

⁵⁶⁰ VLĂȘCEANU, A., BARBU, A. *Noul cod de procedură penală comentat prin raportare la Codul penal anterior*. Op.cit., p. 355.

s-a renunțat la paralelismul între cauzele de înlăturare a răspunderii penale, determinat de existența retragerii plângerii prealabile și a împăcării.”⁵⁶¹

Astfel, „în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, iar acțiunea penală a fost pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, poate opera numai retragerea plângerii prealabile, iar nu și împăcarea.”⁵⁶²

De remarcat că, înlăturarea răspunderii penale în cazurile prevăzute de art. 109 CP „nu depinde în mod obligatoriu de existența plângerii părții vătămate, așa cum prezența acesteia este prescrisă în art. 276 CPP”⁵⁶³ ca un atribut obligatoriu pentru pornirea unui proces penal în cazul infracțiunilor enumerate în acest articol.

Prima condiție pentru realizarea împăcării este „voința părții vătămate și a făptuitorului (bănuțului, învinuțului ori inculpatului, în funcție de faza procedurii penale). Inițiativa poate interveni de la oricare din aceștia.”⁵⁶⁴

„Împăcarea părților constituie un act bilateral, implicând, în mod necesar, acordul de voință al persoanei vătămate și al inculpatului. În această privință, este de observat că împăcarea are caracter personal și trebuie să fie definitivă. De aceea, ea nu poate fi echivocă, fiind necesar să conțină, în mod clar, acordul de voință al persoanelor care au hotărât să se împăce. Ca urmare, împăcarea operează „în personal, înlăturând răspunderea penală numai cu privire la inculpatul (bănuțului, învinuțului – n.n.), cu care persoana vătămată s-a împăcat.”⁵⁶⁵

Împăcării părților urmează să aibă loc în fața organului de urmărire penală ori a instanței de judecată. Acesta, se poate realiza prin depunerea unor cereri de către fiecare dintre părți, conform prevederilor art.344¹ alin. (1) CPP, ori prin declarații orale, consemnate într-un proces-verbal, întocmit de organul de urmărire penală, iar, după caz, în procesul-verbal al ședinței de judecată. În acest ultim caz, este rezonabil ca declarațiile cu privire la voința de a se împăca să fie semnate separat de către părți.

⁵⁶¹ *Ibidem*, p. 356 – 357.

⁵⁶² *Ibidem*, p. 357.

⁵⁶³ Recomandarea Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea art. 109 CP și 276 CPP în cazurile împăcării părților, nr. 56 din 11.04.2013. [online] [citat: 27.08.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=85 .

⁵⁶⁴ GURSCHI, C. *Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților*. Op.cit., p. 34.

⁵⁶⁵ MATEUȚ, G. *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, vol. I. Op.cit., p. 712.

Potrivit Deciziei CC nr. 27 din 21.09.2017,⁵⁶⁶ par. 54 „împăcarea nu poate fi valabilă decât dacă este: 1) totală, deoarece vizează atât latura penală, cât și civilă a cauzei; 2) definitivă, deoarece atrage imposibilitatea procesuală de a relua conflictul; 3) necondiționată, conflictul dintre părți încetând fără a impune îndeplinirea anumitor condiții.”

Totodată, par. 53 stabilește „împăcarea este bilaterală, deoarece este realizată între bănuit, învinuit, inculpat și partea vătămată. Totodată, ea trebuie exprimată în mod personal, prin urmare împăcarea operează doar în personam, înlăturând răspunderea penală numai față de acel bănuit, învinuit, inculpat cu care partea vătămată s-a împăcat. Alte condiții de formă ale împăcării stabilesc că aceasta nu trebuie dedusă din anumite situații sau împrejurări, presupunând un acord explicit și clar prin care părțile consimt în mod liber asupra soluționării conflictului penal.”⁵⁶⁷

Conform par. 55, cerințele aplicării instituției împăcării sunt: „1) persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție; sau, 2) dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.”⁵⁶⁸

Termenul de 5 ani, este o cerință suplimentară, instituit cu scopul de a preveni săvârșirea unor noi infracțiuni, modificare legislativă aplicată prin Legea nr. 130 din 09 iunie 2016⁵⁶⁹, potrivit căreia, împăcarea penală nu poate fi încheiată dacă anterior a existat o împăcare, în temeiul căruia a fost dispusă încetarea procesului penal în privința persoanei, pentru infracțiuni similare comise cu intenție.

Potrivit Recomandării CSJ nr. 56 Cu privire la aplicarea art. 109 CP și 276 CPP în cazurile împăcării părților⁵⁷⁰, încetarea procesului penal în ședința de judecată se reglementează de art. 332 CPP. Potrivit art. 332, dacă, pe parcursul judecării cauzei, se constată existența vreunului dintre temeiurile prevăzute de art. 275 pct. 5) – 9), art. 285 alin. (2), precum și în cazurile prevăzute în art. 53 – 60 CP, instanța prin sentință motivată, va înceta procesul în această cauză.

⁵⁶⁶ Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 109 alin. (1) din Codul penal (limitarea împăcării în cauzele penale), nr. 27 din 21.09.2017. [online] [citat: 30.08.2025]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=633>.

⁵⁶⁷ *Ibidem*.

⁵⁶⁸ *Ibidem*.

⁵⁶⁹ Legea nr. 130 din 09 iunie 2016 pentru completarea articolului 109 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Publicat: 15.07.2016 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 206 – 214 art. 446.

⁵⁷⁰ Recomandarea Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea art. 109 CP și 276 CPP în cazurile împăcării părților, nr. 56 din 11.04.2013. [online] [citat: 01.09.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=85

Art. 275 pct. 6) statuează că, se va dispune încetarea procesului penal în cazul în care se constată lipsa plângerii victimei, în situațiile în care urmărirea penală, începe, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă.

Iar, art. 285 alin. (2), reglementează un temei similar, la pct. 1): „plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea.”

Astfel, în Recomandarea prenotată, s-a soluționat problema privind emiterea unei sentințe de încetare a procedurii penale, lipsei plângerii prealabile a victimei, sau retragerea acesteia. Prin urmare, în cazul retragerii plângerii prealabile, se va dispune încetarea, în temeiul art. 332 și art. 275 pct. 6) CPP - lipsește plângerea victimei, în situațiile în care urmărirea penală, începe, numai în baza plângerii acesteia, sau plângerea prealabilă a fost retrasă. O asemenea sentință se va pronunța indiferent de survenirea împăcării părților, ținându-se cont de conținutul normei 262 CPP, care indică că, dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plângerea prealabilă ori cu acordul organului prevăzut de lege, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora.

Este relevantă și poziția relatată în Avizul consultativ al Curții Supreme de Justiție din 20.11.2025, potrivit căreia „Încetarea procesului penal la etapa judecării cauzei în temeiul împăcării părților poate avea loc doar după constatarea faptului că inculpatul a comis fapta incriminată. Încetarea pe acest motiv poate avea loc doar la etapa cercetării judecătorești și a dezbaterilor judiciare, însă nu și în ședința preliminară”⁵⁷¹.

Subsidiar, Curtea Supremă de Justiție mai reține, că încetarea procesului penal fără cercetarea probelor și fără constatarea vinovăției poate aduce atingere prezumției de nevinovăție, garantată de art. 21 din Constituția Republicii Moldova și art.6 § 2 CEDO⁵⁷².

În doctrină se evidențiază că, împăcarea părților se poate notifica instanței de judecată prin două modalități: „printr-o declarație expresă de împăcare, dată în fața instanțelor de judecată și prin retragerea plângerii, care se poate interpreta ca o împăcare.”⁵⁷³

Totodată, se evidențiază următoarele trăsături ale împăcării: „împăcarea realizată în afara cadrului procesului penal nu poate avea efecte juridice prevăzute de legea penală; împăcarea, prin

⁵⁷¹ Avizul consultativ al Curții Supreme de Justiție, din 20.11.2025. Dosarul nr. 1avc-6/25. [online] [citat: 23.11.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_avize_csj.php?id=195.

⁵⁷² *Ibidem*, pct. 23.

⁵⁷³ CATAN, L. *Împăcarea părților în procesul penal – aspecte de drept procesual comparat*. Op.cit., p. 101.

definiție, nu poate fi realizată înainte de inițierea procesului penal; împăcarea realizată după pornirea procesului penal produce efecte juridice doar dacă au fost respectate toate normele procesual-penale; actul împăcării, operând cu termeni de drept civil, este un act solemn.”⁵⁷⁴

Pe bună dreptate se remarcă că „o eventuală înțelegere între vinovat și partea vătămată, care a avut loc în afara cadrului procesual, nu poate fi privită ca o veritabilă împăcare. Totodată, împăcarea realizată după pornirea procesului penal, dar cu încălcarea normelor procesual-penale, va fi lovită de nulitate absolută.”⁵⁷⁵

Din punct de vedere procedural, aplicarea mecanismelor de retragere a plângerii prealabile și de împăcare a părților trebuie realizată cu o rigurozitate strictă, în deplină concordanță cu cadrul normativ al Codului penal și al Codului de procedură penal, astfel încât exercitarea acestor drepturi să nu afecteze legalitatea, egalitatea părților și dreptul la un proces echitabil. În acest context, retragerea plângerii prealabile și împăcarea părților se conturează nu doar ca remedii ce conduc la încetarea procesului penal în faza judecății, ci și ca instrumente ce reflectă complexitatea și subtilitatea mecanismelor de protecție procedurală și substanțială, ilustrând modul în care procesul penal combină eficiența sancționatorie cu posibilitatea soluționării amiabile a conflictului de drept penal.

⁵⁷⁴ *Ibidem*.

⁵⁷⁵ PINTEA, A. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. București: Ed. Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 303.

4. 3. Încetarea procesului penal în legătură cu schimbarea situației, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii și căința activă

Analizând latura materială a temeiului „în legătură cu schimbarea situației”, se impune evidențierea conținutului normativ al art. 58 CP care prevede că „persoana care a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în cazul în care, ca urmare a schimbării situației, se constată că fie persoana, fie fapta comisă nu mai prezintă pericol social.”

Din analiza sistemică a prevederilor menționate rezultă existența unor condiții cumulative necesare aplicării instituției analizate, respectiv: săvârșirea infracțiunii pentru prima oară; săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave; pierderea pericolului social al faptei săvârșite sau al persoanei ce a săvârșit-o datorită schimbării situației.

Autorii susțin că, „sfera de aplicare a acestei modalități de liberare de răspundere penală a fost îngustată prin introducerea a două condiții limitative: acest tip poate fi aplicat numai persoanelor care, în primul rând, au comis o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă și, în al doilea rând, au săvârșit infracțiunea pentru prima oară. În calitate de temei suplimentar, urmează să reținem situația că la data judecării cauzei se va stabili că persoana sau fapta săvârșită, datorită schimbării situației, nu mai prezintă pericol social.”⁵⁷⁶

În doctrină⁵⁷⁷ se arată că, în situația în care persoana a fost anterior condamnată pentru o altă infracțiune, însă antecedentele penale au fost ridicate sau stinse în condițiile prevăzute de lege, săvârșirea unei noi infracțiuni este calificată ca fiind comisă pentru prima dată. De asemenea, dacă persoana a comis anterior o infracțiune, dar termenul de prescripție a tragerii la răspundere penală a expirat, noua infracțiune săvârșită se consideră, de asemenea, ca fiind comisă pentru prima dată. Totodată, în cazul în care, pentru infracțiunea săvârșită anterior, persoana a fost liberată de răspundere penală, spre exemplu în legătură cu schimbarea situației, iar hotărârea judecătorească de condamnare fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală art. 389 alin. (3) CPP, a rămas definitivă, comiterea unei alte infracțiuni urmează a fi apreciată ca fiind săvârșită pentru prima dată.

Cu privire la a doua condiție, respectiv „săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave”, precizăm că prin infracțiune ușoară se înțelege fapta penală pentru care legea penală prevede, în calitate de pedeapsă maximă, pedeapsa închisorii pe un termen de până la 2 ani inclusiv, iar prin

⁵⁷⁶ DOBÎNDA, V. Unele considerații referitor la liberarea de răspundere a subiectului răspunderii juridice la diferite etape de manifestare a acesteia. În: *Legea și viața*, octombrie – noiembrie 2020, p. 31.

⁵⁷⁷ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală*, vol. II. Op.cit., p. 417.

infracțiune mai puțin gravă se are în vedere fapta pentru care legea penală prevede pedeapsa închisorii pe un termen de până la 5 ani inclusiv.

Cu privire la cea de-a treia condiție, respectiv „pierderea pericolului social al faptei săvârșite sau al persoanei care a săvârșit-o ca urmare a schimbării situației”, evidențiem concluziile doctrine⁵⁷⁸ potrivit cărora fapta comisă își poate pierde caracterul de pericol social „ca urmare a unei modificări esențiale a condițiilor social-economice, politice sau spirituale, fie la nivelul unui stat ori al unei regiuni a acestuia, fie în cadrul unei instituții, întreprinderi sau localități”. Astfel de modificări influențează conștiința juridică a societății, care, în noile condiții create, nu mai percepe fapta comisă ca fiind socialmente periculoasă. Totodată, schimbarea situației trebuie să fie de o asemenea intensitate încât, sub influența acesteia, să își piardă pericolul social nu doar fapta concretă, ci ansamblul infracțiunilor de același tip.

Fapta (acțiunea/inacțiunea) săvârșită și-a pierdut caracterul prejudiciabil datorită „schimbării situației drept rezultat al unor schimbări de ordin social-economic, politic etc. în limitele țării în întregime sau ale unei localități anume ori intervenția unor atare schimbări în cadrul unor(ei) instituții, organizații, întreprinderi. Schimbarea situației în acest sens are loc indiferent de conștiința și de voința persoanei vinovate de săvârșirea infracțiunii și poartă un caracter general (spre exemplu, reforma social-economică, monetară, schimbarea regimului juridic al unui teritoriu, revocarea stării excepționale, desecretizarea documentului, informației etc.).”⁵⁷⁹

Uneori, afirmă autorii „schimbarea situației, în sensul art. 58 CP, se poate exprima prin dispariția condițiilor de timp sau de loc, când doar în prezența lor fapta poate fi calificată drept infracțiune, de exemplu, vânatul ilegal pe teritoriul rezervației naturale, dacă peste un interval de timp din anumite motive vânatul a fost permis oficial (în urma creșterii excesive a numărului unui anumit tip de animale).”⁵⁸⁰

De astfel, „pierderea pericolului social al persoanei care a săvârșit infracțiunea datorită schimbării situației are un caracter mai restrâns, întrucât se referă la condițiile de viață și activitate ale persoanei la momentul săvârșirii infracțiunii. Caracterul modificărilor ce se produc în ambianța în care se află persoana poate fi diferit, în orice caz, ele trebuie să rupă cumulul de cauze și de condiții ce au preconizat comiterea infracțiunii și să excludă posibilitatea comiterii pe viitor de către această persoană a unor noi infracțiuni. Astfel de schimbări pot consta, de exemplu, în eliberarea din funcție

⁵⁷⁸ *Ibidem*.

⁵⁷⁹ Ghid cu privire la aplicarea pedepsei, Chișinău, 2014, p. 74.

⁵⁸⁰ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p. 418.

a vinovatului, care a comis infracțiunea, folosindu-se de funcție; înrolarea în forțele armate și ruperea legăturilor criminale sub a căror influență s-a comis infracțiunea; ruperea relațiilor familiale a căror înrăutățire a constituit o cauză psihologică a comiterii infracțiunii; îmbolnăvirea de o boală gravă sau paralizia persoanei, care îl lipsesc de posibilitatea reală de a mai comite infracțiuni ș.a.”⁵⁸¹

Analizându-se în doctrina instituția de referință, în special, conceptul de schimbare a situației, s-a conchis că „în practica judiciară se pot întâlni situații în care, în anumite condiții postinfracționale legate de anumite schimbări, fapta poate să-și piardă caracterul prejudiciabil, iar, ca urmare, să aibă loc o apreciere juridico-penală deosebită. Atare schimbări care duc la o apreciere penală specifică condiționează liberarea de pedeapsa penală, precum și generează consecințe juridico-penale mult mai favorabile celui liberat în astfel de situații, decât pentru cel condamnat la detenție.”⁵⁸²

Noțiunea de schimbare a situației este definită în literatura de specialitate, în sensul că aceasta vizează „transformări de ordin obiectiv, rezultate ale reformelor de natură social-economică și politică, survenite la nivelul întregii țări sau al unei anumite localități, independent de conștiința și voința persoanei vinovate de săvârșirea infracțiunii.”⁵⁸³

Fapta, în timpul comiterii faptei era calificată ca fiind socialmente periculoasă, și în conformitate cu legea penală continuă să fie prejudiciabilă, însă, „schimbarea situației trebuie să influențeze astfel prejudiciabilitatea faptei, care din cauza noilor situații, deși rămâne infracțiune, are un grad prejudiciabil diminuat esențial în momentul judecării cauzei comparativ cu momentul săvârșirii ei, drept urmare, fapta penală și-a pierdut caracterul social periculos.”⁵⁸⁴

Schimbarea situației referitoare la voința făptuitorului are în vedere „astfel de circumstanțe (elemente de fapt, date, stări, cum ar fi: înrolarea în serviciul militar în termen, înregistrarea căsătoriei, nașterea copilului, schimbarea locului de muncă, de trai etc.) în rezultatul cărora făptuitorul capătă o altă apreciere morală, socială și juridică, care diminuează esențial pericolul social al subiectului infracțiunii.”⁵⁸⁵

O astfel de poziție cu privire la schimbarea situației se regăsește și în viziunea altor autori, care menționează că „schimbarea reprezintă un factor obiectiv ce nu depinde de voința inculpatului.”⁵⁸⁶

⁵⁸¹ *Ibidem*, p. 418.

⁵⁸² TIPA, I. Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2008, nr. 4 (14), p. 171.

⁵⁸³ *Ibidem*.

⁵⁸⁴ *Ghid cu privire la aplicarea pedepsei*. Op.cit., p. 74.

⁵⁸⁵ *Ibidem*, p. 74 – 75.

⁵⁸⁶ ГУЦУЛЯК, В.И., БУЖОР В.Г. *Комментарий к Уголовному кодексу Республики Молдова. Часть Общая*. - Кишинэу: Ed. Tipografia Centrală, 2010, p. 367.

Din punct de vedere procesual, art. 332 CPP, stabilește că, dacă pe parcursul judecării cauzei penale, se constată temeiul „schimbarea situației” prevăzut de dispoziția art. 58 CP, instanța va emite o sentință de încetare a procesului penal.

În coroborare, art. 350 CPP, statuează „dacă în ședința preliminară s-a constatat temeiurile prevăzute de art. 332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.”

Prin urmare, art. 332 reglementează „aspecte generale privind încetarea procesului penal în ședința de judecată,”⁵⁸⁷ așadar, acesta sunt aplicabile pe parcursul întregului proces penal, fiind catalogate ca temeiuri de nereabilitare.

În conținutul reglementării art. 350, potrivit autorului I. Dolea, „trimiterile preluate din art. 332 CPP, la care se face referință, urmează a fi aplicate în funcție de etapa judecătorească.”

Totodată, autorul consideră că „în cazul când se constată circumstanțe care permit liberarea de răspundere penală: minori, tragere la răspundere contravențională, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii, căința activă, schimbarea situației liberarea condiționată de răspundere penală (art. 53-59), considerăm că încetarea poate avea loc în ședința judiciară și nu în ședința preliminară.”⁵⁸⁸

De aceeași părere sunt și alți cercetători, care susțin „Liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației se face de către instanța de judecată prin sentința de condamnare fără stabilirea pedepsei, în care instanța argumentează pe ce temeiuri prevăzute de Codul penal adoptă sentința dată (art. 389 din CPP).”⁵⁸⁹

Într-un alt articol științific, cercetându-se similitudinile dintre instituția liberării de răspundere penală (art. 58 CP), și liberării de pedeapsă penală (art. 94 CP), datorită schimbării situației, similar opiniilor prenotate, s-a indicat „potrivit prevederilor art. 389 CPP, instanța de judecată adoptă o sentință de condamnare în ambele cazuri, atât cu referire la liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației, cât și cu referire la liberarea de pedeapsa penală datorită schimbării situației. În ambele cazuri se vorbește despre o sentință de condamnare, însă pentru unul din ele - fără stabilirea pedepsei penale cu liberarea de răspundere penală, iar pentru altul - cu stabilirea pedepsei penale, dar fără executarea ei.”⁵⁹⁰

⁵⁸⁷ Dolea I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 932.

⁵⁸⁸ *Ibidem*, p. 960.

⁵⁸⁹ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p. 418.

⁵⁹⁰ TIPA, I. *Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare*. Op.cit., p. 173.

Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, *privind sentința judecătorească* nr.5 din 19.06.2006⁵⁹¹, pct. 10, „potrivit pct. 3) alin. (3) art. 389 CPP, sentința de condamnare fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală, se adoptă: (...) b) dacă la data judecării cauzei, datorită schimbării situației, se va stabili că persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă ori fapta săvârșită nu mai prezintă pericol social (art.58 CP); (...)”⁵⁹²

În context, art. 389 alin. (4) CPP, reglementează că, în cazul existenței schimbării situației, prevăzut de art. 58 CP, instanța adoptă o sentință de condamnare, fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală.

Cercetătorul I. Dolea indică că, „sentința de condamnare fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală, se adoptă, dacă:

a) persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, după săvârșirea infracțiunii: - s-a autodenunțat de bună voie; - a contribuit la descoperirea acesteia; - a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul cauzat de infracțiune (alin. (1) art. 57 CP);

b) la data judecării cauzei, datorită schimbării situației, se va stabili că persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă ori fapta săvârșită nu mai prezintă pericol social (art. 58 CP);

c) liberarea de pedeapsă a minorilor (art. 93 CP) sau în cazul expirării termenului de prescripție a executării sentinței de condamnare (art. 97 CP). La adoptarea sentinței de condamnare cu liberarea de pedeapsă sau, după caz, a sentinței de condamnare fără stabilirea pedepsei, instanța urmează să argumenteze în baza căror temeiuri, prevăzute de codul penal, a fost adoptată hotărârea respectivă.”⁵⁹³

Cu privire la temeiul renunțării de bună voie la comiterea infracțiunii, atragem atenția că, acesta constituie, conform art. 53 CP un temei de liberare de răspundere penală de către procuror la urmărirea penală, și de către instanța de judecată, la judecarea cauzei penale, conținutul desfășurat al căruia este expus în art. 56 CP.

⁵⁹¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiției *privind sentința judecătorească*, nr. 5 din 19.06.2006, p. 14. [online] [citat: 10.10.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152 .

⁵⁹² *Ibidem*.

⁵⁹³ DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Op.cit., p. 1038.

Codul de procedură penală la art. 391 alin. (1) pct. 7), prevede expres că, se va adopta o sentință de încetare, în cazurile prevăzute de art. 54 - 56 CP, respectiv incluzându-se și renunțarea de bună voie la comiterea infracțiunii.

Legiuitor a oferit noțiunea legală de renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii, aceasta fiind definită, potrivit art. 56 alin. (1) CP, ca „încetarea de către persoană a pregătirii infracțiunii sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii, dacă persoana era conștientă de posibilitatea consumării infracțiunii.”

În consecință, persoană care a renunțat de bună voie la comiterea infracțiunii până la consumarea acesteia, va fi supusă răspunderii penale, numai în măsura în care faptele săvârșite întrunesc elementele constitutive ale unei alte infracțiuni consumate.

În această ordine de idei, în doctrină se evidențiază că persoana care a renunțat benevol la săvârșirea unei infracțiuni „poate fi urmărită penal doar pentru comiterea unei fapte infracționale consumate care a fost comisă până la momentul de renunțare la infracțiunea principală. Spre exemplu, persoana a procurat ilegal arma pentru a comite un act de tâlhărie, însă pe parcurs a renunțat benevol și definitiv la un astfel de atac.”⁵⁹⁴

Pe această bază, beneficiază de exonerarea de răspundere penală și organizatorul sau instigatorul infracțiunii, în situația în care aceste persoane, printr-o înștiințare promptă a organelor de drept sau prin alte măsuri adecvate, au împiedicat autorul să ducă infracțiunea la îndeplinire. De asemenea, complicele nu răspunde penal dacă a întreprins toate măsurile aflate în competența sa pentru a preveni comiterea infracțiunii.

În acest sens, se subliniază „renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii posedă anumite particularități în cazul organizatorului și al instigatorului. Aceștia nu pur și simplu trebuie să adopte decizia de renunțare la continuarea sau consumarea atentatului criminal, ci să întreprindă măsurile necesare pentru atragerea autorului la renunțare și pentru prevenirea săvârșirii infracțiunii de către acesta. În cazul unei tentative nereușite din partea lor de a preveni comiterea infracțiunii de către autorul acesteia, ei nu se eliberează de la răspundere penală. Totuși, acțiunile lor pot fi apreciate în calitate de circumstanță care atenuează pedeapsa penală.”⁵⁹⁵

Potrivit doctrinei, renunțarea de bunăvoie presupune „un temei necondiționat al liberării (excluderii) de la răspundere penală pentru fapta infracțională la care a renunțat persoana. Însă, cum

⁵⁹⁴ BRÂNZĂ, L. Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii: Unele propuneri de lege ferenda. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Sociale”*, 2014, nr. 3 (73), p. 170.

⁵⁹⁵ *Ibidem*, p. 173.

s-a arătat în literatura de specialitate, renunțarea de bunăvoie nu poate fi egalată cu legitima apărare și extrema necesitate, deoarece acțiunile comise într-o asemenea stare sunt a priori socialmente utile, pe când renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii constituie încetarea activității socialmente periculoase care stinge răspunderea penală.”⁵⁹⁶

Totodată, „renunțarea de bună voie a participanților este posibilă la orice formă de participație, la orice etapă a activității infracționale, însă în mod obligatoriu până la momentul survenirii rezultatului infracțional. Trebuie a avut în vedere și acel fapt, că încetarea de bună voie a acțiunilor infracționale de către unul dintre participanții la infracțiune nu exclude pericolul social al activității infracționale continuate de către alți participanți. În conformitate cu principiile individualizării răspunderii penale și pedepsei penale și caracterului personal al răspunderii penale, participanții, care nu au renunțat la infracțiune sunt supuși răspunderii penale. Totodată, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii de către autor formează temei pentru a-l elibera de răspundere penală. Ceilalți participanți nu vor fi supuși răspunderii penale, decât atunci, când și în acțiunile lor se va stabili renunțarea de bună voie.”⁵⁹⁷

Potrivit unei alte opinii „renunțarea constă în refuzul făptuitorului de a săvârși fapta, care se află în curs de executare (la etapa de pregătire sau tentativă). Spre exemplu, o persoană pătrunde noaptea, folosindu-se de chei potrivite, în locuința alteia pentru a comite un furt, însă, înainte a-și însuși vreun obiect, din propria inițiativă, temându-se de consecințe, se răzgândește și pleacă.”⁵⁹⁸

Totodată se subliniază „renunțarea presupune o atitudine pasivă de abandonare a executării faptei începute, însă există și situația, în care ea implică – în mod necesar – o atitudine activă, ca, de exemplu, în cazul tentativei de distrugere prin incendiere, când făptuitorul stinge focul pe care l-a aprins.”⁵⁹⁹

Autorul D. Doroghin susține că „renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii constituie o cauză care exclude, și nu înlătură, răspunderea penală a faptei infracționale.”⁶⁰⁰

⁵⁹⁶ *Ibidem*, p. 168.

⁵⁹⁷ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Op.cit., p. 127.

⁵⁹⁸ *Ibidem*, p. 126.

⁵⁹⁹ *Ibidem*.

⁶⁰⁰ ДОРОГИН, Д.А. *Обстоятельства, исключющие уголовную ответственность*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва: 2013, с. 11 - 12.

Mai indică că, „liberarea de la răspundere penală în legătură cu renunțarea benevolă la săvârșirea infracțiunii constituie o ficțiune juridică când în mod artificial se impune existența unor condiții care fac imposibilă survenirea răspunderii penale pentru fapta aparent asemănătoare cu infracțiunea.”⁶⁰¹

Reieșind din natura sa juridică, în doctrină se remarcă „renunțarea benevolă la săvârșirea infracțiunii ocupă un loc intermediar între comportamentul criminal și cel legal. Cu toate că semnele obiective ale renunțării benevole, pe de o parte, și ale pregătirii și tentativei, pe de altă parte, coincid, deosebirea principală dintre acestea constă în semnele subiective. Astfel, latura subiectivă a renunțării benevole este caracterizată printr-o atitudine psihică specială față de fapta comisă și urmările prejudiciabile, potrivit căreia persoana conștientizează caracterul prejudiciabil al faptei comise, prevede posibilitatea reală sau inevitabilitatea survenirii urmărilor prejudiciabile, precum și dorește survenirea acestora, însă, sub imperiul conștientizării posibilității de a duce până la capăt fapta infracțională, dorința persoanei se modifică și, în rezultat, aceasta nu mai dorește survenirea unor astfel de consecințe.”⁶⁰²

În viziunea autorului A. Kliuev, „atentatul criminal întrerupt presupune săvârșirea acțiunilor îndreptate spre crearea condițiilor pentru cauzarea prejudiciului unui obiect ocrotit de legea penală, când astfel de faptă menține posibilitatea de continuare.”⁶⁰³

Cercetătorul I. Kozacenko accentuează că renunțarea de bună voie constituie „încetarea 1) completă, 2) definitivă și 3) voluntară a activității infracționale săvârșite de către făptuitor, însoțită de 4) conștientizarea de către acesta a posibilității reale de a termina sau continua fapta infracțională începută.”⁶⁰⁴

În una din lucrările sale, cercetătoarea T. Dronova identifică următoarele particularități ale renunțării benevole: „1) „încetarea obiectivă a săvârșirii unei fapte infracționale intenționate; 2) caracterul benevol; 3) caracterul definitiv; 4) caracterul oportun.”⁶⁰⁵

Pe bună dreptate, se indică: „cu toate că motivele renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii pot fi diverse, ele nu au nicio relevanță juridico-penală. În acest perimetru se impune a fi

⁶⁰¹ *Ibidem*.

⁶⁰² BRÂNZĂ, L. *Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii: Unele propuneri de lege ferenda*. Op.cit., p. 169.

⁶⁰³ КЛЮЕВ, А.А. *Особенности добровольного отказа от совершения преступления в неоконченном посятельстве и в соучастии*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2003, с. 8-9.

⁶⁰⁴ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации с постановками материалов и судебной практикой. Под общей редакцией НИКУЛИНА С.И. Москва: Издательство Юрайт, 2001, с. 142.

⁶⁰⁵ ДРОНОВА, Т.Н. Понятие и признаки добровольного отказа от преступления. В: *Вестник Балтийского федерального университета им. И.Канта*, 2011, н. 9, с. 124.

crucial faptul de renunțare la activitatea infracțională, care este însoțit de conștientizarea posibilității de continuare a infracțiunii. Anume din aceste considerente renunțarea de bună voie poate fi condiționată de căința sinceră a persoanei, de frica față de riscul pedepsei, de conștientizarea irezonabilității comiterii acestei infracțiuni. Cu toate acestea, uneori inițiativa renunțării benevole provine de la martor, coparticipanți, uneori chiar de la victimă. Totodată, decizia privind renunțarea benevolă este adoptată în mod liber de către făptuitor care alege de sine stătător unul din două variante: să continue săvârșirea faptei infracționale sau să o înceteze.”⁶⁰⁶

Într-o speță,⁶⁰⁷ s-a stabilit „prin sentința Judecătoreiei Buiucani, mun. Chișinău din 16 iunie 2016, C.P., învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 26, 42 alin. (3), art. 145 alin. (2) lit. g), i), p) Cod penal, E.N. și E.O., învinuiți în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 26, 42 alin. (2,4), art. 145 alin. (2), lit. g), i), p) Cod penal au fost achitați pe motiv că fapta inculpaților nu întrunește elementele infracțiunii incriminate.”

În legătură, cu temeiul căinței active, remarcăm că, acesta este reglementat de art. 53 lit. d) CP, care stipulează că „persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componenței de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei în cazurile: căinței active.”, iar art. 57 CP prescrie condițiile legale de aplicare.

Autorii consideră că „apariția acestei modalități de liberare de răspundere penală în legislația penală a țării noastre a fost motivată, în primul rând, de reformele ce s-au produs în politica penală națională, reorientată fiind spre economisirea represiunii penale și căutarea noilor alternative ale răspunderii penale utile să reeduce persoana care a săvârșit o infracțiune. Legislația penală și întreaga societate este interesată în dezvoltarea la maximum a sentimentelor umane care au mai rămas în personalitatea infractorului, stimulându-i comportamentul pozitiv atât în momentul respectiv, cât și după comiterea infracțiunii prin reducerea pedepsei și chiar liberarea definitivă de răspundere penală.”⁶⁰⁸

⁶⁰⁶ Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении: Учебник для вузов. Под редакцией КУЗНЕЦОВОЙ Н.Ф., ТЯЖКОВОЙ И.М. Москва: Издательство Зерцало, 1999, с. 375.

⁶⁰⁷ Decizia Curții Supreme de Justiție din 26.02.2019, Dosarul nr. 1ra-466/10. [online] [citat: 10.09.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13080.

⁶⁰⁸ GLAVAN. B. Căința activă – modalitate de liberare de răspundere penală, conform legislației Republicii Moldova. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe Juridice*, 2020, nr. 11, p. 40.

Alții autori, împărtășesc viziunea conform căreia „căința activă presupune acțiunile active de după săvârșirea infracțiunii care demonstrează faptul că persoana regretă că a comis o infracțiune și tinde să lichideze sau să reducă consecințele periculoase de pe urma acesteia.”⁶⁰⁹

Într-o altă accepțiune, „căința activă trebuie înțeleasă ca o totalitate de măsuri pozitive postinfracționale orientate spre înlăturarea pericolului social al faptei.”⁶¹⁰

Alți autori sprijină poziția potrivit căreia „prin căință activă se înțelege comportamentul activ și benevol al persoanei care a săvârșit o infracțiune, comportament îndreptat spre neadmiterea, lichidarea sau reducerea consecințelor periculoase ale faptei săvârșite sau contribuirea activă la descoperirea infracțiunii date.”⁶¹¹

Similar, cercetătorul A. Savkin susține „căința activă, desigur, se caracterizează prin sentimente interioare profunde, regretul comiterii faptei, recunoașterea deplină a vinovăției sale, mărturisirea veridică, conștientizarea pericolului social al faptei, evaluarea negativă a celor comise. Aceasta poate fi cauzată de sentimente, cum ar fi rușinea, conștiința, conștientizarea responsabilității pentru infracțiunea comisă, datoria civică, propria apreciere critică a comportamentului său, precum și respectarea normelor sociale de conduită, de moralitate și de drept.”⁶¹²

Cercetătorul, A.M. Krepășev conchide că „motivele unui comportament legitim, inclusiv cel al căinței active, cuprind un spectru larg de impulsuri, începând cu devotamentul față de patrie, țară și popor și finalizând cu bineînțeleasa frică de a fi supus răspunderii penale.”⁶¹³

Procesual, potrivit art. 332 CPP, în cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată inclusiv vreunul din cazurile prevăzute de art. 53 - 60 CP, instanța, prin sentință motivată, va înceta procesul în cauza examinată.

Similar, în cadrul ședinței preliminare, conform art. 350 CPP, dacă la această etapă, se constată vreunul din temeiurile prenotate la art. 332 CPP, instanța, prin sentință motivată, va înceta procesul în cauza examinată.

⁶⁰⁹ *Советское уголовное право. Часть Общая*. Под ред. СМЕРНОВА Е.А., ЯКУПОВА А.Ш. Киев, 1973, с. 464.

⁶¹⁰ КУШНАРЕВ, В. А. Проблемы толкования норм уголовного права о деятельном раскаянии. В: *Юридический мир*. 2002, No, 1, p. 45.

⁶¹¹ LAȘCU, M. Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă prevăzută în noul Cod penal al Republicii Moldova. În: *Revista națională de drept*, 2003, nr. 3, p. 12.

⁶¹² САВКИН, А.В. Деятельное раскаяние – свобода от ответственности. В: *Российская юстиция*, 1997, No 12, p. 36.

⁶¹³ КРЕПЫШЕВ, А. *Деятельное раскаяние как основание освобождения от уголовной ответственности*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2000, с. 16.

Deopotrivă, art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP, conține următoarea dispoziție „sentința de condamnare se adoptă: fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute în art. 57 și 58 CP (...).”

Potrivit art. 57 CP, „persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală dacă ea, după săvârșirea infracțiunii, s-a autodenunțat de bună voie, a contribuit activ la descoperirea acesteia, a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul pricinuit de infracțiune.”

În doctrină să indică „liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă urmărește scopul de a ușura procesul de descoperire a infracțiunilor comise și, în principal, de a compensa la maximum urmările cauzate de infracțiune.”⁶¹⁴

Căința activă „trebuie deosebită de renunțarea de bună voie. Prima este posibilă doar după consumarea infracțiunii, pe când renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii constă în încetarea pregătirii sau încetarea acțiunilor/inacțiunilor îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii. Dacă renunțarea a fost benevolă și definitivă, atunci persoana, care a renunțat la ducerea infracțiunii până la capăt nu poate fi supusă răspunderii penale decât în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată.”⁶¹⁵

Autorii remarcă următoarele condiții pentru liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă: „persoana a săvârșit o infracțiune pentru prima oară; infracțiunea săvârșită este ușoară sau mai puțin gravă; persoana s-a autodenunțat de bună voie; persoana a contribuit activ la descoperirea infracțiunii; persoana a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul pricinuit prin infracțiune.”⁶¹⁶

Potrivit, art.16 CP, se consideră infracțiune ușoară fapta pentru care legea penală prevede în calitate de pedeapsă maximă pedeapsa închisorii pe un termen de până la 2 ani inclusiv, iar mai puțin gravă - fapta pentru care legea penală prevede în calitate de pedeapsă maximă pedeapsa închisorii pe un termen de până la 5 ani inclusiv.

Se va considera ca „infracțiune săvârșită pentru prima dată, chiar dacă persoana anterior a fost condamnată pentru altă infracțiune dar antecedentele penale s-au stins sau au fost ridicate în condițiile

⁶¹⁴ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., *et. al. Drept penal, partea generală, vol. II.* Op.cit., p. 129.

⁶¹⁵ *Ibidem.*

⁶¹⁶ *Ibidem.*

legii. De asemenea nu se va considera ca infracțiune repetată și situația când pentru tragerea la răspundere a intervenit termenul de prescripție.”⁶¹⁷

Iar, prin autodenunț, potrivit art. 264 CPP se subînțelege „înștiințarea benevolă a persoanei fizice sau juridice, despre săvârșirea de către ea a unei infracțiuni în cazul în care organele de urmărire penală nu sunt la curent cu această faptă. ”

Autodenunțarea trebuie să fie de „bună voie și nesilită sau impusă de organul de urmărire penală. Nu se va considera autodenunț, dacă acesta va fi depus după reținerea persoanei, în cazul dat acțiunile sale pot fi calificate drept contribuire la descoperirea infracțiunii. De asemenea va fi considerate autodenunțare și cazurile, în care persoana deja condamnată, face declarații de autodenunțare despre alte capete de acuzare, despre care organul de urmărire penală nu este informat.”⁶¹⁸

Declarația de autodenunțare se realizează în scris sau oral, conform art. 264 alin. (2) CPP. În cazul autodenunțului verbal, reprezentantul organului de urmărire penală întocmește un proces-verbal de consemnare a autodenunțului oral, cu înregistrarea audio și video a declarației de autodenunțare.

Termenul de „autodenunțare” poate fi interpretat sub două aspecte: procesual-penal și penal. Autodenunțarea „sub aspect procesual este analizată ca fiind o sursă de informare pentru declanșarea procesului penal. Sub aspect penal însă, accentul este pus pe bunăvoința acțiunilor de autodenunț ale persoanei vinovate de săvârșirea infracțiunii.”⁶¹⁹

Prin sintagma „a contribuit activ la descoperirea infracțiunii”, se înțeleg acțiunile de colaborare cu organul de urmărire penală la stabilirea circumstanțelor în care a fost săvârșită infracțiunea.

Este important art. 21 CPP, art. 14 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 6 pct. 2 CoEDO, din care rezultă că, „persoana care a comis o infracțiune nu poate fi silită să mărturisească împotriva sa, să-și recunoască vinovăția sau să-și demonstreze nevinovăția.

În doctrină se subliniază „contribuția activă la descoperirea infracțiunii este determinată de două semne caracteristice, și anume: - bunăvoința/îngăduința acțiunilor întreprinse de făptuitor, indiferent este o inițiativă proprie sau o contribuție a cuiva apropiat; - plenitudinea ajutorului acordat organului de urmărire penală realizată prin darea de declarații, participarea la desfășurarea anumitor acțiuni de

⁶¹⁷ CRETU, O. *Modalități de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 99.

⁶¹⁸ *Ibidem*.

⁶¹⁹ GLADCHI, G., GLAVAN, B. *Liberarea de răspundere penală, probleme teoretico-metodice, legislative și practico-judiciare*. Chișinău: Ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2012, p. 190.

urmărire penală, prezentarea probelor sau arătarea locurilor unde se păstrează bunurile sustrate și alte acțiuni care contribuie la aflarea adevărului.”⁶²⁰

Cu privire la ultima condiție, și anume „persoana a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul pricinuit de infracțiune”, opiniază cercetătoarea Cretu O., că „legislatorul nu a prevăzut un mod anume de reparare a prejudiciului cauzat, aceasta poate fi o sumă de bani compensatorie, repararea bunurilor deteriorate în urma acțiunilor sale sau înlocuirea cu un alt bun, compensarea venitului ratat, repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale. Un lucru important este că victima trebuie să fie de acord cu valoarea și modul de reparare a prejudiciului. În dependență de acțiunile infracționale, prejudiciul poate include: daune material, daune morale și daune fizice.”⁶²¹

Alți cercetători, au remarcă „despre repararea prejudiciului pricinuit de infracțiune în calitate de circumstanță a căinței active se poate vorbi doar în cazul în care aceasta a avut loc din bunăvoința făptuitorului. Dacă bunurile sustrate au fost întoarse părții vătămate datorită că persoana a fost reținută sau au fost ridicate în urma percheziției sau în alt mod a fost lichidat prejudiciul ce nu a depins de voința făptuitorului, atunci atare acțiuni nu constituie căința activă.”⁶²²

Potrivit autorilor, „circumstanțele prevăzute în alin.(1) al art. 57 CP pot fi clasificate în două categorii: „1) circumstanțe privitoare la infracțiunea săvârșită: a) săvârșirea infracțiunii pentru prima oară; b) săvârșirea infracțiunii ușoare sau nu prea grave; 2) circumstanțe privitoare la persoana infractorului: a) autodenunțarea de bună voie; b) contribuția activă la descoperirea infracțiunii; c) compensarea valorii daunei materiale cauzate; d) repararea în alt mod a prejudiciului pricinuit de infracțiune.”⁶²³

Alin. (2) al art. 57 CP, prevede că persoanele, care în condițiile prenotate, au comis o infracțiune de altă categorie, poate fi liberată de răspundere penală, numai în cazurile prevăzute de articolele corespunzătoare din Partea Specială a CP.

La acest capitol, în doctrină, se consideră că „este vorba despre modalități speciale de liberare de răspundere penală, prevăzută în Partea Specială a Codului Penal. În legătură cu căința activă pot fi liberate persoanele în caz de corupere activă (art. 325), darea de mită (art. 334), trădarea de Patrie (art.

⁶²⁰ CRETU, O. *Modalități de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale*. Op.cit., p. 100.

⁶²¹ *Ibidem*.

⁶²² GLADCHI, G., GLAVAN, B. *Liberarea de răspundere penală, probleme teoretico-metodice, legislative și practico-judiciare*. Op.cit., p. 192 – 193.

⁶²³ *Ibidem*, p. 43.

337) ș.a. Trebuie de menționat că, în legătură cu căința activă, în normele date condițiile liberării nu sunt identice, rele rezultând din specificul infracțiunilor și posibilitatea de a repara prejudiciul cauzat.”⁶²⁴

Spre exemplu, „în acord cu dispoziția de la alin.(4) art.325 CP, persoana, care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate la art.324 CP, este liberată de răspundere penală în oricare din următoarele două ipoteze: 1) aceste bunuri sau servicii i-au fost extorcate; 2) această persoană s-a autodenunțat, neștiind că organul de urmărire penală este la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o. (...) cea de-a doua ipoteză enunțată în dispoziția de la alin.(4) art.325 CP, motivele autodenunțării faptuitorului pot fi dintre cele mai variate: 1) căința; 2) teama de a fi pedepsit; 3) răzbunarea asupra persoanei corupte care nu și-a respectat promisiunea etc. În vederea operării dispoziției de la alin.(4) art.325 CP, ceea ce interesează este ca autodenunțarea să fie efectuată în condițiile stabilite la art.264 CPP.”⁶²⁵

În practica judiciară națională, prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 ianuarie 2018⁶²⁶, Colegiul penal lărgit al CSJ a admis recursurile ordinare declarate de avocatul inculpatului, a casat parțial sentința instanței de fond (Judecătoria Strășeni, Decizie din 21 iulie 2017), în partea inculpaților Ț.S. și B.V. și decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 septembrie 2017, în cauza penală privindu-i pe Ț.S. și B.V., și a pronunțat o nouă hotărâre. Prin noua hotărâre, instanța de recurs a dispus încetarea procesului penal pe învinuirea înaintată inculpaților Ț.S. și B.V. în baza art. 287 alin. (3) CP, conform prevederilor art. 2 al Legii Nr. 210 din 29 iulie 2016 privind amnistia, în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, și eliberarea acestora din penitenciar.

Judecând recursurile declarate, Colegiul penal lărgit menționat că „recurenții, drept temei pentru declararea recursului au indicat prevederile art. 427 alin. (1) pct. 6), 13) Cod de procedură penală, semnalând prevederile pct. 11) Cod de procedură penală, care stipulează că hotărârile instanței de apel poate fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel atunci când: persoana condamnată a fost judecată anterior în mod definitiv pentru aceeași faptă sau există o

⁶²⁴ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, volumul II.* p. 132.

⁶²⁵ GURSCI, C., STATI, V. *Infracțiuni de corupție.* În : Manualul judecătorului pentru cauze penale. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. et.al., Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013, p. 951.

⁶²⁶ Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 ianuarie 2018. Dosarul nr. 1ra-1744/2017. [online] [citat: 05.10.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10083

cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o nouă lege sau anulată de un act de amnistie.”

Astfel, Colegiul lărgit s-a expus asupra cererii invocate de recurență, și anume privind aplicarea amnistiei.

La caz, Colegiul lărgit a atestat că, din materialele cauzei penale, în data de 1 august 2017, ambii inculpați, au depus cereri în care au specificat că recunosc vinovăția în fapta imputată, și solicită aplicarea în privința lor a amnistiei, conform Legii nr. 210 din 29 iulie 2016 privind aplicarea amnistiei în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, și încetarea procesului penal, în legătură cu acest fapt. Mai mult, partea vătămată a declarat că nu are pretenții morale sau materiale față de inculpați.

Pe cale de consecință, Colegiul penal lărgit a conchis că, instanța de apel eronat a respins solicitarea inculpaților de aplicare în privința lor a Legii nr. 210 din 29.07.2016, argumentând că, „atât pe întreg procesul penal inculpații Ț.S. și B.V. au fost pe poziția de nerecunoaștere a vinovăției solicitând să fie achitați ca ulterior în ședința instanței de apel să-și schimbe poziția în recunoașterea vinovăției, ceea ce contravine prescripțiilor art. 57 Cod penal.”

Colegiul penal lărgit a subscris că, „din conținutul art. 57 Cod penal, trebuie de înțeles că liberarea de răspundere penală, în legătură cu căința activă, este posibilă numai în cazul în care sunt întrunite următoarele criterii: persoana s-a autodenunțat de bună voie, a contribuit activ la descoperirea infracțiunii, a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau a reparat în alt mod prejudiciul pricinuit de infracțiune.” Iar, pentru aplicarea amnistiei față de persoanele inculpate, este suficient să se ateste existența a cel puțin unul din criteriile expuse.

Astfel, la caz, în privința inculpaților întrunesc condițiile legale pentru aplicarea amnistiei conform Legii nr. 210 din 29.07.2016, și de a fi dispusă încetarea procesului penal în legătură cu amnistia, deoarece, inculpații, au recunoscut vina, și se căiesc sincer.

Similar, într-o altă Decizie a Curții Supreme de Justiție, din 26 septembrie 2017,⁶²⁷ s-a indicat că, înainte de a se aplica actul de amnistie, conform Legii nr. 210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, instanța urmează să determine dacă, inculpatul a manifestat căință activă față de fapta infracțională săvârșită, care se determină potrivit art. 57 CP.

⁶²⁷ Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 septembrie 2017. Dosarul nr. 1ra-1320/2017. [online] [citat: 05.10.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9444.

În continuarea ideii, instanța de recurs „din conținutul art. 57 Cod penal, trebuie de înțeles că liberarea de răspundere penală, în legătură cu căința activă, este posibilă numai în cazul în care sunt întrunite următoarele criterii: persoana s-a autodenunțat de bună voie, a contribuit activ la descoperirea infracțiunii, a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau a reparat în alt mod prejudiciul pricinuit de infracțiune. Or, reieșind din textul legii precitat, se conchide că, pentru aplicarea amnistiei față de inculpat, este suficient să fie întrunite cel puțin unul dintre criteriile enumerate supra. Tot aici, este importantă remarca că, căință activă manifestată prin contribuire activă la descoperirea infracțiunii include: judecarea cauzei penale în procedura simplificată prevăzută de art. 364/1 sau în baza art. 509 Cod de procedură penală, sau recunoașterea integrală a vinovăției.”

Raportând la circumstanțele cauzei penale, raționamentele prenotate, Colegiul a reiterat că „cauza penală în privința lui A.C. a fost judecată în procedura simplificată, reglementată de art. 364/1 Cod de procedură penală, în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Inculpatul a manifestat căință față de fapta infracțională comisă încă în prima instanță, acceptând judecarea cauzei în privința sa în baza art. 364/1 Cod de procedură penală și recunoscând vinovăția de cele incriminate.”

Din accepțiunile expuse, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a admis recursul ordinar declarat de avocat, în numele inculpatului, a casat parțial decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, emisă în privința inculpatului, și a dispus aplicarea actului de amnistie, cu încetarea procesului penal în privința lui A.C., în baza art. 264/1 CP.

4.4. Încetarea procesului penal în legătură cu liberarea de răspundere penală a minorilor

S-a subliniat⁶²⁸ că necesitatea prevenirii și combaterii infracțiunilor comise de minori devine cu atât mai evidentă cu cât fenomenul poate cunoaște recrudescențe, iar faptele comise pot prezenta un grad de pericolozitate deosebit. Dreptul penal contribuie la realizarea prevenirii infracționale în rândul minorilor, în special prin adoptarea și aplicarea unor reglementări și a unui sistem sancționator special pentru aceștia, distinct de cel destinat combaterii infracționalității în rândul adulților.

În dreptul penal, „starea de minorat are influențe asupra răspunderii penale, art. 21 CP stabilind limitele răspunderii penale: sînt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, la momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani; cei care au vârsta între 14 și 16 ani sunt

⁶²⁸ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., *et. al. Drept penal, partea generală, vol. II.* Op.cit., p. 121.

pasibili de răspundere penală doar pentru infracțiunile prevăzute în articolele expres expuse în art. 21 alin. (2) CP.”⁶²⁹

Analizând diferențierea răspunderii penale a minorilor, de răspunderea penală a persoanelor adulte, în doctrină se evidențiază un șir de opinii.

Cercetătorul I. Korobeev subliniază că aceasta implică „necesitatea stabilirii, la nivel legislativ și în aplicare, a unor măsuri penal-juridice severă pentru persoanele care au comis infracțiuni grave și deosebit de grave, iar, respectiv, măsuri mai blânde pentru persoanele care au comis infracțiuni cu pericol social redus, din întâmplare.”⁶³⁰

Autoarea V. Puică, indică „Soluționarea acestei probleme implică necesitatea luării în calcul la toate nivelurile – și de elaborare, și de aplicare – a caracterului și gradului de pericol social atât al faptei, cât și al făptuitorului, de aceea încă la etapa de elaborare a legii este important de a prevedea o astfel de clasificare a infracțiunilor, care ar permite lucrătorilor practici să se orienteze corect în aplicarea măsurilor de influență penal-juridică față de diferite categorii de infractori (adulți și minori), în funcție de caracterul faptei săvârșite.”⁶³¹

Etapă diferențierii răspunderii și pedepsei penale a minorilor, are loc, potrivit unei accepțiuni „la etapa când se formează norma prohibitivă și nu la etapa tragerii minorului la răspundere penală pentru fapta săvârșită. Aceasta înseamnă că diferențierea răspunderii penale a minorului se face la etapa când legiuitorul include în normele Părții Generale anumite prevederi din care reiese necesitatea sau obligația de a trage minorul la răspundere penală pentru fapta comisă sau de a-l libera de răspundere penală. Altă etapă poate fi considerată activitatea organului ce aplică norma de drept referitor la alegerea componentei de infracțiune la care se referă cele comise de minor. (...) Următoarea etapă constă în soluționarea întrebării despre aplicarea categoriei concrete de pedeapsă minorului, ceea ce reprezintă deja individualizarea răspunderii penale a minorului.”⁶³²

Pentru a diferenția răspunderea penală a minorilor, Codul penal prevede diverse instrumente, cum ar fi liberarea de răspundere penală a minorilor (art. 54), stabilirea circumstanței atenuante (art. 76 lit. b) ș.a.

⁶²⁹ PUICĂ, V., *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori*. Op.cit., p. 127.

⁶³⁰ МАЛИНИН, В. Б. *Энциклопедия уголовного права. Т.11. Уголовная ответственность несовершеннолетних*. Санкт-Петербург: ИздательствоИздание профессора Малинина, 2008, с. 71.

⁶³¹ PUICĂ, V., *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori*. Op.cit., p. 128.

⁶³² *Ibidem*.

Asupra învinuirii înaintate inculpatului minor, instanța judecătorească se expune „printr-o sentință de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal, care trebuie să fie legală, întemeiată și motivată și să se bazeze numai pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată.”⁶³³

Astfel, o normă specială care în opinia autorilor „stipulează o situație specifică regimului juridic al minorilor în dreptul penale o regăsim în prevederile art. 54 CP, care stabilește condițiile liberării de răspundere penală a minorilor.”⁶³⁴

În cazul constatării incidenței art. 54 CP (liberarea de răspundere penală) pe parcursul judecării cauzei penale, în conformitate cu art. 332 alin. (1) CPP, instanța, prin sentință motivată, va înceta procesul penal în cauza respectivă.

În coroborare, art. 53 lit. a) CP, prevede ca temei de liberare de răspundere penală, minoratul făptuitorului, iar dispoziția art. 54 CP, descrie condițiile de liberare de răspundere penală a minorilor.

De asemenea, art. 391 alin. (1) pct. 7) CPP, stipulează că, se va adopta o sentință de încetare a procesului penal „în cazurile prevăzute în art. 54 - 56 din Codul penal.”

Dacă, persoana care a comis infracțiunea, nu are vârsta răspunderii penale, conform art. 21 CP (16 ani, după caz 14 ani) atunci, în conformitate cu art. 391 alin. (1) pct. 3) CPP, va dispune încetarea procesului penal, în legătură cu temeiul „persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală”.

Acest temei, fiind prevăzut și în art. 332 alin. (1) CPP, care stabilește că, instanța, pe parcursul judecării cauzei penale, va înceta procesul penal, și în cazul existenței unuia din temeiurile prevăzut la art. 285 alin. (2) CPP. La rândul său, art. 285 alin. (2) pct. 2) CPP, prevede temeiul „persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală.”

Reiterăm că, temeiurile prevăzute de art. 332 CPP, sunt aplicabile pe tot parcursul procesului penal.

În Titlul III, Proceduri speciale din CPP, este prevăzută și procedura în cauzele privind minorii, potrivit acesteia, art. 483 alin. (1), (4), în cazul în care, minorul pentru prima dată a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, și corectarea lui poate fi obținută fără a-l trage la răspundere penală, la faza de urmărire penală, procurorul dispune încetarea urmăririi penale și liberarea minorului de răspundere penală în temeiul prevăzut în art. 54 din Codul penal, cu aplicarea măsurilor de

⁶³³ *Ibidem*, p. 50.

⁶³⁴ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., *et. al. Drept penal, partea generală, vol. II.* Op.cit., p. 121.

constrângere cu caracter educativ conform prevederilor art.104 din Codul penal, iar, la judecarea cauzei penale în fond, instanța este în drept de a înceta procesul penal, la fel cu aplicarea art. 104 CP.

Astfel, dacă, instanța nu a aplicat art. 483 alin. (5) „încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond”, reieșind din art. 486 - 487, instanța „trebuie să examineze, la adoptarea sentinței, mai întâi posibilitatea liberării de pedeapsă a minorului în conformitate cu prevederile art. 93 CP. În acest caz, art. 93 CP obligă instanța să examineze posibilitatea liberării minorului de pedeapsă penală nu numai pentru infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, ci și pentru infracțiuni grave. La soluționarea acestei chestiuni, instanța se călăuzește de criteriile prevăzute de art. 75 CP, luând în vedere și circumstanțele stabilite în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei în baza cerințelor art. 475 CPP. Numai dacă se constată că scopurile pedepsei penale (art. 61 alin. (2) CP) nu pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ (art. 104 CP), instanța de judecată va individualiza pedeapsa, care urmează a fi aplicată minorului utilizând criteriile prevăzute de art. 75 CP.”⁶³⁵

De evidențiat că, încetarea procesului penal conform art. 483 alin. (4) CPP, nu se admite, dacă „minorul sau reprezentantul lui legal este împotriva acestui aspect.”⁶³⁶

De asemenea, încetarea procesului penal în privința minorilor poate fi dispusă, și în cadrul ședinței preliminare, conform dispoziției art. 350 alin. (1) CPP.

Astfel, „în cadrul ședinței preliminare se soluționează, cu participarea părților, chestiunile legate de punerea pe rol a cauzei penale, inclusiv din oficiu, instanța de judecată legal constituită verifică:

- Îndeplinirea procedurii de citare a părților. Chemarea în judecată a inculpatului minor, care nu se află în stare de arest, se face prin părinții acestuia sau prin alți reprezentanți legali, iar în cazul în care minorul se găsește într-o instituție specializată, prin administrația acestei instituții. Neîndeplinirea procedurii de citare conduce la amânarea ședinței preliminare;

- Anexarea la dosar a referatului prezentențial de evaluare psihosocială a minorului, iar în cazul lipsei acestuia va obliga procurorul să întreprindă toate măsurile pentru întocmirea și prezentarea actului de către consilierii de probațiune din oficiul teritorial corespunzător;

- Asigurarea asistenței juridice. Instanța de judecată va soluționa admiterea apărătorului ales de inculpat și reprezentantului său legal sau, dacă acesta nu are apărător ales, se va solicita desemnarea

⁶³⁵ RUSSU, V. Individualizarea răspunderii penale aplicate minorului. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe Juridice*, 2022, nr. 15, p. 252.

⁶³⁶ BODAREVA – SOLOMON, I., *Minorul – subiect al infracțiunii în contextul politicii penale a statului*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2024, p. 94.

acestui de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;

- Asigurarea asistenței psihologului sau pedagogului;⁶³⁷

De asemenea, se indică că, în cadrul ședinței preliminare se va verifica și:

- „Competența materială și teritorială a instanței sesizate. Se au în vedere criteriile de stabilire a competenței. În situația în care se constată că este incompetentă, instanța se va desesiza printr-o încheiere de declinare a competenței. În situația în care, fiind sesizată printr-o încheiere de declinare a competenței, instanța constată că este incompetentă, își va declina, la rândul său, competența. În acest din urmă caz, dosarul va fi trimis instanței ierarhic superioare comune

- Cererile și demersurile înaintate, precum și recuzările declarate;

- Lista probelor care vor fi prezentate de către părți la judecarea cauzei. În cazul în care cauza a fost trimisă în instanța de judecată fără ca învinuitul sau reprezentantul său legal să ia cunoștință de materialele dosarului și fără a primi copia de pe rechizitoriu, iar în ședința preliminară învinuitul s-a prezentat, instanța dispune executarea acestor măsuri de către procuror;

- Încetarea, totală sau parțială, a procesului penal, dacă există temeiuri prevăzute de lege;

- Suspendarea procesului penal. Suspendarea procesului penal se dispune în cazul în care se constată că inculpatul suferă de o boală gravă care îi împiedică participarea la judecarea cauzei. Instanța de judecată dispune suspendarea procesului, până la însănătoșirea inculpatului, prin încheiere motivată;

- Fixarea termenului de judecată;

- Măsurile preventive și de ocrotire. Judecătorii vor ține cont de faptul că minorul poate fi deținut în stare de arest doar în cazuri excepționale, în funcție de complexitatea cazului, de gravitatea infracțiunii și dacă există pericolul real de dispariție a învinuitului minor, or riscul exercitării din partea lui a presiunii asupra martorilor sau a nimicirii ori deteriorării mijloacelor de probă. În asemenea cazuri durata maximă de arest preventiv al învinuitului minor nu poate depăși 4 luni.”⁶³⁸

Iar, în situațiile în care „instanța de judecată constată că este competentă să examineze cauza penală, nu există temeiuri pentru suspendarea sau încetarea procesului penal, la etapa ședinței preliminare se va fixa data ședinței de judecată.”⁶³⁹

⁶³⁷ PUICĂ, V., *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori*. Op.cit., p. 43-44.

⁶³⁸ *Ibidem*, p. 44.

⁶³⁹ *Ibidem*.

Temeiul material de liberare de răspundere penală a minorilor, este expus în art. 54 CP (1) conține următoare dispoziție „persoana în vârstă de până la 18 ani care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.”

Pentru incidența aplicării articolului prenotat, în doctrină se evidențiază necesitatea întrunirii cumulative a următoarelor condiții: „infracțiunea să fie săvârșită de o persoană în vârstă de până la 18 ani; infracțiunea să fie săvârșită pentru prima oară; infracțiunea săvârșită să fie ușoară sau mai puțin gravă; să fie posibilă corectarea persoanei fără ca ea să fie supusă răspunderii penale.”⁶⁴⁰

În Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale* nr. 8 din 11.11.2023⁶⁴¹, pct. 13 se indică „pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pedeapsa se aplică minorului numai dacă se apreciază că luarea măsurii cu caracter educativ nu este suficientă pentru corectarea minorului.”

Cu privire la „minoratul” persoanei, sunt esențiale prevederile din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 39 din 22.11.2004 (cu modificările ulterioare), *cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*.⁶⁴²

Conform pct. 2: „art. 6 pct. 47 Cod de procedură penală, stabilește noțiunea de persoană minoră, ca fiind persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani. Concomitent, la evaluarea posibilității tragerii la răspundere penală a unui minor, prevederea enunțată urmează a fi corelată cu art. 21 din Codul Penal, deoarece art. 6 pct. 47 Cod de procedură penală stabilește limitele de vârstă în cadrul cărora persoana se consideră minoră, dar nu și limita minimă de vârstă a subiectului infracțiunii.”⁶⁴³

Prin urmare „în orice situație, dacă persoana nu are împlinită vârsta necesară la momentul comiterii infracțiunii, aceasta nu poate fi subiect al infracțiunii, iar incapacitatea penală sau prezumția legală a iresponsabilității penale sunt absolute, nesusceptibile de a fi probate în contrariu.”⁶⁴⁴

⁶⁴⁰ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală*, vol. II. Op.cit., p. 121.

⁶⁴¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale*, nr. 8 din 11.11.2023. [online] [citat: 15.09.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127.

⁶⁴² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr. 39 din 22.11.2004. [online] [citat: 15.09.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360.

⁶⁴³ *Ibidem*, p. 2.

⁶⁴⁴ *Ibidem*.

În cauzele cu implicarea minorilor „instanța de judecată este obligată să constate exact vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii), deoarece vârsta acestuia reprezintă o circumstanță care urmează a fi dovedită și constituie o condiție obligatorie pentru tragerea la răspundere penală. Se consideră că persoana a atins o anumită vârstă începând cu ziua următoare zilei sale de naștere. Dacă în rezultatul expertizei medico-legale se stabilește: - doar luna și anul nașterii, ziua nașterii se va considera ultima zi din luna determinată; - anul nașterii și mai multe luni (stabilite prin presupunere), ziua de naștere se va considera ultima zi din luna cea mai îndepărtată; - doar anul nașterii, nefiind posibilă invocarea în calitate de variante a unor luni, ziua de naștere se va considera ultima zi a anului stabilit de către expert. În ipoteza în care vârsta este una presupusă și se încadrează între anumiți ani, instanța de judecată urmează să o stabilească, luând în considerare anul minim stabilit prin raportul de expertiză.”⁶⁴⁵

Cu privire la condiția comiterii unei infracțiuni pentru prima oară, se are în vedere „acea infracțiune care este comisă efectiv pentru prima dată sau pentru care persoana a mai comis anterior o infracțiune, dar antecedentele penale s-au stins sau a expirat termenul de prescripție a răspunderii penale.”⁶⁴⁶

Infrațiunea comisă să fie ușoară sau mai puțin gravă.

În ceea ce privește ultima condiție „este posibilă corectarea persoanei fără ca aceasta să fie supusă răspunderii penale”, autorii⁶⁴⁷ subliniază că instanța de judecată ia în considerare „diverse circumstanțe atenuante legate atât de personalitatea infractorului, cât și de fapta săvârșită. Acestea pot include, de exemplu, căința sinceră, contribuția activă la descoperirea infracțiunii, repararea benevolă a prejudiciului cauzat, motivul săvârșirii infracțiunii, condițiile de trai, trăsături de caracter pozitive și alte împrejurări relevante”.

Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale* nr. 8 din 11.11.2023⁶⁴⁸, pct. 23, „instanța de judecată trebuie să țină cont și de recomandările serviciilor de resocializare expusă în raportul anchetei sociale.”

⁶⁴⁵ *Ibidem*.

⁶⁴⁶ BARBĂNEAGRĂ, A. *et.al. Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu*. Op.cit., p. 150.

⁶⁴⁷ *Ibidem*.

⁶⁴⁸ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale*, nr. 8 din 11.11.2023.

Autorul I. Dolea, în contextul condiției „convingerea că minorul poate fi corectat fără ca acesta să fie tras la răspundere penală”, susține că „convingerea procurorului sau judecătorului se formează, de regulă, analizând circumstanțele cauzei și personalitatea minorului, dar și opiniile părinților, rudelor sau a pedagogilor.”⁶⁴⁹

Profesorul Gr.Theodoru, afirmă că „legislațiile moderne au adoptat, în legătură cu infractorii minori, un regim special, format nu numai din măsuri educative, ci și pedepse; totodată, pedeapsa nu poate fi aplicată decât atunci când se consideră că măsura educativă nu este suficientă în cazul judecat.”⁶⁵⁰

Conform doctrinei, se apreciază că „liberarea de răspundere penală a minorilor, prevăzută de art. 54 CP, nu exclude posibilitatea aplicării altor modalități de liberare reglementate de dispozițiile Codului penal.”⁶⁵¹

Sfera răspunderii penale a minorilor reprezintă un domeniu „extrem de delicat”.⁶⁵² Au fost evidențiate două modele de abordare a răspunderii penale a minorilor, acestea fiind: „modelul liberal și modelul autoritar.”⁶⁵³

Modelul „autoritar (tradițional) presupune că minorilor infractori, care răspund penal, li se aplică sancțiuni penale, pe când modelul liberal indică faptul că nu se va aplica, în acest caz, regimul penal, ci minorii vor fi supuși doar unor măsuri de altă natură. Literatura de specialitate abordează modelul autoritar (penal) prin prisma mai multor modalități, cu semnificație diferită, în particular: a) minorul care are o vârstă apropiată de cea a majoratului poate fi considerat adult, ceea ce permite să i se aplice pedepsele prevăzute pentru majori (modalitatea cea mai represivă – Olanda); b) minorului i se aplică numai pedepse, dar a căror durată, în raport cu cele aplicate majorilor, este mai redusă, regimul de executare fiind mai puțin sever; c) modalitatea de sancționare mixtă (pedepse și măsuri de siguranță).”⁶⁵⁴

⁶⁴⁹ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a*. Op.cit., p. 1232.

⁶⁵⁰ THEODORU, Gr., Gr. *Tratat de Drept procesual penal, ed. a 3-a*. Op.cit., p. 820.

⁶⁵¹ ENACHI, G. Particularitățile de aplicare a liberării de răspundere penală a minorilor. În: *Conferința științifică „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”, ed. a III-a*, 14 decembrie 2017, p. 104.

⁶⁵² BUTIUC, C. Răspunderea penală a minorilor. În: *Revista de drept penal*. Anul IX, 2002, nr. 4. București, p. 32.

⁶⁵³ RUSSU, V. Particularități ale răspunderii penale a minorilor. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe juridice*, 2020, nr. 11, p. 155.

⁶⁵⁴ *Ibidem*.

Modelul „liberal (nepenal, denumit și civil) este bazat pe o concepție modernă, excluzând din sfera dreptului penal infracționalitatea juvenilă și mergând pe ideea aplicării doar a unor măsuri de siguranță.”⁶⁵⁵

În Republica Moldova, se susține pe bună dreptate că „se aplică modelul mixt de sancționare a minorilor (pedepse și măsuri de constrângere cu caracter educativ). Totodată, pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pedeapsa se aplică minorului numai dacă se apreciază că luarea măsurii cu caracter educativ nu este suficientă pentru corectarea minorului.”⁶⁵⁶

În context, remarcăm că, concomitent cu încetarea procesului penal, reieșind din normele art. 332 alin. (3) CPP, art. 483 alin. (5) CPP, art. 54 alin. (2) CP, instanța va dispune aplicarea în privința minorului a măsurilor de constrângere cu caracter educativ, prevăzute în art. 104 CP, și care au „un caracter exhaustiv.”⁶⁵⁷

În context, aceeași poziție este evidențiază și în doctrină, indicându-se că „în cazul în care se vor întruni condițiile liberării de răspundere penală a minorilor, persoanele pot fi eliberate de răspundere penală și li se pot aplica măsuri de constrângere cu caracter educativ, prevăzute de art. 104 din CP.”⁶⁵⁸

Măsurile de constrângere cu caracter educativ sunt „a) avertismentul; b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat; c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri se ia în considerare starea materială a minorului; d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu; f) obligarea minorului de a participa la un program probațional; g) obligarea minorului de a urma un curs de calificare profesională.”

În doctrina română se evidențiază că „legiuitorul a instituit pentru infractorii minori un sistem de sancțiuni compus din măsuri educative neprivative de libertate și măsuri educative privative de libertate. Acest sistem se caracterizează prin prezența măsurilor educative, sancțiuni de drept penal cu caracter eminemamente educativ, destinate unor personalități în formare și susceptibile de influențare.”⁶⁵⁹

⁶⁵⁵ *Ibidem*, p. 155-156.

⁶⁵⁶ *Ibidem*.

⁶⁵⁷ CASANDRA, I., *Pedepsele penale aplicate minorilor*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018, p. 129.

⁶⁵⁸ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, volumul II*. Op.cit., p. 122

⁶⁵⁹ BULAI, C., *Drept penal român. Partea Generală, Vol. II*. București: Ed. Șansa, 1992, pag. 137.

Reieșind din prevederile art. 114 CP, față de minor pot fi dispuse măsuri educative neprivative de libertate și măsuri educative privative de libertate, după cum urmează: „a) dacă, la data săvârșirii infracțiunii, minorul avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, se aplică o măsură educativă neprivativă de libertate; b) în aceeași categorie de vârstă, se poate aplica o măsură educativă privativă de libertate dacă minorul a mai săvârșit anterior o infracțiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă executată sau a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat, ori dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare, sau detențiunea pe viață.”⁶⁶⁰

În România, măsurile educative neprivative de libertate sunt stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână și asistarea zilnică, iar cele privative de libertate sunt internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție.

Măsurile educative neprivative de libertate, pot fi prelungite sau înlocuite.

Doctrinarii români, M. Damaschin și I. Neagu, indică că, prelungirea măsurii educative neprivative de libertate poate fi dispusă de instanța care a pronunțat măsura, în următoarele trei cazuri: „în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare și obligațiile impuse; în care minorul, aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate, săvârșește o nouă infracțiune; în care minorul, aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate, este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior.”⁶⁶¹

În ceea ce privește înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate, aceasta este atribuită în competența instanței care a dispus aplicarea măsurii educative. Astfel se indică „posibilitatea înlocuirii măsurii educative neprivative de libertate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate sau cu o măsură educativă privativă de libertate, în următoarele cazuri:

1) Dacă minorul nu respectă, cu rea credință, condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța dispune: a) înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă; dacă nici de această dată nu sunt respectate condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța înlocuiește măsura educativă neprivativă de libertate cu măsura internării într-un centru educativ; b) înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, inițial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă.

⁶⁶⁰ NEAGU, I., DAMASCHIN, M., *Tratat de procedură penală – partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală*, vol. 2. București, Ed.Universul Juridic. 2015, p. 526.

⁶⁶¹ *Ibidem*, p. 528.

2) Dacă minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate, săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța dispune: a) înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă; b) înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate.”⁶⁶²

În Republica Moldova, măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică minorilor, până la atingerea majoratului, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei infracționale comise.

În cazul în care, minorul se va eschiva sistematic de la măsurile de constrângere cu caracter educativ, și dacă, acestea au fost stabilite de instanța de judecată, aceasta le anulează, și dispune trimiterea cauzei penale la procuror, sau, după, caz, stabilește o pedeapsă prevăzută de lege pentru fapta comisă (art. 104 alin. (4) CP.)

Demersul privind anularea măsurii aplicate și tragerea la răspundere penală a minorului poate fi înaintat de „organele de stat specializate, administrația instituției specializate de învățământ și de reeducare, curativă și de reeducare, departamentul de executare.”⁶⁶³

Prin eschivarea sistematică de la măsurile de constrângere cu caracter educativ se înțelege „încălcarea, de trei sau mai multe ori a măsuri aplicate: de a se prezenta pentru a repara dauna cauzată sau la tratamentul medical de reabilitare psihologic etc.”⁶⁶⁴

Prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 iunie 2021⁶⁶⁵ a fost declarat ca fiind „inadmisibil recursul ordinar declarat de către avocat, în numele inculpatului G.E. împotriva Decizie Colegiului penal al curții de Apel Bălți din 23 septembrie 2020, în cauza penală în privința lui G.E. ca fiind vădit neîntemeiat.”

Prin sentința Judecătoriei Edineț, sediul Central din 30 ianuarie 2020 „cauza fiind judecată în ordinea procedurii prevăzute la art. 364/1 Cod de procedură penală, G.E. a fost recunoscut vinovat și condamnat pentru comiterea infracțiunii prevăzute la art. 264/1 alin. (4) Cod penal, fiindu-i stabilită o pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 160 (una sută șazeci) ore.”

Nefiind de acord cu sentința pronunțată, expusă supra, avocatul inculpatului de declarat apel împotriva acesteia, și a solicitat casarea acesteia, cu încetarea procesului penal în privința lui G.E., în

⁶⁶² *Ibidem*, p. 528 -529.

⁶⁶³ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., *et. al. Drept penal, partea generală, volumul II*. Op.cit., p. 123.

⁶⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁶⁵ Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 iunie 2021. Dosarul nr. 1ra-677/2021. [online] [citat: 15.10.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18888

baza art. 54 Cod penal. Iar, prin decizia instanței de apel, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți din 23 septembrie 2020, apelul declarat a fost respins ca nefondat, și menținută sentința instanței de fond, fără modificări.

Instanța de apel, a conchis că la caz nu este necesară intervenirea în conținutul sentinței, or instanța corect și justificat a aplicat pedeasa inculpatului în limitele pedepsei penale în norma din partea specială a CP.

În ce privește „dezacordul apărătorului-apelant cu soluția primei instanțe în latura pedepsei aplicate inculpatului G.E., instanța de apel l-a apreciat ca nefondat, argumentele apelantului fiind neîntemeiate, deoarece, prin prisma materialelor cauzei penale, prima instanță corect i-a aplicat celui din urmă pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității în cuantum de 160 ore. (...) Astfel, având în vedere cele consemnate mai sus, instanța de apel a conchis că pedeapsa aplicată inculpatului G.E. este în coraport cu gravitatea faptei comise, ce se atribuie categoriei de infracțiuni ușoare și aduce atingere securității circulației rutiere, ținându-se cont și de faptul că la data comiterii infracțiunii inculpatul era minor și nu a atins vârsta de 18 ani.”⁶⁶⁶

Nu în ultimul rând, „instanța de apel a ținut să sublinieze că deși G.E. anterior nu a fost condamnat, acesta anterior a fost sancționat contravențional pentru comiterea faptelor prevăzute de art. 229 alin. (2) Cod contravențional, ce constituie o contravenție din domeniul circulației rutiere; art. 354 Cod contravențional, ce constituie o contravenție comisă împotriva ordinii și securității publice și art. 69 alin. (1) Cod contravențional, ce constituie o contravenție comisă împotriva drepturilor constituționale ale persoanei (date incluse din cazierul contravențional eliberat pe numele lui G.E.). La fel, instanța a făcut referință și la referatul presentențial al inculpatului, potrivit căruia acesta are perspective medii de reintegrare în societate, și astfel, a ajuns la concluzia că scopurile pedepsei penale în cauza dedusă judecării vor putea fi atinse prin stabilirea sancțiunii penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, or, măsurile educative expres stipulate de legislator în textul art. 104 Cod penal nu vor fi capabile să-l reeduce și să-l corecteze pe G.E., care la momentul soluționării apelului deja a atins majoratul.”⁶⁶⁷

În susținerea recursul declarat, recurentul a invocat că „la stabilirea măsurii de pedeapsă, instanțele urmau să ia în considerație următoarele circumstanțe atenuante: inculpatul G.E. nu prezintă pericol social sporit; este pentru prima dată pe banca de acuzați; este elev, frecventează regulat lecțiile;

⁶⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁶⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, Dosar nr. 1a-173/20. [online] [citat: 15.10.2025]. Disponibil: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/237133bd-3b52-459e-b2ea-58fdd76f0bf5.

se caracterizează pozitiv la locul de trai; nu este o persoană conflictuală; duce un mod de viață sănătos; chemări la poliție nu a avut; încălcări a ordinii publice nu a avut; a contribuit activ la descoperirea infracțiunii; recunoaște vina și se căiește profund în cele comise (art. 76 alin. (1) lit. f) Cod penal).”

668

În susținerea decizie adoptate privind inadmisibilitatea recursului, instanța de recurs a conchis că la caz, nu au fost indicate de către recurs nici un temei pentru recurs din cele prevăzute de art. 427 alin. (1) CPP, astfel că, instanța constată că în recurs, partea apărării face referință la eroarea prescrisă în art. 427 alin. (1) pct. (6) CPP, prin care se afirmă aplicarea unei pedepse excesiv de aspre.

Totodată, Colegiul penal consideră „necesar de a menționa că legiuitorul a prevăzut în sancțiunea normei de incriminare, două categorii alternative de pedeapsă: muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoarea. În speța dedusă judecății, instanțele de fond au optat pentru munca neremunerată în folosul comunității luând în considerare circumstanțele atenuante ale cauzei enumerate de către recurent în recursul de pe rol și lipsa celor agravante, însă un rol determinant la stabilirea categoriei și mărimii pedepsei stabilite inculpatului au constituit abaterile comise de inculpat în sfera contravențională, pe care instanțele de fond corect și întemeiat le-au reținut în procesul de individualizare a pedepsei stabilite lui G.E.”⁶⁶⁹

Instanța de recurs, a conchis ca fiind expuse corect și întemeiat, argumentele instanțelor inferioare afirmând „că măsurile educative expres stipulate de legislator în textul art. 104 Cod penal, nu vor fi capabile să-l reeduce și să-l corecteze pe G.E., care la momentul soluționării apelului deja a atins majoratul.”⁶⁷⁰

Mai mult, „potrivit normei precitate, la aliniatul 5 este prevăzută limita de vârstă până la care se pot aplica măsurile de constrângere cu caracter educativ în privința inculpatului minor: (5) Măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică minorilor până la atingerea majoratului, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei săvârșite. Prin urmare, este greșită opinia recurentului prin care măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică retroactiv, adică cu reținerea vârstei inculpatului la momentul comiterii infracțiunii.”

⁶⁶⁸ Decizia CSJ din 02 iunie 2021. Dosarul nr. 1ra-677/2021. [online] [citat: 20.10.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18888.

⁶⁶⁹ *Ibidem*.

⁶⁷⁰ *Ibidem*.

4.5. Încetarea procesului penal în legătură cu starea de iresponsabilitate a făptuitorului

Art. 332 alin. (1) CPP stabilește temeiurile care, dacă sunt constatate pe parcursul judecării cauzei penale, determină instanța să înceteze procesul penal prin sentință motivată. Aceste temeiuri includ, între altele, dispozițiile prevăzute la art. 275 pct. 5)-9), art. 285 alin. (2) CPP și art. 53-60 CP.

În contextul prezentat, art. 285 alin. (2) pct. 3) CPP prevede că „persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical”. În baza acestui temei, procesul penal poate fi încetat și în cadrul ședinței preliminare, întrucât, conform art. 350 CPP, „dacă în ședința preliminară sunt constatate temeiurile prevăzute la art. 332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă”.

Trebuie subliniat că „responsabilitatea reprezintă o condiție *sine qua non* pentru ca o persoană să răspundă penal pentru fapta sa. În dreptul nostru penal, care recunoaște vinovăția drept trăsătură esențială a infracțiunii, responsabilitatea constituie o condiție pentru existența subiectului infracțiunii, întrucât vinovăția nu poate fi recunoscută acolo unde lipsesc factorii intelectual și volitiv, necesari atât pentru existența vinovăției, cât și pentru confirmarea responsabilității persoanei.”⁶⁷¹

Potrivit prevederilor art.23 CP: „Nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârșirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de iresponsabilitate, adică nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Nu este pasibilă de pedeapsă persoana care, deși a săvârșit infracțiunea în stare de responsabilitate, înainte de pronunțarea sentinței de către instanța de judecată s-a îmbolnăvit de boală psihică care a lipsit-o de posibilitatea de a-și da seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau de a le dirija. ”

Iresponsabilitatea reprezintă „starea de incapacitate psihofizică a unei persoane care nu-și poate da seama de caracterul, sensul și valoarea socială, morală sau judiciară a faptelor pe care le săvârșește și a urmărilor acestora sau care nu-și poate determina și dirija în mod normal voința, în raport cu faptele sale. Caracteristic stării de iresponsabilitate este lipsa acelor facultăți psihice ale persoanei, care permit acesteia să înțeleagă caracterul și semnificația actelor sale de conduită (factorul intelectual) sau să fie stăpână pe ele (factor volitiv). Or, fără existența celor doi factori psihici nu poate exista vinovăție în săvârșirea unei fapte, de aceea starea de iresponsabilitate este o cauză care înlătură

⁶⁷¹ GRAMA, M. Aspecte generale ale iresponsabilității în dreptul penal. În: *Studia Universitatis. Revista științifică a Universității de stat din Moldova*, 2007, nr. 3, p. 129. [online] [citat: 22.10.2025]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2007/01/25.-p.129-133.pdf>.

vinovăția și deci caracterul penal al faptei, iar, pe cale de consecință, și răspunderea penală a făptuitorului.”⁶⁷²

Legislația procesual penală stabilește, în calitate de procedură specială, cadrul privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, reglementate în Capitolul II al CPP.

Conform art. 499 CPP, care reglementează „sentința de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical”, legislatorul moldav a precizat următoarele: „Dacă consideră dovedit faptul că persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, în stare de iresponsabilitate sau că această persoană, după ce a săvârșit infracțiunea, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija, instanța de judecată adoptă, conform art.23 din Codul penal, fie o sentință de absolvire a acestei persoane de pedeapsă sau, după caz, de răspundere penală, fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat. În astfel de cazuri, instanța anunță despre bolnav organele de ocrotire a sănătății.”

În opinia cercetătoarei M. Gramă, reieșind din art. 499 CPP, „instanța de judecată adoptă, conform art.23 din Codul penal, (1) fie o sentință de absolvire (liberare) a acestei persoane de pedeapsă sau, după caz, (2) de răspundere penală, (3) fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau (4) o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat.”⁶⁷³

Dacă „făptuitorul s-a aflat în stare de iresponsabilitate în momentul săvârșirii faptei, această stare înlătură caracterul penal al faptei, chiar dacă ulterior el și-a recăpătat capacitatea psihofizică. Dimpotrivă, dacă era responsabil în momentul săvârșirii faptei, aceasta își păstrează caracterul penal chiar dacă ulterior făptuitorul a pierdut capacitatea psihofizică.”⁶⁷⁴

Astfel, instanța de judecată va adopta o sentință de încetare a procesului penal, în privința persoanei care a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate, și nu va aplica măsuri

⁶⁷² *Ibidem*.

⁶⁷³ *Ibidem*, p. 133.

⁶⁷⁴ *Ibidem*, p. 132.

de constrângere cu caracter medical, atunci când prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat.

În celelalte cazuri, instanța va adopta o sentință de absolvire a acestei persoane de pedeapsă sau, după caz, de răspundere penală, fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical.

În concluzie, pentru a se putea aplica acest temei de încetare a procesului penal, este necesar să fie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: *săvârșirea faptei penale* - fapta trebuie să fi fost comisă de subiectul în cauză; *starea psihică a persoanei la momentul încetării procesului penal* - aceasta trebuie să sufere de tulburări psihice care fac imposibilă stabilirea și executarea pedepsei; *lipsa pericolului nemijlocit* - caracterul faptei și tulburarea psihică nu trebuie să prezinte un pericol pentru persoana în cauză sau pentru cei din jur; în caz contrar, se vor aplica măsuri de constrângere cu caracter medical.

4.6. Concluzii la Capitolul 4

Capitolul 4 este dedicat analizei detaliate a instituției încetării procesului penal, cu accent pe temeiurile legale care permit adoptarea acestei soluții. Sunt abordate cazurile în care încetarea procesului penal se dispune în baza unor circumstanțe expres prevăzute de lege, cum ar fi: aplicarea amnistiei, împăcarea părților, lipsa sau retragerea plângerii prealabile în cazurile permise de lege, schimbarea situației care a stat la baza învinuirii, renunțarea voluntară la comiterea infracțiunii, căința activă, statutul de minor al făptuitorului sau existența unei stări de iresponsabilitate penală. Analiza urmărește evidențierea particularităților juridice și procesuale ale fiecărui temei, precum și implicațiile acestora asupra principiului aflării adevărului și asigurării unui proces echitabil.

Amnistia reprezintă un instrument de politică penală cu valențe multiple, fiind, în esență, un act de clemență emis de autoritatea legislativă, care înlătură răspunderea penală pentru fapta săvârșită sau, după caz, executarea pedepsei. Caracterul său normativ, obligatoriu, o transformă într-un mecanism legal de reevaluare a reacției penale, justificat adesea de circumstanțe social-politice cu relevanță majoră pentru societate. Aplicarea amnistiei marchează, astfel, nu doar voința de iertare sau reconciliere, ci și o eventuală reconfigurare a politicii penale, orientată spre umanism, reparație morală sau eficientizarea resurselor de apărare socială.

Amnistia poate fi generală (toate infracțiunile săvârșite până la data acordării ei, indiferent de natura, gravitatea sau sediul legislativ al infracțiunilor), și specială (numai pentru anumite infracțiuni,

prevăzute de actul adoptat). De asemenea, amnistia poate fi proprie (intervine înainte de condamnarea definitivă) și improprie (intervine după condamnarea definitivă a infractorului).

Efectele amnistiei antecondamnatorii includ: înlăturarea răspunderii penale pentru fapta infracțională comisă; b) acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mișcare sau exercitată. Iar, printre efectele juridice ale amnistiei postcondamnatorii, se numără: a) înlăturarea executării pedepsei pronunțate, precum și a celorlalte consecințe ale condamnării; b) neexecutarea eventualelor pedepse complementare; c) în cazul în care sentința nu a fost pusă în executare, aceasta nu se va mai pune în executare, iar dacă executarea pedepsei a început, aceasta va înceta ș.a.

În practica judiciară au fost identificate dificultăți în aplicarea soluției corecte, în cazul existenței temeiului de amnistie, și anume emiterea unei sentințe de încetare, de condamnare cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de la executarea acesteia.

Astfel, soluția încetării procesului penal în cazul amnistiei, rezultă din coroborarea art. 332 alin.(1) CPP care statuează încetarea procesului penal în ședință de judecată în baza temeiurilor de la art. 275 pct. 5)-9), și art. 285 alin. (2).

Art. 285 alin. (2) CPP prevede că încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, așa cum sunt prevăzute la art. 275 pct. 4)–9) CPP, iar pct. 4) stabilește că temeiul amnistiei constituie o circumstanță care exclude urmărirea penală.

În mod corespunzător, conform art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP, sentința de încetare a procesului penal se adoptă atunci când există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală.

De asemenea, temeiul pentru adoptarea unei sentințe de condamnare cu liberarea de executarea acesteia rezultă din art. 389 alin. (4) pct. 2) CPP, potrivit căruia instanța poate pronunța o astfel de sentință, stabilind pedeapsa, dar eliberând de executarea acesteia în cazul aplicării amnistiei, conform art. 107 CP.

Prin urmare, atunci când inculpatul își exprimă acordul în mod expres pentru aplicarea amnistiei, instanța va pronunța o sentință de încetare a procesului penal pe motivul intervenirii acesteia. În situația în care inculpatul refuză sau nu exprimă un consimțământ expres, instanța va cerceta probele și, în funcție de temeiurile legale constatate, va pronunța fie o sentință de achitare, dacă sunt îndeplinite condițiile pentru achitare, fie o sentință de încetare a procesului penal pe alte temeiuri decât amnistia, fie o sentință de condamnare, cu stabilirea pedepsei și, după caz, cu liberarea de executarea acesteia.

Un alt temei de încetare a procesului penal îl constituie lipsa plângerii prealabile (art. 276 CPP) sau retragerea acesteia. Lipsa plângerii prealabile reprezintă, din punct de vedere procesual, un impediment pentru inițierea urmăririi penale și, implicit, pentru procedibilitatea cauzei. Retragerea plângerii prealabile are același efect, fiind asimilată situației lipsei acesteia.

Un aspect deosebit, este încetarea procesului penal în legătură cu liberarea de răspundere penală a minorilor. Aplicarea acesteia este condiționată de: comiterea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave pentru prima dată, constatarea faptului că, minorul poate fi corectat fără a fi tras la răspundere penală, aplicându-i-se măsuri de constrângere cu caracter educativ. Încetarea procesului penal în asemenea caz, este permisă doar dacă minorul sau reprezentantul lui legal nu sunt împotriva acestui aspect.

Dacă, instanța de judecată nu a decis încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond, instanța trebuie să examineze, la adoptarea sentinței, mai întâi posibilitatea liberării de pedeapsă a minorului în conformitate cu prevederile art. 93 CP, adică posibilitatea liberării minorului de pedeapsă penală nu numai pentru infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, ci și pentru infracțiuni grave.

În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei penale, instanța de judecată constată că persoana a săvârșit o infracțiune fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, aceasta, va dispune încetarea procesului penal, chiar și în cadrul ședinței preliminare, conform art. 350 CPP.

Dacă se consideră dovedit faptul că, persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, în stare de iresponsabilitate sau că această persoană, după ce a săvârșit infracțiunea, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija instanța de judecată poate adopta (1) o sentință de absolvire (liberare) a acestei persoane de pedeapsă; sau, după caz, (2) de răspundere penală; (3) fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau (4) o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat, adică în privința acesteia nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în cadrul tezei de doctorat s-au reflectat în următoarele aspecte: a) cercetarea elongației istorice a legislației procesual-penale, pentru ca, în baza experienței de ordin istoric, să perfecționăm cadrul legal vizând încetarea procesului penal; b) investigarea, sub aspect de drept comparat, a instituției de încetare a procesului penal; c) justificarea importanței și necesității existenței și perfectării normative a instituției de încetare a procesului penal, a relevanței și valorii ei; d) analiza reglementărilor procesual-penale în domeniul încetării procesului penal, identificarea incoerențelor din activitatea practică a acestei instituții; e) elaborarea de recomandări în ceea ce privește perfecționarea activității din domeniul încetării procesului penal; f) elaborarea propunerilor referitoare la perfecționarea mecanismului procesual penal al încetării procesului penal în toată diversitatea și formele lui.

Analiza doctrinei de specialitate, a reglementărilor procesual-penale naționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a legislației procesuale din alte state a condus la conturarea următoarelor concluzii generale:

1. Sentința judecătorească în procesul penal reprezintă actul final și punctul culminant al activității judiciare. Aceasta exprimă aplicarea normelor penale și prin ea judecătorul pronunță dreptul, stabilind soluția asupra cauzei. Sentința sintetizează întregul parcurs procesual, reflectând legalitatea, temeinicia și motivarea deciziei. Din punct de vedere al conținutului și efectelor sale juridice, sentințele judecătorești se clasifică în trei categorii: a) sentință de condamnare; b) sentință de achitare; c) sentință de încetare a procesului penal (Cap. 2 Subcap. 2.1.).

2. În Republica Moldova, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală (art. 332, 320 alin. 5 și 391 CPP), instanța de judecată poate dispune încetarea procesului penal în ședință în diverse situații determinate de lege. Aceasta intervine în cazul decesului făptuitorului, al lipsei sau retragerii plângerii prealabile în cazurile stabilite, al existenței unei hotărâri judecătorești anterioare pe aceeași acuzație, sau al altor circumstanțe prevăzute de Codul penal care exclud sau condiționează urmărirea penală. De asemenea, procesul penal poate fi încetat atunci când persoana nu a atins vârsta răspunderii penale, a săvârșit fapta în stare de iresponsabilitate, a intervenit termenul de prescripție sau amnistia, fapta constituie contravenție sau procurorul a renunțat la învinuire. În plus, legea prevede cazuri speciale de liberare de răspundere penală, cum sunt situațiile minorilor, căința activă, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii, schimbarea situației, liberarea condiționată sau prescripția tragerii la răspundere penală. În ansamblu, aceste dispoziții reflectă rolul instituției

încetării procesului penal ca mecanism de adaptare a răspunderii penale la circumstanțele particulare ale fiecărei cauze (Cap. 2 Subcap. 2.1.).

3. În cadrul judecării cauzei penale, respectarea strictă a drepturilor și garanțiilor procesuale ale inculpatului reprezintă o exigență fundamentală a procesului echitabil și un criteriu determinant al legalității și legitimității soluțiilor judiciare. Aceste garanții presupun asigurarea efectivă a dreptului la apărare, informarea inculpatului cu privire la acuzația formulată, precum și soluționarea cauzei de către o instanță independentă și imparțială, constituite potrivit legii, elemente care capătă o relevanță sporită în contextul pronunțării sentinței de încetare a procesului penal. (Cap. 2 Subcap. 2.2.).

4. Încetarea procesului penal, este posibilă: a) doar cu acordul inculpatului - în cazul intervenirii termenului de prescripție și amnistiei; b) cu acordul părții vătămate - retragerea plângerii prealabile; c) cu acordul ambelor părți (inculpatului și părții vătămate) - în cazul împăcării; d) recunoașterea vinovăției inculpatului - liberarea de răspundere penală a minorilor, liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă și în cazul tragerii la răspundere contravențională (Cap. 2 Subcap. 2.2.).

5. Temeiurile de încetare a procesului penal admit o sistematizare doctrinară complexă, realizată în baza unor criterii teoretice și practice relevante pentru înțelegerea naturii și funcției acestei instituții procesual-penale. Astfel, acestea pot fi clasificate în raport cu natura lor juridică și efectele pe care le produc, cu izvorul normativ al reglementărilor ce instituie condițiile și circumstanțele încetării procesului penal, cu finalitatea urmărită în cadrul procesului penal, precum și în funcție de caracterul obligatoriu sau facultativ al temeiurilor de încetare. De asemenea, un criteriu important de clasificare îl constituie etapa procesuală în care intervine încetarea procesului penal în fața instanței de fond, precum și existența sau inexistența unei constatări a vinovăției inculpatului, aceste distincții contribuind la delimitarea clară a efectelor juridice ale sentinței de încetare a procesului penal și la conturarea rolului acesteia în sistemul procesului penal. (Cap. 2 Subcap. 2.1.)

6. Consimțământul inculpatului la încetarea procesului penal în temeiurile prevăzute de art. 332 CPP are caracter obligatoriu, întrucât aceste temeiuri sunt de nereabilitare. În consecință, în ipoteza în care inculpatul nu își recunoaște vinovăția și se declară nevinovat, instanța de judecată este obligată să procedeze la examinarea cauzei penale în fond. Totodată, dispunerea încetării procesului penal ca urmare a intervenirii termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală constituie o soluție, care poate fi adoptată numai în măsura în care cauza penală nu a fost soluționată în fond,

respectiv nu a fost adoptată o sentință judecătorească prin care să se stabilească vinovăția sau nevinovăția inculpatului. (Cap. 3 Subcap. 3.1.).

7. Condițiile pentru încetarea procesului penal, în cazul intervenirii termenului de prescripție, sunt: să fi intervenit termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală prevăzut la art. 60 Cod penal; să nu fi intervenit circumstanțe ce ar genera fie întreruperea, fie suspendarea termenului de prescripție; cererea de încetare să intervină în cadrul ședinței preliminare sau a părții pregătitoare a ședinței de judecată; inculpatul să-și exprime acordul în acest sens (Cap. 3 Subcap. 3.1.).

8. Pentru ca principiul *non bis in idem* să își găsească aplicabilitatea în procesul penal, este necesară îndeplinirea cumulativă a trei condiții esențiale: existența unei proceduri penale finalizate printr-o hotărâre definitivă de condamnare sau de achitare; formularea unei noi acuzații în materie penală împotriva aceleași persoane (elementul *bis*); precum și identitatea de faptă între cele două proceduri (elementul *idem*). În aceste condiții, dacă autoritățile inițiază o a doua procedură penală pentru aceeași faptă și împotriva aceleași persoane, fie în etapa de urmărire penală, fie în faza de judecată, acuzatul este îndreptățit să invoce excepția autorității de lucru judecat. Ca urmare, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este obligată să dispună încetarea procesului penal. (Cap. 3 Subcap. 3.4.).

9. În ipoteza aplicării amnistiei, încetarea procesului penal poate fi dispusă în temeiul art. 332 alin. (1) CPP, raportat la art. 275 pct. 4) și art. 285 alin. (2) CPP, care prevăd încetarea urmăririi penale în cazurile de nereabilitare a persoanei. Amnistia, ca circumstanță expres prevăzută de lege, exclude urmărirea penală, iar art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP confirmă că sentința de încetare a procesului penal se adoptă atunci când există împrejurări care exclud sau condiționează tragerea la răspundere penală, constituind astfel un temei legal clar pentru încetarea procesului penal. (Cap. 4 Subcap. 4.1.).

10. Atunci când inculpatul își exprimă consimțământul expres cu privire la aplicarea amnistiei, instanța va pronunța o sentință de încetare a procesului penal întemeiată pe intervenirea amnistiei. În situația în care inculpatul refuză sau nu exprimă un acord expres privind aplicarea amnistiei, instanța este obligată să procedeze la examinarea probelor și, în funcție de împrejurări, să dispună fie achitarea inculpatului, fie pronunțarea unei sentințe de încetare pe alte temeiuri legale decât amnistia, fie condamnarea inculpatului cu stabilirea pedepsei și, după caz, cu liberarea de executarea acesteia. (Cap. 4 Subcap. 4.1.).

11. În ipoteza în care instanța constată că persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, dar se află în stare de iresponsabilitate sau a dezvoltat ulterior o afecțiune psihică cronică care îi limitează capacitatea de a-și înțelege acțiunile sau de a le controla, instanța de judecată poate pronunța, după caz, una dintre următoarele soluții: (1) absolvirea de pedeapsă a persoanei, prin liberarea acesteia de răspunderea penală sau de pedeapsa penală ; (2) combinarea liberării de pedeapsă cu aplicarea unor măsuri de constrângere cu caracter medical, specificând natura acestora și modalitatea de aplicare; sau (3) încetarea procesului penal fără aplicarea măsurilor de constrângere medicală, atunci când, prin natura faptei și starea de sănătate a persoanei, aceasta nu reprezintă un pericol pentru societate și nu necesită tratament forțat. (Cap. 4 Subcap. 4.5.)

Problema științifică importantă soluționată în prezenta cercetare vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Rezultatele obținute în procesul de cercetare realizat în prezenta lucrare se mărginesc la: analiza aplicabilității instituției încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în Republica Moldova și în dreptul comparat; identificarea și clasificarea temeiurilor care determină încetarea procesului penal, cu evidențierea garanțiilor procesuale implicate; examinarea efectelor juridice și procedurale ale aplicării acestor temeiuri, precum și a implicațiilor practice pentru participanții la proces.

Problemele rămase nerezolvate privesc evaluarea empirică a aplicării instituției în practică; analiza frecvenței și a impactului diferitelor temeiuri de încetare; investigarea efectelor socio-juridice asupra participanților la proces și asupra societății; precum și aprofundarea perspectivelor profesioniștilor din sistemul judiciar asupra modului de implementare a instituției.

Recomandări:

1. Completarea art. 350 CPP, cu introducerea unui nou alineat, (1¹), care va avea următoarea redacție:

„ În cazul în care, până la începerea cercetării judecătorești, se constată expirarea termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, instanța de judecată:

a) clarifică poziția inculpatului cu privire la recunoașterea săvârșirii faptei imputate;
b) explică inculpatului consecințele juridice ale recunoașterii, inclusiv efectele asupra dreptului la reabilitare;

c) consemnează în mod expres poziția inculpatului în procesul-verbal al ședinței.

În această situație, încetarea procesului penal nu poate fi dispusă în temeiul art. 391.”

2. La articolul 350 alineatul (1), după cuvintele „art. 332” se introduc cuvintele „*inclusiv în cazul expirării termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală*”, iar textul se completează în mod corespunzător.

Propunerea *de lege ferenda* are ca scop transpunerea expresă, în norma procesual-penală, a practicii judiciare consolidate a Curții Supreme de Justiție, în vederea asigurării unei aplicări uniforme a dispozițiilor privind prescripția răspunderii penale. Totodată, aceasta urmărește eliminarea interpretărilor neunitare referitoare la posibilitatea încetării procesului penal pentru intervenirea prescripției la etapa ședinței preliminare, prin reglementarea clară a acțiunilor instanței de judecată în această etapă procesuală. În același timp, propunerea vizează garantarea dreptului inculpatului de a fi informat în mod efectiv și complet, precum și de a-și exprima poziția cu privire la recunoașterea vinovăției și la consecințele juridice ale acesteia. Nu în ultimul rând, se urmărește delimitarea clară a sferei de aplicare a art. 391 CPP în raport cu dispozițiile art. 350 CPP, în scopul consolidării securității raportului juridic și al asigurării previzibilității normei procesual-penale.

BIBLIOGRAFIE

1. ABABEI, A. Soluțiile instanței în raport cu acțiunea civilă examinată în cadrul procesului penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr. 8 (128), pp. 94-103. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/12.%20p.94-103.pdf
2. ABABEI, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual – penale a proprietății*, Monografie. Chișinău: Ed. Lexon – Prim, 2022. 195 p. ISBN 978 – 9975-163-27-9.
3. AIRAPETEAN, A. Particularitățile de emitere a actului de justiție în procesul penal, Note de Curs, Ciclul II, 2021. 37 p. Disponibil: https://usem.md/uploads/files/Facultatea_de_Drept/Pentru_Studenti/Suport_Didactic/Ciclul_II/Stiintific/DP/Notite%20de%20curs/010%20-%20Particularitatile%20de%20emitere%20a%20actului%20justitiar%20in%20procesul%20penal.pdf.
4. Avizul consultativ al Curții Supreme de Justiție, din 20.11.2025. Dosarul nr. 1avc-6/25. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_avize_csj.php?id=195.
5. BARAC, L. *Răspunderea și sancțiunea juridică*. București: Ed. Lumina Lex, 1997. 376 p. ISBN 978-973-655-931-0.
6. BARBĂNEAGRĂ, A. et.al. *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu*. Chișinău: Ed. Sarmis, 2009. 859 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
7. BODAREVA – SOLOMON, I., *Minorul – subiect al infracțiunii în contextul politicii penale a statului*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2024. 229 p.
8. BODEAN, V. *Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 219 p. Disponibil: <https://anacec.md/files/Bodean-teza.pdf>
9. BOTNARU, S., *Componența infracțiunii*. În: *Drept penal. Partea generală*. / Botnaru, S., Șavga, A., Grosu, V. et al. Chișinău: Ed. Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
10. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V. et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Ed. Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
11. BRÂNZĂ, L. Renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii: Unele propuneri de lege ferenda. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe Sociale”*, 2014, nr. 3 (73), pp. 166 – 174. ISSN 1814-3199.
12. BULAI, C., *Drept penal român. Partea Generală, Vol. II*. București: Ed. Șansa, 1992. 224 p.

13. BUTIUC, C. *Răspunderea penală a minorilor*. În: Revista de drept penal. Anul IX, 2002, nr. 4. București, pp. 32-37.
14. CALENDARI, D. *Practica aplicării legii privind amnistia din 2021 în instanța de apel*. În: Știință, educație, cultură , ed. 1, 21 octombrie 2022, Chișinău. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2023, Vol.1, pp. 601-605.
15. *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 30.03.2010, nr. c83/389.
16. CASANDRA, I. *Pedepsele penale aplicate minorilor*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018. 179 p.
17. CATAN, L. *Împăcarea părților în procesul penal – aspecte de drept procesual comparat*. În: Materialele conferinței internaționale: Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene. Chișinău: Tipografia Adrilang, 2018, pp. 99 -104.
18. CATAN, L. *Participanții la procedura de împăcare a părților în procesul penal*. În: Revista: Legea și viața. Ediție specială, 2020, nr. 1, pp. 15-18. ISSN 2587-443-65.
19. CAZAN, F. *Magna charta libertatum, dată de Ioan fără țară (19 iunie 1215)*. În: Studii și articole de istorie, XX. București, 1972, p. 103-106.
20. CEBAN, O. *Încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei penale*. În: Analele Științifice ale USM, Seria Lucrări studențești, Științe juridice, 2023, pp. 66 – 68. ISBN 978-9975-62-672-9. Disponibil: <https://cercetare.usm.md/wp-content/uploads/Analele-Stiintifice-ale-Universitatii-de-Stat-din-Moldova-Seria-Stiinte-juridice.pdf>
21. CHIRTOACĂ, I. *Acțiunile specifice ale procurorului la etapa ședinței preliminare*. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2022, nr. 4 (63), pp. 21-25. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/23/21-25_53.pdf .
22. Codul de procedură penală al RSSM, nr. 42 din 24.03.1961. Publicat: 24.04.1961 în Vestile R.S.S.M, 1961, nr. 10, (abrogat). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96348&lang=ro#
23. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 72-74 art. 195.
24. Codul penal al României. În Monitorul oficial al României, 2009, nr. 510. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/109855> .

25. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice 11.05.2011 (ratificată prin Legea nr. 144 din 14-10-2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice) (Convenția de la Istanbul). În Monitorul Oficial Nr. 256-260 art. 320.
26. Convenția de aplicare a Acordului Schengen. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 239/19.
27. CRETU, O. *Efectele de fapt și de drept ale încetării procesului penal*. În: Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene, Chișinău, 2018, USEM, pp. 290-294. ISBN 978 – 9975-3185-7-0.
28. CRETU, O. *Modalități de încetare a procesului penal la faza urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 242 p.
29. CREȚU, O. *Amnistia - temei de încetare a procesului penal*. În: Legea și Viață, 2020, nr. 2, pp. 22 – 23.
30. CREȚU, O. *Împăcarea părților – temei de încetare a procesului penal*. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe juridice, 2019, nr. 10, pp. 200-208.
31. CREȚU, O. *Stingerea procesului penal, consecință a împăcării părților*. În: Legea și viața, ediție specială, 2020, nr. 1 (S_ed.sp), pp. 22-24. ISSN 2587-4365.
32. CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea generală, conform noului Cod de procedură penală, ed. a 2-a, revizuită și actualizată*. București: Ed. Hamangiu, 2017. 632 p. ISBN 978-606-27-0783-5.
33. CRIȘU, A. *Drept procesual penal – Partea specială, ed. a 3-a, revizuită și actualizată*. București: Ed. Hamangiu, 2022. 616 p. ISBN 978-606-27-1941-8.
34. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 01.06.2020. Dosarul nr. 01-18013030-05-1r-04032020.
35. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 08.12.2020. Dosarul nr. 05-17018305-05-1r-12102020.
36. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 14.03.2019. Dosarul nr. 05-1r-1427-26122018.

37. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 22.12.2016. Dosarul nr. 05-1r-1230-27102016.
38. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 30.01.2020. Dosarul nr. 1-17016720-05-1r-11122019.
39. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, Dosar nr. 1a-173/20. Disponibil: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/237133bd-3b52-459e-b2ea-58fdd76f0bf5
40. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.09.2022. Dosarul nr. 1ra691/2022. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21797;
41. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 17.11.2020. Dosarul nr. 1ra-2085/2020. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17261 .
42. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.06.2023. Dosarul nr. nr. 1ra-1646/2022. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23409 .
43. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 13.07.2022. Dosarul nr. 1ra-672/2022. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21500
44. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 05.04.2021. Dosarul nr. 1ra-875/2021. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392 ;
45. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 06.12.2021. Dosarul nr. 1ra-836/2021. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20234 ;
46. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 05.12.2022. Dosarul nr. 1ra-1020/22. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22512 ;
47. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.06.2022. Dosarul nr. 1ra-2201/2021. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21537 ;
48. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.08.2022. Dosarul nr. 1ra-362/2022. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21597 .
49. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.06.2022. Dosarul nr. 1ra688/2022. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21469
50. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.08.2022. Dosarul nr. 1ra817/2022. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21556 ;
51. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 08.08.2022. Dosarul nr. 1ra906/2022. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21613 ;

52. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 07.11.2022. Dosarul nr. 1ra922/2022. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22321 ;
53. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de JustițieCurții Supreme de Justiție din 19.02.2019. Dosarul nr. 1ra-329/2019. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13053 .
54. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 04.08.2020. Dosarul nr. 1ra-1436/2020. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16551
55. Decizia CSJ din 02 iunie 2021. Dosarul nr. 1ra-677/2021.Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18888
56. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 106g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) din Codul de procedură penală (competența procurorului ierarhic superior de a dispune reluarea urmăririi penale), nr. 122 din 03.08.2021. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=1039> .
57. Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 25 alin. (5) din Codul de procedură penală cu referire la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f) din același act normativ, nr. 586 din 13.09.2016. În: Monitorul oficial al României, 13 decembrie 2016, nr. 1.001.
58. Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 125 alin. 3 din Codul penal, nr. 511 din 12.12.2013. În: Monitorul oficial al României, 30 ianuarie 2014, nr. 75. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/154951>
59. Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (3) din Codul penal, nr. 443 din 22.06.2017. În: Monitorul oficial al României, 24 octombrie 2017, nr. 839. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/194211>
60. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 27g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a textului „sau al expirării termenului de prescripție” din articolul 389 alin. (4) pct. 3) din Codul de procedură penală (sentința de condamnare fără stabilirea pedepsei în cazul expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală), nr. 82 din 17.06.2022. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=1200> .

61. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 251g/2021 și nr. 291g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 342, 346, 350, 352 și 437 din Codul de procedură penală, nr. 16 din 15.02.2022. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1131&l=ro> .
62. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 251g/2021 și nr. 291g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 342, 346, 350, 352 și 437 din Codul de procedură penală, nr. 16 din 15.02.2022. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1131&l=ro> .
63. Decizia Curții Constituționale nr. 95 din 12 iulie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 41g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 2 alin.(4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (aplicarea amnistiei și încetarea procesului penal). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 238-244, 2022.
64. Decizia Curții Constituționale nr. 96 din 12 iulie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 42g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 389 alin. (4) pct. 2) din Codul de procedură penală (sentința de condamnare în cazul aplicării amnistiei). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 238-244.
65. Decizia Curții de Apel Cahul din 02.06.2022. Dosarul nr.1-19204609-05-1a-01062021.Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5977f61d-c704-4d24-b225-85bb11ad61a1
66. Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 iunie 2021. Dosarul nr. 1ra-677/2021.Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18888
67. Decizia Curții Supreme de Justiție din 05.02.2024. Dosarul nr. 1ra-81/2024. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25636 .
68. Decizia Curții Supreme de Justiție din 05.04.2021. Dosarul 1ra-875/2021. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392 ;
69. Decizia Curții Supreme de Justiție din 06.12.2021. Dosarul 1ra-836/2021. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=20234 ;
70. Decizia Curții Supreme de Justiție din 13.07.2022. Dosarul nr. 1ra-672/2022. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21500 .

71. Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 ianuarie 2018. Dosarul nr. 1ra-1744/2017. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10083 .
72. Decizia Curții Supreme de Justiție din 19.02.2025. Dosarul nr. 1ra – 303/2024. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25706.
73. Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 septembrie 2017. Dosarul nr. 1ra-1320/2017. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9444.
74. Decizia Curții Supreme de Justiție din 26.02.2019, Dosarul nr. 1ra-466/10. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13080 .
75. Decizia Curții Supreme de Justiție din 26.09.2023. Dosarul nr. 1ra-145/2023. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23758 .
76. Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013 asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General al Republicii Moldova cu privire la interpretarea și aplicarea art. 270 alin. (9) Cod de procedură penală. Dosarul nr. 4-1ril/2013. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1
77. Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiției din 03.11.2022. Dosarul nr. 4-1ril/2021, pronunțată asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20 .
78. Decizia Plenului Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 04 august 2020. Dosar nr. 1ra-1436/2020. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16551.
79. Decizie Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 01.06.2020. Dosarul nr. 01-18016246-05-1r-15072019.
80. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro .
81. Decret nr. 135 din 14.06.1991 cu privire la amnistia în legătură cu aniversarea adoptării Declarației suveranității Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 6 art. 0, 1991.
82. Dicționar de drept penal. [online]. Disponibil: <http://www.euroavocatura.ro/dictionar/321182/Amnistie>
83. Dicționar explicativ al limbii române. [online]. Disponibil : <https://m.dex.ro>.

84. DOBÎNDA, V. *Unele considerații referitor la liberarea de răspundere a subiectului răspunderii juridice la diferite etape de manifestare a acesteia*. În: *Legea și viața*, octombrie – noiembrie 2020, pp. 29-34. ISSN 2587-4365.
85. DOBRINOIU, V., NISTOREANU, I., PASCU I., et.al. *Drept penal. Partea Generală*. București: Ed. Atlas Lex, 1996. 495 p.
86. DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
87. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.
88. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Ed. Cartea juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
89. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. et.al. *Drept procesual penal, Partea specială, vol. II, ed. a II-a revizuită și completată*. Chișinău: Ed. Cartierul didactic, 2006. 335 p. ISBN 978 – 9975 – 940 -95 – 5.
90. DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. et al., *Codul de procedură penală. Comentariu, ed. a II-a*. Chișinău: Ed. Cartier juridic, 2005. 768 p.
91. DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. et.al., *Drept procesual penal, Ediția a III-a*, Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2009. 784 p. ISBN 978-9975-78-833-5.
92. DONGOROZ, V. *Curs de drept penal*. București: Ed. Cursurilor Litografice, 1942. 681 p.
93. DONGOROZ, V. *Drept penal*. București : Ed. Institutul de Arte Grafice, 1939. 772 p.
94. DONGOROZ, V. et.al. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol. II*. București: Ed. All Beck 2003. 456 p. ISBN 978-973-655-321-3.
95. ENACHI, G. *Particularitățile de aplicare a liberării de răspundere penală a minorilor*. În: Conferința științifică „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”, ed. a III-a, 14 decembrie 2017, pp. 103-111. ISBN 978-9975-88-036-7.
96. EȘANU, A., RENIȚĂ, G. *Expirarea termenului de prescripție de tragere la răspundere penală: soluțiile instanței de judecată*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2022, nr. 1 (6), pp. 29 – 33. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/22/29-33_42.pdf.
97. Fișă tematică în procedură penală – termenul de prescripție de tragere la răspundere penală (art. 60 CP) emisă de Curtea Supremă de Justiției, la 24.03.2025. Disponibil:

https://csj.md/images/FT_Final_-_Prescrip%C8%9Bia_penal%C4%83-actualizat%C4%83_martie_25.pdf.

98. FRÎNTU, V.-M. *Amnesty*. În: Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series Supplement, 2019, nr. 1, pp. 66-71.
99. GARRAUD, R. *Traité théorique du droit pénal français*, 3 ed. Paris : Librairie de la Société de Recueil Sirey, 1914. 624 p.
100. GHEORGHE, R., BRÂNZĂ, L. *Înfăptuirea Justiției restaurative în cauze penale: propuneri de lege ferenda*. În: Revista: Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe sociale, 2017, nr. 3 (103), pp. 164-179.
101. Ghid privind art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori [online]. Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2023. Disponibil: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_protocol_7_rum.
102. GHIGHECI, C. *Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. Universul Juridic, 2014. 350 p.
103. GLADCHI, G., GLAVAN, B. *Liberarea de răspundere penală, probleme teoretico-metodice, legislative și practico-judiciare*. Chișinău: Ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2012. 282 p. ISBN 978-9975-4321-6-0.
104. GLAVAN, B. *Căința activă – modalitate de liberare de răspundere penală, conform legislației Republicii Moldova*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe Juridice, 2020, nr. 11, pp. 40-52. CZU 343.265.
105. GRAMA, M. *Aspecte generale ale iresponsabilității în dreptul penal*. În: Studia Universitatis. Revista științifică a Universității de stat din Moldova, 2007, nr. 3, pp. 129 – 133. ISSN 1857-2081. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2007/01/25.-p.129-133.pdf>
106. GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2016. 336 p. ISBN 978 – 9975-53-612-7.
107. GURSCHI, C. *Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților*. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2013, nr. 3, pp. 32-37.
108. GURSCHI, C., ROTARU, V., *Calitatea actului de justiție: obligația de motivare a sentinței*. În: Manualul judecătorului pentru cauze penale. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T.

- Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
109. GURSCHI, C., STATI, V. *Infrațiuni de corupție*. În : Manualul judecătorului pentru cauze penale. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. et.al., Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
 110. Hotărârea CtEDO în cauza *A și B c. Norvegiei*, din 15.11.2016, cererile nr. 24130/11, 29758/11. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-168972%22%5D%7D>.
 111. Hotărârea CtEDO în cauza *Amrollahi c. Danemaricii*, din 11.07.2002, cererea nr. 56811/00. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-60605>.
 112. Hotărârea CtEDO în cauza *Bendenoun c. Franței*, din 24.02.1994, cererea nr. 12547/86. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57863>.
 113. Hotărârea CtEDO în cauza *Benham c. Regatului Unit* [MC], din 10.06.1996, cererea nr. 19380/92. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57990%22%5D%7D>.
 114. Hotărârea CtEDO în cauza *Beres ș.a. c. Ungariei*, din 29.06.2017, cererile nr. 59588/12, 59632/12, 59865/12. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170389%22%5D%7D>.
 115. Hotărârea CtEDO în cauza *Boman c. Finlandei*, din 17.05.2015, cererea nr. 41604/11. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-152539>.
 116. Hotărârea CtEDO în cauza *Brusco c. Franței*, din 14.10.2010, cererea nr. 1466/07. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100969>.
 117. Hotărârea CtEDO în cauza *Ceachir c. Republicii Moldova*, din 15.04.2008, cererea nr. 11712/04. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127791>.
 118. Hotărârea CtEDO în cauza *Deweert c. Belgiei*, din 27.02.1980, cererea nr. 6903/75. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57469>.
 119. Hotărârea CtEDO în cauza *Engel și alții c. Țărilor de Jos*, din 08.06.1976, cererile nr. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>.
 120. Hotărârea CtEDO în cauza *Felix Gutu c. Moldovei*, din 20.01.2021, cererea nr. 13122/07. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-205638%22%5D%7D>.

121. Hotărârea CtEDO în cauza *G.I.E.M. S.R.L. și alții c. Italiei* [MC], din 28.06.2018, cererile nr. 1828/06, 34163/07, 19029/11. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-184525\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\)
122. Hotărârea CtEDO în cauza *Gestra c. Italiei*, din 16.01.1995, cererea nr. 217072/92. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86563>.
123. Hotărârea CtEDO în cauza *Jussila c. Finlandei*, din 23.11.2006, cererea nr. 73053/01. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-78135>.
124. Hotărârea CtEDO în cauza *Krombach c. Frantei*, din 13.05.2001, cererea nr. 29731/96. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59211>.
125. Hotărârea CtEDO în cauza *Matijašić c. Croației*, din 08.06.2021, cererea nr. 38771/15. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/-eng?i=001-211042>.
126. Hotărârea CtEDO în cauza *Mažukna c. Lituaniei*, din 11.07.2017, cererea nr. 72092/12. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172656>.
127. Hotărârea CtEDO în cauza *Mihalache c. României* [MC], din 08.07.2019, cererea nr. 54012/10. Disponibil: <https://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/Mihalache-impotriva-Romaniei-MC-1.pdf>.
128. Hotărârea CtEDO în cauza *Öztürk c. Germaniei*, din 23.10.1984, cererea nr. 8544/79. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94467>.
129. Hotărârea CtEDO în cauza *Sarria c. Poloniei*, din 12.10.2015, cererea nr. 80564/12. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"%22itemid%22:\[\"%22001-158731%22\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\).
130. Hotărârea CtEDO în cauza *Zolotuhin c. Rusiei* [MC], din 10.02.2009 cererea nr. 149939/03. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119429>.
131. Hotărârea Curții Constituționale *privind excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul de procedură penală*, nr. 12 din 14.05.2015. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=543>
132. Hotărârea Curții Constituționale *privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 109 alin. (1) din Codul penal (limitarea împăcării în cauzele penale)*, nr. 27 din 21.09.2017. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=633>.

133. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție *cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr. 39 din 22.11.2004. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360 .
134. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție *Curții Supreme de Justiției cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr. 39 din 22.11.2004. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360 .
135. Hotărârea nr. 203 din 29.07.1994 *cu privire la amnistia în legătură cu adoptarea Constituției Republicii Moldova*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 4-5/1994.
136. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale*, nr. 8 din 11.11.2023. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127 .
137. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale*, nr. 7 din 04.07.2005. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=232.
138. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiției privind sentința judecătorească, nr. 5 din 19.06.2006. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152.
139. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiției *privind sentința judecătorească*, nr. 5 din 19.06.2006. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=152
140. Hotărârea CtEDO în cauza *Atanasova c. Bulgariei*, din 26.04.2017, cererea nr. 52009/07. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-170843%22%5D%7D> .
141. Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2412 .
142. Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21.
143. JITARIUC, V., CALENDARI, D. *Drept procesual penal – partea generală. Manual universitar*. Cahul, 2025. 399 p. ISBN 978-5-85748-116-5.
144. LAȘCU, M. *Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă prevăzută în noul Cod penal al Republicii Moldova*. În: Revista națională de drept, 2003, nr. 3, pp. 12-14.
145. Legea nr. 130 din 09 iunie 2016 pentru completarea articolului 109 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Publicat: 15.07.2016 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 206 – 214 art. 446.

146. Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional). Publicat: 07.06.2024 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-246 art. 353. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143519&lang=ro.
147. Legea nr. 1379 din 20.11.1997 privind amnistia unor categorii de persoane. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 70/1998, 1998.
148. Legea nr. 152 din 01.07.2016 privind completarea și modificarea Codului de procedură penală. Publicat: 25.03.2016 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-246 art. 517.
149. Legea nr. 210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 293-305, 2016.
150. Legea nr. 243 din 24.12.2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-333 art. 510, 2021.
151. Legea nr. 278-XV din 16 iulie 2004 privind amnistia în legătură cu aniversarea a X-a de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 125, 2004.
152. Legea nr. 420 din 26.07.2001 privind amnistia în legătură cu aniversarea a X-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 94 – 96, 2001.
153. Legea nr. 561 din 29.07.1999 privind amnistia în legătură cu aniversarea a V-a de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 93, 1999.
154. Legea nr. 565 din 22.07.1995 privind amnistia în legătură cu aniversarea primului an de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 45 – 46, 1995.
155. Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicat: 02.05.2023 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 154 art. 240. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro.
156. Legea nr. 88 din 10.07.2008 privind amnistia în legătură cu declararea anului 2008 An al Tineretului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 127 – 130, 2008.

157. Legea nr. 972 din 24.07.1996 privind amnistia în legătură cu aniversarea a V-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 56, 1996.
158. LUPU, C.-A. *Amnistia și grațierea în legislația penală a României și a Republicii Moldova*. Teză de doctorat în drept. Chișinău, 2014. 181 p.
159. MARIAN, D.-M. *Urmărirea penală în Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. Universul Juridic, 2014. 216 p. ISBN 978-606-673-434-9.
160. MATEUȚ, G. *Tratat de procedură penală. Partea Generală, vol. I*. București: Ed. C.H. Beck, 2007. 409 p. ISBN 978-973-115-155-7.
161. MERLE, R., VITU A. *Traité de droit criminel*. Paris : Editions „Cujas”, 1973. 1296 p.
162. MITRACHE, C. *Drept penal. Partea generală*. București : Ed. Șansa SRL, 1997. 357 p.
163. NEAGA, E. *Prescripția tragerii la răspundere penală – aspecte de drept comparat*. În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, 2019, nr. 3, 2019, pp. 47 -51.
164. NEAGU, I. *Drept procesual penal*. București: Ed. Academiei R.S. România, 1988. 734 p.
165. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea Generală în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 1*. București: Ed. Universul Juridic, București, 2014. 743 p. ISBN 978-606-673-376-2.
166. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 2*. București: Ed. Universul Juridic, 2015. 676 p. ISBN 978-606-673-385-4.
167. NEAGU, I., DAMASCHIN, M., *Tratat de procedură penală. Partea specială, ed. a III-a, revizuită și adăugită*. București : Ed. Universul Juridic, 2021. 744 p. ISBN 978-606-39-0601-5.
168. NEGOIȚĂ, A. *Gândirea asiro – babiloniană în texte*. București, 1975. 436 p.
169. Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional).
Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_informativa_la_cpp_.pdf.
170. Opinia autorului DOLEA I. asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General. Dosarul nr. 4-1ril-2/2021.
Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20.

171. Opinion adopted by the Venice Commission at its 94th Plenary Session on the provisions relating to political prisoners in the amnesty law of Georgia, Venice, 8–9 March 2013, CDL-AD (2013)009. Disponibil: <https://bit.ly/3An1Zpu> .
172. **PAUN, P.** *Concepte generale privind încetarea procesului penal*. În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration, ed. a 6-a, 1-2 decembrie 2023, pp. 113-118.
173. PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. București: Ed. Pro Universitaria, 2016. 714 p. ISBN 9786062605896.
174. PINTEA A., PINTEA, D.-C., BĂLĂNESCU, A.-C. *Urmărirea penală – Aspecte teoretice și practice, ed. a II-a, revăzută și adăugită*. București: Ed. Universul Juridic, București, 2020. 600 p. ISBN: 978-606-39-0607-7.
175. PINTEA, A. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. București: Ed. Ministerului Administrației și Internelor, 2004. 444 p.
176. POALELUNGI, M. *Prefață* / În: Manualul judecătorului pentru cauzei penale. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
177. POALELUNGI, M., SÂRCU, D. *Accesul la justiție*. În: Manualul judecătorului pentru cauzei penale. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
178. POALELUNGI, M., SÂRCU, D., DORUL, O. et al. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2017. 578 p. ISBN 978-9975-53-828-2.
179. PONTA, V. *Drept penal. Partea Generală. Note de curs*. București: Ed. Lumina Lex, 2004. 326 p.
180. POP, T. *Drept penal comparat – Penologie și știință penitenciară*, vol. III. Cluj: Ed. Institutul de arte grafice „Ardealul”, 1924. 566 p.
181. POSTICĂ, A. *Limitele judecării cauzei*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025. 255 p.
182. Protocolul 19 privind aquis-ul Schengen integrat în Uniunea Europeană. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 26.10.2012, nr. C 326/1.

183. Protocolul 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298/1997 din 24.07.1997). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 21.08.1997, nr. 54-55.
184. PUICA, V. *Justiția Juvenilă, îndrumar pentru judecători și procurori*. Chișinău, 2014. 104 p.
185. Recomandarea Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea art. 109 CP și 276 CPP în cazurile împăcării părților, nr. 56 din 11.04.2013. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=85.
186. Recomandarea Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea art. 109 CP și 276 CPP în cazurile împăcării părților, nr. 56 din 11.04.2013. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=85
187. RENIȚĂ, G. *Soluțiile instanței de judecată în ipoteza aplicării amnistiei*. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, pp. 32-35.
188. ROMAN, D. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*. În: Polish Science Journal, Issue, 2020, n. 4 (25), 2020, pp. 311 – 326. Disponibil: <https://sciencecentrum.eu/wpcontent/uploads/2020/04/POLISH%20SCIENCE%20JOURNAL%20%E2%84%9625%20%28web%29.pdf>
189. RUSANOVSKI, I. *Sesizarea Curții Constituționale în urma lezării principiului prezumției nevinovăției prin Legea nr. 210/2016 privind aplicarea amnistiei*. În: Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene, Chișinău: Ed. ULIM, 2017, pp. 142-147.
190. RUSSU, V. *Individualizarea răspunderii penale aplicate minorului*. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe Juridice, 2022, nr. 15, pp. 248 – 257. ISSN 1857-0976.
191. RUSSU, V. *Particularități ale răspunderii penale a minorilor*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: Științe juridice, 2020, nr. 11, pp. 150 – 160. CZU 343.224.1.
192. RUSU, V., GAVAJUC, S., GHEORGHIȘ, A. *Dicționar de Drept Procesual-Penal*. Chișinău: Ed. Pontos, 2012. 248 p. ISBN 978-9975-51-351-7.
193. SECRIERU N. *Încetarea urmăririi penale: reglementări procesual – penale naționale și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 267 p. Disponibil: <https://anacec.md/files/Secrieru-teza.pdf>.

194. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate ridicată din oficiu de către Plenul Curții Supreme de Justiție, în dosarul nr. 4-1ril-2/2021, la recursul în interesul legii formulat de Procurorul General al RM, privind unificarea practicii judiciare referitoare la soluționarea diferită a cauzelor penale în situația expirării termenelor de prescripție de tragere la răspundere penală a persoanelor, prevăzute la art. 60 CP. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/27g_2022.02.21.pdf.
195. SIMINEANU, D. *Esența și definirea noțiunii de amnistie*. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, ed. a XII-a, 2012, nr. 1, pp. 164 – 171.
196. SÎRBU, F. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2008. 235 p.
197. SPOIALĂ, A. *Modalitatea procesuală de aplicare a amnistiei*. Publicație Științifico – practică. Opinii. În: *Legea și Viața*, 2022, pp. 145-147.
198. STERNIOALĂ, O., VÎZDOAGĂ, T. *Ședința preliminară*. În: *Manualul judecătorului pentru cauzei penale*. / Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău. Î.S. F.E. – P „Tipografia Centrală”, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
199. ȘTEFĂNESCU, B. *Garanțiile juridice ale respectării legii procesual penale în activitatea de judecată*. București: Ed. Stamongiu, 2007. 296 p. ISBN 978-973-1720-32-6.
200. TANOVICEANU, I. *Tratat de Drept și procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală, revăzut și completat, volumul IV*. București: Ed. Tipografia „Curierul Judiciar”, 1926. 901 p.
201. The Constitution of the United States. In: America’s founding documents. National Archives. Disponibil: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution>
202. The Virginia Declaration of Rights. In: America’s founding documents. National Archives. Disponibil: <https://www.archives.gov/founding-docs/virginia-declaration-of-rights>.
203. THEODORU, G.Gr. *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 3-a. București: Ed. Hamangiu, 2013. 896 p. ISBN 978-606-522-441-4.
204. THEODORU, Gr., *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 2-a. București: Ed. Hamangiu, 2008. 1080 p. ISBN 978-973-1836-7.
205. TILIH, L. *Amnistia și grațierea - mecanisme privind garantarea dreptului la libertate și siguranță*. În: *Studii Juridice Universitare*, 2009, nr. 3-4, pp. 237-245.
206. TIPA, I. *Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare*. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*,

- 2008, nr. 4 (14), pp. 171-174. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/24%20Similitudini%20si%20delimitari%20ale%20liberarii%20de%20pedeapsa%20penala.pdf.
207. TIPA, I. *Similitudini și delimitări ale liberării de pedeapsă penală datorită schimbării situației cu alte instituții penale similare*. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2008, nr. 4 (14), pp. 171-174. ISSN 1857-2081.
208. TULBURE, A., TATU, A. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. All Beck, 2001. 584 p. ISBN 973-655-113-X.
209. ȚONCU, S. *Încetarea procesului penal în ședință de judecată (Partea I)*. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”, 7-8 noiembrie 2024, pp. 488-493. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/488-493_2.pdf
210. ȚONCU, S. *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală*. Chișinău: Ed. Adrilang, 2022. 192 p. ISBN 978-9975-3527-7-2.
211. UDROIU, M. *Drept penal. Partea Generală. Noul Cod penal*. București: Ed. C.H. Beck, 2014. 416 p. ISBN 978-606-18-0323-1.
212. UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială, ed. a 6-a*. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p. ISBN 978-606-18-0898-4.
213. UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală, ediția a 6-a, vol. I*. București: Editura C. H. Beck, 2019. 710 p. ISBN 978-606-18-0897-7.
214. UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995. 463 p. ISBN 978-9739-18-61-55.
215. UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995. 463 p. ISBN 978-973-918-6-155.
216. VIZDOAGA, T., BODEAN, V. *Evoluția instituției de reluire a urmăririi penale*. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2019, nr. 3 (123), pp. 94-97.
217. VLĂȘCEANU, A., BARBU, A. *Noul cod de procedură penală comentat prin raportare la Codul penal anterior*. București: Ed. Hamangiu, 2014. 1008 p.
218. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală, Partea specială, Vol. I*. București: Ed. Paideia, 1996, p. 280. ISBN 973-9131-01-8.

219. VOLONCIU, N., UZLĂU, A.-S., ATASIEI, D. et.al. *Noul Cod de procedură penală comentat, ed. a II-a revizuită*. București: Ed. Hamangiu, 2015. 1560 p. ISBN 978-606-27-0312-7.
220. ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială, ediția a 2-a*. București: Ed. C. H. Beck, 2015. 560 p. ISBN 978-606-18-0412-2.
221. БОБРОВ, В.К. et. al., *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Спарк, 1998. 591 с.
222. БУКША, Н. Ю. *Назначение института прекращения уголовного дела и уголовного преследования в российском уголовном судопроизводстве* / Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2005. 206 с.
223. ВАНДЫШЕВ, В.В. *Уголовный процесс: Курс лекций*. Санкт-Петербург, 2002. 528 с.
224. ВИКТОРСКИЙ, С. I. *Русский уголовный процесс: Учебное пособие*. Москва: Изд. Городец, 1997. 448 с.
225. ВИНОГРАДОВА, О.Б. *Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2003. 203 с.
226. ГРОШЕВОЙ, Ю.М. *Освобождение от уголовной ответственности в стадии судебного разбирательства: Учебное пособие*. Харьков, 1979. 82 с.
227. ГУЦУЛЯК, В.И., БУЖОР В.Г. *Комментарий к Уголовному кодексу Республики Молдова*. Часть Общая. - Кишинэу: Ed. Tipografia Centrală, 2010, 1142 с.
228. ДАВЫДОВ, П.М., МИРСКИЙ, Д.Я. *Прекращение уголовных дел в советском уголовном процессе*. Москва: Издательство Госюриздат, 1963. 99 с.
229. ДМИТРИЕНКО, Р. *Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям*. Томск, 2017. 47 с.
230. ДОРОГИН, Д.А. *Обстоятельства, исключющие уголовную ответственность*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва: 2013. 267 с.
231. ДРОНОВА, Т.Н. *Понятие и признаки добровольного отказа от преступления*. В: Вестник Балтийского федерального университета им. И.Канта, 2011, н. 9, с. 123 – 130.
232. ЖОГИН, Н.В., ФАТКУЛЛИН, Ф.Н. *Предварительное следствие*. Москва: Издательство Юрид. лит. 1965. 368 с.
233. ИБРАГИМОВА, Л.Д. *Прекращение уголовного дела как решение суда по результатам предварительного слушания*, УДК 343.11. ББК 67.404.9, pp. 34-39. Disponibil:

<https://cyberleninka.ru/article/n/prekraschenie-ugolovnogo-dela-kak-reshenie-suda-po-rezultatam-predvaritelnogo-slushaniya/viewer> .

234. ИГНАТЕНКО, Г.В. *Запрет повторного привлечения к уголовной ответственности (non bis in idem) как общий принцип права*. В: Российский юридический журнал, 2005, n.1, с. 75-87.
235. ИНДОВА, Е. И., ЧИСТЯКОВ, О. И. *Российское законодательство X-XX вв. Том. IV*. Москва: Юридическая литература, 1987, р. 235.
236. КИРИЛЛОВА, Н.П. *Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям*. Санкт-Петербург, 1998. 21 с.
237. КЛЮЕВ, А.А. *Особенности добровольного отказа от совершения преступления в неоконченном посягательстве и в соучастии*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2003. 201 с.
238. КОМАРИЦКИЙ, С.И. *Эффективность освобождения из исправительно-трудовых учреждений по амнистии*. Москва: Издательство ВНИИ МВД СССР, 1982. 75 с.
239. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации с постановочными материалами и судебной практикой*. Под общей редакцией НИКУЛИНА С.И. Москва: Издательство Юрайт, 2001. 1182 с.
240. КОНДРАТОВ П.Е. *Возобновление уголовных дел, прекращенных в стадии предварительного расследования*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. Наук. Москва, 1984. 213 с.
241. КРЕПЫШЕВ, А. *Деятельное раскаяние как основание освобождения от уголовной ответственности*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2000. 199 с.
242. КУДРЯВЦЕВ, В.Н., НАУМОВ, А.В. *Освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности*. В: Российское уголовное право. Общая часть / Под ред. В. Н. Кудрявцева и А. В. Наумова. Москва : Издательство Спарк, 1997. 454 с.
243. КУЗНЕЦОВА, Н., ТЯЖКОВА, Н. *Курс уголовного права. Общая часть, Учение о наказании: Учебник, Т. 2*. Москва: Издательство Зерцало, 2002. 624 с.
244. *Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении: Учебник для вузов*. Под редакцией КУЗНЕЦОВОЙ Н.Ф., ТЯЖКОВОЙ И.М. Москва: Издательство Зерцало, 1999. 592 с.

245. КУШНАРЕВ, В. А. *Проблемы толкования норм уголовного права о деятельном раскаянии*. В: Юридический мир. 2002, No, 1, с. 44-49.
246. ЛАВНОВ, М. А. *Решение о прекращении уголовного дела и его правовые свойства, Уголовный процесс, криминалистика и оперативно-разыскная деятельность*. В: Уголовный процесс, криминалистика и оперативно-разыскная деятельность, 2019, pp. 121-127. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/reshenie-o-prekraschenii-ugolovnogo-dela-i-ego-pravovye-svoystva/viewer>.
247. ЛАВНОВ, М. *Институт прекращения уголовного дела в системе уголовно-процессуального права и правоприменительной практике*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Саратов, 2015. 200 с.
248. МАЛИНИН, В. Б. *Энциклопедия уголовного права. Т.11. Уголовная ответственность несовершеннолетних*. Санкт-Петербург: Издательство Издание профессора Малинина, 2008. 450 с. ISBN 5-9100-010-9.
249. МАРОГУЛОВА, И. *Правовая природа амнистии и помилования*. В: Советское государство и право, 1991, п. 5, с. 6-11.
250. *Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации: комментарий*. Под общ. ред. Председателя Верховного Суда РФ В.М. ЛЕБЕДЕВА; научн. ред. В.П. БОЖЬЕВ. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Спарк, 2004. 1007 с.
251. *Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации: комментарий, 2-е издание*. Ред.: В.М. ЛЕБЕДЕВ. Москва: Издательство Спарк, 1997. 726 с.
252. НЕСВИТ, В.В. *Процессуальный порядок освобождения от уголовной ответственности*. Автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва, 2002. 30 с.
253. ПЕТУХОВСКИЙ, А.А. *Окончание предварительного расследования составлением постановления о прекращении уголовного дела*. Москва: Издательство Акад. МВД России, 1994. 27 с.
254. САВКИН, А.В. *Деятельное раскаяние – свобода от ответственности*. В: Российская юстиция, 1997, No 12, pp. 35-37.
255. *Советское уголовное право. Часть Общая*. Под ред. СМЕРНОВА Е.А., ЯКУПОВА А.Ш. Киев, 1973. 464 с.

256. СТЕЛЬМАХ, В.Ю. *Прекращение уголовного дела в связи с примирением потерпевшего с обвиняемым и с деятельным раскаянием*. В: Областная газета, 2024. Disponibil: <https://oblgazeta.ru/expert-comments/2024/07/59581/>
257. СТРОГОВИЧ, М. *Курс советского уголовного процесса: Основные положения науки советского уголовного процесса, Т.1*. Москва: Издательство Наука, 1968. 468 с.
258. СТРОГОВИЧ, М. *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Юридическое издательство НКЮ СССР, 1940. 310 с.
259. ТКАЧЕВСКИЙ, Ю.М. *Освобождение от отбывания наказания*. Москва: Издательство Юридическая литература, 1970. 67 с.
260. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001, Н. 174-ФЗ ред. от 15.12.2025, с изм. от 17.12.2025. Disponibil: pravo.gov.ru.
261. ФОЙНИЦКИЙ, И.Я. *Курс уголовного судопроизводства /* Общ. ред., послесл., прим.: Смирнова А.В, Т.2, Санкт-Петербург: Издательство Альфа, 1996. 606 с.
262. ЧЕЛЬЦОВ, М.А. *Советский уголовный процесс, 4-е изд., испр. и перераб.* Москва: Издательство Госюриздат, 1962. 503 с.
263. ШАРГОРОДСКИЙ, М. *Наказание по советскому уголовному праву*. Москва: Издательство: Госюриздат, 1958. 240 с.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, PĂUN Petru, studentul-doctorand al Școlii Doctorale Științe Juridice și Relații Internaționale de la Universitatea de Studii Europene din Moldova, declar pe răspundere personală că teza de doctorat este elaborată doar de mine, pe baza efortului personal de cercetare și redactare. În cadrul lucrării precizez sursa tuturor ideilor, datelor și formulărilor care nu îmi aparțin, conform normelor de citare a surselor și a respectării legislației privind drepturile de autor. Declar că toate afirmațiile din lucrare referitoare la datele și informațiile analizate, la metodele prin care acestea au fost obținute și la sursele din care le-am obținut sunt adevărate.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

PĂUN Petru _____

Data _____

CV-ul AUTORULUI

Informații personale

Nume / Prenume	PĂUN Petru
Adresă	R. Moldova, mun. Chișinău, str. București 15, ap. 85
Telefon	079441243
E-mail	paunpetru@gmail.com
Naționalitate	Moldovean
Data nașterii	21.10.1984
Sex	Masculin

Experiența profesională

03.03.2009-03.03.2010 - avocat stagiar, BAA „Rîșcani”
27.05.2011-05.11.2014 - avocat, BAA „ACORD”
2011-2014 - Șef, BAA „ACORD”
01.04.2016-02.2018 - asistent judiciar, Judecătoria Centru, mun. Chișinău
02.2018-prezent - judecător, Judecătoria Chișinău
2021-prezent - lector, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
2022-prezent - formator, Institutul Național al Justiției

Educație și formare

2004-2008 - student, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Facultatea Drept
2008-2009 - masterand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Facultatea Drept
2014 - 2016 audient, Institutul Național al Justiției.
2023 - prezent, doctorand, Universitatea de Studii Europene din Moldova

Aptitudini și competențe personale

Limba maternă	Româna
Limbi străine cunoscute	Rusa
Competențe organizatorice	bună organizare
Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului	bună stăpânire a instrumentelor Windows, Microsoft Office (în deosebi Word-ul), Internet, E-mail etc.
Informații suplimentare	starea civilă (căsătorit) un copil